

BLASII CARYOPHILI
NEAPOLITANI
DISSERTATIONUM
MISCELLANEARUM

Pars Prima

A D

CAROLUM VI
AUSTRIUM

Imperatorem semper Augustum.

Excudebat ROMÆ FRANCISCUS GONZAGA

PUBLICA AUCTORITATE

ANNO MDCCXVIII.

**CAROLO VI.
AUSTRIO**

**IMPERATORI SEMPER AUGUSTO
PIO FELICI TRIUMPHATORI**

**QUI ITALIAE MAXIMAM PARTEM ET BELGIUM
ET FORTISSIMA OPPIDA TEMESIAM ET TAURUNUM
ARMIS ET VI SUBACTA**

**SUIS AUSPICIIS AC VIRTUTE
INVICTISSIMI PRINCIPIS EUGENII
IMPERIO SUO AMPLISSIMO**

**ADJUNXIT
QUIVE PARTA NUNC REGNI SECURITATE
LITERAS ET INGENUAS ARTES
LIBERALITER TUETUR**

**BLASIUS CARYOPHILUS
NEAPOLITANUS**

**HASCE DISSERTATIONES
DAT DICAT CONSECRATQUE**

F. THOMAS MINORELLUS

ORDINIS PRAEDICATORUM

Sac. Theol. Magister, ac Bibliothecarius
Casanatensis

LECTORI Ὁ ΛΟΓΗΤΗΣ :

*N*tequam opus, quod legendum suscipis, non passim obviae eruditionis cupidus Lector, pervolvās; grave Tibi ne sit pauca quaedam praenoscere, quae quidem mea sententia Te scire non poenitebit. Cur Auctor hoc opus aggressus fuerit, ac mox ediderit, habere Te compertum non inutile, imo nec injucundum Tibi fore arbitror. E Comitibus Ultrajectinis, quibus Illustrissimus, ac Reverendissimus Praeful Dominicus Passioneus a Sanctissimo Domino Nostro CLEMENTE XI. qui ab inito Pontificatu nihil prius, ac antiquius habuit, quam ut Religionem sartam, tectamque conservaret, ac Principes Christianos inter se discordes Pace componeret, eo consilio ad illa missus interfuerat, Romam re praeclare gesta redux; cum auctore non semel humanissime locutus de moribus, ac de viribus illarum Regionum, quas adierat, quasque non brevi tempore in iis versatus perlustraverat; inter alia plura, quae in eam rem loquebatur,

batur, causas afferebat, quibus Gallorum, Anglorum, ac Bataavorum potentiam, qua illae Nationes viribus, ac divitiis inter caeteras pollent, plurimum auctam putabat; suam potentiam navigationi, commercio, ac mercaturae illas potissimum referre acceptam sibi persuadebat, prudenter, ac erudite plura congerens, quibus a se dicta confirmaret. Afferebat etiam non inutilem suscepturum laborem, imo cum laude, ac multo cum fructu conjunctum sibi videri dixit, qui scribere aggrediretur de Antiquorum commerciis, ac mercatura, qui navigationibus, mercaturis, aliisque artibus, in maxima virium ac divitiarum potentia creverunt, ut vetera minus obscure cognoscerentur, & recentia cum iis collata in examen accurate vocata conspectiora essent. Tale consilium adeo insidere suae menti prodidit, ut nisi aliis gravissimis occupationibus distentus fuisset, de illo se argumento acturum professus fuerit: quod quidem letissimum eruditione, acerrimoque judicio pertractare potuisset, cum in numerato locupletissime babeat, ac possideat, quibus id ipsum singulari plane cum laude praestet. Sed cum in alia graviora, quae ipsum ab hujusmodi opere suscipiendo vocabant, intentus, quod animo cupidissimeolvebat, aggredi minus posset, cum id per occupationes integrum illi non esset, quam flagrantissime optare se patefecit, ut Italorum aliquis tale opus conscriberet; quod nec laude, nec utilitate cariturum, exterisque Nationibus, praesertim Bataavorum eruditis jucundum fore affirmabat. Postquam multa in eam rem dixit, bu-

ma-

*maniffima fuaſione Auctorem perpulit , ut argumen-
tum , de quo ſermonem inter ſe habuerant , capeſſere
vellet : ac ſubveritum , ut tanti Praeſulis votis , ac
Eruditorum expectationi ſuus labor cum laude reſpon-
deret , ac laborem , qui praeter modetiam non leves aliae
rationes illum deterrebant , recuſantem amice objurga-
vit , ac adjectis hortationibus eo perduxit , ut ſapientiſſi-
mi Praeſulis voluntati refragari , ſibi fas non eſſe co-
gnoverit : animo igitur ad illius auctoritati obtemperan-
dum converſo , nulla interpoſita mora , quae illi ad rem ,
quam ſuſcepturus erat , facere videbantur , congerere non
indiligenter coepit . Sed opus aggreſſus , ſtatim intellexit ,
ſe laborem ſubiſſe , cui pene inextricabiles ſuberant diffi-
cultates ; cum enim monumenta , quae neceſſaria magis
eſſent , ut quae Priſcorum eſſet mercatura , minus obſcure
cognoſci poſſet , fera omnia , vel temporum injuria , vel
hominum culpa interierint , ac pauca tantum ſuperſint ,
difficile factum proſecto eſt , ut e tenebris , quibus Antiquo-
rum mercatura obvolvitur , feliciter quis illam educat :
ac eam luce , qua ex iis evolvatur , apte perfundat .
Ex Scriptoribus Graecis , qui hac de re ſcribenti ſuppe-
tias afferre poſſunt , pauci extant , e quibus excerpendum
ſit , quod lucem afferat . Pauca tantum fragmenta ſpar-
ſim leguntur , quae licet nonnulla de Veterum mercatura
prodant , pleraque , & potiora cognoſci non ſiunt : nec
difficultates remonent , quae paſſim occurrunt , ac impedi-
mento ſunt , ne quod in obſcuro latet , perſpiciatur . His
accedit , incerta eſſe , ne dicam omnino ignota , plura ,
quae*

quae cognoscenda essent, de navigationibus Antiquorum,
 de viis, quas mercaturae causa frequentabant: de com-
 merciis, quae exercebant; deque multis aliis, quae vel ob-
 scure tantum cognoscimus, vel omnino ignoramus.
 De his agenti praeterea incertum, quae merces in has,
 vel in illas regiones comportarentur, quaeve ex iis de-
 verberentur in alias: quae vectigalia iis constituta: quae
 leges in banc rem latae: quantum ementes, aut ven-
 dentes subtererent pro mercium diversitate, quarum spe-
 cies omnes, cum Scriptores pauca de iis referant, nesci-
 mus, nec sine dubio affirmare quis potest, qua in regione,
 quove in loco non pauca nascerentur, quae interdum ex
 emporiis, in quibus frequentius venibant, non vero ex
 loco, ubi nascebantur, nomina, quibus appellabantur,
 deducebant. Tot difficultates, quae viros eruditos, qui
 sedulo Scriptores antiquos versaverint, non latent; no-
 strum Auctorem adeo deterruerant, ut spe quidquam
 scribendi, quod eruditis probaretur, concideret: ideoque
 scribendi consilium, quod Illustrissimi Passionaei hortatu
 susceperat, omnino deseruisset, nisi constans viri summi
 auctoritas illum in proposito confirmasset. Antequam
 tamen quidquam incobaret, cum viris, iisque non mi-
 nus dignitate, quam eruditione spectatis Battellio, ac
 Montio rem communicavit: suamque mentem doctissi-
 mis aliis amicis Gravesono, Gagliano, Capasso, &
 Quarteronio aperuit, qui omnes commendato consilio,
 ut illud perficeret, amice Scriptori nostro suaserunt.
 Sed prae caeteris Maphaeus, & Gravina οἱ μαχαρίται,
 quorum

quorum obitu literae, cultioraque studia multum nuper damni fecerunt, suis contenderunt hortationibus, ut noster Auctor opus, quod suis ipsi probabant suffragiis, quodque Orbi erudito jucundum, pluribusque utile judicabant, explosa omni mora conscriberet. Quapropter tot clarissimorum Virorum suasionibus permotus, illorum se voluntati permisit: opus, quod ii commendabant, aggressus, ubi animum, illorum obsecutus consiliis, ad scribendum appulit, in eo totus diligenter fuit, ut illustriores inter Graecos, & Latinos Scriptores versaret, e quibus apto delectu exciperet, quae argumentum, de quo acturus erat, illustraret, summum virum Claudium Salmasium imitatus, qui opus aliquod meditatus, antequam illud conscriberet, accurato studio congerebat, quae aptiora sibi videbantur, quibus opus, quod moliebatur, locupletaret. Quicumque in antiquitatis passim obscuritate perfuse penetralia pedem intulit, profecto intelliget non paucos dies ab Auctore insumptos in tot Scriptoribus evolvendis, quorum ope argumentum, de quo agit, illustravit. Quisque enim facile cognoscere potest, tot volumina, quae legit, ab eo non brevi tempore pervoluta. Diuturnum, ut res poscebat, laborem subiit, ut quae sibi ad scribendum opus esse intelligebat, colligeret. Sed vix omnia paraverat, quae operi conscribendo apta cognoverat, parum abfuit, quin consilium, quod coeperat, prorsus abjiceret. Cum enim Romam allatus fuisset nuper Gallice editus Illustrissimi, & Reverendissimi Huetii liber de eodem omnino argumento Histoire du

Commerce, & de la Navigation des Anciens. A Paris 1715. quem librum Illustrissimus Praesul Philippus Montius, qui primus illum habuit, ei legendum dedit. Huetius jampridem illud opus rogatu Colberti Regii aerarii Praefidis conscripserat, sed nonnisi multo post, anno nimirum 1715. illum Typis evulgaruit, & Romae ad annum praeteritum ignotum fuisset, nisi cum aliis libris, quibus instructissimam suam Bibliothecam Illustrissimus Montius locupletat, Parisiis fuisset ad eum missum. Antequam noster Auctor librum legeret, cum ab Huetio praereptum sibi argumentum putaret, se frustra illud ipsum suscepisse fere sibi persuaserat. Sed lecto libro, animadvertit cl. quidem Huetium, virum aequae de antiquitate sacra atque profana inter alios perquam benemeritum, penitiorisque eruditionis laude commendatum, a seipso illo in opere non descivisse, cum multa, quibus maximi sui nominis famam tueatur, ad argumenti, de quo agit, illustrationem luculenter afferat. Verum Huetii consilium, licet argumento non diversum, re tamen ab simile perspexisset, actum se non egisse, pertractato alia ratione eodem argumento, cognovit. Suum ideo sibi consilium, quod alioquin deposuisset, libentius gratulatus est, cum fere nihil quod cum Huetii opere esset commune suum habeat. Huetius enim leviter pauca tantum perstringit, quae noster Auctor accurate in examen vocat: veterum Scriptorum verba, quae obscura sint, affusa luce passim illustrans: quae indigeant explicatione, subacto iudicio perpendens: quaeque

quaeque minus explorata videbantur, compositis inter
 Eruditos litibus, quantum antiquitatis obscuritas fieri
 finit, in apertum educens. Praeter innumeros pene
 Scriptores, quos ad hoc ipsum diligenter consuluit, &
 Numismatibus, & ex antiquis inscriptionibus subsidia
 sibi non vulgaria paravit; Grutero, Reinesio, Sponio,
 aliisque similibus Scriptoribus accurate perlectis. Anti-
 quae Geographiae, quam minus obscure calleremus,
 nisi plures e veteribus Scriptoribus, qui de illa egerunt,
 intercidissent, non pauca, quae vel dubia, vel ignota
 sunt, conatu haud inani passim explicat: merces, qua-
 rum causa Veteres commercia frequentabant, Scripto-
 rum silentio, vel incuria non omnino cognitae, indagine
 solerti examinat, ac et tricis, quibus longinqua vetustas
 illas obvolvitur, non infeliciter expedit. Quae cum ita
 sint, ut Eruditorum quisque librum legens, ultro fatebi-
 tur non sine laude, nec sine fructu susceptum a nostro
 Scriptore, aequus omnis rerum aestimator, hunc laborem
 dicet; nostraeque Italiae non deesse, qui selectioris digni-
 tatem eruditionis tanta cum laude sustineat, non invi-
 tus affirmabit. Huic operi, quod mole parvum ei vi-
 debatur, in quasdam Biblicas Herbas, quae minus co-
 gnitae, Interpretum ingenia torquent, Auctor animad-
 versiones apprime doctas, & accuratas adjecit. Ex iis
 quoque patebit, quam attente sacros Codices, eorumque
 Interpretes pervolvuerit: quantaque peritia linguas
 Orientales calleat, ac rem Botanicam Bibliorum teneat.
 Hoc quidem opus auctius edere meditabatur, sed cum

jam paucas has dissertationes conscripisset, illas evulgaré statuit, ut majoris operis quod molitur, specimen edat; atque si Eruditis illud probetur, alacrius alia perficiat. Utcunque tamen id sit, has dissertationes legens intelliget, quot res difficultatibus involvatur, cum inter Cimmerias, ut ita dicam, tenebras lux quaerenda sit, qua Biblicis Herbis inducta obscuritate caligo discutiatur; nihil plane, quantum in eo fuit, praetermisit, & illustriorum inter Patres, ac Interpretum eruditiorum vestigiis insists, viam sibi faciat, qua propius ad veritatis cognitionem accedat. Quid sit Hyslopus, & Kikajon expendens, illarum Herbarum nomina Aegyptia putat: quae nomina a Mose scientiis Aegyptiis instructissimo, quam ei laudem D. Lucas tribuit, retenta, quas Plantas ex iis, quas cognoscimus, indiget, solerter inquirat. Idem quoque praestat cum vocem Susanim, idest Liliu, examinat, itemque cum vocem Kikajon D. Hieronymi opinionem expendens, celebrem ob eam vocem inter Interpretes agitatam controversiam dirimere ope non vana contendit, Misnicorum, & Gemaristarum sententias excutens. Idipsum alias Biblicas Herbas perpendens, non minus diligenter exequitur eo spectans, ut veritatem, quam ubique consequi nititur, quantum fieri possit, consecetur. Quod si non in omnibus, quae sibi proposuit, feliciter praestare videatur; suus tamen conatus laude carere non potest, quia licet ob vocum Hebraicarum obscuritatem, rem acu, ut dici solet, non semper attingat, a veritate saltem non procul abscedit.

His

His adjectam aliam dissertationem leges multa refertam eruditione, in qua de Asclepiade agit; eximii illius Medici, & Philosophi aetatem, doctrinam, & opera illustrans. Huic dissertationi occasionem prae-buit scribendae insigni raritate statua, in cujus basi ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ nomen legitur, quam inter alia plura, eaque omni ex parte eximia Antiquitatis Monumenta, & Cimelia, quae Illustrissimus, & Excellentissimus D. Alexander Albanus Sanctissimi Domini Nostri CLEMENTIS XI. ex fratre Nepos pro suo in eruditam Antiquitatem studio collegit, perquam dignam, quae observationibus illustretur, noster Auctor judicavit. Quamobrem hanc dissertationem, quam aliis subnectit, eo consilio conscripsit, ut quis fuerit inter alios Asclepiades, cui posita statua illa sit, inquirat: utque simul quaecunque invenire potuit, quae tanti viri laudes apertius prodant, ignota non sinat: praetereaque multa de variis veterum Medicorum, & Philosophorum sectis ad rem clarius patefaciendam conjungat.

Haec Te monitum, Lector, volui ut quod consilium in his conscribendis operibus Auctori fuerit non ignorares; magis vero, magisque exploratam ejus mentem habebis ex libri lectione, in quo studium Antiquitatis cum commendatiori eruditione conjunctum perspicies; vel cum sententias clarissimorum Virorum exquisito criterio exponit, & illustrat. Ne vero quis Auctorem nostrum carpere possit, quod quandoque in Biblicis Herbis illustrandis vulgatam sacrae Scripturae editionem

non sequitur, cur ab ea recedere sibi fas duxerit, pariter cognosci oportere arbitror. Herbas quidem Biblicas explicans vulgatam editionem interdum deserit, non eo tamen animo, ut Religionis contemptu id faciat; sed quod non violato, quo editionem vulgatam veneratur, obsequio, id sibi licere exemplo Catholicorum plurium Doctorum existimat, cum de Biblicis Herbis agere idem non fit, ac de rebus ad Fidem, ac mores pertinentibus tractare, de quibus cum agitur, a vulgata discedere, Catholicis sine violatae Religionis crimine fas non est. Caeterum cum de animalibus, de herbis, de gemmis, de lapidibus, ac de rebus similibus agitur, communi doctiorum inter Catholicos sententia ex lingua Hebraea, & ex aliis petere subsidia, quibus veritas manifestior fiat, omnino licet. Id vitio cuiquam non vertendum duxit Clemens VIII. qui post Sixtum V. nihil missum fecit, ut vulgata editio correctior prodiret, cum integram cuique reliquerit, in herbarum, lapidum, aliarumque rerum similium explicatione, non tantum e sola vulgata, sed & aliunde sibi comparare, quae ad veritatem propius inquirendam aptiora videantur. Id ipsum inter caeteros luculenter sentiunt, ac docent Salmeron prolegom. 3. in Evangel. Andreas Vega lib. 15. de justific. cap. 9. Joannes Driedo lib. 2. de translat. sac. Script. cap. 1. Sixtus Senen. lib. 8. Biblioth. Sanct. Mariana tract. de vulg. edit. cap. 9. Serarius in prolegom. cap. 19. alique plures. Doctissimus quoque Cardinalis Bellarminus lib. 2. de verb. Dei c. 11. pag. 96. edit. Venet. 1599. qui facile princeps inter

ter illos fuit, quorum opera vulgata editio emendatior prodiit, in ea palam sententia est, sine violatae Religionis culpa, cum res poscit, dummodo de Fide, ac de moribus non agatur, posse ab editione vulgata recedi, si alicujus verbi explicatio clarior, & certior aliunde habeatur. His fretus exemplis Auctor, quandoque Herbarum Biblicarum nomina, quae scita ex aliis linguis significatione, quam veritati magis accedere propiorem credit, explicare conatur. Ejus vero conatum doctissimi Viri, qui opus suis suffragiis probarunt, eadem cum Auctore sentientes, non parce commendant. Nec aliter ab eo sane factum oportuit, ut rerum veritatem penitus investigaret, & clarius conspicienda aliis ostenderet. Quanto id labore praestiterit, vel solum ex libris, quos versavit, quosque passim in eodem opere citatos vides, manifeste cognoscis. Vix alibi, quam Romae, ubi locupletissima librorum supellex Eruditos ad studia quaeque lectiora pellicit, ac invitat, suum opus conscribere pro dignitate argumenti potuisset. Sed Romae praeter delectos libros, quibus ipse suam Bibliothecam instructam habet, alios plures, qui aliis in urbibus non facile reperiuntur, evoluit. Id illi facere feliciter contigit, quod amplissimi Cardinalis Josephi Renati Imperialis humanitate, qua viris literatis praesens deesse patrocinium non finit, eximio delectu non vulgaribus refertiissima libris ei Bibliotheca patuit. Plurimo illi quoque subsidio fuit Bibliotheca Illustrissimi, ac Reverendissimi Philippi Montii, qui doctrinae, ac eruditionis praestantia, summos quosque

que aequans viros, pro suo in literas, ac scientias amore, alios, qui studiorum similitudine illi probentur, effusa complectitur benignitate. Nec minus opis ex Bibliotheca, quam Eminentissimus Cardinalis Hieronymus Casanata in Coenobio Minervitano instituit, atque in commune studiosorum commodum omnibus patere voluit, sibi comparavit. Ex ea potissimum, quippe quae inter caeteras librorum numero, ac delectu sine dubitatione praecellit, rariora, ac magis singularia, quae in suum librum transfudit, praesertim e lectissimis Codicibus Graecis, Hebraeis, & Arabicis, collegit. Non levi manu tot libros ab eo pervolutos cognosces, cum vel in locis obscurioribus Scriptorum illustrandis, vel in quorundam Auctorum mendis, & alucinatio- nibus corrigendis felicem diligentiam perspicies. Ea porro perspecta, si eruditionem, quae merito commen- detur, amas, optabis, ut rem publicam literariam aliis, quae Auctor meditatur, & parat, ingenii sui monu- mentis ditet, quod eum facturum nullus dubito, si tan- diu incolumem, donec coepta perficiat, Deus illum con- servet. Si vitam ducere longiorem ei continget, aliud opus leges, quo sequiorum saeculorum mercaturam, ab iis temporibus, quibus barbarae nationes suis ir- ruptionibus Europam devastarunt, aliasque Orbis ter- rarum partes, omnia miscentes, sacraque, & humana foedantes caedibus, ac ruinis impleverunt, ad superio- ra, & ad haec nostra tempora investigatum, & exami- natum perducet. Ulteriore praeterea tractatum leges
do

de Herbis Biblicis; cujus operis specimen in hoc libro ob oculos habes. Plura, quae ad eam rem pertineant, jam collegit: quae ubi satis expenderit, ac judicio critico examinaverit, totum opus perficiet, illiusque editionem adornabit. Sic quod Samuel Bochartus meditatatus fuerat, nec praestare promissa, morte praereptus, potuit, Auctor noster praestabit. Haec Te scire, amice Lector, non inutile duxi, ut quae sint nostri Auctoris consilia, quae mihi pro amicitia, quae inter nos est, perspecta sunt, non ignores: illaque Tibi explorata esse non ingratum fore, promptius mihi persuadeo, quod non parvi ad eruditam Lectorum curiositatem referre judico, si Scriptorum mens penitus cognoscatur. Vale.

IM-

IMPRIMATUR,
 Si videbitur Reverendis. Patri Sac. Palatii Apost. Magistro.
T. Episcopus Heracliae Vicesgerens.

CLARISSIMORUM VIRORUM ADPROBATIONES.

I.

EX commissione Reverendissimi Patris Sacri Palatii Apostolici Magistri Fr. Gregorii Selleri perlegi *Dissertationes Miscellaneas disertissimi viri Blasii Caryophili Neapolitani*, dignum Authore suo opus ac luce publica cum propter multiplicem ac variam eruditionis suppellectilem, linguarumque peritiam, tum etiam propter acre iudicium, ac facilitatem, quibus universa sui argumenti rimatur, expendit, ac pro rerum dignitate ob oculos ponit. Quare edi posse censeo. In quorum fidem &c.

Ego Philippus Monti SS.D.N. Praelatus domesticus.

II.

Librum, cui titulus: *Blasii Caryophili Neapolitani Dissertationum Miscellanearum Pars prima*, ex commissione Reverendissimi Patris Sacri Apostolici Palatii Magistri Fr. Gregorii Selleri, magna animi voluptate pervolui; & quia in eo doctissimus Auditor pro ea qua valet vigetque linguarum peritia, stupenda librorum reconditorum lectione, & spectatae eruditionis copia, intricatissimas in antiquitate quaestiones, praecellenti ingenii acumine, & iudicii maturitate ad criticam lancem discutit, expendit, & illustrat; ideo publica luce dignum censeo.

Ego Fr. A. Guillelmus Molus Proc. Gen. Ord. Praedic.

III.

LEgi *Cl. Viri Blasii Caryophili Neapolitani Dissertationum Miscellanearum Partem primam* incredibili jucunditate, & admiratione. Opus erat indefatigabili viri doctissimi calamo, qui haec tanta linguarum Orientalium peritia & uberrima copia ex antiquitatis latebris erueret, eruta expoliret, ac summo criterio expensa ad bonas artes juvandas exponeret: proinde putamus cui-libet erudito cordatoque viro placitum tot exoticarum & abstrusarum rerum eruditissimam congeriem. Totum opus inoffenso pede cucurrimus, & in tam laboriosis, doctissimisque dissertationibus nil a nobis observatum, quod sit contra Ecclesiae doctrinam aut bonos mores; ideo &c.

Franc. Domin. Bencini Polem. Lect. in Coll. Urb. de Prop. Fid.
 Constans

Constans est omnium eruditorum Scripturae sacrae Interpretum sententia, critices, disciplinae, & Orientalium linguarum peritiam ad perfectam in sacris literis assequendam notitiam situum locorum, Provinciarum, Urbium, nominum, & proprietatum plantarum, animalium, ponderum, & mensurarum, artium & mercaturarum, quae tam ab Hebraeis, quam ab aliis Nationibus antiquitus exerceri solebant, apprime necessariam esse. Huic studio perutili, ad obscura quaedam illustranda Scripturae sacrae loca, quae haecenus doctissimis viris summum faceffiverunt negotium, indefesso & herculeo labore incubuit clarissimus & in linguis Orientalibus versatissimus Abbas *Blasius Caryophilus*; quippe qui in hocce libro censurae meae concredito, cui titulus est: *Blasii Caryophili Neapolitani Dissertationum Miscellanearum Pars prima, differendo De Mercaturis Antiquorum*, accuratissime indicat portus, Urbes, & celebriora emporia, in quae Hebraeorum, Phoenicum, Indorum, Arabum, Aegyptiorum &c. devehebantur merces, quarum singulas species ex sacris & prophanis Historicis exquisito criterio, solertique indagine examinat, & e tenebris in apertam lucem producit. Plantarum vero, quarum meminit Scriptura sacra, naturam, usum, proprietates ita erudite juxta ac luculenter explanat, ut ad pleniorum illarum notitiam nihil a Botanicis, etiam peritissimis, elegantius elaboratum desiderari possit. Cum igitur hunc librum a doctissimo laudato Abbate concinnatum, & omnigenae eruditionis feracissimum, maxima cum animi mei oblectatione perlegerim, nihilque in eo offenderim, quod a Fide, probisque moribus abhorreat, censeo, eum publica luce donari posse, nullusque dubito, quin toti Orbi literario, suoque Auctori, jam de Republica literaria, multis editis lucubrationibus, benemerito, magnam laudis & gloriae fegetem sit allaturus.

*Fr. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson Ord. Praed.
Sacrae Facultatis Pariensis Doctor, & Theologus
Collegii Casanatensis.*

IMPRIMATUR,

**Fr. Gregorius Selleri Sacri Apostolici Palatii Magister
Ordinis Praedicatorum.**

SERIES

(xvi)

SERIES DISSERTATIONUM

Q U A E

PARTE PRIMA

C O N T I N E N T U R .

I.

DE MERCATURIS ANTIQUORUM.

I I.

DE **אזוב** SIVE HYSSOPO.

I I I.

DE **דוראים**

I V.

DE **קיקיון**

V.

DE **שושנים**

V I.

DE ICONE ASCLEPIADIS.

BRE-

(1)

BREVIARIUM

CAPITUM DISSERTATIONIS

DE MERCATURIS ANTIQUORUM.

*Utilitas ex mercaturis . I. Ad hominum societatem ac amicitiam.
II. Ad succurrendum vitae necessitatibus . III. Ad utilitatem
Principum propter vestigia . Quid Platoni ἡμετέροις . Vox
Hebraea סוחרים & Graeca ἡμετέροις explicatur . Quid κάπηλοι .*

Antiquissimos mercatores fuisse Ma- CAPUT . I.
dianitas & Ismaelitas . locus in Ge-
nesi excutitur . Qui Madianitae, qui
Ismaelitae . Arabes fuisse adstrui-
tur, qui סומלים & Saraceni vocati .
Hadrianus Relandus laudatus .
Arabes in Aegypto mercari soli-
tos, qua convehabant resinam, sta-
cten, & נכמת , quae vox explicatur
ex Paraphrastis & Rabbiniis . Ex Sy-
ria Arabes styracem convehabant . Dioscorides emenda-
tas . unguentum styracinum in Syria paratum aetate Dio-
scoridis . Quid צרי . resinam esse demonstratur ; unde re-
felluntur R. Kimchius , quique eum secuti sunt , asserentes
esse balsamum . Balsamum cis Jordanem gignebatur .
Balsamum in Judaea notum temporibus Salomonis .
Judaeis & Aegyptiis plantam fuisse exoticam , cum apud
Sabaeos nascatur . לוט stacten esse . stacte quid ex Theo-
phrasto , & Dioscoride . Antiquos existimasse Myrrham
e Syria provenire ; quod Theophrastus negat , cujus sen-
tentia confutatur ex Bibliis . Quare calamus Aromaticus
nuncupatus *Alexandrinus* , & Rheum , *Barbarum* . Quid
nomine Barbariae Antiqui intellexerint . Plinius notatus .
Ex Emporiis, quo res Indicae, vel Persicae exportabantur ,
Antiquos merces denominasse multis , & gravibus argu-
mentis ostenditur . Claudius Salmasius notatus . usus aro-
matum apud Aegyptios , Persas & Graecos vel pro un-
guen-

guentis, vel pro condiendis cadaveribus : ex Aegyptiis hunc morem ad Hebraeos derivatum. Myrrha Hebraeos usos pro capite damnatis. Locus in Gemara in tractatu *Senebris* illustratur. usus Aromatum etiam pro suffimentis. Theophrastus explicatus. quid vox *κρόι* apud Aegyptios. Arabes in Palaestinam aromata convehabant. iter explicatur. etiam aurum ex Arabia invectum in Syriam. Arabia auri ferax. Sabaei ex mercaturis ditissimi. Arabes non Syris tantum, sed & Sufianis, & Babyloniiis merces suas convexisse ex Aristobulo ostenditur. Emporia Arabum celebriora numerantur. Romanos in Arabiam mercatos ex Plinio. Liber Jubae deperditus. aetate Strabonis Arabes divites ex mercaturis, quas exercebant. tempus, quo Strabo Geographiam scripsit, indicatur.

11. Phoenices negotiationibus operam dedisse. primos in Graeciam merces importasse. Cicero explicatur. Sophocli Phoenices primi *ἐμπερι*. Tyrios colonias ubique disseminasse. Ezechielis locus de Tyro explanatus. enumeratio coloniarum. Scyllax Cariadensis emendatus. ejusdem aetas investigata. Gadera ad fretum, mercatorum Tyriorum colonia & emporium. nomen ipsum Phoenicium. domicilia Tyriorum in Delo. inscriptio apud Sponnium illustratur ex Strabone. Aegyptios Phoenicibus usos in navigationibus susceptis. Puteolis Tyrios domicilia habuisse ex marmore apud Gruterum : item Jerapolitanos & Berytenses. ex Arabia lucrosissimas negotiationes suscepisse. in Graeciam aromata primos invexisse. ex Hispania argentum exportasse. Purpura locupletiores facti. nundinae Tyriae apud Ezechielem. quae Macedones ibi debebant, quaeve Damasceni. *πορφύρεα* dicti a *purpurae* colore. corpora *murilegulorum* in codice Theodosiano, & in marmore Jerapolitano. *murileguli* idem ac *conchyleguli*. Cassiodorus emendatus. omnium praestantissima purpura Tyria. locus Justiniani excussus. negotiatores purpurae in Phoenice. *purpurarii* vocati in legibus & in marmoribus. maximum lucrum Principibus factum ex purpura, qua vestigalia augebantur. Marcianus Jureconsultus explicatus. vestes sericae in Tyro & Beryto confectae, unde ad Graecos & Romanos convectae. Sidon viris celebris, qua

qua officinae vitrariae. fundones ibidem elaboratae. locus Herodoti & Isaiae illustratus. unguentum ex liliis Sidone confectum.

Aegyptios a mercatura abhorruisse. rationes ex Herodoto, & Plutarcho petitaе. Cl. Viri Danielis Huetii opinio refellitur asserentis Osiridem & Herculem ad Indos peragrassse, ibique colonias fundasse. quod nec etiam temporibus Cambyfis locum habet. Aristides laudatus. aetate Alexandri Magni commercia inter Arabes & Indos manifesta. ante fundationem Alexandriae Naucratin fuisse celebre Emporium. hanc Amasin Graecis incolendam concessisse, ut mercaturam exercerent. Alexandria crevit opibus ac mercaturis destructa Tyro. Diodorus explicatus. in hanc merces maris Mediterranei, Indicas, & Aethiopicas importatas, ex qua in alias regiones exportabantur. hinc maxima vectigalia adaucta. locus Ciceronis memoratus ab Strabone divinator. maximas classes aetate Strabonis usque in Indiam & extrema Aethiopiae ex Aegypto transmissas, unde preciosissimas merces convehabant. ex his vectigalia auctiora. iter per quod merces importabantur ex Arabia per Phoenicem in Aegyptum indicatur. hoc fecisse Madianitas & Ismaelitas, cum nondum aperta fuisset navigatio per mare Rubrum. aetate Strabonis iter ex Arabia per Nilum in Aegyptum, ac descriptio locorum, qua merces convehabantur. Coptus emporium mercium Orientalium. Ex Plinio demonstratur iter ex Aegypto in Arabiam & Indiam. merces in Alexandriam vectae, in loca deinde Mediterranei maris comportabantur. Alexandria maximum emporium ex Anonymo Geographo Graeco apud Salmasium. tempus, quo vixit Geographus ille, discutitur. Alexandria maximum etiam erat emporium, priusquam Lusitani, Hispani, & Batavi Indias Orientales navigarent. Medos, & Armenios merces Indicas, & Babilonias ad Aorsos, qui Tanaim habitant, convexisse. in Hircanum mare & Euxinum etiam importatas. Alexandrinis lucrosior mercatura sub Claudio Imperatore. sub ipso detecta insula Palaesimundi. Plinium notiones de hac insula desumpsisse ex Claudii libris. memoria Claudii Alexandrinis chara. Plinius explicatus. Alexandrini merca-

tores ab Dioscoride memorati . tempus , quo floruit Dioscorides . Strabo , qui vixit sub Augusto & Tiberio , mercatores Alexandrinos memorat . Portus in quos merces Indicae , & Arabicae devehebantur . aetate Ptolomaei navigatio in Indiam . sub Marco Antonino floruisse probatur . majus emporium mercium Indicarum fuit Arabia felix . ostenditur Insulas multas , quae hasce merces accipiebant , denominatas ab Alexandrinis , vel ab Graecis mercatoribus , vel ab Ducibus , qui sub Ptolomaeis eas detexerunt . Ptolomaei Reges fossam ad Rubrum mare perfecerunt propter navigationes . sub his floruit mercatura , praecipue sub Evergeta . marmor Aduliticum apud Sponium explicatur . quid *αδουλι* , & quomodo scribendum , disceptatur . enumerantur merces , quas Aegyptii cum Indis permutabant . ex Aegypto frumentum exportabatur & vinum ad Indos . Aegyptios vini penuria laborasse . loco vini *ζυδι* bibisse . quid *ζυδι* . Herodotus & Ulpianus explicati . e Lesbo & Laodicea vinum in Aegyptum importatum . etiam Italicum . Vinum Italicum fuisse Mamertinum ex Athenaeo probatur . Sal Ammoniacum ex Aegypto in Persidem importabatur . merces Aegyptiorum in Arabiae emporia . prae caeteris oleum . praefecturam Arsinoiticam oleo abundasse , reliquam vero Aegyptum oleo destitutam . ex Graecia in Aegyptum oleum importari solitum . Aegyptios vasa murrhina & vitrea ad Indos etiam importasse . locus Arriani a Salmasio emendatus & explicatus . opinio Salmasii ex Plinio confirmatur . quid antiquis murrhina . loca Javoleni , Paulli , & Ulpiani elucidata . calices vitreos in Orientem ab Aegyptiis importatos maximi fuisse precii & artificii . Calices *Diatreti* nuncupati . Ulpianus illustratus . fossile vitrum fuisse . regio , qua effodiebatur . usus vitri apud Aegyptios . mentio Diatreto- rum etiam apud Rabbinos . quae Aegyptii deferebant ab emporiis Arabiae & Sinus Persici . Arrianus illustratus & emendatus a Salmasio . vocabula in textu Arriani explicantur . Stukius refellitur . Arriani sententia ex Aristobulo , & Strabone confirmatur . Marcianus in libro *de Delatoribus* explicatus . cur Tribonianus in titulo *de publicanis , & vestigalibus , & commissis* locum Marciani posuerit .

textus

textus Marciani excussus . cur rerum vestigalium mentio facta a Marciano in libro *de delatoribus* . quid nomine *specierum* intellexerit . Robertus Stephanus , Gothofredus , Spigelius , & Calvinus refelluntur . *species* Macrobio & Macro sunt aromata . quid aromata apud Theophrastum . in Marciano *species* nomen est generalius . *species* completi res vestigales . eadem formula locutos Celsum , Pomponium , aliosque Jureconsultos , ac Impp. Gratianum , Valentinianum , Theodosium , & Justinianum . sub quo Imperatore floruit Marcianus . singula verba textus Marciani explanantur . inter species , vel res vestigales cinnamomum , piper longum , piper album , folium pentasphaerum , folium barbaricum primum posita . ostenditur cinnamomum ex India Australi deferri . locus Dioscoridis ex Arriano explicatur . cinnamomum vocem esse Phoeniciam ex Herodoto . Arabice est *كزبرة* Hadrianus Relandus laudatus . piper etiam ex India . vocem esse Indicam ex Geographo Nubienti , & Persis . ab Athenaeo inter exotica vocabula positum . Marcianus bene distinxit piper longum ab albo . Theophrasti sententiam secutus . Dioscorides notatus . male Marcianum inter se distinxisse folium pentasphaerum , barbaricum , & malabathrum , cum eadem sint , nisi velimus primas duas voces , ut glossemata asserere . malabathrum varie dictum ab Auctoribus , qui indicantur . quare *barbaricum* , vel *pentasphaerum* appellatum . glossemata in textum Marciani irrepsisse . malabathrum vox Indica . ex India deferri . Marciano in numero vestigalium rerum sunt etiam costum , nardi stachys . costum in India nasci uti & nardum demonstratur . nardus cur Syriaea denominata a Dioscoride . nardi stachys explicatur . varie nardus dicta a Graecis . quomodo Arabice . quid *ناردين* in Evangelio Matthaei . vestigalibus etiam obnoxia cassia turriana , xylocassia , smurna , amomum , zingiberi . Pandectae Florentinae emendantur . legendum cassia Surinx , vel Suriana , non vero turriana . quid cassia *σινερι* in carmine Andromachi senioris . totam cortice constasse e Galeno demonstratur , & ex voce Arabica *كاسية* quid *ξύλον αρωματικό* . quid cinnamomum . Cassiae genera diversa explicantur . quid smurna . amomum quid . ex India proveniebat . Scaliger,

ger, & Garcias refelluntur . Salmasius laudatus . Zingiber vox Indica . Dioscorides & Galenus oppugnantur . Antiquis merces Indicae denominabantur ab emporiis Syriae , vel Arabiae . chalbane , Laser, Alchelucia Marciano inter res vectigales . chalbane vox Graeca . Salmasius refellitur in corrigendo textu Dioscoridis . vocem *μυρίων* Salmasium non percepisse . quid sit ex ipsomet Dioscoride explicatur . vocem esse Aegyptiam , unguentum e galbano in Aegypto paratum . quid laser . etiam laserpicium a Plauto dictum . quid *σλαβιον* apud Antiquos . succum fuisse maximi precii demonstratur . locus Theophrasti correctus & explicatus a Salmasio . de quo Silphio loquatur Marcianus . erronea Arabum sententia de Silphio foetido ab Graecis derivata . vocem Alchelucia in Marciano esse Arabicam . Idem ac *αγέλλοχον* , quae ab Hebraica *תלה* originem ducit . translatio LXX . defenditur ac illustratur . sargogolla , onyx Arabicus , cardamomum , xylocinnamomum etiam inter vectigales . sargogolla legendum sarcocolla . quid sit, usufque explicatur . onychen Arabicum esse bdellium . Hebraeis est *תלה* , quae vox ex Rabbiniis elucidatur . Cardamomi usus . medicis saeculioris aevi *κάπυρα* dictum . vocem esse Arabicam *قالب* male aliquos pro nasturcio usurpasse . xylocinnamomum *ξύλινος κιννάμωμος* ex Dioscoride . Plinius notatus . ordo praeposterus in textu Marciani palam fit, qui carpasum suo loco non posuit . non *carpasum* , sed *carpesium* legendum . male medicos saeculioris aevi *καίραςον* pro *καρπύσον* scripsisse . Arrianus reprehensus . Haecenus de aromatibus . nunc de aliis rebus vectigalibus disputandum, quae a Marciano enumerantur, uti opus byssicum, pelles Babylonicae, Parthicae, ebur, ferrum Indicum . Haloander recte *byssinum* legit . linum Aegyptium, vel Colchicum fuisse , quod Antiquis in precio erat . vestem lineam *καλάσιον* apud Herodotum vestem esse Aegyptiis peculiarem . artifices apud Aegyptios ad linum occupati . corpus *linisfariorum* . celebre mercimonium temporibus Salomonis de lino Aegypto . notio vocis *תורה* in Bibliis & *תורה* ex R. Abarbanello , & Abeneldra . quid vestis Pelusiaca, & Indica in Gemara . in Graecia sero linum usitatum . commercium lini apud Romanos . Pellium Babylo-

nica-

nicanum usus ex Paulo, Celso & Ulpiano. pelles fuisse
 Pantherarum, Pardorum, vel Tigrium, uti & pelles Par-
 thicae erant. quid vestes Babylonicae. harum mercatura,
 quae in Arabiam & Indiam deferebantur. ebur ex India
 praestantissimum, non ex dentibus, sed e cornibus Elephan-
 tum, constare. eboris usus apud Hebraeos, & Graecos.
 ferri Indici etiam apud Arrianum. vulgata lectio Marcia-
 ni non *ferrum*, sed *ebenum* habet. ex India ebumum prove-
 nire probatur. in Persidem deferebatur. loca Arriani, &
 Alcani Arabis & Mahometis in Corano elucidantur. ex
 conjectura nostra, non ebur, neque ebumum, sed *aes Indi-*
cum legendum in Marciano. usus aeris Indici apud Persas.
 vasa ex aere Indico *pariana* dicta Diphilo, & Philemoni.
 notio ac origo vocabuli ex lingua Chaldea & Arabica.
 gemmae etiam inter res vestigales apud Marcianum. varia
 lectio in Marciano excutitur, non *hopia Indica*, sed *omnia*
Indica, ut Haloander legit, quod ex Strabone, & Arriano
 confirmatur. margaritae ex India. usus margaritarum.
 sententiae Jureconsultorum in Pandectis explicatae. mos
 gestandi monilia ex margaritis derivatus ab Indis. sardo-
 nichae ex India optimae, uti & Ceraunia alba. hyacinthus,
 smaragdus, adamas etiam inter Indica. loca Theophrasti
 & Codicis explicata. ex quibus emporiis adamantes pro-
 veniebant. quid nomine *αβίας ηνδαλάν πωλούν* in Stra-
 bone veniat. confirmatum ex notione vocis Arabicae
القاس quid sassinus. callainum ex India. textus Arriani,
 Plinii & Isidori correctus. male *ebelynie* in textu Marciani.
beryllus cylindrus est legendum. ex India beryllum prove-
 nire. cur *cylindrus* dictus. unde diversitas opinionum apud
 Antiquos de loco natali horum lapidum. metaxa, vestis
 serica, vel subserica, vel attincta, nema sericum inter res
 vestigales apud Marcianum. ex his magna vestigalia ab
 Romanis exacta. Calvinus notatus in voce metaxae. quid
 sit ex Auctoribus Graecis indicatur. quid vestis serica, quid
 subserica, quid attincta. locus Codicis emendatus. haec
 vestes Phoenices elaborasse, ac fuisse mercatos. quomodo
 temporibus Justiniani ars eas conficiendi propagata. *nego-*
ciatores serici in inscriptionibus. carbasea & spadones in
 numero rerum vestigalium. carbasus genus lini. usus apud
 Indos,

Indos, & Arabes . pro spadonibus vectigal solum ex lege Leonis , quae lex explicatur . e Persis , & Medis spadones ab Romanis emptos . pro Indicis Leonibus, Laenis , Pardis, Leopardis, & Pantheris ex Marciano vectigal etiam solum . unde comparabantur . de Indicis Leonibus silentium apud Veteres . temporibus Severi Crocotan Animal Indicum Romam advectum . Animalia Indica ab Principibus expetita . ferae vectigali obnoxiae . Symmachus explicatus, & emendatus a Paraeo . Symmachi lectio confirmatur . demum purpuram , lanam , fucum , capillos Indicos inter res vectigales numerata a Marciano . Sub Severo , & Antonino Caracalla Marcianum vixisse probatur , ac sub iisdem scriptum . ab eodem librum *de delatoribus* . Bertrandus refellitur . qui sit Antoninus apud Justinianum ex Ulpiano explicatur . Capillorum Indicorum nulla mentio apud Antiquos . de Purpura alias disputatum . quae lanae Veteribus laudatissimae . Mylesiae celebriores . lana ex margaritis & vestes laudatae . Nasrius Arabs illustratus . quo fucis mulieres colorari solitae . diversa *qūnos* & *A'shūwar* . haftenus commentarius in legem Marciani . Veterum commercium ex papyro Aegypto , uti ex frumento .

IV. Hebraeos sub Salomone mercaturam egisse, a Phoenicibus artem navigandi , atque mercandi edoctos . Regionem Judaicam praeter alia aromata calamum & juncum ferre . balsamum in Judaea celebratissimum . aliqui plantam esse Arabicam contendunt , adeoque Aegyptiis & Hebraeis exoticam . vectigalia ex balsamo Judaico . caryotas Judaicas reliquis dulciores ac succo abundantiores . ex caryotis proventus Hebraeis . majores divitias Hebraeis fuisse ex auro & mercibus petitis ex Tharsi & Ophir . hinc vectigalia aucta . loca Bibliorum explicata . Clarissimorum Virorum Bocharti & Huetii sententiae recensentur . Relandus laudatus . ex Aegypto equos & linum mercatum temporibus Salomonis . equi Aegyptii etiam Graecis celebrati . vox Hebraea *mp* non *coam* significare , sed quod ex filis lini textum . R. Kimchius & Gerson laudati . Sacerdotes Hebraei lino indui soliti .

V. Graecos mercaturis celebres . Philosophos etiam mer-

mercatos. in Aegypto domicilia ac stationes temporibus Amasis Graecos habuisse, qua mercaturam exercebant. ibi Praefectos emporii habuisse. a Phoenicibus mercaturam edoctos, qui mercimonia Aegyptia & Assyria primi in Graeciam importarunt. usus Aromatum apud Graecos in medicina. Lacedaemones solos a mercatura abhorruisse. Atheniensibus curae mercaturam fuisse. actio de calumnia adversus eum, qui huiusmodi quaestum alteri vitio verteret. magistratus mercatoribus destinatus, ut causas confestim judicaret. tempus etiam litibus mercatorum praefinitum. Demosthenes & Hesychius explicati. Plato & Xenophon laudati. Solum Atticum frumenti penuria laborasse. unde Athenas frumentum invectum. navigationes Atheniensium a Xenophonte & a Demosthene indicatae. locus Demosthenis ex Aristotele illustratus. legibus cautum, ne alio, quam Athenas frumentum Athenienses conveherent. delatores semissem bonorum judicatorum accipiebant. quid Demostheni *Φάρον*. ex Ponto & frumentum, & salsamenta Athenas delata. oleum & vinum in Pontum invecta ab Atheniensibus. de venditione olei Atheniensis edictum Adriani ex fragmento inscriptionis Graecae apud Georgium Whelerum. Polybius ex Demosthene illustratus. lege cautum ne ligna & pix Athenis exportarentur, uti & caricae. Argenti fodinae in terra Attica. jocosum dictum Phalcrei a Posidonio relatum. Graecos & Barbaros Athenas venisse mercatum. a Peregrinis in foro nihil vendi lege cautum. in Delo domicilia habuisse Athenienses, ut facilius mercarentur. inscriptio apud Sponium illustratur ex Xenophonte. commercium cum Smyrnaeis ex nummo Commodi indicatum. Athenienses uti ad nauticam dediti, laudantur ab Ephoro. Corinthus celebre emporium. duos habuisse portus, quibus & res Asianas & Italicas excipiebat. ex rebus importatis & exportatis vestigalia aucta. merces Africanas etiam in Corinthum invectas. Corinthii mercatores. Delus emporium magnum & opulentum. Pausanias notatur. crevit deleta Corintho. *Βερίη* dea praesidebat navigiis, cui Delii sacrificia offerebant. in Delo Tyrios, & Athenienses sedem fixisse ad mercandum. Athenionem Atheniensem redditus maximos in Delo habuisse.

B

aes

acis Deliacum celebratissimum apud veteres . Cretenses mercaturam exercuisse ex Diodoro . primos imperium maris habuisse . proverbium *Ῥῆς τῆς Σάραρος* explicatum . regionem esse feracem non solum plantis, sed & ferro, aere, & cotibus . ex Diodoro locus Alfeni Vari Jureconsulti elucidatur . illustratur etiam ex Svida , & Pindaro . Rhodum mercatores convenisse ad mercandum . verosimile a Phoenicibus mercaturam edoctos . Rhodus mercatores ex omnibus regionibus excipiebat . Aristides laudatus . Leges nauticae a Rhodiis factae , Augusto , & Antonino acceptae . mercatores Rhodum frequentabant . Rhodii in Aegypto mercaturam exercebant . frumenti penuria Rhodios saepius laborasse . e Sicilia & Ponto frumentum Rhodii devehebant . Cyprus portuosa . maxima vini , olei , frumenti , & aeris copia abundabat . unguentis celebris . tapetes Cyprii . frumento Alexandrino Cyprios usos . Ephesus maximum emporium . unguentis clara . jus commercii inter Ephesios & Alexandrinos Aegypti ex nummis , quos ad Alexandriam Aegypti, non vero Troadis pertinere contra Isaacum Vossium demonstratur . pleraque Graecorum nationes mercaturis celebres enumerantur .

VI. Byzantii , utpote mercaturae dediti , luxuriosi ac intemperantes notati a Theopompo . portorium exigebant ab his, qui in Pontum navigabant . inde dissidium ac litum cum Rhodiis . mercium genera , quae in Pontum devehebantur, & quae exportabantur , a Polybio recensita . quae ex aliis Auctoribus confirmantur . redditus Byzantiis & Romanis ex Thynnis . salsamenta Byzantia apud Poetas Graecos celebrata . locus Nicostrati sive Philataerei a Dalecampio explicatus . sub Magno Constantino Byzantium amplissimum emporium . ex Aegypto frumentum recipiebat .

VII. Res Asiae sub Alexandro, & Africae sub Romanis paruisse ex Polybio demonstratur . Polybius Africam peragravit . Erroris insinuat Antiquos . Carthago colonia Phoenicum . quid e Charace-portu Carthaginenses excipiebant . frumentum Italiae Carthaginem suppeditasse ex Isimerio . Carthago in Hispania etiam maximum ac celebre emporium . illustris argenti effossionibus . spartum Carthaginense ubique devectum . Carthaginenses Africanos impe-

perium maris habuisse etiam post amissum Agrigentum.

Romanos sero animum appulisse ad mercaturam. in Italia Tarentinos, Eleatenses, Neapolitanos mercaturam antiquitus egisse. Romani post primum bellum Punicum mercati. ex tabulis foederis, quod Romani cum Carthaginiensibus inierunt, Romanos in Africam mercaturam fecisse probatur. quod in secundo foedere vetitum. aetate Polybii Puteoli & Neapolis emporia, quo conveniebant ex omnibus fere Orbis partibus. idem ex Strabone probatur. Puteolis Tyrios, Jerapolitanos, & Berytenses domicilia ac stationes habuisse ex inscriptionibus palam fit. merces Asianae tempore Luculli Romam invectae. luxuries Romanorum in gemmis & in marmoribus. Romanos mercibus Indicis, & Arabicis usos non in medicina, sed in unguentis, & sacrificiis ex Plinio, qui notatur. Ostia portus, in quem totius Orbis opes, & commeatus importabantur. a Caesare pro portu designata. sub Claudio in portum deducta. sub Trajano etiam Ancona: Puteolos, & Ostiam res ex Hispania devectae. etiam ex Alexandria. recensentur quae ex Hispania, ex Gallia, ex Tuscia Romam importabantur. unde metalla Romam convecta. Caesaris praepositi metallis ex inscriptionibus, & Galeno. frumentum ex Aegypto, & Sardia Romam devectum. hinc **NEGOTIATORES FRUMENTarii** in marmore apud Gruterum. etiam e Sicilia & Asia. ex S. C. quaestoribus id munus impositum. nummus Gentis Calpurniae illustratus. Romanos ubicunque terrarum mercaturam fecisse ex Plinio, & ex inscriptionibus ostenditur. vectigalia ex mercibus. quid lustralis collatio in lege Constantini. Negotiatoribus, ut Romam concurrerent, immunitas ab Alexandro Severo concessa.

ΟΥ ΓΑΡ ΕΣΤΙ ΠΟΛΙΣ ΟΥΔΕΜΙΑ ΗΤΙΣ ΟΥ
ΔΕΙΤΑΙ ΕΙΣΑΓΕΣΘΑΙ ΤΙ Η ΕΞΑΓΕΣΘΑΙ

NEC ENIM OPPIDVM VLLVM EST CVI
NON OPVS SIT ALIQVID VEL IM-
PORTARI VEL EXPORTARI.

Xenophon de Atheniensium Republica.

COMMERCIA VICTVS GRATIA
INVENTA.

C. Plinius Nat. Hist. l. XXXIII. c. I.

(13)

D E

MERCATURIS ANTIQUORUM

A D

THOMAM RUFUM
Cardinalem amplissimum.

ERRE & sapienter , RUFUS
CARDINALIS AMPLISSIME ,
Veteres perspexerunt utilita-
tes multas ac proventus ma-
ximos populis nationibusque
accedere ex Mercaturis, cum
ad sociandos & foedere jun-
gendos inter se hominum

animos, qui legum morumque dissimilitudine lon-
gissime disjuncti sunt ; tum ad consulendum ne-
cessariis vitae usibus : homines enim ad vitae sub-
sidia , mutuamque inter eos utilitatem pluribus
indigent adjumentis, quae sibi parare non possunt ,
nisi commercia inter se invicem instituant ; nec mi-
nor , imo certe longe major utilitas eis obvenit ,
cum spe lucri illecti novas , remotasque regiones
pera-

peragando , leges , instituta , mores , prudentiam , rerumque cognitionem accipiunt , ut quae meliora sunt , & ipsi imitentur , & aliis consecranda proponant , cum nonnulli de Solone scriptum reliquerint , in Aegypto , in qua mercaturam egit , animum doctrinis Aegyptiorum excoluisse , quas deinde populo Atheniensi ad recte beateque vivendum propinavit . Hinc , ut Plutarchus asserit ,

Herod. l. II.
p. 177. ed.
Hen. Steph.

de Ign. &
Aq. comp. p.
957. ed. Xy-
land.

Aqua non minorem , quam alia elementa , utilitatem affert , cum alias ob res tum ἐνεκεν τῆς ἐπιμιξίας *ob hominum commercia* ; vita enim nostra , alioquin agrestis esset , si homines τῆς παρ' ἀλλήλων ἐπικυρίας καὶ ἀντιδόσεσι κοινωνίαν καὶ φιλίαν *mutuis auxiliis . ac permutationibus communita-* *tem amicitiamque inter se non inirent & compara-* *rarent . Certe quidem navigationum laus haec est ,*

Greg. Na-
zian. or. II.
de Theol.
p. 556. ed. Pa-
ris.

ἵνα γῆ καὶ θάλασσα δεθῶσι τῆς χρείας καὶ τῆς ἐπιμιξίας , καὶ εἰς ἐν ἑλθῇ τῷ ἀνθρώπῳ τὰ τοσούτων ἀλλήλων διεσπρότα κατὰ τὴν φύσιν *ut mare ac terra commoditatibus & commerciis inter se vin-* *ciantur , eaque , quae natura adeo inter se diffi-* *dent , ad hominis usum conjungantur . Cum navi-*

Rasil. homil.
IV. in Exam.
p. 53. ed. Pa-
ris.

γῆν μὲν τῶν περιττῶν τοῖς ἀθηνάμενοις παρεχομένη , ἐπ' ἀνόρθωσιν δὲ τῶ λαοῦ χαρίζομένη τοῖς ἐνδεέσι *vitae necessitatibus facile succurrat & pene colla-* *psam restituat : iis , qui copia rerum abundant ,* *in exportandis iis , quae supersunt , facultatem*
sub-

*subministrando: iis, qui agent, id quod ipsis deest, supplendo. Compertum enim navigationibus vi-
tem ab Indis ad Graecos advectam esse: & e Grae-
cia frumenti usum ad alios populos allatum; e
Phoenice literas memoriae adversus oblivionem
remedium, ac rerum coelestium cognitionem, sicut
& ab Aegyptiis geometriam ad Graecos dedu-
ctam. Hinc species diversae ab Indis, Persis, Ara-
bibus petita: hinc plantae ab una in aliam re-
gionem derivatae, & medicamentorum pene in-
finitus numerus inventus. Quamobrem recte il-
lud a Solone dictum ad Croesum *χωρὴν ἑδεμὴν κα-
ταρχέα πάντα ἐωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν
ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται. ἢ δὲ ἀντὶ πλεῖστα ἔχει,
ἀρίστη αὐτῇ nec una regio cuncta sibi ipsi suppedi-
tat, sed aliud habens, alio indiget. Quae tamen ha-
bet plurima, ea est optima. Quantum vero mercatu-
ra utilitati commodisque Principum deserviat, sive
terra, sive mari fiat, facile quivis cognoscet, si con-
sideret tributa ex ipsis speciebus nasci. Nota res
est, & a Cicerone mandata monumentis *vestigia*
esse nervos Reipublicae, eaque ex vectitionibus
Mercatorum sumi. Hinc auraria functio, vel
auraria praestatio (*παρασκαλωτικὸν χρυσίον* a Basi-
lio, vel *aurum negociatorum* a Lampridio dicta)
quam praestare cgebantur omnes qui per vicus
portusque negotiationibus operam darent. Quae
juvandae reipublicae praestabantur, ut verbis utar
*Va-***

Herod. l. 1.
p. 32.

Conf. Imp.
l. XIX. Cod.
Theod. an. &
trib.
pro leg. Ma-
nil.

l. XI. & XIX.
Cod. Theod.
de lustr. col-
lat.
ep. CCXLIII.
in Alex. Sev.

L. VI. Cod. de
Inf. col.

ap. Lamprid.

Polyb. L. VI.
p. 429. edit.
Cafaub.

P. 430.

In Orat. adv.
Dionysid.

Valentiniani Senioris . Imperatoribus enim vel Reipublicae tantae curae fuit mercatura, ut Alexander Severus *negociatoribus, ut Romam concurrerent, immunitatem* donaverit; quod prius Rhodios fecisse comperimus immunitate concessa omnibus, qui Rhodum navigarent; Rhodiisque id ipsum fecisse Seleucum patrem Antiochi, qui in ditionem ipsius navibus appellerent. Neque vero aliam fuisse causam reor, cur omni cogitatione curaque Antiqui in mercaturas incumberent, quam quia inventas a natura tuendae vitae fuisse, diligenter cognoscebant. Mercatores *χρησιμώτατοι εἰσι καὶ κοινῇ πᾶσιν ὑμῖν καὶ ἰδίᾳ τῷ ἐντυγχάνοντι* *utilissimi sunt cum in commune vobis, tum cuilibet, ut* Demosthenes Atheniensibus dicebat. Quippe nulla fuit gens, neque tam humana atque docta, neque tam immanis, tamque barbara, tamque deliciis voluptatibusque dedita, quae mercaturae se non addixerit, ipsius artem ac functionem non approbaverit, summis praemiis vel privilegiis non decoraverit, aut honore amplissimo non ornaverit. Quod cum studiose a nobis esset animadversum, non injucundum, aut inutile existimavimus, quantum est situm in nobis, ut Antiquorum Mercaturas, praecipue, quae in sacris Bibliis memorantur, literis consignaremus. Tibique CARDINALIS AMPLISSIME ingenioli nostri monumentum istud nuncupare non dubitavimus, qui generis antiquitate,

tate, morum sanctitate, & prudentia juncta eloquentiae quammaxime polles, caeterisque plurimum praestas. Quas animi tui virtutes cum omnes magnificerent, eas magnificet & probavit sapientissimus Pontifex Maximus CLEMENS XI. qui postquam Te rubro galero decoravit ac splendide ornavit, Provincias & Ravennatensem & Ferrariensem tibi moderandas commisit, quas temporibus quidem difficillimis & asperis sedulo rexisti, benevole sublevasti, ac rerum ubertate & copia cumulasti, praecipue Ferrariensem, quam aere alieno valde oppressam levasti, cujus Ecclesiae gubernationem Pontifex Maximus magna quidem spe & prope explorata nunc Tibi detulit, ut religionem, quae Dei cultu pio continetur, tuearis, ac ceremonias publicas a majoribus acceptas conservares, templaque vetustate ac temporis injuria labefacta instaurares, quae quidem pia liberalitate aere tuo renovas atque restituis. Sed in tuas laudes non excurrimus, ne tuae modestiae displiceamus. Quare ut perlegas, ac si meliora novisti his, quae de Mercaturis Antiquorum adnotavimus, candidus impertias, Te ita rogo, ut majore studio rogare non possim. Sic enim animum nostrum alacriorem facies in conscribenda deinde historia navigationis, quam pro exercenda mercatura Itali nostri, Veneti scilicet, Pisani, Florentini, Liguresque susceperunt jamdiu interruptam ac pene intermissam post irru-

C

ptio-

ptionem Barbararum nationum, quae Italiae potentiam speciemque pessumdederunt ac deformarunt, Romanoque imperio interitum acerbissimum intulerunt. Quorum audaciam, solertiamque Galli, Hispani, & postea Batavi & Angli imitati sunt viis ac itineribus magis arduis & longinquis, Phoenices ac Aegyptios, quos Antiquitas summis laudibus ad caelum extulit, longe superantes. Verum in praesentia magnum quid adgredimur & multae cogitationis atque ocii, quodque ab aliis non tentatum, sed tamen satisfieri a nobis dubitamus, etsi labori non pepercisse ex animo ac vere Tibi CARDINALIS AMPLISSIME fateamur.

Illud satis opportune monendum esse censemus, nos Mercaturae nomine solum denotare permutationem rerum, quae exportantur, vel importantur; ut necessitas ususque requirit: & haec quidem definitio ἐμπορικῆς Platonis praestantissimi Philosophi iudicio & testimonio comprobata est, apud quem mercatura est τῶν ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην πόλιν διαλλαγῶν ὡς καὶ πρᾶσσι earum rerum, quae ex una urbe in alia emendo aut vendendo permutantur. Hinc apud Hebraeos, mercatores dicuntur עִמְּוָה, qui LXX. sunt ἐμποροί, ἀγνοῦντες seu discurrendo; quosque etiam Plato πλανήτας & Horatius vagum mercatorem dixere. verissime Firmicus negotiosos, nunquam in uno loco consistentes, seu navigatione seu terrestri itinere

In Sophist.
p. 158. edit.
Franc. 1602.

Ezech. cap.
XXXVIII.
v. 13.

I. II. de Republica.
p. 600.

De arte Poetae,

LVIII. c. 22.

nere commercia & mercaturas fecerint, eodem enim nomine **מִתְּחָה** vocantur in Bibliis Carthaginienses & Madianitae. Non negarim tamen apud Graecos praeter **ἐμπόρους**, qui ex una regione in alia merces peregre vendebant vel comparabant, fuisse & alios qui res emptas domi & in foro vendebant, **κάπηλοι** & **σαδίαοι** dicti, quorum mercatura vilis & sordida; etenim mendaciis & clamoribus fucum emptori faciebant. Unde natum proverbium apud Graecos **καπηλικῶς εἶχειν**, hoc est *decipere*, vel *verba alicui dare*; quosve *ultimos negociatores* Diocletianus vocat, quibus prohibet *aliqua frui dignitate*, quam **τοῖς ἐμπόροις** concedit. Nos igitur sermonem instituemus de Mercatoribus, qui in alias terras demigrantes, mari sive terra id fecerint, res **πωλεῖντες** καὶ ὠνύμενοι *emendas vel vendendas* curant.

I. VI. cod. de dignit.

Plat. I. II. de Rep. p. 600.

Perpicuum est constatque inter omnes, Antiquissimos mercatores fuisse Madianitas, & Ismaelitas, quos Arabes vocat Onkelos paraphraestes Chaldaeus. In libro de *rerum creatione* Moyse narrat filios Jacobi Josephum fratrem suum vendidisse Ismaelitis; *viderunt Ismaelitas viatores venire de Galad*, וַיִּבְּלֵהֶם נוֹשְׂאִים נִכְחַת וְצָרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְחֻדֵּי מִצְרַיִם, *et camelos eorum portantes aromata et resinam et stacten in Aegyptum*. Quanquam non sumus ignari multos studiose contra esse dicturos, cum versu xxviii. asseratur Josephum venditum fuisse *Madianitis mercatoribus*, qui deinde illum Puti-

DE MERCATURIS ARABUM. CAPUT. I.

C. XXXVII. v. 55.

v. 36.

phari vendiderunt . In qua controversia Auctores discordes atque inter se dissidentes invenimus, cum R. Salomon ex sententia Antiquorum Rabbino-
rum affirmet ter vel quater Josephum venditum , mercatoribus scilicet, Ismaelitis, Madianitis & Putiphari . Alii ter venditum, Ismaelitis , ab his Madianitis , a Madianitis Putiphari . Nos tamen bis venditum verius ac melius asserimus, Ismaelitis , ac deinceps Putiphari ; siquidem ista sic reciprocantur, ut Ismaelitae sint Madianitae , & Madianitae sint Ismaelitae ob societatem commercii tunc initam ; erant enim in eodem comitatu . Madianitae erant populus Arabiae . Stephanus in Εθνικοῖς , Μαδιανοὶ καὶ Μαδιανῖται ἐστὶν Ἀραβίας . In eadem opinione fuit & Philo: quique, ut Augustinus scribit , aetate sua *Saraceni* appellati, uti & Ammiano *Scenitae Arabes*, quos *Saracenos posteritas appellavit* . Hos Marcianus Heracleota ad litora maris Rubri supra Arabiam Petraeam collocavit , dictos *Saracenos* a latrociniis ; Arabicè enim *saraka* est *latrocinari* . Quare rectè Onkelos, & Auctor Hierosolymitanae paraphrasos *Ismaelitas* & *Madianitas* verterunt *Arabes*, & *Saracenos* , cum Madianitae inter Arabes a Stephano & Philone numerantur , imo ad litus sinus Arabici urbs sita est *Midian* nomine , ut refert doctissimus Hadrianus Relandus, qui in ea etiam est sententia , *Madianitas* & *Ismaelitas* pro eodem usurpari in loco Genesis

lib. De fortit.
Com. in Numer.
l. XXIII.

in Pal. Sac.

nefis antea commemorato , quod bis illi immixti fuerint .

Camelis Ismaelitae vehebant נכח *necoth resinam* ; de qua voce discors est sententia clarissimorum Interpretum . Jonathan transtulit מנח Arabs Erpenii شمع , Onkelos מנח *ceram* scilicet . LXX. θυμιάμα vel θυμιάματα , Aquila σύραχα , R. Kimchius נחמך *rem desiderabilem* , R. Salomon כנסים חרכה *collectiones plurium aromaticum* . Nos tamen Aquilae , & Hieronymi , qui Aquilam secutus est , libenter sententiam amplectimur , ducimus enim vocem נכח reddendam esse *aromata* vel *styracen* : utrumque habet Divus Hieronymus , quamvis enim prius vocem *necoth aromaticata* vertat , *styracen* deinde reddit , ut clarius determinaret ac definiret genus aromatis . Styrares dives & abundans Syria quae σύραξ Γαβαλίτης dicta a Dioscoride , falsò in editis est καταβαλίτης , vel uti apud Oribasium , λύκιος : quod ex Plinio emendatur , & explicatur ; *Proxima Judaeae Syria supra Phoenicen styracen gignit circa Gabala et Marathunta , et Casium Seleucia montem* . Accedit etiam , quod apud eundem Plinium legimus *Arabes ex Syria revebere styracen* . Moyses bene copulat ac conjungit styracen cum resina & myrrhae stacte , cum haec inter se similia & affinia sint ; Dioscoridi enim styrax optimus ῥητινώδης *resinosus* est , cuique etiam tribuitur δάκρυον *lacryma* gummi simili-

Genes. cap.
XXXVII. v.
27. c. XLIII.
v. 11.

I. I. c. LXXIX.
p. 43. edit.
Sarac.

I. XII. c. 35.

c. 17.

similis, translucida *συνέριζον qualis myrrba*. Aetate item Dioscoridis magni erat unguentum styracinum *σχευαζόμενον ἐν τῇ Συρίᾳ in Syria concinnatum*.

Ismaelitae etiam ex Galaad revehebant *צר* *resnam* explicant LXX. & Chaldaeus paraphrastes. Resina enim ex arbore defluit, eique adhæret dicta *צר* ab *צרר strinxit, ligavit*; resina namque vulnera sanat, ut ait Hieremias, a quo etiam discimus Galaad illa abundasse; *numquid צר non est in Galaad?* Quantum vero a veritate deflexerint Junius, Piscator, Ludovicus de Dieu, qui R. Kimchium secuti *צר* interpretati sunt *balsamum*; evidens est, de quo inter omnes convenit, Balsamum cis Jordanum crevisse prope Engaddium, & Hierichuntem, quod & ab ipsis Ethnicis memoriae traditum est; quinimo perspectum ipsimet Kimchio, qui alias hæc habet de balsamo: *שלא היה בכל העולם חוץ לאלה ביריחו quod nusquam terrarum est, praeterquam in Jericho*. R. Levius *שלא היה נמצא כי אם בארצו ובמקום אחד quod alibi non reperiebatur, quam in regno ejus* (scilicet Ezechiae) *idque in uno solum loco* prope Jericho. Terra vero Galaad trans Jordanem erat, quae ut sylvoſa laudatur in Bibliis, *מקום מקנה locus scilicet pecuariae*; & montosa, unde *הר גלעד*. Accedit Balsamum notum fuisse Hebraeis temporibus Salomonis, sub quo Rege adductum fuisse ex Arabia felici per Reginam Sabam

c. XII. v. 17.
c. VIII. v. 22.

Strab. l. XVI.
p. 755. edit.
Amlt.

Diod. l. XIX.

in II. Reg.
c. XX. v. 13.

Numer. cap.
XXXII. v. 1.

Jer. c. L. v. 19.

Sabam prodidit Josephus . Arabia enim solum
 est nativum Balsami , praecipue apud Sabaeos , ex
 quibus ad Aegyptios & ad Hebraeos translatum
 & derivatum ; quare verissime dicemus ἡ *res-*
nam esse , quam καὶ ἐν Ἰερουσαλὴμ καὶ Συρίᾳ in *Judaea*
 & *Syria* nasci tradit Dioscorides . Ex Terebintho
 defluebat, quae quamvis in Ida & Macedonia fruti-
 cet , nihilominus οὐκ ἐν Δάμασκον τῆς Συρίας μέγα
 καὶ πολὺ καὶ καλὸν (δένδρον) Theophrastus fuisse
 scribit .

Ant. Jud. lib.
VIII. c. II.

Strab. I. I.

I. I. c. IX.
p. 50.

Ismaelitae mercatores camelis vehabant etiam
 ut quod LXX. & paraphrastes Chaldaeus, & pluri-
 mi Rabbini explicant pro *staete* , gutta nempe
 vel lacryma myrrhae . Dioscorides Στακτή δὲ κα-
 λᾶται τῆς προσφατῆς σμύρνης τὸ λιπαρὸν *staete* vero
vocatur pinguitudo recentis myrrhae , quae cum
 aqua confusa , organo exprimebatur ; primus
 omnium Theophrastus haec notavit στακτή δὲ κα-
 λᾶται διὰ τὸ κατὰ μικρὸν ῥεῖν *staete* vocatur ,
quia minutatim stillat , loquitur enim de oleo ,
 quod e cinnamomo , & myrrha confusis fluit .
 Myrrha & thus ex Antiquorum sententia e Sy-
 ria proveniebant ; hinc ea Archestratus poeta
 vocavit

in Beryl.
Rab.

I. I. c. LXXIII
De odor. p.
446.

ap. Athen.
I. III. p. 101.
ed. Dal.

Συρίας ἐνώδεια καρπὸν .
Syriae fructus jucundum spirantes odorem . Ita &
 Melanippides Milesius thus & casiam nominat
 τέρενα Συρίας τέρεμάτα , vel ἀρώματα , ut legit Dale-
 cam-

ap. Ath. lib.
XIV. p. 651.

campius, *insignes Syriae opes*. Aliqui ex Hebraeis
 טיב *maslichen* explicant, resinam scilicet σκίνην,
 quam *μασίχην* ὀνομάζουσι. Iunius vero *ladanum*
 Gal. I. VII. contendit esse, quod ab Arabibus est primum
 Simpl. لادن
 I. III. p. 112. dictum, ut Herodotus asserit.

Miramur tamen Theophrastum virum pru-
 dentissimum, qui alioquin maximam sedulitatem
 ac ingenii ἀκμὴν adhibuit in perquirendis & diju-
 dicandis iis, quae ad historiam naturalem attinent,
 De caus. Plant. c. 27. affirmasse neque myrrham, neque thus, vel aliud
 p. 384. edit. Heinf. odoratum in Syria nasci praeter calamum, & jun-
 Gen. c. XIII. cum; cum ex sacra Scriptura contrarium constet.
 v. 11. & Je- Unde existimavi prima fronte aromata haec ibi
 rem. c. VIII. v. 22. temporibus Theophrasti desiisse, ac iis Syrorum so-
 lum sterile fuisse; contrarium deinde deprehendi
 ex Dioscoride, & Plinio, qui post Theophrastum
 floruerunt; sub his enim, ut supra memoravi, Syria
 styracen ac alia aromata producebat. Falsum ta-
 men non est myrrham, ex qua stacte; & thus apud
 Sabaeos Arabiae incolas etiam nasci παρ' οἷς καὶ
 Strab. I. XVI. σμύρνα, καὶ λίβανος, καὶ κιννάμωμον *apud quos thus,*
 p. 778. *myrrha, & cinnamomum*. Aliqua vero aromata
 Alexandrina & Barbarica ab Ethnicis dicta fuisse
 ex regione e qua deferebantur, non negamus, quae
 in Syria sub illis nasci desierint, uti certe censemus,
 ac ab Emporiis, quo mercabantur, vel ex regione,
 qua convehebantur, nomen sint fortita. Sic cala-
 I. V. p. 319. mum *Alexandrinum* vocavit Celsus, quoniam
 ed. Gryph. ex

ex Alexandria Aegypti Romam importabatur, aliis eadem ratione dictus Ἀραβικὸς κάλαμος, quasi in Arabia nasceretur : Rheum etiam *Barbaricum*, quod ex Sinis in Indiam, ex qua per Barbaricum finem in Aegyptum, aliasque regiones deducebatur. Unde vere Myrepsus ῥεὸν Ἰνδικὸν appellavit. Idem de zingiberi dixit Galenus, cum non ex Barbaria, sed ex India afferatur; & Ophelio eadem de causa vocat λυβικὸν πῆπερι *Lybicum piper*. Antiqui enim Barbariam asseriebant esse totam oram maritimam Orientalis Aethiopiae ab Aegypti finibus usque ad Raptam promontorium; Stephano Barbaria est τῷ τὸν Ἀραβιον κόλπον, ubi Troglodytica; etiam apud Arabem Geographum أرض بربرة *terra Barbara*, vel *Barbariae* إلى البحر العربي *ad mare Jemanense*, vel *Arabicum*. Quare male Plinius ait apud Graecos myrrham Troglodyticam dici *barbaram*, quia *aspectu sordida* & *barbara*; nam illud Graeci affirmabant ratione Soli, quemadmodum in Dioscoride, & Galeno legimus, qui falso crediderunt myrrham in Troglodytica vel Barbariae regione nasci, cum revera ex Syris, vel Indis veheretur in Emporia Arabica, & Aethiopica, quo gigni rebantur. Sic senna *Alexandrinum* cognominatum, quod ex Alexandria deferebatur, cum revera ex Perside, aliisque locis ibi importaretur. Hinc aetate Strabonis minium Cappadocium.

in cryphes.
sarac.

ap. Ath. l. II.
p. 66.

Clim. l. p. VI.

l. XII. c. XVI.

l. XII. p. 340.

ὠνομάσθη δὲ Σινωπικὴ, διότι καὶ ἀγείν ἐκείσε εἰώθασιν.

D

oi

οἱ Ἐμποροὶ *Synopicum dictum, quia Synopen id so-*
 I.V. c.VI. *lebant advehere mercatores, quod Celsi aetate, &*
 ab Scribonio Largo *rubrica Sinopis, minium Syno-*
 1.35. ed. Pa- *picum dictum, de quo Dioscorides sic inquit συλλέ-*
 tav. *γεται δὲ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐν σπηλαίοις τισί. διυλίζε-*
 1. v. c. CXI. *ται δὲ καὶ φέρεται εἰς Σινώπην καὶ πωπράσκειται, ὅθεν καὶ*
 P.368. *τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχηκε effoditur in Cappadocia spe-*
luncis quibusdam, expurgatumque defertur in Si-
nopem urbem : atque inde etiam cognomentum ac-
 I.V. p.217. *cepit : qua ratione fortasse Meleager Poëta anti-*
 quissimus nardum vocavit *Συρίην*, & Celsus *Syrum*,
 quamvis in India nascatur, cum Andromachus
Ἰνδὴν εὐώδεα καρπὸν nominaverit, uti & De-
 mocrates

Τῆς Ἰνδικῆς

νάριος ὁ ἵσχυρος.

In hom. hyl.
Jat. p. 180.

L.Ic.VI.p.8.

Immerito igitur Claudius Salmasius notavit Dio-
 scoridem, quem carpit, opinatus illum, *Syriacam*
nardum, quae eadem est cum Indica, diversa fa-
cere. Quoniam Dioscorides affirmavit nardum esse
 plantam Indicam, cujus duo genera fecit, unam
 quidem Indicam, alteram Syriacam nuncupatam,
 non quod in Syria *εὐρίσκειται* *inveniatur*, sed, quod
 montis, in qua nascitur, pars una Syriam, altera
 Indos spectat : nardus enim nascitur ad radices
 montis, quem praeterfluit Ganges, quaeve *ὄρενό τερα*
in editiore parte montis, nardus gignitur ἢ καὶ *Συ-*
ριακὴ λεγομένη & *Syriaca cognominata est*, quod
 cogno-

cognomen illi non est ab Emporiis Syriae, verum ab Indiae monte, qui Syriam spectat: sic etiam Scribonio Largo commi *Alexandrinum* dictum, cummi nempe (ut Latini dicebant apud Nonum Marcellum) Acaciae, quae φύεται ἐν Αἰγύπτῳ *na-*
scitur in Aegypto, ex qua κόμμι γεννᾶται *gummi*
manat; cuique cognomen accessit, quia ex Aegypto
in portum Alexandrinum convehitur.

Diosc. lib. I.
c. CXXXIII.
p. 68.

Joh. Rhod.
in not. ad
Scrib. p. 64.

Ismaelitae aromata, de quibus sermonem habuimus, in Aegyptum deferebant, quibus Aegyptii utebantur pro unguentis, vel in curandis & con-
 diendis mortuis, quorum summam curam gere-
 bant; Staetes enim unguentum erat apud Anti-
 quos. Tibullus

stillabat Syrio mirtea rore coma.

Unde Acoles unguenta vocabant μύρρα & σμύρνα. ^{ap. Achen. l. XV. p. 688.}
 ἐπεὶ δὲ τὰ πολλὰ τῶν μύρων διὰ σμύρνης ἐσκευάζετο
quia multa unguenta conficiuntur e myrrha. Quin
 ἦγε σακτὴ καλὸν μύρρῳ διὰ μόνης ταύτης *ἢ quae staete*
vocatur per se unguentum est. Sic unguentum Su-
 sinum, quod excellentius ἐν φοινίκῃ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ
 γινόμενον *in Pboenice ἢ Aegypto parabatur*, praec
 aliis ex myrrha conficiebatur; ut interim taceam
 de Amaracino, & de Metopio, quod ultimum
 σκευάζεται ἐν Αἰγύπτῳ. Myrrha enim utebantur ^{p. 38. & 39.}
 Aegyptii vel in rebus sacris; legimus enim Myce-
 rinum Regem Aegyptiorum corpus filiae suae jam
 defunctae in urbe Sai collocasse θυμιάματα δὲ παρ' ^{Her. I. II. p. 129.}

D 2

αὐτῇ

Her. I. II.
p. 36.

Marc. c. XV.
v. 23.

in Sanhed.
c. VI. p. 43.

de If. & Os
p. 383.

αὐτῇ παντοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν *cui singulis diebus omnifarii odores adolentur*; vel in condiendis cadaveribus; alvum enim cadaveris complebant σμύρνης ἀκήρατος τετριμμένης *myrrba pura contusa*: quem morem & Hebraeos servasse legimus, ubi ad pollinendum corpus Christi a Nicodemo allatum σμῖγμα σμύρνης καὶ ἁλόνος, quae diutissime a putredine vindicant. Hebraei etiam myrrha utebantur, quam in vino miscebant, ut capite damnatis propinarent ad ferendam sine dolore mortem; quare Christo ab ipsis oblatum ἐσμυρμισμῶν οἶνος *myrrbatum vinum*, idest myrrha conditum, vel thure, cum ἡ myrrha vel aroma quodvis Hebraeis sit. Quem morem notarunt Gemaristae doctores חיוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתמך *ei, qui exit neci tradendus, propinatur granum thuris in calice vini, ut mens ejus perturbetur*: vinum enim thure admixtum dementia procreat. Damir *انا غربه الاصحا جنهم illud, sani cum bibunt, dementes eos facit*. In suffimentum Aegyptii aromata etiam adhibebant; quod apud Plutarchum legimus, Aegyptii ἀνάσσαντες αἰθὺς ὀπιθυμιῶσι ῥητίνην, θεραπεύοντες καὶ καθαίροντες τὸν ἀέρα τῇ δλακρίσει *statim ut a somno surrexere, resinam adolent, reficientes aërem, & secretionem purgantes*; & ad depellendum multum ac gravem vaporem a Sole γῆ sua elatum, aëri mixtum μεσυμθρίας τὴν σμύρ-

σμύρναν ὀπθιμιῶσι *meridie myrrham suffiunt*.
 Resina enim & myrrha ingrediuntur in compositionem quandam Aegyptiis dictam ΚΥΦΙ, quae mixtura est XVI. rerum in unum compositarum, qua illi utebantur propter suavem utilemque exhalationem : cui etiam aquam miscebant ad bibendum Τῷ δὲ κύφει χερῶνται ἐ πόματι καὶ κρέματι. p. 384.
 πινόμδρον γὰρ δοκεῖ τὰ ἐντὸς καθαίρειν, κοιλίας μαλακτικὸν *kypbi porro ab Aegyptiis etiam ad bibendum temperatur; potum enim videtur ob vim molliendi sua interiora purgare*. Κύφεος meminit Dioscorides asserens in usu fuisse etiam pro suffimenti compositione, quam κεχαρισμένην θεοῖς *Deis gratam ac acceptam ferebant*. I. I. c. XXIV. p. 21.

Perfas etiam legimus aromatum & unguentorum odore maxime delectatos, uti & Graecos, qui λιβανωτὸν καὶ σμύρναν Diis praecipue adolebant. Plut. in Alexan. p. 676.
 Antiphanes in Timone p. 679.

λιβανωτὸν ὀβόλῃ τοῖς θεοῖς καὶ ταῖς θεαῖς

παύσαι

obolo Diis ac Deabus thura omnibus dispertiar.
 Empedocles de his loquitur, qui Venerem placabant ap. Ath. J. XII p. 510.

σμύρνης ἰακρήτου θυσιάς λιβάνου τε θυώδους
sincerae myrrhae suffitu ac thuris suaviter olentis.
 In computationibus etiam aromatibus Graeci utebantur odoris causa; unde Archestratus ad augendam voluptatem in conviviis ap. Ath. J. III p. 101.

καὶ σμύρναν, λιβανόν τε πύρος μαλακὴν ἐπὶ τέφραν
 βάλλει πανημέριος myr-

myrrham ac thus in tepidum ignis cinerem toto die injice . Mnesimachus apertius rem confirmat in Hippotropho, ubi ad coenam prae aliis apparanda, atque utenda edicit κασίας λιβάνῃ μακρὰν, σμύρνης, καλὰ μῃ, ζύρακον, καὶ βαρβλίνδῃ, κίνδῃ κισθῶ *casiae multum, thuris, myrrhae, calami, styracis, bdellii, cinnamomi, nardi, costi* . Piper, ut legimus apud Chrysippum, veteres Graeci maxime Cretenses, adhibebant pro condimento, in cujusdam placentaе genere, quam Γάσριν vocabant; ac in admirationem magnam rapuit Athenaeum Ctesias, cum in libro III. de tributis, quae in Asia penduntur, recensendo omnia, quae ad coenam Regi Persarum praeparantur ὅτε πεπερέως μέμνηται ὅτε ὄξος *nec piper memorat, nec acetum*. unguentum autem τῆς σακτῆς καλῶμένης *stillatitiae myrrhae* apud Graecos πολυτελέστατον *maximi precii* erat. Graeci in corpore oblinendo utebantur etiam κροκίνῳ μύρῳ κινναμωμίνῳ καὶ ναρδίνῳ *unguento crocino, cinnamomino et nardino*, ut patet ex Athenaeo, ubi pompam, ludos, ac epulas instructas ab Antiocho recenset: maximos enim redditus Arabes ex aromatibus praesertim ex thure percepisse, quod εἰς τὴν οἰκωμένην παῖσαν *per totum orbem* devehebatur, testis est Diodorus Siculus.

Sed illuc redeat oratio unde discessit . Ismaelitae deferrebant aromata, quae memoravimus, ex Arabia in Aegyptum, per Syriam iter agentes, ὁμοῦ

ὁμοῦρεσι γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ *est enim Syria Aegy- Herod. l. II. p. 116.*
pto contermina; nondum enim per Nilum naviga-
 batur in oram maritimam maris Rubri, quod aeta-
 te Sesostris contigit, quem *πρῶτον μὲν πλοίοισι μα-*
κροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τῆς Ἀραβίης κόλπου, τῆς περὶ (vel
παρα, ut alii legunt) τὴν ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικη-
μῆδος καταστρέφεται primum longis navibus ex
Arabico sinu profectum, Rubri maris incolas in
suam potestatem redegit, ut Herodotus prodidit *LII. p. 102.*
 ex relatu Sacerdotum Aegyptiorum; quodque ma-
 gis frequentatum iter fuit temporibus Alexandri
 Magni, qui destructa Tyro, Alexandriam mercium
 Arabicarum & Indicarum emporium fecit, quibus
 de rebus paulo accuratius disputabimus, ubi *de*
mercaturis Aegyptiorum sermonem instituemus.

Artemidorus apud Strabonem forsitan indi- *LXV. p. 776.*
 cavit iter, per quod Arabes aromata in Palaesti-
 nam vehebant. Loquitur de Promontorio quo-
 dam, quod usque ad Arabum Petram protenditur,
 qui Nabataei dicuntur, & usque in Palaestinam.
εἰς ἣν Μεναιοὶ τε, καὶ Γερραῖοι, καὶ πάντες οἱ περὶ τὸ χω-
ρὸν τὰ τῶν ἀρωμάτων φορτία κομίζουσιν inquam (Pa-
laestinam) οἱ Μεναιοί, οἱ Γερραῖοι, οἱ vicini
omnes aromata convalebunt. Hoc Promontorium
 nominari Macetam Nearchus scripsit *οἱ τῶν χωρῶν* *p. 22. edit. Huds.*
ἐκείνων δαήμονες τῆς Ἀραβίης ἔλεγον τὴν ἀνίσχουσαν
ταύτην ἀκρὴν καλεῖσθαι δὲ Μάκετα. ἔνθεν τὰ κιννάμω-
μά τε καὶ ἄλλα τοιοῦτότερον ἐς Ἀσσυρίαν ἀγανέεσθαι
periti

*periti locorum Arabiae promontorium id esse dicebant, vocari Macetam. Inde cinnamomum & alia ejuscemodi aromata in Assyrios vebi. Petra secus Judaeam erat. Dioscorides ubi loquitur de glande unguentaria, ait praecipue nasci ἐν τῇ κατὰ Ἰσδαίαν Πέτρᾳ, Petra secus Judaeam. A Sabaeis, & Gerrhaeis aetate Ptolomaei in Syriam aurum etiam deferebatur. Agatharchides ὅτοι πολύχρυσον τὴν Πτολομαΐδ Συρίαν πεποιήκασιν. ὅτοι τῇ φοινίκων φιλεργίᾳ κατεσκευάκασιν λυσιτελεῖς ἐμπορίας *bi auri ditissimam Ptolomaei Syriam fecerunt. Hi sedulitati Phoenicum lucrosissimas negociationes dederunt.* Aurum in Arabia inveniri tradidit Ezechiel, & Diodorus. Quare ὅδεν εὐπωρότερον Σαβαίων καὶ Γεῤῥᾶων εἶναι δοκεῖ γένεσθαι, ἐκ τεταμειυμένων παῦ τὸ τίπτον εἰς διαφοράς λόγον ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης *nulla Sabaeis opulentior esse, & Gerrhaeis hominum natio videtur, qui quicquid habent pro sumptuoso ex Asia & Europa dispensant.* Quae divitiae illis e mercaturis obveniebant ἐκ δὲ τῆς ἐμπορίας, ὅτοι τὲ (Sabaei) καὶ Γεῤῥᾶοι πλεονίστατοι πάντων εἰσιν. Gerrhaei Babyloniiis etiam & Susianis merces suas convehebant. Aristobulus τὰς Γεῤῥᾶους τὰ πολλὰ σκεδίας εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἐμπορεύεσθαι, ἐκείθεν δὲ τῷ Εὐφράτῃ τὰ φορτία ἀναπλεῖν εἰς Θάψακον, εἶτα περὶ κομίζεσθαι πάντα *Gerrhaeos frequentius Babyloniam ratibus mercatum ire, atque inde per Euphratem Tapsacum cum mercibus**

LIV. c. CLX.
p. 304.

de Mar. Rub.
p. 64. 65. ed.
Huds.

c. XXVII.
v. 20.
L. I. & III.

Agath. p. 64.

ap. Strab. lib.
XVI. p. 776.

ap. Strab.
l. XV. p. 766.

bus adnavigare , postea quolibet pedestri itinere eas ferri . Nearchus pagum in ostio Euphratis faciebat receptaculum mercium Arabiae *πρὸς δὲ τῷ* ^{ap. Strab. l.XV.p.729.} *σώματι κώμην οἰκείαν* τὴν ὑποδεχομένην τὰ ἐκ τῆς *Ἀραβίας φορτία in ore ejus* (Euphratis scilicet) *pagum habitari , qui merces ex Arabia suscipiat .* Nomen pagi ex Periplo Nearchi manifestum *Δριδωτίς* ^{P. 37.} dictus , ἵνα λιβανωτόν τε ἀπὸ τῆς ἐμπορίας νῆς οἱ ἐμποροὶ ἀγινέσσι , καὶ τὰ ἄλλα ὅσα θυμιάματα ἡ Ἀραβίων γῆ φέρει *e quo mercatu tibus, aliaque aromata, quae fert Arabia, negociatores adferunt :* aliqui tamen scribendum putant *Τεριδών* , uti est apud Ptolomaeum ; vel autumant nomen pagi appellari *ἀπόλορον* , quem ad ostium Euphratis collocat Arrianus , quo ἐμπόριον νόμιμον . Ex quo Babylonem merces Indicae , & Arabicae vehebantur per Euphratem , qui illam interfluens *ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων , ἐὼν μέγας , καὶ βαθύς , καὶ ταχύς . ἐξίει δὲ ἕως εἰς τὴν ἐρυθρὴν θάλασσαν* *magnus* *ἔ* *altus* *ἔ* *celer* *ex Armeniis in Rubrum mare decurrit .*

Adulis , & Muza erant emporia celebriora Arabum , & prae omnibus Arabia felix , in qua recipiebantur merces Indicae , & Aegyptiacae , cumque prius fuisset urbs , postea pagus , ut memorat Arrianus ; ipsam enim Caesar destruxerat . Muza ^{P. 14. & 15.} celeberrimum erat emporium *τὸ μὲν ὅλων Ἀραβίων , καὶ ναυκληρικῶν ἀνθρώπων καὶ ναυτικῶν* *totum inco-* ^{P. 12.} *litur ab Arabibus rei nauticae ,* *ἔ* *maritimae pe-* *ritis .*

E

ritis.

Strab. l. XVI. *ritis*. Albus vicus erat etiam ἡ Ναβαταίων ἡνὶ ἐμπο-
 ρεῖον μέγα *maximum Nabarbaeorum empo-*
rium, ad quos pervenit Aelius ab Augusto in Ara-
 biam missus. In Arabiam Romanos mercatum
 lib. VI. cap. *ivisse* liquet ex Plinio, qui ubi de quibusdam Ara-
 XXVII. & *biae* locis illi occasio est loquendi, ait *nostri nego-*
 XXVIII. *ciatores dicunt*. Quamplurima haberemus de Ara-
 bia, si remansisset liber Jubae *de expeditione Arabiae*
ad Cajum Caesarem. Attamen orationem nostram
 LL p. 39. *concludemus* loquendo de divitiis Arabum aucto-
 ritate & testimonio Strabonis, cujus aetate etiam
 divitiis magnis affluebant οὐ γὰρ οὐδ' ἐμπορεύσι καὶ
 πλεονέχουσιν. Ὡς τὸ καὶ τὴν ἐμπορίαν εἶναι πυκνὴν, διὰ τὴν
at nostra quidem aetate Arabes copia rerum & di-
vitiis abundant, quia assidua est & copiosa nego-
ciatio. Strabo cum Geographiam scripsit, saeculo
 Tiberii vivebat, ut idem testatur. Quinimo ut ma-
 LXVI. p. 785. *gis* τῆς ἡ τῶν Ἀραβίων ἀδυναμίας *Arabum opulen-*
tiam demonstraret, asserit Alexandrum eam re-
 giam efficere constituisse, postquam ex India
 rediisset, sed omnia ejus consilia morte fuerunt
 everfa.

DE MER-
 CATURIS
 PHOENI-
 CUM.
 CAPUT. II.

Nunc mercaturas Phoenicum explicabimus,
 de quibus nunquam mentio a Poëtis & Historicis,
 nisi honorifica & liberalis, propter navigationes
 & colonias, quas ubique terrarum fundarunt, & ob
 commercia amplissima, quae instituerunt. Merca-
 turam induxisse hominibus inexplabilem illam di-

vi-

vitiarum sitim, cujus primos inventores Phoenices Cicero affirmat : *Poeni primi mercaturis ac mercibus suis avaritiam, et magnificentiam, et inexpleriles cupiditates omnium rerum importaverunt in Graeciam*. Poenos hic fuisse Phoenices certum est, nam Poenos in Africa ex Phoenicibus oriundos Plinius & Strabo prodiderunt. Phoenices primi ἔμποροι fuere & κάπηλοι. Sophocles

ὦν ἔθ' καὶ πρᾶσιν ὡς φοῖνιξ ἀνὴρ

Σιδώνιος κάπηλος.

κάπηλοι antiquis Graecis Auctoribus sunt, qui maria decurrunt exportandis, vel importandis mercibus. Pollux ἔμποροι, κάπηλοι, μεταβόλοι. Ex eodem Sophocle etiam constat non fecisse Phoenices venditiones emptionesque, nisi praesentaria pecunia

ἀλλὰ φοῖνιξ γίνομαι

τῇ μὲν δίδωμι χεῖρ, τῇ δὲ λαμβάνω.

quod Plautus de Graecis dixit *Graeca mercari fide*. Arabibus etiam

Sidonii, Tyrii, Aradii celebres Phoenicum populi, Sidonii vero antiquissimi apud Poetas, quamvis αἱ δὲ εἰς Λιβύην καὶ τὴν Ἰβηρίαν ἀποίκιαι, Strab. l. XVI. p. 756. μέχρ' καὶ ἔξω Σηλῶν τὴν Τύρον πλεονέξουσιν coloniae in Africam et Hispaniam, usque ad loca extra columnas, deductae, Tyrum magis utique celebrant. Tyrus enim olim partu clara fuit urbibus genitis, Lepti, Utica, et illa Romani imperii aemula, terrarum orbis avida, Carthagine, etiam

Plin. l. V. c. XIX.

Ezech. cap.
XXVII. v. 2.

in Ezech. c.
XXVII. v. 16.

LII. p. 116.

l. VII. p. 89.

l. XXXVI.
c. 26.
l. IV. c. 12.

in Periopl. p.
4. ed. Hud.

Gadibus extra orbem conditis : Unde in Bibliis vocatur רכלת העמים אל איים רבים *negociatrix populorum ad insulas multas*; quod sic explicat Jonathas paraphraestes Chaldaeus מספקא סחורה לעממיה לנגן סגיאן *quae suppeditat negotiationem populis & insulis multis*; populis enim tam iis, qui habitabant in continenti, quam in Insulis multas merces suppeditabat. Hanc aviditatem lucrandi, qua orbem terrarum perlustrabant Phoenices, iis Hieronymus exprobrat, ac notat qui ipsius saeculo divitias quae-rebant mercaturis *usque hodie autem permanet in Syris ingenitus negotiationis ardor, qui per totum mundum lucri cupiditate discurrent, & tantam mercandi habent vesaniam, ut occupato nunc orbe Romano, inter gladios, & miserorum neces quae-rant divitias, & paupertatem periculis fugiant*; ubi Syri sunt Phoenices. Herodotus οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ Σιδων, ἐν τῇ Συρίᾳ οἰκέουσι *Phoenices, quorum Sidon est, in Syria incolunt*; maxime τῆς Συρίας τὸ παρὰ θάλασσαν *maritima Syriae*: etiam Plinio *Phoenice pars est Syriae*, quam alias *orae maritimae Syriae* vocat. Quae regio in orbe est, in quam Tyrii non penetrarent, maria decurrendo? vel quas terras non detegerent, in quibus & mercaturam facerent? In Sicilia colonias deduxisse Scyllax memoriae mandavit, cum prae aliis, qui illam inhabitassent, memorat etiam Φοίνικας, ut emendavit Hoëschelius; non vero Θοίνικες, ut erat in

in codicibus, ex errore fortasse librariorum, qui φ in Θ mutarunt. In Cypro etiam λήπαθος (vel si velis cum Stephano λάπιθος) fuit φοινίκων. Extra columnas in Libya πόλις Φοινίκων Λίξος, & alia Θυματηράς, quae Stephano est Θυματηρία, Hannoni vero Θυματήριον. Scyllacis Cariadensis auctoritas non est parvificianda, utpote antiqui Geographi, non illius tamen, quem memorant Herodotus, Aristoteles, Strabo, & alii, nam periit egregium illud opus, ut pluribus probat vir clarissimus Dodwellus: verum junioris, illius scilicet, cuius meminit Svidas, quique inter alia etiam conscripsit αντιγραφὴν πρὸς τὴν Πολυβίου ἱστορίαν. coevus enim erat Polybio, qui ex antiquorum Periplis suam contexit. Scyllax etiam refert ac enumerat, quae P. 54. Phoenices importarent Caerneis, qui & Aethiopes erant οἱ ὃ φοίνικας ἐμποροὶ ἐσάγασιν αὐτοῖς μύρον, λίθον, κέραμον Ἀθηκὸν καὶ χῆς Phoenices vero mercatores portant ipsis unguenti Aegyptii lapidem, tegulas Atticas & vasa. addit etiam vinum. melius ac rectius Gronovius textum ita emendavit μύρον, λίνον Αἰγύπτια vel ἁπλῶς, μύροι, λίθον Αἰγύπτιον unguentum & marmor Aegyptium. Contra vero ab Aethiopibus Phoenices revehebant pelles Cervorum & Leonum, & Pardalium, & dentes Elephantum. Gadera etiam ad fretum erat

Τυρίων παλαῶν ἐμπορέων ἀποικία

Tyriorum veterum mercatorum colonia, ut verbis
utar

- in Perieg.
p. 10. edit.
Huds. utar Scymni Chii; imo vox ipsa Phoenicum est.
Plinius *Poeni Gadir, ita Punica lingua septum significant.* Hesychius Γάδαιρα, τὰ πειραίσματα.
- in Iberic. Ibique Phoenices Herculis templum construxere, qui aetate Appiani φοινικικῶς colebatur. In mari Persico, quod pro parte maris Rubri a quibusdam habetur, Tyrum & Aradum condidere, quarum incolae aliqui, ut narrat Strabo, Tyriorum colonos esse voluere. Thasum etiam condiderunt, in qua metalla auri Φοίνικες ἀνεύρον a Phoenicibus inventa. Phoenices in Graecia mercaturam exercebant, ut testatur Herodotus Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσχονται Phoenices, qui cum Graecis commercium habent; in celebrioribus enim emporiis, Phoenicum conventus erat, in quibus ipsi stationem, & domicilium habebant, ut curam mercaturae susciperent ac commerciis praessent. Hinc in marmore Delo reperto legitur decretum sancitum a ΤΩ ΚΟΙΝΩ ΤΩΝ ΤΥΡΙΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ communi Tyriorum mercatorum, & nauclerorum, qui in Delo degebant; quinimo in fine ejusdem decreti legitur Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΤΥΡΙΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ conventus Tyriorum mercatorum & nauclerorum. Delus enim erat emporium μέγα καὶ πολυχρήματον magnum ac opulentum. Memphi etiam in Aegypto domicilia habuisse, tempestate sua narrat Herodotus αἰχέουσι ὃ τὸ τέμενος τῷτο Φοίνικες Τύριοι.
- κα-

καλέεται ὁ χώρος ὅτος ὁ συνάκας, Τυρίων ἑταί-
 ρεδὸν *circumquaque Phoenicibus Syriis habitanti-*
bus templum (Vulcani), *qui locus omnis, Tyrio-*
rum castra appellatur ; cum Phoenicibus uterentur
 Aegyptii ad navigationem . Unde Nocus Aegy-
 ptiorum Rex navibus ἀπέπεμψε φοίνικας ἀνδρας Herod. I. IV.
P. 42.
misi Phornices ex Rubro mari, ut per columnas
Herculeas in Aegyptum remearent ὅτι μὲν αὐτῇ
(Αἰβύη) ἐγνώσθη τοπικῶτον atque in hunc modum
(Libya) primum est cognita . & Cambylis regis
Persarum, qui Aegyptum subegit, exercitus omnis
nauticus ex Phoenicibus erat compositus ὡς ὁ Herod. I. III.
P. 19.
Φοινίκων ἤπειτο ὁ ναυτικὸς ἑταῖος, quibus & usus
est Darius cum Graeciae bellum intulit . Puteolis I. VI.
etiam stationem habuisse evidens ex marmore
apud Gruterum ; de Tyriis enim est inscriptio P. 1105.
 ΟΙ ΕΝ ΠΟΤΙΟΛΟΙΣ ΚΑΤΟΙΚΟΤΝΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ
 ΕΝ ΠΟΤΙΟΛΟΙΣ ΣΤΑΤΙΩΝΑΡΙΟΙ, qui munus
 ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΩΝ exercebant Gallo
 & Flacco Consulibus sub Antonino ; & ex alio
 marmore apud Reinesium , quod Neapoli fuit P. 601.
 erutum

IMP. CAESARI

IERAPOLITANI

PEPYTENSES

QVI PVTIOLIS CONSISTVNT.

Quae

Quae inscriptio posita sub Domitiano Imperatore; ut autumat Reinesius, cujus nomen ex omnibus marmoribus ac nummis fuit erasum ob contumeliam, & odium, quo illum est persecutus Senatus populusque Romanus, quod & Commodo, & Maximino, & aliis evenit: Hieropolitani ergo ex Hieropoli Syriae, ac Berytenses e Phoenice (*Berytos enim in Phoenice*) Puteolis conventum coetum sodalitatemque habuerunt mercaturae causa; nec mirum in inscriptione legi PEPYTENSES pro BERYTENSES, nam soliti erant Lapididae P ponere pro B. & R. ut pluribus probat Josephus Scaliger in Indice Gruteriano, & Reinesius. Legimus etiam PVTIOLIS cum alias COLONIAE PVTEOLANORVM & PVTEOLIS; Graecam imitati sunt formam scribendi; ΠΟΤΙΟΛΟΙΣ enim & ΠΟΤΙΟΛΟΥΣ est in marmore Farnesiano & Arundelliano; & in gestis Apostolorum ποτιόλους legimus, quamvis Dio *πουντεόλων* scribat.

Paul. in leg.
VIII. π. de
censib.

ap. Grut.
p. 110-7.
p. 481. 2.

In Claud.

Phoenices, quae in una regione nascebantur, in aliam importabant, sicque mercimonia instituebant, ut amplissimas divitias compararent. Hinc legimus Gerrhaeos populos Arabiae, qui auro & aromatibus abundabant, τῇ Φοινίκων φιλεργία λυσίελεῖς ἐμπορίας *lucrosissimas negotiationes sedulitati Phoenicum* dedisse. Aromata Orientis in Graeciam advexisse compertum est ex Mnesimacho in Hippotropho *κῦραν κασίᾱς ἀπὸ γᾱς Ἀγίας* (*Asias scri-*

scribendum) *ἀλίας Συρίας cassiam urunt advectam* ap. Athen. p. 403.
ab Asiatica terra, nempe maritimis Syriae, ubi
Phoenice denotatur. Quamvis Didymus opinetur
myrrham staten εἰς Αἴγυπτον κατὰγομένην κομίζεσθαι ap. Athen. l. XV. p. 689.
πρὸς τὰς Ἑλληνας in Aegyptum advectam, ad
Graecos deinde importatam fuisse. Herodotus ta-
men, cui major auctoritas tribuenda, contrarium
innuit ἐς Ἑλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι Phoenices ad l. III. p. 107.
Graecos exportant, scilicet myrrham; antiquissi-
mis enim temporibus in Graeciam, maxime in
Boëotiam cum Cadmo venerunt, in quam nomina Herod. l. II. p. 49.
Deorum ac literas etiam convexerunt. Nec modo
in Graeciam, verum & in alias regiones merces
Aegyptias & Assyrias convexisse testis Herodotus l. I. p. 10.
ἀπαγινέοντας ὃ φορτία Αἰγύπτια τε καὶ Αἰσύρια, τῇ
τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἀργὸς
faciendisque Aegyptiarum & Assyriarum mer-
cium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Ar-
gos pervenerunt. Ex Hispania maximam argenti
copiam exportabant, ut refert Possidonius ἀγορά- ap. Diod. l. VI. p. 216.
ζοντες τὸν ἄργυρον μικρῆς τινοῦ ἀντιδόσεως ἄλλων
φορτίων argenti magna vi (ex Hispania) rerum
vilium permutatione comparata. Aristoteles lo-
cum Hispaniae designat, Tartessum nempe, ubi
τοσούτον ἄργυριον ἀντιφορτίσας ἔλαβον καὶ ἄλλον ναυ- in lib. mirab.
τικὸν ῥύπον ἐσαγάγοντας tantam argenti vim oleo
aliisque sordibus permutarunt Phoenices, ut nec
capere naves, nec ferre possent.

F

Quae

Quae in Tyrum ferebantur, nunc disquiramus. Nundinas Tyrias aere ferroque a Javanacis, qui Paraphraſti Chaldaeo & R. Jacobo Macedones sunt, insignitas fuiſſe ab Ezechiele traditum. Ferrum enim Macedonicum celebratiſſimum ac inſigne apud Plinium, & in Codice *de Metallariis*. Quod & compertum ex inſcriptione apud Reineſium

c. XXVII.
v. 12. & 19.

l. XXXIV.
c. XIV.

p. 24.

IOVI OPTIMO MAXIMO DOLYCHENO
VBI FERRVM NASCITVR.

Notum enim ac manuſcriptum δολύχην oppidum eſſe Epiri ſeu Macedoniae. Damasceni etiam in Tyriis nundinis ferebant *vinum Chalybonium*, quod tam celebratiſſimum fuit, ut Perſis conſuetum eſſet bibere οἶνον ὃ ἐκ Συρίας τὸν χαλυβώνιον. Unde Plutarchus & Svidas habent χαλυδώνιος. Damasci vites Chalybonias propagarunt Perſae, qui diutiſſime Asiae dominatum retinuerunt. Poſſidonius ὁ Περσῶν Βασιλεὺς τὸν χαλυβώνιον μόνον οἶνον ἐκπίνειν ὡς φασι Ποσειδώνιος καὶ Δαμασκῶ τῆς Συρίας γίνεσθαι, Περσῶν αὐτόθι καταφυτεύσαντων τὰς ἀμπελὰς *Perſarum Rex nonniſi Chalybonium vinum bibit, quod ait Poſſidonius etiam Damasci gigni, cum ibi vites propagaverint*. Verum praeter vinum Damasceni Tyrum convehant etiam *lana candidam*; quae Tyrum deferrebantur ex Damasco etiam aetate Hieronymi, qui haec literis conſignavit *inter caeteras negociationes Tyri ad nun-*

ap. Ezech.
c. XXVII. &
c. XVIII.

Strab. l. XV.

l. II. de for.
Alex.

ap. Ath. l. I.

*nūndinas ejus de Damasco deferebatur vinum
pinguissimum & lana praecipua; quod usque ho-
die cernimus.*

Comm. in
Ezechiel.

Quae vero apud Tyrios nascebantur, vel fie-
bant, solum purpuram vendidisse comperimus;
qua locupletiores facti. Strabo narrat Tyrum lo-
cupletiores evasisse τοῖς πορφύροις. πολὺ γὰρ ἐξή-
τασαν πασῶν ἡ Τυρία καλλίστη πορφυρεῖα *purpurarum*
piscatu; Tyria enim purpura optima omnium
perbibetur.

I. XVI. p. 757.

Pro purpura quidem antiquissimis tempori-
bus ἰσος ἀσῖος ἦν πρὸς ἀργυρον ἐξεταξομένη *par argen-
ti pondus rependebatur; omnis quidem nobilitas*
Tyri aetate Plinii conchylio atque purpura constab-
at. Quamobrem, ut Salmasius recte opinatur,
Φοίνικες dicti a purpurae tinctura, qua gens illa
olim celebrata est, nam Φοίνιξ *ruber* est, & praeci-
pue de sanguinis colore dicitur. Homerus

Theopomp.
ap. Athen.
I. XII. p. 526.

I. V. c. XIX.

Φοινίσσεται δ' αἵματι γὰρ.

apud Hesychium Φοινικῶν explicatur αἱματῶδες &
Polluci Φοινίσσεται est de purpura Tyria, quam &
Φοινίσσαν βαφὴν vocat. Hinc apud Tyrios certa *carpo-
ra murilegulorum* in lege Theodosii, qui a Valente
prius *conchyleguli* appellati. Ita in marmore Hiera-
poli reperto Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΒΑΦΕΩΝ. Conchy-
leguli erant piscatores conchylii seu muricis, habe-
bantque naviculas legendis conchyliis destinatas,
de quibus Cassiodorus sua aetate haec habet: *quid*

I. XVI. Cod.
Theod. de
mur. l. & gyn.

I. V. Cod. eo-
dem tit.

ap. Spon. in
itin. p. 420. &
Smith. in se-
pt. Aff. Eccl.
not. p. 147.

agunt tot artifices, tot nautarum catenae, tot familiae rusticorum : legendum cum Gothofredo tinctorum vel fucatorum, qui etiam murileguli dicebantur, quique incumbabant ad fucandam seu colorandam blattam sericam, & metaxam in usum Principis, cum nobilissima ac praestantissima omnium fuerit Tyria; quare si quis generaliter purpuram stipulatus sit, deinde specialiter Tyriam petat, plus petere intelligitur. Baphia enim Fenicis magno in honore erat, utpote vestibus Principis destinata, quemadmodum habetur ex lege Theodosii junioris. Sic apud Libanium Βαφή erat Fenicia; quod argumentum Sophistae celeberrimo ac disertissimo dedit laudibus Phoenicen ornare, nam αὐτῷ ἡς βαφή. In Phoenice, ut apparet ex lege Valentis, negotiatores erant Baphiae purpurariae; Imperator enim scribit ad Leontium Consulem Fenicis, illique edicit, ut compellat negotiatores ad pensitationem auri, quod negotiatoribus indicitur, inter quos recenset conchyliolegulos, qui negociationi muricis operam dabant; quique propterea purpurarii vocati, in Paratitlis παραγματευόμενοι τὴν πορφύραν. de his etiam in inscriptionibus a Grutero collectis mentio fit.

Justin. par.
XXIV. de
aëtion.

l. ult. Cod.
Theodos. de
muril.

ep. ad An-
dron. CXC.

l. V. Cod.
Theod. de
ustr. collat.

l. VII. π. de
excus. mon.

p. 649.

C. VARI PHILADELPHI

PVRPVR.

A. SEMPRONIO

PVRPVRARIO.

Et

Et alibi de quodam Tiberio, qui

NEGOTIATOR ARTIS PURPURARIAE

Ex Purpura igitur Tyrii maximum lucrum capiebant, qua Imperatores, Senatores ac Patricii ornabantur, quaeque vectigalia augebat. Hinc Marcianus in libro *de Delatoribus* inter *species pertinentes ad vectigal* numerat *metaxam, purpuram*.

l. XVI. π. de
pub. vect. &
com.

metaxa enim, vel *nema* erant fila serica, quae Phoenices a Persis, vel ab Indis emebant ad conficiendas vestes sericas in Tyro & Beryto, quas Graecis & Romanis vendebant, ut notat Procopius, de quibus nos alibi.

Sidone fiebant vitra, quae apud Plinium & Strabonem sunt laudatissima; unde pocula Sidonia. Aliqui verba haec Jonis in Agamemnone

ἐκπομα δακτυλωτόν, ita interpretantur τὸ ἔχον ἐξοχὰς, οἷα τὰ Σιδόνια ποτήρια *poculum in quo eminent tuberosa quaedam, qualia e Sidone advebuntur*.

ap. Ach. l. XI.
p. 468.

Materiam vitrariam Sidonii petebant a rivo *Pagida* sive *Belo*, qui *vitri fertiles arenas parvo litori* miscebat. Arenae ergo *Beli* deferebantur Sidonem, ubi officinae vitrariae ad fundendas arenas.

Plin. LV.
c. XIX.

Verum de his alias, cum de vitris, & modo ea tingendi, & pingendi apud Aegyptios disputabimus. Sidon etiam clara propter pallia picturata, quae ibi conficiebantur. Homerus

οἱ πέπλοι σαμποίκιλοι ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων.

Si-

Sidonii celebrantur ab Auſtore Aetimologiæ ma-
gni, quod ἐφεῦρον πρῶτοι κάμνειν σινδόνας *artem in-
venerunt elaborandi ſindones* : nec a vero abhorret
Sidonios vel Tyrios ſindones inveniffe . Martialis

Nec ſic in Tyria ſindone tutus eris .

Jud. c.XIV.
v.12.

c.II. v.23.

I.XIII. c.I.

DE MER-
CATURIS
ÆGYPTI-
ORUM ET
INDORUM.
CAPUT.III.

Herod.II.
p.14.

In Bibliis memorantur ſindones , quæ e lino fue-
runt ; legimus enim apud Herodotum σινδόνος βυσ-
σίνης ; & apud Iſaiam סיניו quæ vox in transla-
tione Graeca eſt βύσσος . Sidone optimum unguen-
tum ex liliis parabatur, ut memorat Plinius, de quo
Dioſcorides ἀπλῶς dixit ἐν Φοινίκῃ.

Verum quanto Phoenices ſummum gradum
honoris & laudis aſſecuti ſunt navigationibus ac
mercaturis , quas ubique terrarum ſuſcipiebant ;
tanto Aegyptii ſuis pollentes opibus, nihil aliorum
indigentes , ocioſam aetatem & quietam ſine ullo
labore traducebant , cum habitarent regionem fe-
rācem , & uberrime rebus affluentem , in qua illa-
boratum percipiebant fructum ἔτε ἀρόξω ἀναρῶν-
νύπτες αὐλάκας, ἔχουσι πόνους, ἔτε σκάλλοντες, ἔτε
ἄλλο ἐργαζόμενοι ἔδεν, τῶν ἄλλοι ἀνθρώποι περὶ
λήϊον πονέουσι *neque proſcindendis aratro ſulcis ,
neque ſubigendo ſolo, neque aliud quicquam exer-
cendo eorum, quæ in arvis colendis caeteri morta-
les laborem tolerant.* Nam ubi fluvius Nilus irriga-
vit arva, jaciunt Aegyptii ſemina, quæ a ſuibz im-
miſſis conculcantur, meſſemque expectant : ex qua
ampliſſimi redditus & maximæ divitiæ prove-
nie-

niebant. Quare jure optimo χρυσοῦρῶας Nilus fuit
 denominatus μετὰ τροφῶν ἀφθόνων καὶ χρυσὸν ἀκί-
 βηλον καταφέρει ἀκινδύνως γεωργῶν ἄνθρωπον, ὡς πᾶσιν
 ἐξαρκεῖν ἀνθρώποις *quia cum alimentis exuberan-*
tibus aurum purum putumque debebat, sine pe-
riculo ex cultum et collectum, tanta copia, ut cun-
ctis mortalibus sufficiat. Nec Aegyptii Graeca-
 nicis institutis μηδ' ἄλλων μηδαμᾶ μηδαμῶν ἀνθρώ-
 πων uti volebant; quibus cognoscendis solent ho-
 mines peregrinari vel navigare, longinquasque
 regiones petere: abhorrebant enim a consuetudi-
 ne, foedere, & amicitia aliarum gentium. Adde
 etiam religionem quandam, qua odisse mare Aegy-
 ptios Sacerdotes comperimus apud Plutarchum.
 Quae etsi fuerit Sacerdotibus peculiaris, hanc ta-
 men opinionem populo instillavisse verosimile est
 propter jus & auctoritatem, qua illum modera-
 bantur. Plutarchus *in Sympoticis*, in quibus mul-
 ta erudite docteque disputavit, animadvertit,
 quod Sacerdotes Aegyptii sua aetate salem vita-
 rent ὡς μήτε ὄψον προσφέρεσθαι μηδὲν ἄλεσι θαλατ-
 τίοις μεμιγμένον *ut nec cibum vel condimentum*
mari adfines usurpent; cuius rationem addit τὸ
 πρὸς τὴν θάλατταν ἔχθος ὡς ἀσύμφυλον ἡμῖν καὶ ἀλ-
 λοτριόν, μᾶλλον δὲ ὅλως πολέμιον τῇ φύσει τῶ ἀνθρώ-
 πῳ σοιχεῖν *quod mare oderunt, ut alienum a no-*
bis elementum, omninoque ut inimicum humanae
naturae, cum in eo periisset Osiris, quem patrem
 ac

Athen. l. V.
p. 203.

Herod. l. II.
p. 91.

l. VIII. p. 729

ac servatorem Aegypti reputabant : Quinimo ne-
 que navium rectores compellabant ὅτι χρῶνται
 θαλάττῃ *utpote mari utentes* , indeque victum
 suum petentes . Quamobrem verissime Strabo
 scripsit οἱ μὲν οὖν πρότεροι τῶν Αἰγυπτίων Βασιλεῖς ,
 ἀγαπῶντες οἷς εἶχον , καὶ ἔπειτα ἑκτῶν δεινόμοι ,
 διαβεβλημένοι πρὸς ἀπώλειαν τοὺς πλεόντας , καὶ μάλι-
 σταὶ τῆς Ἑλληνικῆς *primi quidem Aegyptiorum reges*
iis contenti , quae habebant , nec valde accersitis
aliunde rebus indigentes , ab omnibus naviganti-
bus accusabantur , praesertim a Graecis ; cum recte
 uterentur τῆς χώρας βόταμονίᾳ *regionis ubertate* .
 Et quamvis legamus apud Diodorum , Bacchum ,
 Herculem & Osiridem ad Indos penetrasse , ibique
 leges condidisse , civitatesque fabricasse , ac colonias
 Aegyptiorum disseminasse , nihilominus haec fuit
 sententia peculiaris Megasthenis , & quorundam
 paucorum , quos Eratosthenes , & quamplurimi alii
 irriserunt , & subfannarunt , uti & Strabo καὶ τὰ
 αἰεὶ Ἡρακλέους δὲ , καὶ Διονύσου Μεγασθένης μὲν
 μετ' ὀλίγων πρὸς ἡγῆται . τῶν δ' ἄλλων οἱ πλείους , ὧν
 ἔστι καὶ Ἐρατοσθένης , ἀπίστα καὶ μυθώδη , καθάπερ
 καὶ τὰ παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν *Herculis , & Bacchi res*
gestas Megasthenes cum paucis quibusdam credit .
Aliorum magna pars , e quibus est Eratosthenes ,
fabulosa , & minime credenda arbitratur , ut &
quae apud Graecos jaçtantur . Ita etiam , ut alias
 idem Strabo asserit , plerisque eorum , qui de Ale-
 xan-

in l. de Ind.
& Osir. p. 36.

l. xvii. p. 793

p. 787.

l. i. & ii.

l. xv. p. 687.

l. xi.

xandro scripserunt, credere non est tutum; de rebus enim Medorum, Syrorum, Persarum, & Indorum sub Romanorum, & Parthorum imperio plenior, ac verior cognitio facta fuit οἱ γὰρ πρὶν ἐκείνων συγγραΐφοντες, καὶ τὰ χωρία καὶ τὰ ἔθνη ἐν οἷς αἱ πράξεις, καὶ πιστότερον λέγουσιν, ἢ οἱ πρὸ αὐτῶν; μᾶλλον γὰρ κατωπτέυκασι *qui enim ista descripserunt, cum gentes, tum res gestas fidelius descripserunt, quam priores: plenius enim perspexerunt.* Aliqui vero existimant sub Cambyse, cum Aegyptum invasit, quamplurimos Aegyptios ad Indos confugisse. Quae, ut probent, asserunt Indos bovem adorare, & quae propria fuisse Aegyptiis cum Indis communicata, qui fortasse diu apud hos morati, ea ibi introduxisse, uti est distributio gentis in certas tribus, opinio metempsychosis, pyramidum usus, & alia, quae Indis tribuunt, uti ab Aegyptiis profecta ac derivata. Verum hoc est dubiam conjecturam facere, sermonemque de his rebus habere, quae expresse conscriptae apud Scriptores non extant, cum his etiam probabilitas deficiat. Haec enim omnia Daniel Huetius, quamvis doctissimus vir, oratione collegit sine ullo locuplete Auctore, atque teste, cui haec somnia, ac conjecturas levissimas relinquimus.

In dem. Evan. p. 80. ed. Par. in fol.

Aristidis in praesentia illud verum esse arbitramur, quod Aegyptii μὴ ἀποδημήσαντες *nunquam sint peregrinati*; militiae enim & agro colendo

in Aegypt. p. 561.

G

lendo

de Repub.
l. VI. c. X.

lendo operam dabant, quod & aetate Aristotelis faciebant, qui in libris de Republica probat seorsum distinctam ac distributam per genera esse civitatem oportere καὶ τὸ μάχιμον ἕτερον εἶ), καὶ τὸ γεωργικόν . ἐν Αἰγύπτῳ τε γὰρ ἔχει τὸν ζῳικὸν τῶτον ἔτι καὶ νῦν εἰς alterum genus militare, εἰς alterum, quod in agro colendo versetur, esse debent; nam εἰς in Aegypto etiam usque ad hodiernum diem hoc institutum viget.

Aegyptii etenim commercium cum Indis habuerunt aetate Alexandri Magni, qui res Asiae aperuit, & commercium Aegypti in Alexandria ex mercibus Indicis & Arabicis instituit. Res Asiae antiquis temporibus fuisse ignotas demonstravit magnus ac celeberrimus Historicus Polybius, donec sub Alexandro Macedone notae ac manifestae fuerunt; legimus enim Naucrithin τοπαλαγὸν ἐμπόριον *vetus emporium* fuisse, ubi mercatura exercebatur ab incolis, Graecis, & Phoenicibus, qui postremi merces Assyrias vel Arabicas non per Nilum, sed terrestri itinere in Aegyptum convehabant. In Polycharmi Naucratis libro de Venere legimus Herostratum qui & Naucratis erat, ἐμπορία χρωμάτων *mercaturae gratia* navibus multas regiones adire solitum, maxime ad Cypri Paphum. Naucrithin etiam Graecis mercatoribus incolendam Amasis facultatem dedit, ut scribit Herodotus, de quibus alias nos uberius ac fusius dice-

ap. Ath. l. XV
p. 675. & 676

dicemus . Naucrithi successit Alexandria , quam Alexander condidit, destructa Tyro, loci amplitudine, operum magnificentia ac commerciis illustrem, quae καλλει καὶ μεγέθει καὶ ΠΡΟΣΟΔΩΝ πλεῖν καὶ τῶν πρὸς ἑοφὴν ἀνηκόντων πολὺ διαφέρει τῶν ἄλλων *magnitudine, elegantiaque, & REDITUUM ubertate: adde etiam, commodis ad victum pertinentibus, aliis multum praestat, ut ait Diodorus. In hanc merces maris Mediterranei, Indicae, & Aethiopicae invehebantur. Arrianus Ἀλεξάνδρεια καὶ τῶν ἑξωθεν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου φερομένων ἀποδέχεται Alexandria & externas merces, & quae ab Aegypto veniunt, recipit; quod prius a Strabone explicatum μόνη γὰρ ἡ Ἀλεξάνδρεια τῶν τοιούτων, ὡς ἔστι τὸ πολὺ καὶ ὑποδοχῆσαι δύται, καὶ χορηγεῖ τοῖς ἑκτὸς nam sola fere Alexandria & recipit istas merces Indicas & Troglodyticas, & foras emittit.*

I. XVII.
P. 590.in per.mar.
Rub. p. 15.I. XVII.
P. 798.I. XVII.
P. 798.

Unde idem Strabo summis laudibus extollit Alexandriam, ut μέγιστον ἐμπορεῖον τῆς οἰκουμένης *maximum totius Orbis emporium*, praecipue sub Romanis τῶν Ἰνδικῶν ἐμποριῶν & τῶν Τρωγλοδυτικῶν ἀπνευξημένων ἔστι τὸ σὺν τοῖς *Indicis, Troglodyticis emporiis adeo adauctis*. Ex quibus Aegypti redditus augebantur, unde ἐν τινὶ λόγῳ Κικέρων φεράζει Cicero in quadam oratione dicit Auleti Patri Cleopatrae quotannis duodenum millium, & quingenum talentorum tributum pendi consuevisse: in

qua oratione id dicat Cicero de Ptolemaeo Aulete non satis constat, nisi in oratione pro Rabirio, vel quam pro Gabinio habuit, quarum prima mutilata est, altera vero non extat. Si tamen conjecturae locus est, Cicero haec pro Gabinio dixit,

I.V.p. 206.

etenim ex Athenaeo *πᾶς δὲ ὁ τῷ Βασιλέως τῷ Φιλαδέλφου πλῆτος φιλαρχαίς κατελύθη ὑπὸ τοῦ Τελευταίου Πτολομαίᾳ, τῷ καὶ τὸν Γαβινιακὸν συζησαμένου πόλεμον, ὃ ἀνδρὸς γενομένου, ἀλλ' αὐλητοῦ καὶ μάγου* *universae quidem Philadelphi opes diligenter ab aliis Regibus conservatae, ab ultimo Ptolemaeo, qui tibicen, et magus, animoque parum virili, bellum Gabinianum excitavit, dilapidatae ac profligatae fuere.* Hic enim ab A. Gabinio unius Pompeji jussu in regnum restitutus, unde pulsus fuerat ab Aegyptiis. Sub Ptolemaeo Philadelpho Aegyptus navibus abundabat, cum navigia, quae ad Insulas dimittebantur, suaeque di-

Athen. L.V.
p. 203.

tionis urbes, & Lyciam *πλείονα ἢ τῶν τετρακισχίλιων* *plura quam quatuor millia fuere.* Sub Romanis vero aucta & amplificata vectigalia commercii & mercaturae causa, nam superioribus quidem temporibus ne viginti quidem navigia in Arabicum Sinum transire audebant, ut extra an-

Strab. L.XVII
p. 798.

gustias caput exererent *νῦν δὲ καὶ σόλοι μεγάλοι σέλλονται μέχρι τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν ἄκρων τῶν Αἰθιοπικῶν, ἐξ ὧν ὁ πολυτιμώτατος κομίζεται φόρτος εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ντεῦθεν πάλιν εἰς τὰς ἄλλας ἐκπέμπεται* τοῦ-

τόπῳ. ὡς τὰ τέλη διπλάσια συνάγουσιν, τὰ μὲν εἰσ-
 γωνικά, τὰ δὲ ἐξαγωγικά. τῶν δὲ βαρυτίμων βάρεα
 καὶ τὰ τέλη *nunc* (loquitur Strabo de suis tempo-
 ribus) *maximae classes usque in Indiam, & extre-*
ma Aethiopiae transmittuntur, unde preciosissi-
mae merces in Aegyptum advebuntur, ac rursus
ex Aegypto in alia emittuntur loca. Quare dupla
vectigalia exiguntur; altera quidem rerum, quae
importantur, altera earum, quae exportantur, ac
preciosarum quidem mercium gravia sunt vecti-
galia. Unde ab Athenaeo, qui vixit sub Antoni-
 no Pio, Alexandria laudatur διὰ τοῦτον propter LXV.p.689.
opes, quibus abundabat.

Nunc indicabimus iter, quo merces ex Sy-
 ria, Arabia, aut Aethiopia in Aegyptum importa-
 bantur ὅκ μὲν οὖν τῆς Λευκῆς κόμης εἰς Πέτραν, ὅν- Strab.l.XVI.
p.781.
 τεῦθεν δ' εἰς Ρινοκόλουρα τῆς πρὸς Αἰγύπτῳ Φοινίκης
 τὰ φορτία κομίζεται, καὶ τεῦθεν εἰς τὰς ἄλλους *ex*
Albo Vico (qui maximum Nabathaeorum empo-
 rium erat) *in Petram, ex Petra Rhinocolura, quae*
in ipsa Phoenice est apud Aegyptum, merces sole-
bant portari; atque hinc in alia loca. Haec fuit
 via, quam ire & redire antiqui mercatores solebant
 ad importandas merces Arabicas, & Indicas in
 Aegyptum; quamve ivisse Madianitas & Ismaeli-
 tas simile vero videtur, nimirum ex Arabia in Sy-
 riam, ex qua in Aegyptum transibant, in quam
 aromata aliasque merces devehebant; nondum
 enim

enim apertum iter, & navigatio per mare Rubrum, inde per Aegyptum, ut de suis temporibus narrat Strabo, sub quo maximae classes usque in Indiam, & Aethiopiae extrema mittebantur, quibus comportabantur in Aegyptum aromata, mercesque preciosae; cum primis temporibus parva navigia vix angustias maris Rubri exire auderent; aetate autem sua patefacta via facili, & certa per Nilum

P. 781.

τοπλέον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῷ Νείῳ κατάγεται *maxima pars (mercium) per Nilum Alexandriam vebitur*. Describitque passim loca, per quae transire consueverant ad vehendas in Aegyptum τὰ δ' ὅκ τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἰνδικῆς *Arabicas, ἔθ' Indicas merces*. Εἰς Μυὸς ἑρμην. εἴη ὑπερθέσεις εἰς Κόπτον τῆς Θηβαΐδος, καμῆλοις, ἐν διώρυγι τῷ Νείῳ κειμένη εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Casaubonus textum Strabonis sic emendat εἴη ὑπερθέσεις εἰς Κόπτον τῆς Θηβαΐδος καμῆλοις, ἢ διώρυγι τῷ Νείῳ, ἐκείθεν δ' εἰς Ἀλεξάνδρειαν *in Muris portum, postea Camelis Coptum Thebaicam transcendunt, inde Alexandriam per Nili fossam*. Coptus enim emporium erat mercium, quae ex Arabia, Aethiopia, vel India advehebantur. Strabo καὶ νῦν ὁ Ἰνδικὸς φόρτος ἅπας καὶ ὁ Ἀράβιος, καὶ τῷ Αἰθιοπικῷ ὁ τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ κατακομιζόμενος εἰς Κόπτον φέρεται. καὶ τῷ ἐστὶν ἐμπορεῖον τῶν τοιούτων φορτίων *atque nunc omnes Indicae ἔθ' Arabicae merces Arabico Sinu advebuntur Coptum, quae ejusmodi mercium*

I. XVII.
P. 815.

cium emporium est. Plinius vero indicat viam, I.VL.C.XXIII.
 quam ibant navigaturi per annos singulos ex
 Aegypto in Arabiam & Indiam. Ab Alexandria
 per Nilum Coptum usque navigabatur. A Copto
 Camelis usos in Berenicem oppidum, unde in por-
 tum Rubri maris, quem a Copto distare affirmat
 ccllium pass. Quod longum iter evitassent merca-
 tores, commodiori usi navigatione, si opus illud
 immortale ac laude dignum Necus Rex Aegy-
 ptiorum, & Darius qui Aegyptum subegit, fossam
 nempe ad Rubrum mare perfecissent. Herod. l. II.
p. 158.

Ex Alexandria in loca Mediterranei maris
 merces Arabicae & Indicae comportabantur; quae
 perpetuo in honore apud mercatores fuit, utpote
 maximum ac celeberrimum emporium, quod ad
 nostram usque aetatem duravit; etenim Veneti
 ante navigationem Hispanorum, & Batavorum in
 Orientales Indias aromata, aliasque merces ex
 Alexandria in Italiam deferebant. Quod etiam
 temporibus ante Theodosium peractum fuit ex te-
 stimonio antiqui Scriptoris, qui *περίήγησιν τῆς οἰκ-
 μῆδος* composuit, cujus textum non habemus, sed
 versionem tantum ab homine inepto & barbaro
 factam; fragmentum exhibet Salmasius *Alexandria*
abundans omnibus bonis & escis dives. *Omnes* in not. ad
Vopis. p. 456.
autem SPECIES aut aromatibus, aut aliquibus
negociis barbaricis in ea abundant. Et paucis inter-
jectis accipiens omnia praestat omnibus. Auctor
 ex

ex parvo fragmento, quod Salmasius in medium protulit, ante Theodosium aetatem vivebat; memorat quidem templum Serapidis, utpote suo aevo extans, quod Theodosius solo aequavit, unde illum diris devoverunt Zosimus & Eunapius Ethnicae sectae fautores.

Nec solum in Aegyptum, Syriam, Mediam, & Armeniam res Indicae importabantur, sed in alias etiam longe diffitas regiones. Medi enim & Armenii res Indicas, & Babylonias Aorsis τὸν Τάναϊν παροικοῦσιν *qui Tanaim accolunt* Camelis vectabant, pro illis aurum accipientes. Ita Strabo de Aorsis ἐνεπορεύοντο καμήλοις τὸν Ἰνδικὸν φόρτον, καὶ τὸν Βαβυλώνιον ὡς τε Ἀρμενίων, καὶ Μήδων διαδεχόμενοι. ἐχρυσοφόρουν δὲ διὰ τὴν ὁπίαν *Camelis iter agentes Indicas, & Babylonias merces ab Armeniis, Medisque accipiebant, atque ex opulentia aurum gestabant.* In mare Hircanum & Euxinum etiam importari docent Aristobulus, & Eratosthenes (quae a Patrocle exscripserunt) per Oxum, quo Hircania usque ad mare irrigatur πολλὰ τῶν Ἰνδικῶν φορτία (vel φορτίων, ut in mss.) κατὰ γαίαν εἰς τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν, ἐντεῦθεν δ' εἰς τὴν Ἀλβανίαν περανοῦσθαι. Καὶ διὰ τοῦ Κύρου καὶ τῶν ἐξ ἧς τόπων εἰς τὸν Εὐξείνον καταφέρουσιν *multas Indiae merces per eum (Oxum scilicet) in Hircanum mare devehi. Hinc in Albaniam trajici ac per Cyrum ad sequentia loca deferri per pontum Euxinum.*

Sed

• •

ap. Strab.
l. XI. p. 509.

Sed ut ad Alexandrinorum mercaturam revertamur. Alexandrinis sub Claudio lucrosior fuit mercatura detecta Insula Palaesimundi, a cujus Rege Legati venerunt ad Claudium: rem totam narrat Plinius his verbis: *Nobis diligentior notitia Claudii principatu contigit, Legatis etiam ex Insula advectis. Id accidit hoc modo: Annii Plocami, qui maris Rubri vectigal a Fisco redemerat, libertus circa Arabiam navigans, Aquilonibus raptus praeter Carmaniam, xv. die Hippuros portum ejus invectus, hospitali Regis clementia sex mensium tempore imbutus alloquio, percontanti postea narravit Romanos & Caesarem. Mirum in modum inauditis justitiam ille suspexit, quod pares pondere denarii essent in captiva pecunia, cum diversae imagines indicarent a pluribus factos. Et hoc maxime sollicitatus, Legatos IV. misit, Principe eorum Rachia. Notiones hasce de Insula Palaesimundi Plinius desumpsit ex libris Claudii, quos de *vita sua* conscripsit, in quibus verosimile est locutum fuisse de legationibus a se missis, & de itinerariis suo jussu susceptis, deque mercatura ab Alexandrinis sub suis auspiciis ac jussu peracta, unde memoria illius chara fuit Alexandrinis, ut libri ejus publice recitarentur in Musaeo, quod novum Alexandrinis condidit. I.VI.c.XXII. Accedit, quod Plinius Claudium Imperatorem in numero Scriptorum Romanorum recenset, Suet.in Claudio.c.XLII.*

H ficque

I.V. c. X. sicque probabile est illum exscripsisse librum, quem ante memoravimus; ubi enim loquitur de Alexandria, haec habet *ut tradit Claudius Caesar*,
 I.XII. c. XVII. alias etiam memorat *historias Claudii Caesaris*.

Musaeum Alexandrinum domus erat, in qua nutriebantur bonarum artium studiosi homines, quos more suo irridet Timon Phliasius ὁ σιλλογράφος
 ap. Athen. πολλοὶ μὲν βόσκονται ἐν Αἰγύπτῳ πολυφύλῳ
 I.I. p. 22. βιβλιακοὶ χαρρακῆται ἀπείριτα διηριόωντες
 μυσέων ἐν ταλάρῳ

*multi pascuntur in Aegypto populoſa pugna-
 tes libris, ac ſemper digladiantes Muſarum in
 cavea.*

Mercatorum Alexandrinorum mentio facta est a Dioscoride, qui Marci Antonii & Cleopatrae temporibus vixit, ubi verba facit de cassia, cujus variis speciebus enumeratis, quae fulvescens, probe colorata, longa, crassa, ac gustu mordax, ΑΧΤ ab Indigenis appellari affirmat δαφνίτις δὲ πρῶτα γορβύλια ὑπὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐμπόρων a mercatoribus vero Alexandrinis Daphniti cognominari; unde apparet Alexandrinos merces Indicas mercates aetate Dioscoridis. Strabo etiam, qui
 I.VI. p. 188. Geographiae libros sub Tiberio Imperatore conscripsit, memorat classem τῶν ὡς τῆς Ἀλεξανδρείας ἐμπόρων Alexandriae mercatorum sua aetate per Nilum, & Arabicum sinum navigantem, ac in Indiam permeare solitam, per quos πολὺ μᾶλλον καὶ ταῦτα

πάντα ἐγνωσται τοῖς ἑνὶ ἢ τοῖς πρὸ ἡμῶν *multo ista*
(res nempe Indicae) nobis quam olim fuerant,
notiora reddita sunt. Strabo enim cum Aelio
 Gallo, qui Aegypto praefuit, μέχρι Συήνης,
 καὶ τῶν Αἰθιοπικῶν ὄρεων *usque ad Syenem,* εἰς
fines Aethiopiae ascendit, ibique comperit ὅτι καὶ
 ἑκατὸν καὶ ἑκοσι ἑπὶ πλείους ἔκ Μυρῶν ὄρεμα πρὸς τὴν
 Ἰνδικὴν CXX. *naves a Muris portu Indiam ver-*
sus navigare.

Nunc referemus & indicabimus portus, in
 quos merces Indicae & Arabicae devehebantur.
 Duo memorantur a Plinio, Ocelis & Cane, uter-
 que in Arabia. Alium addit Arrianus inter hos me-
 dium, Arabiam nempe felicem, quam celebre fuisse
 emporium affirmat, priusquam Caesar illam de-
 vastasset atque a fundamentis evertisset; alium vero
 in Africa collocant, qui denominatus Aromatum,
 Aetate Ptolemaei Geographi, qui vixit sub Anto-
 nino Pio navigatio erat ab India usque ad sinum
 Sinatum, quinimo mercatores sui aevi ab Arabia
 felici ad Aromata, & Azaniam, necnon ad Rapta
 navigabant. Verum majus ac praestantissimum
 emporium Indorum, & Aegyptiorum erat Arabia
 felix dicta εὐδαίμων. ὅτε μήπω ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς εἰς
 τὴν Αἴγυπτον ἐρχομένων, μηδὲ ἀπὸ Αἰγύπτου τολ-
 μόντων εἰς τὰς ἰσθμὸς διέρειν, ἀλλ' ἄχρι ταύτης
 παραγινόμενων, τὰς παρὰ ἀμφοτέρων φόρτας ἀπεδέ-
 χετο *quod cum nondum ex India in Aegyptum*

Arrian. in
 per.mar.Ru-
 br. p. 14. &
 15.

navigaretur, neque ex Aegypto quisquam interiora Indiae loca petere auderet, sed eo usque tantum procederetur, utrorumque (tam INDORUM, quam AEGYPTIORUM) MERCES ipsa recipiebat. Hanc Caesar postea destruxit, ut idem Arrianus scriptum reliquit.

p. 17.

Prope portum Aromatum Arrianus ponit Insulam Διοσκορίδα dictam, in quam confluebant Arabes, Indi, & Graeci, ut mercaturam facerent ἐπίξενοι καὶ ἐπίμικτοι Ἀράβων τε καὶ Ἰνδῶν, καὶ ἔτι Ἑλλήνων τῶν ΠΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΝ ΕΚΠΛΕΟΝΤΩΝ habitantes advenae sunt, ex Arabibus, Indis, Graecis quoque nonnullis MERCATURAE FACIENDAE causa eo CONFLUENTIBUS conflati: apud Ptolemaeum est ῥήσος Διοσκορίδης Insula a Dioscoride cognominata, quia primus omnium eam detexerit, vel in illam navigarit; plerique apud Stukium suspicantur esse Insulam, quae hodie Socotora dicitur. Sic etiam aliae post hanc, quemadmodum αἱ Ζηνοβίς, Ἀλαλαίς, Διοδώρης, Αἴνς, Τιμαγένης, Σωκρατής, Μαλίχς, Ἀδάνς, omnes denominatae a Mercatoribus Alexandrinis (nomina enim Graeca sunt) qui in Indiam navigarunt, easque aliis aperuerunt. Ex Dioscoride quidem & Strabone constat Alexandrinos navibus maria Orientis penetrasse; quod etiam ex Marino Tyrio apud Ptolemaeum confirmatur, qui meminit cujusdam Diogenis, unius τῶν εἰς τὴν Ἰν-

ap. Arrian. in
peripl. mar.
Rub.

L. I. c. IX.

Ἰνδικὴν πλεόντων *ex his qui Indiam navigavere*.

Vel a rectoribus navium dictae, quos Reges Ptole-

maei miserunt, ut terras, insulas lustrarent, ac de-

tegerent; etenim Πτολεμαῖκοι βασιλεῖς *Ptolemaici*

Strab. I. XVII.

Reges, fossam, quae fert εἰς τὴν Ερυθραῖαν, καὶ τὸν

Ἀραβιον κόλπον *in sinum Erythraeum ex Ara-*

bicum, quamve Sesostris primus incidit, & Darius

instauravit, illi perfecerunt & aperuerunt usque ad

mare per Euripum clausum, ὥς τε ὅτε βέλοιντο ἑκ-

πλεῖν ἀκωλύτως εἰς τὴν ἔξω θάλατταν, καὶ εἰσπλεῖν

πάλιν *ut cum vellent in exterius mare navigarent*

ac rursus sine impedimento reverterentur. Quod

ex marmore Adulis reperto confirmatur, in quo

ap. Sponium
P. 359.

narrantur res gestae ab Ptolemaeo Evergete, qui

ΠΕΡΑΝ ΔΕ ΤΗΣ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ *ul-*

tra Erythraeum mare in Arabitas navales terre-

stresque copias duxit, eosque subegit, ut ΚΑΙ

ΟΔΕΥΕΣΘΑΙ ΜΕΤ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ ΠΛΕΕΣΘΑΙ

ἐν τρεῖς tuto ἐν navigare victores possent; ac pace

terra marique parta ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΔΟΥΛΗΝ *in Adu-*

lim profectus, Jovi, Marti, ac Neptuno ΤΠΕΡ

ΤΩΝ ΠΛΟΙΖΟΜΕΝΩΝ *pro navigantibus* sacra

fecit. Adulim Cosmas, qui floruit initio imperii

Justini Imperatoris, ponit in litore maris Rubri.

Stephano Ἀδουλὶς ἐστ πόλις Αἰθιοπῶν, aliis Πανὸς

ἤσος dicta. An idem ac *Aduliton* Plinii condi-

tum ab *Servis Aegyptiorum, maximum emporium*

LVI. c. XIX.

Troglodytarum ac Aethiopum, viderint Geogra-

phi.

in per. mar.
Rub. p. 3.

phi. Tantummodo notandum varie nomen scriptum ab Antiquis; in marmore enim est ΑΔΟΥΛΗ etiam in iv. casu, Arriano ἀδύλα, Stephano. vero ἀδουλις, aliis ἀδουλι, ut Herodoto, vel Heraclito, qui μεσῶν Βιβλία conscripserunt. Stephanus tamen ἀδουλις ex canone Herodiani scribendum esse contendit, quoniam nomina, quorum penultima in υ definit, in λις terminanda. Verum quamvis sub Ptolemaeis Regibus in Indiam navigaretur, majorem tamen in modum promota ac evecta fuit navigatio, & mercatura aetate Strabonis; *προτέρων ἢ τῶν Πτολεμαϊκῶν βασιλείων, ὅλιν γων παντάπασιν θαρρύντων πλεῖν, καὶ τὸν Ἰνδικὸν ἐμπορεύεσθαι φορτὸν cum sub Ptolemaeis Regibus perpauci auderent navigare, & merces Indicas advehere.*

L. II.

in per. mar.
Rub. p. 4.

Nunc locum habemus dicendi de mercibus, quas vicissim inter se Aegyptii cum Indis permuebant in Arabia felici, Oceli, Muza, Malao, Emporio Mundi, & Aromatum, in quae emporia res ex Aegypto, & ex India importabantur, & vicissim permuebantur. Quae ex Aegypto in haec loca deportabantur venalia numerantur ab Arriano *ἱματία βαρβαρικά ἀγναχὰ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ γινόμενα, Ἀρσινοητικὰ ἑσολὰ, καὶ ἄβολοι ῥύθοι χρωμάτινοι, καὶ λέντια καὶ δικρόστια, καὶ λιθίας ὑαλῆς πλείονα γένη, καὶ ἄλλης μυρρίνης τῆς γινομένης ἐν Διοσπόλει vestes barbarae atque rudes, a fullonibus nondum appa-
tae,*

tae, quae quidem in Aegypto fiunt; stolae Arsinœ-
 ticae, abollae adulterini coloris, lintea, dicrossia,
 seu mantilia utrinque fimbriata, omnis generis
 vasa vitrea, atque myrrhina in urbe Diospoli
 elaborata. Item ἐσάγεται δὲ εἰς αὐτὴν, ἀπ' Αἰγύπτου
 καὶ ὅμοιοι πυρὸς ὀλίγος καὶ οἶνος, ὥσπερ καὶ εἰς Μυζα
 in illam (Canam intelligit) inuebitur ex Aegypto
 parum frumenti & vini, non secus atque in Mu-
 xam. Apud Aegyptios vini penuria, unde loco
 ejus zythum bibunt, quem Aegyptiis peculiarem
 potum vocat Strabo. Ζῦθι, ut ait Dioscorides, σκε-
 ναζεται ἐκ τῆ κριθῆς ex hordeo parabatur, quan-
 quam apud Theophrastum ex hordeo simul & tri-
 tico. Quae Graeci nomine οἶνον κριθίνον complexi
 sunt, quoniam loco vini utebantur; & quemadmo-
 dum Arabes & Hebraei ex palmis, Mauritani ex
 melitoto vinum conficiebant; ita & Aegyptii ex
 hordeo. Herodotus de Aegyptiis οἶνον δ' ἐκ κρι-
 θέων ποιοῦντες λέγει. ὅθεν καὶ οἱ Ἕλληνες τὴν κριθίνην
 ἀμπελοι vino utuntur facto ex hordeo: desunt
 enim in ea regione vites. Quamvis Ulpianus vini
 appellatione zythum non contineri affirmaverit.
 Quamobrem vinum, quod ut Arrianus memorat,
 ex Aegypto in Canam deportabatur, vinum for-
 tasse erat e Graecia advectum in Aegyptum; ete-
 nim, ut nobis contingit observare in Strabonis li-
 bris, vinum e Graecia in Aegyptum deferabatur;
 ubi enim loquitur de Laodicea haec habet τοῖς καὶ Λαοδικείᾳ
 ἄλλοις

I. XVII.
p.555.

I. XV. de caus.
Plant.

I. si quis v.
de vin. trit.
olleg.

LXVI. p.752.

lib. XVII.
p. 808.ap. Ath. I. I.
p. 28.

Ἀλεξανδρεῦσιν αὕτη παρέχει τὸ πλεῖστον τῷ οἴνῳ
maximam quidem vini partem Alexandrinis
praebet, & ubi cujusdam mercatoris meminit
 οἶνον κατὰγοντος εἰς Ναύκρατιν Λέσβιον κατ' ἐμπορίαν
qui vinum Lesbium Naucratin comportavit; cum

Antiquis, ut ait Alexis

λεσβίῳ πόματος

οὐκ ἔστιν ἄλλος οἶνος ἡδίων πιεῖν

Lesbio vino potu suavius aliud nullum fuerit.

p. 4.

Rem apertius explanavit idem Arrianus, a quo
 memoratur οἶνος Λαοδικηνὸς καὶ Ἰταλικὸς ὃ πολὺς
vinum Laodicensem atque Italicum non multum,
 quod Aegyptii in Arabiae emporia convehabant;
 tantummodo conjectura ducimur ad suspicandum
 οἶνον Ἰταλικὸν esse vinum e Sicilia delatum in Ae-
 gyptum, ex qua ad Arabes postea deveheretur.

p. 27.

Athenaeus libro primo δὲ πνοσοφιστῶν, ubi loquitur
 de praestantioribus ac nobilioribus vinis quamma-
 xime laudat vinum Mamertinum, quod ἔξω μὲν
 Ἰταλίας γίνεται, καὶ γινόμενος ἐν Σικελίᾳ, καλεῖται
 Ἰωταλίνος (vel ποταλίνος ut scribit Dalecampius)
extra Italiam provenit, nempe in Sicilia, et Ita-
licum tamen vocatur; quodque ut εὐτονος *validum*,
 navigationibus neque fractum, neque debilitatum
 fiebat. Ab Aegyptiis in Arabum emporia conve-
 hebatur καὶ ἔλαγον ὃ πολὺ *et oleum, sed non mul-*
tum. In Aegypto enim praefectura Arsinoitica

Strab. I. XVII
p. 809.

ἐλαιόφυτός τε γὰρ μόνος *sola oleis confita erat*;
 quas

quas si quis bene excoluisset oleum optimum gigneret . Caeterum ἡδ' ἄλλη Αἴγυπτος ἀνέλαος ἐστὶ *reliqua Aegyptus oleo carebat* , in quam e Graecia importabatur ; sic legimus apud Plutarchum & Eunapium Platonem illum philosophorum facile principem oleum mercaturae caussa in Aegyptum intulisse . Dino in historia Persica memorat ἄλας ap. Ach. I. II.
p. 67.
 Ἀμμωνιακὸν ἀπ' Αἰγύπτου ἀναπέμπεσθαι βασιλεῖ
Ammoniacum salem ex Aegypto Persarum regi mitti .

Quae Aegyptiis propria , vasa erant Murrhina & vitrea , quae in urbe Diospoli elaborata ; in emporia Asiae deferebantur . Salmasius putat in Plin. exez.
p. 144.
 Arrianum non locutum fuisse *de illa preciosa murrina* , quae ex Carmania , ἔξ India advehebatur , quamve laudat Plinius , sed de vitro murrhino , I. XXXVII.
c. II.
quod in Diospoli Aegypti ad imitationem Murrbinorum fiebat . Locum Arriani denuo adducemus καὶ Λιθίας ὑαλῆς πλεόνα γένη καὶ ἄλλης μορῆς γῆς γενομένης ἐν Διοσπόλει . dicit ἄλλην μορῆς ἄλλην *aliud murrbinum* ad distinctionem veri murrhini . Salmasius sic contendit esse legendum καὶ ὑαλῆς μορῆς γῆς . Pliniumque adducit , *qui meminit hujus murrbini vitri ut ἔξ Opfidiani* ; quod etiam imitabatur lapidem Opfidianum in Aethiopia inventum , quem Graeci ὀψιδανόν vocabant , quod nigerimi esset splendoris & imagines redderet ut ὀφθαλμοὶ & oculi pupilla ; Hesychii testimonio ductus , apud
 I quem

quem κόρη explicatur ὀψίς. Opsidiani mentio in Plinio libro XXXVI. capite XXVI. ubi asserit vocari Opsidianum, quia in Aetbiopia invenit Opsidius. Contra Salmasius, quia nigerrimi est splendoris & imagines reddit ut ὀψίς. Illud certum est & tincturae genere vitrum fieri etiam Opsidianum, fieri & album & murrbinum, aut byacintbos sappbirosque imitatum, & omnibus aliis coloribus. Nec est alia nunc materia sequacior, aut etiam picturae accommodatior.

Plin. lib.
XXXVI. cap.
XXVI.

Quare vitra Diospoli facta, quae in Indiam deferebantur, non erant vera murrhina, sed ad imitationem Murrhinorum, ut ex Arriano patet. Aliud enim erant vera murrhina Antiquorum. Lapidem dicebant esse, ut apud Pausaniam in Arcadicis κρύσταλλος καὶ μόρρεα καὶ ὅσα ἐστὶν ἀνθρώποις ἀλλὰ λίθου ποιεῖμενα καὶ τῶν σκευῶν τὰ κεραμεῖα. Unde a μόρρεα murrea & murrbina pocula. Martialis murrā dixit

maculosae pocula murræ.

Stattius etiam

*bic pocula magno
prima duci, murrasq; graves, crystallaq; portat
candidiore manu.*

De Helagabalo Lampridius scribit in murrbinis & onychinis minxisse; in vasis enim murrhinis edebatur, sicut & in vitreis bibebatur. Javolenus libro X. ex posterioribus Labeonis: murrea autem vasa,

l. II. r. de
sup. leg.

*vasa, & vitrea, quae ad usum edendi, & bibendi
caussa parata, in suppellectili dicuntur esse. Erant
eximii precii, ut definit Paullus libro IV. ad Sa-*
l. III. π.
cod. tit.
*binum; non tamen in gemmis, ut Cassius scripsit,
quem memorat Ulpianus libro XX. ad Sabinum.*
l. XIX. π. de
aur. arg.
mund.
Murrhina vasa, murrea est in Pandectis; in Basi-
licis vero μύρινα. Salmasius, quem sequitur Bo-
chartus, existimat murrhina esse Porcellanea
nostra.

Nunc de vitris, quae Aegyptii ad Arabes,
Persas & Indos comportabant. Calices vitrei, qui
in Aegypto fiebant, versicolores erant, eximii
precii, & maximo in honore habiti. Strabo ἤκουσα
l. XVI. p. 758.
δ' ὅτι τῇ Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ τῶν ὑαλουργῶν, εἰναι τινα
καὶ κατ' Αἴγυπτον ὑαλίτιν γῆν, ἧς χωρὶς οὐχ οἰόντες τὰς
πολυχρόους καὶ πολυτελεῖς κατασκευὰς ἀποτελεσθῆναι
ego a vitrariis Alexandriae audiui quandam ter-
ram vitrariam esse in Aegypto, sine qua sumptuosa
quaedam, & multorum colorum opera perfici ne-
quirent. Quos calices Hadrianus Imperator in epi-
stola, quam apud Vopiscum legimus, & ex libris
Pblegontis liberti ejus est prodita, ἀλλασσοντάς vo-
cat, hoc est, qui colores mutant, alium atque alium
exhibentes, sicut Palumborum colla. Illos Hadria-
no Sacerdos templi obtulit; ex epistola Gallieni
ap. Treb. in
vit. Claude.
etiam apparet maximo in precio fuisse apud Anti-
quos pocula vitrea Aegypti; vocat enim calices
Aegyptios, operisque diversi, scilicet singularis mi-

randique artificii; quod erat in caelatura, & sculptura; de quo Martialis

*Adspicis ingenium Nili, quibus addere plura
dum cupit, ab quoties perdidit artis opus.*

l. xxvii. π.
ad leg. Aquil.

Hi sunt calices *Diatreti*, quorum mentio ab Ul-
piano facta est in libro XVIII. ad edictum *si cali-*
cem DIATRETUM faciendum dedisti, siquidem
imperitia fregit, damni injuria tenebitur: si vero
non imperitia fregit, sed rimas habebat vitiosas,
potest esse excusatus. Quare evidens est Diatre-
tos calices, esse vitreos cavatos, perforatosque;
nam *διατρῆσαι* est *perforare* vel *cavare*. Cavare
autem Latini pro *sculperre* uti Graeci *διατρῆσαι* po-
suerunt.

Terram vitrariam, cujus meminit Strabo,
fossile vitrum Herodoti crediderim esse, nam in
Thebaide & in vicina Thebaidi Aethiopia *ὑέλως*
i. III. *πολλὴ καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται vitrum plurimum* &
maxime tractabile effoditur; ex quo cavum cip-
pum Aegyptii efficiebant, in cujus medio repon-
bant cadaver mortui. Quod Diodorus etiam nar-
i. III. *ρατ περὶ χεῖρας ὑέλων ἐν ταῖς οἰκίαις φυλάττοντες vi-*
trum mortuis circumponentes & *in domibus eos*
servantes. Vitrum illud fossile *εὐεργὸν tractabile*
esse ait Herodotus: quanlibet enim caelaturam
& formam excipiebat; ex quo calices *Diatreti* Ul-
piano, & *Diatreta* Martiali, de quibus mentio ab
sec. IX. *ipismet Hebraeis nonnisi honorifica; etenim in*
Be-

Beresith Rabba , ubi de officina vitrarii sermo est : *cui cista erat plena calicibus & diatretis*. Ex. IX.

Et in Midras in Esther haec habentur : *אלו כנסות דייטרטא של כלי זכוכית שרואין צל פניהם בהם יפין ויקרין ככלי : isti calices DIATRETI crystallini , in quibus faciei suae umbram vident , tam pulchri , & preciosi sunt , ac vasa aurea* . Horum artifices DIATRITARII vocati a Constantino Imperatore. I. II. Cod. Th. de excus. artific.

Aegyptii contra ab emporiis Arabiae & finis Persici deferebant , quae & regio illa producebat , & quae ab Indis ibi vehabantur . Cana exportabantur *ἐντόπια μὲν φορτία , λίβανος καὶ ἀλόη , τὰ δὲ λείπα κατὰ μετοχὴν τῶν ἄλλων ἐμπορίων merces quaedam quae ibi nascuntur , & thus , aloë , & aliae quas habent ex aliorum emporiorum regione* . Ex Insula Dioscoridis *κιννάβαρι τὸ λεγόμενον Ἰνδικόν Cinnabari dictum Indicum* , quod in eadem nasci affirmat Arrianus , & ἀπὸ τῶν δένδρων ὡς δάκρυ συναγόμενον *lacrymam instar , ut ex arboribus emanans , colligi solet* . Ozene exportabantur *νάρδος , κέσος , βδέλλα , ἐλέφας , ὄνυχίνη λιθία , καὶ σμύρνα , καὶ λύκιον , καὶ ὀθόνιον παντοῖον , καὶ σερικόν , καὶ μόλχινον , καὶ νῆμα , καὶ πέπερι μακρόν nardus , costus , bdellium , ebur , onychini lapides , myrrha , lycium , otbonium multiplex sive variegatum , sericum , molochinum , filum , piper longum* . Alia ex penitio-

p. 5.

tioribus Arabiae locis deferri Arrianus memorat ; quae sunt σίδηρος Ἰνδικός, καὶ σόμωμα, καὶ ὀθόνιον Ἰνδικόν τὸ παλαιότερον, ἢ λεγομένη μοναχὴ, καὶ σαλματογῆται, καὶ πειζώματα, καὶ καυνάκαι, καὶ μολόχιναι, καὶ σινδόνες ὀλίγαι, καὶ λαίρκος χρωματίνος *ferrum Indicum* εἰς acie temperatum, *Othonium Indicum* latius, quod *Monache* appellatur, *sagmatoginae*, *cingula*, *gaunacae*, *molochina*, *sindones* paucae, *lacca tinctoria*. Lux ferenda his vocibus ut apertius & copiosius rem explicemus. Ὀθόνια sunt λίναι ἱματία, ut placet Grammaticis, & μοναχὴ ὀθόνη est singularis ex lino vestis, vel tunica; Jureconsultis *singulares tunicae* appellantur, quae in synthesin compositae non sunt. In Glossis *lin-tearius* dicitur ὀθονιοπώλης, & in lege II. *de excusationibus artificum*, *lin-tearius* est lineae vestis negociator. Σαγματοπήνη ὀθόνη, ut correxit Salmasius, non σαλματογῆται est *lin-teum*, non in vestes *singulares ac varias confectum*, sed in sarcina corpus ipsum lin-teae telae sic relictum, quod pluribus vestibus faciendis sufficeret. Unde ex India & vestes singulares lineae, & texta linea ad vestes conficiendas afferebantur. Μολόχιναι vero Rhamnusio est species quaedam telae Indicae, dicta fortasse a malvae colore, quae Graece *μαλάχη* & *μολόχη* dicitur teste Athenaeo; apud Hesiodum *μαλάχη* scribitur, uti & apud Phanium in libro *de Plantis*, & apud Diphilum Siphnium; in exemplaribus ve-

Salmas. in
exerc. Plin.
p. 824.

I. II. p. 58.

10

ro Antiphanis, & apud Epicarmum *μολόχη*. *Μολόχην* crediderim Aeolicum esse, quidquid asserant veteres Grammatici; Aeoles quippe mutant A in O: ipsis dicitur *ὀνόγυρος* pro *ἰανόγυρος*, *ὀνώνις* pro *ἰανώνις*, *βότις* pro *βάτις*. *Λάκκος* *χρωματινός* in Arriano, non est lacca tinctoria, ut male Stukius vertit, sed genus vestis coloriae, nam Graeci *λάκχην* *anchusam* vocant, quae & *πορφύρεϊς* nominata a colore rubrae purpureae. Svidas *κάλχην*, *βοτάνη* δι' ἧς *πορφύρεα* *βάπτεται*, posteriores tamen *κάλχην* mutarunt in *λάκχαν*.

Quae omnia a nobis dicta & explicata conveniunt iis, quae prodita a Strabone. Aetate enim ipsius magnae classes usque in Indiam & extrema Aethiopiae trans mittebantur, unde preciosas merces in Aegyptum advehi; cassiaeque ὃ *πλείω* ἐξ *Ἰνδῶν* εἶναι *magnam partem ex India afferri*; & in India Australi nasci *κιννάμωμον*, *κ' νάρδον*, & *ἄλλα ἀρώματα* *cinnamomum*, *nardum*, & *alia aromata*, Strabo refert ex Aristobulo.

Verum clarius ac manifestius Marcianus Ju-reconsultus in libro singulari *de Delatoribus* merces Indicas, aliarumque regionum Orientalium, & lapides preciosos explicavit. Cujus mirabilem sententiam in titulo *de Publicanis*, & *Vectigalibus* & *Commisiss* locavit Tribonianus; quoniam, ut ex Strabone demonstravimus, *vectigalia* a Romanis e mercibus exigebantur, & τῶν *βαρυτίμων* *βάρεα*

LXVI. p. 782.

LXV. p. 695.

in leg. VII.

I. XVII.

p. 793.

βάρεα ἔ τὰ τέλη *preciosarum mercium preciosa*
 & *gravia* erant *vectigalia*. Plinius solum decla-
 rat (quod ad rem nostram) expensas ab Romanis
 in India annuatim factas, & quanti apud eos ve-
 1.VI.C.XXIII neant merces ex India advectae: *digna res, nullo*
anno imperii nostri minus H - S quingenties ex-
bauriente India, & merces remittente, quae apud
nos centuplicato veneant. Cum, ut recte asserit
 pro leg. Ma- Marcus Cicero, *Asia & magnitudine earum re-*
 nil. *rum, quae exportantur, facile omnibus terris an-*
tecellit. Locum igitur Marciani Jureconsulti,
 merces Asiae vel Africae recensentis, in medium
 proferemus, super quem commentarium paulo
 plenius scribere existimavimus, ut dicta ipsius
 confirmemus, atque ex Auctoribus testimonio
 clarissimis rem explicemus, & funditus excutia-
 mus. Verba Marciani, *Species pertinentes ad ve-*
ctigal: cinnamomum, piper longum, piper album,
folium pentaspberum, folium barbaricum, costum,
costamomum, nardi stachys, cassia turiana, xylo-
cassia, smurna, amomum, zingiberi, malabathrum
aroma Indicum, chalbane, laser (albelucia) sar-
gogalla, onyx Arabicus, cardamomum, xylocinna-
momum, opus byssicum, pelles Babylonicae, pelles
Parthicae, ebur, ferrum Indicum, carpasum. La-
pis universus, margarita, sardonix, ceraunium,
hyacinthus, smaragdus, adamas, saffirinus, cal-
lainus, beryllus chelynie (bopia) Indica, vel adser-
ta,

ta, metaxa, vestis serica, vel subserica, vel attineta, carbasea, nema sericum, spadones, Indici Leones, Leaenae, Pardi, Leopardi, Pantherae, purpura. Item (Marocorum) lana, fucus, capilli Indici.

Verum priusquam ad ulteriora progrediamur, explicare in primis necessarium duximus, cur Marcianus Jureconsultus de speciebus, quae ad vectigalia pertinent, in libro de *Delatoribus* disseruit: posthac quid nomine *specierum* intellexit. In ea quidem sententia sum, illum in libro de *Delatoribus* mentionem fecisse specierum vectigalium, quia ibi fortasse locutus fuerit de Delatoribus, qui bona fisco addicenda deferebant & denunciabant; quique in delationis praemium quartam partem in bonis delatorum acquirebant, *quadruptatores* propterea dicti a Plauto in *Perla*; neque hoc illis ignominiae imputabatur, A&I. sc. II.

*nam publicae rei causa quicumque id facit
magis, quam sui quaesti, animus induci potest
eum esse civem & fidelem & bonum;*

interest enim Reipublicae causa noxios puniri, legesque defendi & custodiri, qualis semper fuit, eritque vox & species accusatorum. Hanc actionem Graeci *φάσις* vocarunt. Pollux *φάσις δὲ ἦν τὸ φαίνειν τὰς ἐν τῷ ἐμπορίῳ κακουργούσας* *Pbafis* enim erat revelare, qui in *Mercaturis* leges non observabant. Hi *συχόφανται* dicti, cujus denomi-

Cicer. pro
Sex. Rosc.

K

na-

ap. Ath. l. III.
p. 74. & 75.

nationis originem explicat Philomnestus libro *de Sminthiis Rhodiis* Ἡ δὲ τὸ εἶναι τότε τὰ ἐπιζήμια, καὶ τὰς εἰσφοράς, σῦκα, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, ἀφ' ὧν τὰ κοινὰ διώκουν· καὶ τὰς ταῦτα πράττοντας, καὶ εἰσφάγοντας ἐκάλουν, ὡς εἶκε, συκοφάντας, ἀφ' ὧν τὰς ἀξιοπιστοτάτας τῶν πολιτῶν *quod illis temporibus e ficuum mercatura, vini, olei tributa colligerentur, ac portoria, & mulctarentur, qui ea non solvis- sent, e quibus in administratione Reipublicae sum- ptus fieret, itaque qui ea exigerent ac revelarent, ut videtur, appellatos fuisse sycophantas; ad idque munus delectos fuisse cives spectatissimos atque optimae fidei. Quodque munus exercebat, ut ait Alexis in Poëta,*

ὅστις χρηστὸς ἦν, ἠδύς τ' ἀνὴρ

qui foret bonus & urbanus; immerito postea no- mine συκοφάντης viris improbis tributo.

l. ult. Satur.

l. XI. φ. de
usuf. ear. rer.
quae us. comf.

l. IX. c. VII.

l. V.

Species vero pertinentes ad veftigal, quas Marcianus memorat; Robertus Stephanus, Gothofredus, Spigelius & alii pro aromatibus explicarunt: verum certumque est species pro aroma- tibus sumi apud Macrobius, maximeque species & acres & calidae, quales piper, cannella & aliae, uti etiam apud Ulpianum libro XVIII. ad Sabi- num, ἀρώματα enim, quemadmodum est apud Theophrastum, odoris suavitatem denotant; un- de Hesychio ἡνὶα ἀρώματα, & Firmico aromatatum odor suavis. Quae Latini species dixere, cum in
an-

antiquo Codice Macri pseudonymi legantur haec
explicit tractatus barbarum, incipit de speciebus;
 ubi *species* sunt aromata & externa. Attamen in
 Marciano *species* non sunt aromata, quamvis de
 his initio pertractet, sed res, quae vectigalibus
 sunt addictae, cum de amomo, zingiberi, cinna-
 momo, cassia, aliisque non tantum verba faciat,
 sed & de ebore, de ferro Indico, de lapidibus pre-
 ciosis, de Leonibus, de Pantheris, de purpura, de
 fuco, de lana: quae omnia ad vectigalia pertinere
 affirmat. Hanc formam ac *χαρακτήρα* loquendi
 servarunt & alii Jureconsulti. Celsus libro XIX.
 Digestorum in medium profert sententiam Tuber-
 onis, qui suppellectilem dicebat esse *res ad cottidia-*
num usum paratas; nihilque refert, ut ait, an res
 sint ex aere, ligno, vitro, ut prius apud Romanos,
 vel ex ebore, auro, argento, gemmisve, *nam spe-*
ciem potius rerum, quam materiam intueri oport-
tet. apud quem, ut patet, *species sunt res ad cotti-*
dianum usum paratae ex quacumque materia sint;
 nam Pomponius libro VI. ad Sabinum definierat
 suppellectilem *neque argento aurove facto vel ve-*
sti adnumerari. Sic etiam apud Scaevolam libro V.
Responsorum legimus *species multas tam argenti*
quam vestis. Hoc sensu Imperator Justinianus dixit
quaruncunque specierum negotiatores, ubi species
sunt res quae in negotiationem veniunt. Clarius ex
 verbis Imperatoris Constantini *pro his rebus, quas*
 K 2 *infe-*

l. VII. §. de
 sup. leg.

l. I. §. cod.
 tit.

l. XXXVIII.
 §. de aur.
 arg.

l. XXVII. Co-
 d. de pign.

l. V. Cod. de
 ve&. & com.

I.VIII. Cod.
eod.tit.I. XXXII.
c.VII.

inferunt vectigal solvi statuit; quas *species* vocant Imperatores Gratianus, Valentinianus, & Theodosius; Valentinianus vero & Valens *merces*, & apud Livium dictae *res venales*.

I.I.c.XIII.

I.III.p.112.

Marcianus ponit in primis inter res vectigales *cinnamomum*, *piper longum*, *piper album*, *folium pentasphærum*, *folium barbaricum*; quae omnia ex India vehabantur. Cinnamomum enim, ut ex Aristobulo probavimus, nascitur in India Australi; & quamvis Dioscorides laudet *μόσυλον*, attamen ex India *εἰς μόσυλον προχωρεῖν in Mossylum inferri* ait Arrianus, etsi *μόσυλον* scribatur Ptolemaeo. Cinnamomum proprie cortex cum suis furculis: vox est Phoenicum, ex quibus ad Hebraeos & Graecos est derivata. Herodotus τὰ κάρφεια τὰ ταῦτα ἅπερ ἀπὸ Φοινίκων μάθοντες, κιννάμωμον καλέουσι. Nicandro tamen in Theriacis est *κίναμον*, ut & Hebraeis קינאמון & Martiali, & Scribonio Largo *cinnamon*. Recte Arabes, quid sit, explicant, nempe *لignum Sinense*: in Lexico Graeco-Arabico *Δαρτζίνι*, τὸ κιννάμωμον, quamvis vocetur etiam *Ταρτζίνι*.

P. 29.

Piper longum, *piper album* etiam ex India afferri testatur Arrianus; in qua sententia prius fuit Dioscorides, qui facit *piper δένδρον φυόμενον ἐν Ἰνδία arborem in India nascentem*: nomen enim piperis Indicum est τὸ Ἰνδικὸν ὃ καλεῖται Πέρσαι περὶ, ut habet Galenus; quod probatur etiam ex
Bustan

Bustan Scheich Sadi, qui refert proverbium Persarum اورد فلغل بهند ومانع *infers piper in Hindostan*, scilicet in Indiam Orientalem & Occidentalem, nam ماا quae Orientalior & ماا quae Occidentalior & Indo proxima. Piper ex Malabarica regione Antiquis provenisse testatur Cosmas, qui vixit seculo VI. μαλὲ vocans τὴν λεγομένην Μαλὲ, ἐνθα τε πᾶσι γίνεται, quae Insula Geographo Nubiensi dicta est ملای Melai part. VII.
clim. II. وجزيرة ملای يبيت شهر الفلغل ولا يكون الا بها لو بقدرية او بجر بيت
Insula Melai est, in qua arbores piperis proveniunt, quae nuspiam nascuntur, quam hic ☞ in Candaria ☞ Ziarebthnam. Unde terra Malabar ab Arabibus appellatur بلاد الفلغل *terra piperis.* ap. Reland. in
dis. de ling.
Inf. p. 90. Marcianus bene sapienterque distinguit ac secer-
nit piper longum ab albo, cum Antiquorum fuerit error, qui tam nigrum, longum, quam album piper in una eademque arbore nasci affirmabant, & ex longo rotundum, candidum, nigrum temporis diurnitate fieri. Marcianus, qui varia piperis genera bene distinxit, fortasse didicit e libris Theophrasti τὸ πᾶσι καὶ πρὸς μὲν ὄζει. Διήγον δὲ αὐτῶ το γένος. τὸ μὲν στρογγύλον ὡς περ ὄροβος, κέλυφος ἔχων, ὑπερυθρον. τὸ δὲ πρὸς μακρὰς μέλαν, σπέρματα μικρὰ καὶ ἔχον, ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῷ θατέρῳ *piper fructum esse plantae cujusdam, genere duplex: alterum rotundum, erui magnitudine, cujus granum instar baccarum lauri carne constat ☞ cortice, coloris*

*loris subrubri : alterum nigrum, oblongum, pusillis
seminibus, papaveri similibus, priore multo valen-
tius* . Textus Theophrasti est apud Athenaeum,
quem maculosum Dalecampius purgavit ac verae
lectioni restituit ex Codice Theophrasti.

I. II. p. 66.

lib. IX. hist.
Plant. c. XXIII

Illud vero in Marciano glossema autumat
Salmasius (& recte quidem) quod e margine, ut fieri
solitum in libris Antiquorum ; in textum irrepsit ,
ubi legitur *folium pentaspberum, folium barba-
ricum* , & paucis interjectis, *malabratbum aroma
Indicum* ; satis enim erat dicere *folium ἀπλῶς* vel
folium barbaricum, vel *malabathrum*, sicuti apud
Auctores Graecos & Latinos nominatur . Error
etiam in voce *pentaspberum* , pro qua *cataspbae-
rum* scribendum, cum κατὰσφαρον idem ac σφα-
ροειδὲς sit, nam folium malabathri in pillulas con-
volutum ex India afferri scribit Arrianus ἐπιδιπλώ-
σαιτες τὰ φύλλα καὶ σφαροειδῆ ποιῆντες . Et legimus
apud Didymum φύλλα μαλαβάθρης σφαίρια πέντε,
vel σφαίριον ἓν . Ex excerptis Apicianis malaba-
thrum *folium* dictum, & in marmore Romae eru-
to VIOLIS ROSIS FOLIOQVE MVLTO .
Ovidius *folia* , & Plutarchus φύλλα dixere . Alii
φύλλον μαλαβάθρης, ut ex Graecis Aëtius, Oribasius,
Didymus ; & ex Latinis Celsus *malobathri folii* .
Recentiores vero Medici φύλλον Ἰνδικόν, nusquam
vero *folium pentaspberum* , sed ἀπλῶς *folium* ,
folia , *folium malabathri* , vel *folium Indicum* ;
potest

apud Grut.
p. 637. 1.

IV. p. 218.

potest & dici *folium barbaricum* malabathrum, quoniam ex India deferebatur in Aegyptum per Barbaricum sinum, quemadmodum & Rha dictum *Barbaricum* eadem ratione, quamvis apud Sinas nascatur. Malabathrum enim vox Indorum est, quibus vocatur *tamalapatra*, ex qua Graecos *ταμαλάβαθρα* composuisse probabile videtur. *Aroma Indicum* in textu glossema etiam est, cum cinnamomum, piper, nardus, zingiber etiam sint aromata Indica, quamvis in textu solum de malabathro affirmetur. Nobis sufficiat haec indicasse; illud inpraesentia asserimus malabathrum ex India devehi, in qua nascitur. Dioscorides *φύομενον ἐν τοῖς Ἰνδικοῖς τέλμασι* I.Lc.XLp.2. *quod in paludibus Indicis gignitur*, existimat malabathrum *φύλλον, ὃν ἐπινηχόμενον τῷ ὕδατι, καθάπερ ἢ ἐπὶ τῶν τελμάτων φακίῃ, εἴζαν ἔχει* *folium esse, quod lentis palustris modo aquae innatat, nulla fultum radice, refellitque sententiam illorum, qui nardi Indicae folium esse opinabantur.*

Ex India etiam *costum, nardi stachys*, quae a Marciano inter species vectigales enumerantur. Costi Indici meminit Dioscorides, cujus *radix* I.I. c.XV. *ῥίζα* Plin. l.XIII. c.XXII. *folium Indis est maximo precio*. Nardus etiam nascitur in India, quae & Gangetica dicitur, utpote nascens ad radices montis, quem Ganges fluvius praeterfluit; *nardi Indici* mentio facta a Plinio. I.XIII.c.I. Nardus *Indicus* etiam denominatus in antidoto,

Celf. l.v.
p.218.

doto, quod Zòpyrus Regi Ptolemaeo composuit. Nardus a Marciano dicitur *nardi stachys*, scilicet *nardi spica* : spicae enim sunt ipsa folia, quae & tenuia sunt, & in acumen desinunt ; unde Meleager Poeta *σαχυτόριχα νάρδον* dixit. Graecis enim nardus vel *ἀπλως*, *σάχυν* dicitur, ut Antyllo *σάχυν*, *κόσων*, *ἱριδι*, vel *νάρδον* *σάχυν*, ut Democrati
τῆς Ἰνδικῆς

νάρδον *σάχυν*.

ap. Gol. in
Lex. Arab.
p.1138.

Quare Arabes *سنبل هندی* *Spicam Indicam* vocavere, uti est a Meidavio animadversum. Aliquando *νάρδον* *πικρὴ* denominatur, sicut in Evangelio Matthaei legimus, *nardus* nempe *vera*, *germana*, & sine impostura ; cum *πικρὸς* idem ac *πίος*. Theopompus apud Athenaeum

l.xi. p.470.

Θηρικλῆος πικρὸν τέκνον

Thericlis vera proles. Arthemidorus inquit *πικρὴ καὶ γυνή καὶ οἶκός*, & Auctor qui Geographiam Nicodemi Regi dedicavit posuit *πικρὸς* pro *fidelius*, *facilius*.

Cassia Turriana, *Xylocassia*, *Smurna*, *Amomum*, *Zingiberi*. Haec sunt alia aromata, & species vestigales, quas Marcianus cum aliis recenset. *Cassiam Turrianam*, quae in Pandectis Florentinis, neque in Dioscoride, in Plinio, aut Galeno comperimus vel legimus ; potius emendandum *Cassia Suriana*, quam e Syria, vel SVRIA, ut legimus in marmore, provenire veteres censebant, vel verosi-

ap. Grut.
p.417. 11.

rosimilius, *Cassia Surinx*, quae Graecis est κασία
 σύριγξ vel συρίγῃς, quo nomine venit cassia in car-
 mine Andromachi senioris, ut explicavit junior
 Andromachus ἀλλὰ τῆσγε συρίγιδος ὑπὸ τινῶν ὀνο- ap. Galen. in
ther. Andro.
 μαζομδύης ὁ νεώτερος Ἀνδρόμαχος ἐμβάλλειν ἀξιοῖ.
 πᾶσι δὲ αὕτη γινώσκεται καὶ γὰρ καὶ εὐωνοτάτη πάντων
 ἔστι. τὸν μὲν ἔξωθεν φλοιὸν, ὅνπερ καὶ σύριγχα καλῶσιν.
quamquam Andromachus junior cassiam a quibus-
dam fistulam appellatam imponendam arbitratur:
haec omnibus cognita est, cujus exterior cortex fi-
fistula appellatur. Haec enim vulgaris erat usus;
 omnibusque nota; tota cortice constabat in fi-
 stulam complicato. Unde Avicenna recte eam vo-
 cavit ملح nam Arabice cortex vocatur ملح; prae-
 stantissima omnium erat, quae cinnamomo similis;
 non enim constabat cortice mero, sed furculis ipsis
 recisis, quam ξυλικὴν κασίαν & ξυλοκασίαν Graeci
 appellarunt. Hujus etiam mentio a Marciano;
 quam *Xylocassiam* dicit. Xylocassia erat lignum
 simul cum cortice sub nomine κασίας κινναμωζύ-
 σης, cinnamomo similitudine & precio proxima.
 Quare falso posterioribus Graecis, & Latinis *Can-*
nella nostra, cinnamum, vel cinnamomum fuit ap-
 pellata, cum illa sit proprie κασία σύριγξ. Antiquo-
 rum, quae tota corticea erat in fistulam complicata:
 Cinnamomum vero in furculis & ramulis ipsis de-
 ferebatur; ῥάβδων meminit Dioscorides ubi de cin- l. i. c. xiii.
p. 13.
 namomo tractat, & συρίγῃων in cassiae descriptione.

L

Sig

Sic etiam Theophrastus ῥάδης vocat . Alia genera cassiae praestantissima referuntur a Dioscoride scilicet δαφνίτις, quae ab Indis ἀ'χυν. *Cassiae daphniti-*
 P. 138. *dis* meminit ex Latinis Scribonius Largus ; γίζις etiam (non ζίγις, ut est in Parisiensi editione) apud Galenum scribitur γίζις ; vel quae dicitur μωτῶ non κιτῶ, ut in antiquis mss. Dioscoridis ; etenim μωτῶ est apud Arrianum & Galenum . Aliud genus cassiae δάρεα nominatum, non δάκαρ, vel δάρεα, ut in Aldina . Harum omnium descriptionem Dioscorides, & Galenus tradiderunt ; nomina barbara
 I. XV. sunt ab Indis petita, e quibus Strabo cassiam afferri scribit, vel ex Arabibus, in quorum emporia debebatur .

Smurna apud Marcianum est *myrrba* , cuius uberius in superioribus libris mentionem fecimus, sic Graecis dicta nempe σμύρνα, cum apud Latinos u Graecorum in u mutetur, de qua re exemplum habemus in Σύλλας, quod nomen Latinis est *Sulla*,
 de re rust. c. LXXXIII. & σύρια *suria*, ita & ἑρπυλλος *serpullum* Cato dixit, & μύρραν *myrrham* Scribonius Largus, σάμψυχον *sampsuchum* Plinius, & alii, ut caetera exempla praetereamus .

Amomum θάμισκος οἶονά βοξυς, ὃν ἔχουσ' ἀντεμπεπλεγμένους ἐαυτῷ *pusillus est frutex in uvae modum, suoque ligno in seipsum convolutus* . Unde Andromachus senior in Theriacae compositione
 βοξυοέντος ἀμώμυ.

Et

Et Democrates in jambis

βότρυος τ' ἀμώμυ.

Uvae quidem imaginem ex implexu & convolutione ramusculorum refert. Ex Armenia & Media provenit, ut asserunt Dioscorides & Plinius, quamvis aliqui apud Theophrastum ἐξ Ἰνδῶν.

Hactenus de Amomo, nunc de Zingiberi: vox est Indorum, apud quos est *Zengebil*, uti ex *pimpilim* Graeci fecerunt *πέπερι*. Ex India advehitur; unde falso Dioscorides ait γενῆα δ' ἐν τῇ ^{LIIc.CXC.} Τρωγλοδυτικῇ Ἀραβίᾳ, & Galenus ἀπο' τῆς Βαρυβαρίας ^{LVI. simpl:} devehi. Antiqui enim, ut alias diximus, merces Indicas nominabant Arabicas vel Alexandrinas; credebantque nasci, ubi earum esset emporium, & commercium cum Indis. Sic *Rha*, *Barbaricum* fuit denominatum & calamus, *Alexandrinus*, quamvis ex India conveherentur.

Chalbane. Celsus, Plinius, aliique Auctores Latini *Galbanum* dixere; Marcianus vero Graeca voce usus est, scilicet χαλβάνη, Latinis χ Graecorum in G saepius mutantibus, ut ἀγχω *ango*, δοχῇ ^{Diosc. I. III. cap. XCII.} *doga*. χαλβάνη ὅπως ἐστὶ νάρθηκος ἐν Συρίᾳ γενομένη ἢ ἐνίοι Μετώπιον καλῶσι *Galbanum liquor est nascantis in Syria ferulae: id nonnulli Metopium* ^{in Plin. anim. p. 249.} *vocant*. Salmasius, ex auctoritate veteris Codicis, non ἦν, sed ὄν contendit legendum, *Galbanum* namque ὁπὸν *succum* ait esse, ὄν *quem* succum *Metopium* aliqui vocarunt. Verum in errore Vir cla-

rissimus versatur, cum idem Dioscorides alias scriptum reliquit quid μετώπιον sit. Vox enim Aegyptia est, qua non succus, sed lignum significatur: libro primo, ubi agit de unguentorum compositione, haec habet σκευάζεται δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μύρον, ἐπιχωρίως ὑπ' αὐτῶν καλούμενον ΜΕΤΟΠΙΩΝ, ὃ γὰρ τῆς χαλβάνης μίξιν. τὸ γὰρ ἔΤΛΩΝ ἐξ οὗ γενᾶται ἡ χαλβάνη, ΜΕΤΟΠΙΩΝ καλεῖται praeparatur *in Aegypto unguentum vernaculo nomine METORIUM dictum: scilicet propter Galbani permixtionem. LIGNUM enim e quo Galbanum emanat, METOPION vocatur.* Hinc etiam patet Plinium errare, qui Metopon esse lacrymam Ammoniacy autumat. Apud Hippocratem vero μετώπιον est; unguentum scilicet ἐκ πολλῶν μίμντων, οἱ δὲ μετώπιον, ut notat Hesychius, recipitque nomen ex Galbani permixtione; quodve unguentum in Aegypto parabatur, dictum a Galeno Αἰγύπτιον μύρον μετώπιον.

in Lex. voc.
Hip.

Lasfer vero apud Marcianum est loco vocis *laserpicium*. *Lasfer* proprie ὀπός. Glossae *lasfer* ὀπός, λασάριον. Cum *laserpicium* non planta, sed ὀπός σιλφίς, quasi lac *serpicium*. Plautus

teque oro *et quae so, si speras tibi*

Hoc anno multum futurum sirpe et laserpicium. ubi *sirpe* est frutex cum radice; *laserpicium* vero succus; quamvis postea cum *lasfer*, tum *laserpicium* pro ipsa planta Auctores passim usurpaverint.

Sic

Sic etiam silphium pro integra planta acceperunt, ut apud Theophrastum libro VI. *hystor. Plantarum* cap. III. & libro I. cap. II. & apud Dioscoridem lib. III. cap. XCIV. cum propriè sit radix plantae. Galenus in Lexico ἡ μὲν ῥίζα τῆς πᾶς σίλφιον ἰδίως ὀνομάζεται. Et Scholiastes Aristophanis σίλφιον ῥίζα. Attamen, ut notat idem Galenus, τὴν ῥίζαν τῆς σιλφίης καλεῖν ἔθος τοῖς ἀνθρώποις ὁμωνύμως ὅλη τῇ βοτάνῃ *Silphium radicem aequivoce homines cum tota herba vocare consueverunt*. Succus maximi erat precii, qui asservabatur ac recondebatur in vasa in longinquas & remotas regiones devehendus aetate Theophrasti, cujus textus maculatus est, ubi enim legitur ἀγοντες εἰς τὸν περᾶν quasi in Pyraeum portum tantummodo deferretur; scribendum εἰς τὰ περᾶν in *transmarina*, vel εἰς τὰ πέραν, ex quo illud περᾶν fecerunt, ut emendavit ac animadvertit Salmasius. Verum disquirendum an Marcianus de Silphio Cyrenaico loquatur; nam aetate Plinii, qui vixit sub Vespasiano, deperditum, quod & Dioscorides & Strabo prius literis prodiderunt. Plinius *multis jam annis in ea terra Cyrenaica non invenitur*. Attamen ex Arriano, qui aetatem sub Hadriano degebat, contrarium deducitur ὅτι πολλὰ ἄξιον Κυρηναίοις τὸ σίλφιον *magno enim in precio apud Cyrenaeos est silphium*. Locusque Plinii sic emendari potest *multis jam annis ex ea terra non invenitur*, scilicet

Ro-

com. XC.
cap. IV. de
morb. acut.

Plin. I. XIX.
c. III.

hyst. plant.
LVI. cap. III.
p. 121.

in ex. Plin.
p. 251.

in exped.
Alex. LII.

Romam, quoniam publicani, qui pascua conducebant, majus lucrum sentientes, silphium depopulabantur pro pecorum pascuo, quod ibidem Plinius confessus est; pecus enim folium silphii appetit, eoque purgatur, & pinguescit. Theophrastus

hist. plant.
l. VI. c. III.
p. 121.

ὁ καθαίρει τὰ πρόβατα καὶ παχύνει σφόδρα, καὶ τὰ κρέα θάυμαστα ποιεῖ τῇ ἡδονῇ *pecus eo purgatur, pinguescitque vehementer, & carnes mirum in modum suaves redduntur.* Verum qualiscunque

l. XXI. c. III.

fuerit causa cur Silphium Cyrenaicum deperditum fuerit, illud tamen exploratum est Laser Marciani esse Medicum vel Armeniacum, quod aetate Plinii

p. 45.

Romam vehebatur *diuque non aliud ad nos invenitur laser, quam quod in Perside, aut Media, & Armenia, sed multo infra Cyrenaicum;* sic etiam aetate Scribonii Largi, qui sub Claudio floruit, raritas erat Cyrenaici, cujus loco Syriacum adhiberi jubet *Laser Cyrenaicum, si poterit inveniri; sin minus Syriacum.* Et in Apulejo ὁπός aut *laser;*

c. LIII.

de Medico & Armeniaco intelligendum, uti & in Auctore, qui sub Apicii est nomine, apud quos legimus *lasere infectas carnes, & lasaratum porcellum, & lasaratum haedum;* numerabatur enim inter selectiora condimenta propter suavem jucundumque odorem, quae a nobis alias, si facultas erit, explicabuntur. Maxima tamen me subit admiratio, Arabibus praecipue Avicennae *baltith* (ita *laser* nominat) duplex fuisse genus foetidum unum; alte-

alterum odoratum : foetidum quod e regione *Kir-
vum* affertur, Cyrenaicum nempe ; in quorum
sententiam posteriores Graeci libentissime iverunt,
& ab odoris gravitate σκορδιδάσαριν vocarunt . Ni-
colaus Myrepsus in antidoto *ἔξ' κασσίης , σκορδι-
δάσαριν, τὸ λεγόμενον Ἰταλικῶς ἀσαφιδά* .

Nunc quid Marcianus pro *Alchelucia* intel-
lexerit, perspiciamus : in Vulgata Pandectarum,
& Haloandri editione *agallochum* reperimus .
Quae vox innotescet, si Arabicam formam ac vo-
cem attendamus . *Alchelucia* ἂν al articulus Ara-
bibus peculiaris : idem ac τὸ Graecorum . *Cbelucia*
etiam inflexio ac vox Arabica est, nam *agallochum* Gol. in Lex.
Arab. p. 123.
ipsis est *abalugi* : dicitur etiam *bud*
ilbachur lignum suffitum, vel ἀπλῶς *lignum* . P. 1665.
etiam قطر a radice *suffitum fecit*, vel *lignum* P. 1927.
Indicum . Quae omnia Agallocho peculiaris sunt,
atque aptantur ; etenim *θυμιάται αὐτὶ λιβανωτῶ* ad
suffimenta thuris instar adhibetur, ut habet Dio-
scorides, a quo etiam vocatur *ξύλον φερόμενον ἐκ τῆς* I.I.C.XXI.
*Ἰνδίας καὶ Ἀραβίας lignum, quod ex India & Ara-
bia deportatur* . Ἀγάλλοχον proprie ex Hebraea
voce derivatum *abalotb* quam LXX. ἄλων
transtulerunt ; nec immerito, nam etiam Medicis
agallochum est lignum aloës aromaticae . Nicome-
des Jatrosophiſta in Lexico ἀχάλλοχον, ἄλῶν, &
Plutarchus in Sympotiacis ἄλῶν cum cinnamomo . I.VI.C.VII.
jungit *ἐκ τῶν οἶνων αἰ μὲν ἀλῶας χρῶντες ἢ καὶ*
να

c.VII. v. 17. *ναμώμοις καὶ ἐφηδύνοντες*. In Proverbiis aloë & cin-
namomum memorantur; aloe nempe odorata, non
medicamentum catharticum, ut observat clarissi-
mus Salmasius.

Sargogalla, onyx Arabicus, cardamomum, xylocinnamomum etiam inter species vectigales
sunt apud Marcianum.

Sargogalla potius legendum *sarcocolla*, ut
est apud Plinium; Graeci enim *σαρκοκόλλα* di-
cunt, quia *σακεῖ κολλᾷ* aglutinandis vulneribus,
cum arboris Persicae sit gummi. Dioscorides *σαρ-
κοκόλλα δάκρυον δένδρεα γεννομένης ἐν Περσίδι*. Ara-
bes *عاجل* unde in Lexico Saracenico apud Salma-
sium *أنتزارط* ἢ *σαρκοκόλλα*. Quam collaudat
I. XIII. c. XI. Plinius prae aliis *utilissimam pictoribus ac me-
dicis*.

Onyx Arabicus. Bdelium existimamus esse,
quod a Democrate & Galeno *βδέλλα ὄνυξ*. Bdel-
lium enim est *εἰκὸς ὄνυχι* *ungui simile* laevore &
splendore, ut de Arabico Bdelio pronunciavit
I. XII. c. IX. Dioscorides, & Plinius *multi candidique unguis*:
Exod. c. XXX. in Bibliis dicitur *תלה*, quae vox a Rabbinis *תלה*
v. 34. *unguis* explicatur. R. Salomon *תלה* *שורש* *בשם* *תלה* *שורש*
Scebeletb radix
aromatica laevis *ע* *lucida ut unguis*: unde est
quod lingua Misnae unguis vocatur. Locus Ge-
marae est in tractatu *Ceritbutb* *חצי הקמרת* *פיטום*
c. I. fol. 78. *confectio suffitus est ex stacte*,
ע *un-*

☞ *ungue*, ☞ *galbano*, ☞ *tbure*. Nec aliter Paraphraſtis Biblicis translatum ac explanatum; Graeci enim ὄνυχα, Onkelos מנחם, Arabs المنار Hieronymus *onycha* habent.

Cardamomum frutice & ſemine oblongo, Amomo ſimile τῇ ὁσμῇ πλεονεχτικόν, γεύσει δὲ δριμύτητι καὶ ὑποπικρὸν *caput odore tentans, guſtu acro* ☞ *ſubamarum*. Praeſtantiffimum ex Armenia & Boſphoro, quamvis καὶ ἐν Ἰνδία καὶ Αἰθιοπία in India quoque ☞ Arabia proveniret aetate Dioſcoridis; quod & prius Theophrastus adnotaverat, cui praeter alios uſus ad unguenta praecipue tribuit, nam ut inquit Dioſcorides, εἰς τὰς τῶν μύρων εὐφάτας *ad unguentorum ſpiſſamenta* addebatur. Nos Cardamomo carere Manardus, Antonius Muſa, Salmaſius, aliique clariffimi Viri contendunt; demonſtrantque errorem Graecorum, & Latino- rum infimi aevi; qui Veterum Cardamomum vocarunt ac opinati *caculam* eſſe; quam ſententiam & vocem ab Arabibus mutuati ſunt, quibus Cardamomum, ſi Diis placet قاتل *cacule* vocatur. Charito medicus κάκχλαν appellavit καρδάμωμον. Ab Arabibus etiam deſumpſerunt καρδάμωμον μέγαλον καὶ μικρόν, ut eſt apud Nicolaum Myreſum, cum apud Avicennam legamus قاتل الكبير & قاتل الصغير Quae plenius ac clarius explanata ſunt a Salmaſio, qui etiam patefecit, quomodo ex cognatione vocum καρδάμωμος & καρδάμω aliqui cardamomum

M

pro

Plin. l. XII.
c. XIII.
Dioſc. l. I.
c. V.

hiſt. pl. l. III.
c. VII. p. 177.

pro nasturcio usurpaverint ; in quam sententiam facilius itum, cum legissent apud Galenum & Aeginetam καρδάμωμον τὸ καρδάμω ἀσθενέστερον . Unde posteriores Graeci & Latini cardamomum pro cardamo , sive nasturcio acceperunt .

Xylocinnamomum, Graecis ξυλοκιννάμωμον ;
 I.D.C. XII. Dioscoridi est ξυλῶδες κιννάμωμον, ἔχον ῥάβδους μακράς καὶ ῥωμαλέας, καὶ τὴν εὐωδίαν κολὺ καταδυσσέειας *lignosum cinnamomum virgultis longis robustisque praeditum*, sed odore longe *cinnamomo inferioribus* . Plinius *xylocinnamomum* interpretatus est *lignum cinnamomi* . Verum lapsus est per errorem , nam significat potius *ligneum cinnamomum* ξυλῶδες κιννάμωμον dictum a Dioscoride . Cinnamomum in parvis , ac tenuibus erat virgultis ; *xylocinnamomum* longioribus ac robustioribus praeditum, propterea vocatum ab Arabibus, qua voce denotant omne quod oblongum & ligneum , idem ac si diceres oblongos cortices . Sic ξυλοκασία non est lignum cassiae , sed cassia crassior , ξυλική & ξυλώδης dicta , quam Arrianus σκληροτέρων nominat .

Neque praetereundum duxi in textu Marciani post *xylocinnamomum* reponendum esse *carpasum*, quod praepostero & inverso ordine post *pelles Babylonicas, Partbicas, ebur, & ferrum Indicum* , in Pandectis Florentinis collocatur ; etenim cum aroma sit , alieno loco situm erat : quem erro-

rem

rem ac σφάλμα Marciano adscribere nolo, sed scribis, qui haec transcripsere. Apud Marcianum non legendum *carpasum*, sed potius *carpesium*; cum ^{LVI. simpl. med. & l.i. antid.} καρπήσιον Galeno sit genus aromatis, quamvis Graeci recentiores καρπήσιον & κάρπασον dixerint. Paulus in succedaneis ἀντὶ καρπάσῃς κύπερος, ubi κάρπασος est καρπήσιον. Sic etiam Charito medicus in antidoto altera ἡμαργάρων explicat κνυπέτην, κάρπασον. Κνυπέτης (scribendum κνυπέτης) ἦτοι καρπάσῃς. Quidquid de nomine, illud perspectum est *carpasum*, vel *carpesium* in Marciano esse furculos odoratos cinnamomi, qui e Pamphylia petebantur λεπτά κάρφη a Galeno vocati. Κάρπασον significat etiam linum, ex quo lintea Indica fiebant; cujus mentio apud Arrianum πολύφορος δὲ ἡ χώρα σίτη, καὶ ὀρύζης καὶ ἐλαίῃς σεσαμίνῃς καὶ βετύρεσσι καὶ ΚΑΡΠΑΣΟΥ. Hoc idem linum, vel simile memoratur a Marciano sub nomine *carbafes*; neque apud antiquos Graecos invenitur κάρπασον pro lino tenuissimo: unde potius dicimus Arrianum Latina voce usum. Demum sub nomine καρπάσῃς venit succus arboris Indicae ὀποκάρπασον dictus a Galeno, qui odoratus erat ac colore similis myrrhae, & cum myrrha advectus ex India plurimos enecavit temporibus Galeni, qui sub Antonino Pio floruit; a Paulo Aegineta vocatur κάρπασος & καρπασία. *Carpesium* igitur Marciani Jureconsulti non potest esse venenum, quod lethiferum, nulliusque

usus, sed potius, ut diximus, Aroma cinnamomo simile.

LXXII.
CXXIV.

Ufus apud Romanos mercium Indicarum & Arabicarum non fuit in medicina, verum in unguentis & sacrificiis. Plinius *nos nec Indicarum Arabicarumque mercium aut externi Orbis attingimus medicinas; non placent remediis tam longe nascentia, non nobis gignuntur: imo ne illis, alioquin non venderent. Odorum causa unguentorumque & deliciarum, si placet, etiam superstitionis causa emanant, quoniam thure supplicamus & costo; salutem quidem sine his posse constare non ob id probabimus, ut tanto magis sui delicias pudeat; quamvis Celsus Romanus, qui sub Tiberio vixit, adprobet usum piperis, costi, myrrhae,*

LII. & LV.

nardi, cinnamomi, aliarumque mercium Arabicarum, & Indicarum in medicina, uti & Scribonius Largus, qui & Hippocratem, Dioscoridem, aliosque Graecos imitati sunt.

Opus byssicum, pelles Babylonicae, pelles Parthicae, ebur, ferrum Indicum. Opus byssicum, vel byssinum, ut legit Haloander; reor esse linum Aegyptium vel Colchicum, quae lina in precio erant Antiquis, maxime λίνον Αἰγυπτίων. Herodotus λίνον μύνοι ἔτοι τε καὶ Αἰγυπτιοὶ ἐργάζονται κατὰ ταῦτα *bi soli (Colchi) atque Aegyptii linum eadem ratione elaborant. Quare καλὰ πτεῖς vocabatur vestis lini, qua utebantur circa crura, fimbriata*

I. II. p. 105.

ca.

ἐνδεδυκασὶ δὲ χιτῶνας λινέας, ὡς τὰ σκαλέα θύοντα-
 νωτὸς, ὅς καλέσσι καλῶσις *vestibus amiciuntur lini-
 neis circa crura fimbriatis, quas Calasiris appel-
 lant*. Calasiris ex *καρσολ*, idest *talo*; Aegy-
 ptiis enim *calasiris* erat *ποδῆρς χιτῶνιον talaris to-
 ga*. Apud Aegyptios erant artifices ad linum oc-
 cupati, qui Hadriano *linyphiones* sunt, *λινύφης* vero
 vel *λινύφης* dixere Graeci, imo legitur in lege Im-
 peratorum Theodosii, & Valentiniani *corpus lini-
 fariorum*. Temporibus Salomonis celeberrimum
 erat lini commercium, quod in Aegypto conficie-
 batur, *negociatores enim Regis Salomonis emebant*
ממך de lino texto, & statuto precio perducebant.
 Hinc linum Sacerdotum Hebraeorum, linum erat
 Aegyptium, dictum *שש בד* Abarbanellus *הוא שש*
שש *schesch est Aegy-
 ptium linum, quod est praestantissimum. in sua
 specie; erat enim tenue, & album. Aben Ezra*
שש הוא הכר מין ממינו פשתים ימצא במצרים לבדו רק הוא לבן
*schesch idem ac bad, species quaedam
 lini, quod nascitur in Aegypto tantum, album est,
 & non tingitur*. Vestis Hebraeorum Sacerdotum
 ex lino erat: quare Sacerdos die piaculari *בשר*
mane induebat vestes *היה לובש פלוסין ובין הערבים חורגין*
*Pelusiacas, vesperi vero Indicas, ut notarunt Ge-
 maristae*. In Graecia tamen linum sero pervenit;
 tempore enim Pithagorae ignotum erat. Laërtius
στολή δὲ αὐτῶ λευκή ἐξ ἐρίων, τὰ γὰρ λινὰ ἔπω εἰς
ἐκεί-

p.31.

in epist. ap.
Vopisc.l. XVI. Cod.
Th. de mur.
& gyn.1. Reg. c. X.
v. 28.Com. in Ex.
c. XXV. v. 4.Jom. c. III.
hal. 7.

ἐκείναις ἐφίκετο τὰς τόπαις *stola usus est alba e lana* ;
nondum enim linea in ea loca pervenerant . Ne-
 gociationes Linteariae celebres apud Romanos ;
 Ulpianus quidem libro XXIX. ad Edictum memo-
 rat *negociationem Sagariam & Linteariam* ; &
 in marmore

L. V. §. XV. §.
 de trib. aq.

ap. Grut. p.
 650. 4.

T. FLAVI. FELICIS - - R.
 ARTIS LINTIARIAE

ubi legendum MER. *mercatoris* ; aliud apud
 Reinesium haec habet

p. 629.

MANIBVS
 REGVRRIVIRGILI
 F. LINTEARI.

de Sagaria negociatione etiam mentio in mar-
 moribus

ap. Grut. p.
 650. 4.

Q. CAECILIUS
 S. F. NEG. SAGARIUS

alibi L. Arlenus

NEGOT. SAGARIUS

vel

MERCATOR SAGARIUS

*Pelles Babylonicae , pelles Parthicae . Pellibus
 Romani utebantur ad involvenda vestimenta ,
 quae non in suppellectili , sed potius instrumenti
 viatoris erant , ut definit Paullus libro IV. ad Sa-
 binum , Pelles quibus involvuntur vestimenta :
 lora quoque , quibus hae pelles constringi solent ;
 ad quas allusit Petronius Arbiter ego vos in duas
 jam*

L. V. §. de
 sup. leg.

in Satyr. p.
 363. edit.
 Amst. 1669.

jam pelles conjiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis babebo. Hinc originem suppellectilis adstruit Labeo, ut refert Celsus, quod olim, qui in legationem proficiscerentur, locari solebant, quae sub pellibus usui forent. Pelles & maxime Babylonicae equis insternebantur; quae de re Ulpianus libro XLIV. ad Sabinum, Babylonica, quae equis insterni solent, non putat vestes esse; in glossis Graecis legitur Βαβυλωνικὸν δέρματος ἄδος. Hieronymus etiam ad Laetam pellis Babylonicae mentionem facit. Quae equis insternebantur, Pantherarum, Pardorum, vel Tigrium pelles fortasse erant, ut & Libycae, quae preciosae ex varietate macularum. Hesychius Ληβυκὸν δέρμα ὡς κάλλιστον propter τὸ ποικιλόμορφον; hae Pantherarum pelles erant, nam Romani varias vocarunt. Glossarium varia ποικίλα, πάρδαλις, & apud Arabes Pardo nomen est a maculis. Alcamus الغريرة مسمى الغريرة التي فيه Namir fera sic dicta a maculis, quae illi sunt. Arabice enim نمر namara varium esse, & غريرة maculam sonat. Pellium etiam usus ad tabernacula & tentoria paranda. Tacitus retentusque omnis exercitus pellibus: vel exercitus sub pellibus habitus. E Ponto etiam vehabantur τὰ δέρματα, uti ex Parthis, quemadmodum innuit Marcianus: hinc Parthiarii, vel Partbicarii, ut legendum duxit Cujacius in leg. negotiatores, Cod. de excusat. muner. qui

LVII. π.
 cod. cit.

LXXV. π. de
 aur. arg.

Plin. l. VIII.
 c. XIX.

l. III.

Polyb. l. IV.
 p. 306.

qui Parthicarii pellium erant negotiatores . Parthicarum pellium mentio apud Trebellium , quae dictae *Zanchae Parthicae* , & apud Corippum *Parthica tergora* , ex quibus calcei praecipue Imperatorum . Mercatores pellium *Pellionarii* denominati . Hinc Romae inscriptio

ap. Rein.
p. 238.

C. VELIVS ANNIVS
PROCVRATOR COL.
PELLIONARIORVM.

& alibi

p. 603.

COLLEGIVM PELLIONARIORVM.

Neque silentio praetermittam Babylonicas vestes *tapetia* vel *peristromata* , ut vocat Plautus , quae erant *μεγατίμυς magni precii* ; quaeque variegata & diversis picturae coloribus intexta . Plinius *colores diversos picturae intexere Babylon maxime celebravit* . Ex Apologo, Babyloniae, vel Susianae portu ad Euphratis ostium *ἱματισμὸς ἐντόπιος vestes ibi confectae* in Arabiam & Indiam deferabantur . Contra vero Persis , ut notat Heraclides Cumaeus *ἐν τοῖς Περσικοῖς* , in precio erant tapetes *Σαφίγνα Sardiani* .

in Stich. 28.
II. sc. II.
Aelian. var.
I. VIII. c. VII

I. VIII.
c. XLVIII.

Ar. in per.
mar. Rub.

ap. Athen.
I. XII. p. 514.

Ebur, ferrum Indicum . Ebur sunt dentes Elephantum , qui quamvis in Africa nascentur , *rara tamen amplitudo dentium illis inest , praeterquam ex India* . Juba apud Plinium , non dentes, sed *cornua* vocavit, quod & Oppianus etiam fecit ; cum ex cranio nascentur , quod peculiare cor-

Plin. I. VIII.
c. III.

cornibus est : & quoniam secantur & poliuntur, & in quanlibet formam aptantur ; quae dentibus aliorum animalium non conveniunt . Usus eboris fuit apud Hebraeos aetate Salomonis ; ex quo magnum solium fuit confectum ; in Psalmis legimus *eburnea palatia* . Sic etiam Homerus describit domum Menelai

III. Reg. c. v.
v. 28.

XLV. v. 9.

Odyss. IV.

δῶματα ἡχθέντα

χρυσῷ ἢ ἀλέκτρει τε, καὶ ἀργύρῳ ἢ δ' ἐλέφαντος.

In Lydia & Caria artem tractandi ebur, in rubrum scilicet tingendi, fuisse idem scribit

ὥς δ' ὅτε τις τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίχῃ

Il. IV.

Μηόνις, ἢ ἐκείρῃ .

Qui apud Romanos ebur tractabat *Faber eburarius* dictus . Hinc inscriptio apud Cl. V. Fabretum

p. 700.

Q. CONSIDIUS EVMOLPVS

FABER EBVRAR.

quos *eburarios ab universis muneribus vacare* praecepit Imp. Constantinus ad Maximum scribens, uti & alios Artifices, quos in ea lege memorat .

LII. Cod. Th.
de exc. artif.

De *ferro Indico*, quod Marcianus memorat, testimonium Arriani reperimus, qui merces Indicas, Arabicasque adamussim aetate Hadriani in periplo maris Rubri describens σιδήρεα Ἰνδικῶν etiam meminit . Si verò lectionem vulgatam sequi volumus, in qua est *ebenum Indicum*, facile cognoscemus, Marcianum a veritate non deflexisse ;

N

nam

Plin. l. XII. c. IV. *nam e peculiaribus Indiae Virgilius ebum, nusquam alibi nasci professus. Versum Virgiliū suspicor esse hunc*

sola India nigrum

fert ebum.

L.I. c. XXIX. Quamvis Dioscorides unum Aethiopicum, alterum Indicum facit; Theophrastus tamen Indiae peculiarem hanc arborem tradit ἰδιον δὲ καὶ ἡ Εἰβην τῆς χώρας ταύτης, ubi loquitur de India. Quinimo in per. mar. Rub. p. 65. Arrianus affirmat ex urbe Barygasi in Persidem afferri palangas Sefaminas & Ebeninas φαλάγγων σισαμίνων καὶ ἐβενίνων. Quid σισαμίνων veniat nomine ex Arabibus facilius explicandum occurrit, apud quos مامم *sasem*, vel مسم *semsem* dicitur. Alcamus المامم شجر امد *sasim arbor nigra*; usum Alcamus etiam demonstrat يعمل من القمي *ex qua fiunt arcus*. Ligna esse nigra ex Alcorano colligitur; ubi Mahometes impius ille Legislator Arabum loquitur de his, qui in igne torquentur *exibunt de igne post aliquam in eo moram* كانهم عيذان المامم *tanquam ligna sesamim*, idest nigri, propter adustionem in igne, ut ligna sesasim. Dioscorides solum notat; qui ligna sesamina pro ebena vendebant ἐνιοι τὰ σισάμινα, ἢ ἀκάνθινα ξύλα ἐμφερῆ ὄντα, ἀντὶ ἐβένου πωλεῖσι. Palanges vero, quarum mentio apud Arrianum, sunt fustes teretes, qui navibus supponuntur. Pollux τὰ τῶν νεῶν ξύλα, οἷς ὑποβληθῆσιν ἐφέλκονται αἱ νῆες, φαλάγγες καὶ φαλάγγια.

Verum

Verum enimvero Nos in eam opinionem facile adducimur, ut non *ferrum Indicum*, vel *ebenum*, sed *aes Indicum* in Marciano sit legendum; nam prae aliis mirabilius lucidum erat & purum, ut aurum; ex eo enim pocula Regum Persarum fiebant. Aristoteles in Mirabilibus φασί ὅ καὶ ἐν Ἰνδοῖς τὸν χαλκὸν ἔστω (ἔῃ) λαμπρὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἀνίωτον ὥς μὴ δαγνύσκειται τῇ χροῇ πρὸς τὸν χρυσὸν ἀλλ' ἐν τοῖς Δαρείῳ πωλητοῖς βατιανὰς εἶναι τινὰς καὶ πλείους, αἵ εἰ μὴ τῇ ὁσμῇ ἄλλως ἔκ ἦν δαγνύσκειν πότερον εἰσὶ χαλκοὶ χρυσοὶ αἰεὶ *Aes esse in Indis tam lucidum & purum & rubiginis expers, ut colore ab auro non dignoscatur. Sed & inter Darii pocula aliquot esse Batiacas, de quibus aliter quam ex olfactu dijudicari non possit, utrum aereae, vel aureae sint.* Batiaca ergo sunt apud Aristotelem Persica pocula ex aere Indico facta. Diphilus apud Athenaeum Βατιάκην & Philemon Βατιάκιον inter pocula numerant. Βατιάκη dicta a cucurbitae forma & amplitudine. Cucurbita enim Chaldeis dicitur *batiaab*, sicuti & Arabice *baticha*. Imo si locus est conjectandi, affirmare possumus vasa Deo constructa, quae ab Esdra describuntur, ex aere Indico constasse *vasa duo aeris flavi, boni, preciosa ut aurum.* Translatio Graeca habet *σκέυη χαλκῆ σίλβοντος*, vulgata *vasa aeris fulgentis*. Arabs vero *vasa aeris fulg-*

rantis. כוחב טו' Esdrae , Kimchius ita explicat גון קרוב לגון חוחב *color proximus auri color*.

Post haec, quae recensuimus, Marcianus sermonem habet de gemmis ac lapidibus preciosis, qui ex India devehebantur, ut idem asserere videtur: *Lapis universus, margarita, sardonyx, ceraunium, hyacinthus, smaragdus, adamas, saffirinus, beryllus, chelnye (bopia) Indica*; vulgata habet *opera Indica*; Haloander vero *omnia Indica*. Quae Marciani sententia aliorum Auctorum opinioni consonat; etenim ex Strabonis testimonio India fert lapides preciosos; & Arrianus in periplo ex Muziri convehi testatur λιθίαν δὲ φανῆ παντοίαν καὶ ἀδάμαντα, καὶ ὑάκινθον. Quemadmodum & in Insula Palaesimundi, quam Veteres Ταποβράνην vocarunt, nasci, praecipue πινικὸν καὶ λιθίαν δὲ φανῆ. Tapobrane Bocharto est *Zelon*; aliis vero *Sumatra*.

Et quidem margaritae ex India convehuntur. Plinius *Indicas maxime has mittit Oceanus*, quamvis inveniantur etiam *circa Arabiam in Persico sinu maris Rubri*. Strabo prae aliis, quae fert India, μαργαριτῶν meminit. Colchis enim ad Oceanum Orientalem multa margaritarum piscatio, quae celebris apud Ptolemaeum, & Arrianum in Periplo; ex quibus fiebat lana, quae propterea כולכא in Gemara dicta; ut alias disputabimus. Usus margaritarum erat in torquibus & monilibus apud

apud Romanos. Unde Jureconfulti *si linea mar-*
garitarum surrepta sit ; item *si maritus uxori*
margaritas extricatas dedisset in usu, easque uxor
invito, vel inscio viro perforasset, ut pertusis in
linea uteretur . *Linea dives* dicta a Martiali, quae
 & in ludorum missilibus erat . Qui mos ad Roma-
 nos ab Indis & maris Rubri accolis derivavit . Hi
 ex margaritis τὰς πολυτελεῖς ὀρμὰς *preciosa moni-*
lia formabant . Unde Kimchius in more fuisse
 statuit : שנקצר אותה ומחברין ממנה אבנים ויושים בהם קנץ
illam perforari (loquitur de margarita) & plu-
 res ejus generis lapillos simul conseri , ut ex iis fiat
 torquis .

Sardonichas etiam omnium optimas, *Indicas* laudat Plinius, quae candorem in rubro habent, & utrumque lucidum; nam *sardonyches* olim, ut ex nomine ipse apparet, intelligebantur candore in *sarda*, hoc est, velut carnibus ungue hominis imposito, & utroque translucido. Talesque **INDICAS** esse tradunt *Ismenias*, *Demoftratus*, *Zenothemis*, *Sotacus*.

Ceraunium, vel *Ceraunia*, praecipue alba, quae ex India provenit, est et inter candidas, quae *Ceraunia* vocatur, quamvis Sotacus nigras rubentesque etiam Ceraunias faciat. Strabo ex India derivat φέρει δὲ καὶ λιθίαν ἢ χῶρα πολυτελεῖ κρυστάλλων, καὶ ἀνθρώπων παντοίων. Salmasius ex Arriano demonstrat crystallorum Indiae nusquam fieri

fieri mentionem , ideoque locum Strabonis explicans , nomine *κρυσταλλων* , contendit *crystallina facie gemmas* & *candicantes* intelligi , inter quas Plinius Asterion & Astrion & Ceraunium album , aliasque recenset gemmas ; igitur ex Strabone Ceraunia alba praecipue ex Indis proveniebant . *Hyacinthus* , *Smaragdus* , *Adamas* a Marciano etiam inter *Indica* numerantur. Hyacinthi Indicae melio-

res, quae *praeferuntur* his, quas *Aethiopia mittit* .

Smaragdos Antiqui , praecipue Baetrianos , quia minores erant , *εις την λιθοκόλλα* convertebant, scilicet ad insignienda pocula aurea , quae *gemmata* vocabantur . Contra Chalcedonios Smaragdos ad

anulos aptabant . Theophrastus *εὐρίσκοιεν δὲ σφραγίσματα μέγεθος ἔχουσα σφραγίδος . Διὸ καὶ πρὸς τὴν κόλλησιν αὐτῇ χρῶνται τῷ χρυσίῳ* *magnitudine sigilli pauci reperiuntur ; quamobrem ad ferrummandum aurum his utuntur ;* ubi *σφραγίς* idem ac *σημαῖον* . Hefychius *συμαῖον , ἱέρας , ἢ σφραγίς* , celebris enim est Polycratis Samiorum tyranni *σφραγίς* τὴν ἐφόρει χρυσόδετος , *σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα* *gemma signatoria Smaragdus, quam gestabat auro inclusam* . Apud Romanos etiam gemmis viridantibus pocula aurea insigniebantur . Plinius

smaragdis teximus calices : & Martialis

Gemmatis Scythicis ut luceat ignibus aurum ,

Adspice quot digitis exuit iste calix .

De Smaragdis loquitur , qui ut asserit Solinus , in
Scy-

Plin. loc. cit.

In lib. de lapid. p. 395.

Herod. I. III. p. 41.

Scythia flantibus Etefiis inveniuntur; fraena, eque-
stres sellas, & baltheos margaritis, smaragdis, &
hyacinthis Veteres etiam ornabant. Unde in Co-
dice Justiniano titulus *nulli licere in fraenis* l.XI.cit.XI.
equestribus sellis, & in baltheis margaritas &
smaragdos & hyacinthos aptare.

Adamas ex India proveniebat, qui omnium
praestantissimus. Arrianus refert in Muzirin &
Nelcydan emporia ex intimis locis Indiae ferri καὶ
ἀδάμαντα καὶ ὑάκινθον *adamantem & hyacinthum,*
ut cum mercibus Aegyptiorum & Graecorum
commutarentur. Dionysius in *ᾠδεύεσι* ait Indos
ad praeripia torrentium vestigare ἀδάμαντα. Sed
quid de Strabone dicemus, qui non videtur Ada-
manta meminisse? Salmasius Vir doctissimus de-
monstrat Strabonem illis verbis mentionem ada-
mantis fecisse, ubi memorat Indiam ferre λιθίαν
πολυτελῆ κρυσταλλῶν παντοίων καὶ ἀνθράκων *lapides*
preciosos ut crystallum & varios carbunculos,
quibus comprehendit omnes lapides genus candi-
cantes, & crystallini coloris: etenim Plinius (ut
verbis utar ipsiusmet Salmasii) *adamantem crys-*
talli cognatione nasci dixit. Isidorus capite *de*
crystallis adamantem inter gemmas crystallini
candoris numerat. Diodorus quoque vocat κρυ-
σταλλῶς λίθους, qui *crystallina facie sunt.* Unde
sub nomine κρυσταλλῶν παντοίων intellexit etiam
adamantem, quemadmodum sub nomine παντοίων
ἀγ-

Plin. lib.
XXXVII. c.
IV.
p.32.

in Plin. ex.
p.769.
LXVI.p.717.

ἀνθράκων carbunculum, lychiten, hyacinthum, rubinum, qui omnes ex India devehebantur, ut affirmat. Quibus & hoc addimus apud Arabes الحما *almaba* crySTALLUM denotare, & quosvis lapides χρυσάλλωιδεις, in quo genere adamas principem locum tenet.

Saffrinus, Callainus, Beryllus. Sapphyrus ab Insula sinus Arabici dicta a Ptolemaeo σαπφειρίνη. Stephanus σαπφειρίνη νῆσος ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ. Ἐκ ταύτης ὁ Σάπφειρος λίθος. Sic etiam Τοπάζιον ab Insula Indiae ex Alexandro Polyhistoro refert Stephanus Τόπαζος νῆσος Ἰνδική. Ἀλέξανδρος δὲ πολυτίτῳ φησὶν ὁρίσκεισθαι, καὶ ἐν τῇ τῶν Παζίων νήσῳ, λίθον ὁμώνυμον τῇ νήσῳ, ὅμοιον τῇ χρυσῇ τῇ τε νέου ἐλάου. In India & Aethiopia Epiphanius, & in portu Indico Arrianus inveniri Saffrinos tradiderunt.

Callainus etiam ex India. Arrianus in Periplo maris Rubri κόρδος, καὶ καλλάϊνος λίθος, καὶ Σάπφειρος. Ita legendum, non vero καλλεανός, uti est in aliis editionibus. Apud Plinium est *callaina* & *callaica*, & subaudiendum *gemma*, ut cum dicitur callainus lapis καλλάϊνος λίθος. A colore sic dicta; nam haec gemma e viridi pallens, vel pallidum virescit, ut Plinius & Solinus dixerunt. Callainus pro Veneto apud Latinos. Martialis

indueras albas, exue callainas.

Nam color venetus e viridi pallens: haec de Callaica habet Isidorus *Callaica colore viridis, sed pal-*

pallens, & *crassa*, & paucis interjectis, *nascitur in India*, vel *Germania*, legendum *Carmania*, quod mendum etiam in Plinii Codice.

Beryllus chelynæ, in vulgata est *Beryllus cylindrus*. Berylli in India originem habentes raro alibi reperti. Dionysius in *ἑξέγεσι* de Indis

Plin. lib.
XXXVII. c. V.

ἄλλοι δ' ἰχνεύουσιν ἐπὶ προβολῇσιν ἀναύρων

V. 1119.

ἢ πρὸς βηρύλλου γλαυκὴν λίθον ἢ ἀδάμαντα

alii vestigant apud effluvia torrentium, aut berylli glaucam gemmam, aut adamantem. Imo mire gaudent longitudine eorum, solosque gemmatos esse praedicant, qui carere auro malint. Ob id perforatos Elephantorum setis religant. Indi etiam commendant longitudinem horum lapidum, propterea cylindros facere malunt, quam gemmas. Cylindri sunt lapides longiores, gemmae vero ovales: gemmas Latini vocabant annulis inclusos lapides, & scalptos ad signandum, quae σφραγίδες dictae a Graecis: Plinio vero *gemmae digitis*. Unde non immerito in vulgata lectione *Beryllus cylindrus*, non vero *Beryllus chelidoniae*, ut habet Haloander.

Plin. lib.
XXXVII. c. VIII.

Hosce lapides preciosos Marcianus vocat *OMNIA INDICA*, vel *ADSERTA*, etenim vel major pars, vel omnes ex India devehantur, ut demonstravimus, cum *terrarum omnium*, maxime *India*, gemmifera sit, quamvis Antiquorum aliqui ex Arabia, Perside, vel Aethiopia derivarent;

Plin. lib.
XXXVII. c.
XIII.

○

sicut

sicut & de aromatibus varia & diversa cogitasse exploratum sit, nam nonnulli in Syria, vel Arabia; alii vero in India, vel Sinis; major tamen pars in illis locis gigni existimabant, ubi essent Emporia. Dubia, incerta, variaque de aromatibus, reliquisque rebus, quae ex Oriente vehebantur, Antiqui literis mandarunt propter remotas, longinquasque regiones, ex quibus *vix quinto anno* mittebantur *negociatores*: quo temporis spatio *multi* supremum obibant diem, vel fabulae excogitabantur. Antiphanes Comicus etiam periculum annuit, quod subeunt, qui Indicam navigationem suscipiebant

Plin. l. XII.
c. XIX.

ἐπὶ χεῖμασ' Ἰνδῶν ἔμπορος φρονεῖ μάλα
ὣν ὅτι πάντων ἐνιότ' ἀνεμος κύριος

Mercator opibus navigans tumet Indis, quas ventus dominus harum saepe dissipat.

Metaxa, vestis serica, vel subserica, vel attingta, nema sericum. Ex iis magna vectigalia Romanis exacta, cum ex lege Rhodia ὁλοσηρικὰ ὅμοια τῷ χεῖμασιν. Unde Simplicius in Epietum ἰσόχρυσα νήματα σηρικὰ. Calvinus Jureconsultus, qui post Briffonium, Hotomanum, aliosque, locupletissimum Lexicon juris concinnavit, *nomen metaxae insertum a Triboniano contendit, cum Jureconsultorum metaxae ignotum nomen esset.* Verum, quamvis in libris antiquorum Jureconsultorum, quos quidem Tribonianus in compendium redegit, ac deformavit, metaxae nomen non invenia-

niatur; potuit tamen Marciano notum, manifestumque esse nomen illud, quo Lucilius usus fuerat, qui, ut est apud Nonnium, *metaxam lini* dixit, metaxa enim est filum. Unde *σηρικὰ τὰ ἐκ μεταξῆς ὑφασμένα λέγονται* *Serica* vestimenta *texta* dicuntur *ex metaxa*, scilicet ex filis sericis, cum ἡ *μέταξα* ἐξ ἧς εἰώθεσαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι *metaxa* Svid. in Lex. sit illa, ex qua vestem conficere solebant; idem ac *nema sericum*. Graecis enim filum, quod & metaxam denotat, est *σρικὸν νῆμα*. Ex metaxa igitur vel nemate serico *vestes sericae*, vel *subsericae* conficiebantur. Vestis serica idem ac Holoferica, quam Helagabalus primus gestavit, *Primus Romanorum holoferica veste usus fertur, cum jam subserica in usu essent*. ap. Spart. Holoferica foeminis, subserica, quorum stamen lincum, trama vero serica, viris permittebantur; postea holoferica vestis etiam viris recepta, a qua tamen abhorruit Aurelianus, imo & Tacitus, qui Aureliano successit, *holosericam vestem viris omnibus interdixit*. ap. Vopisc. Vestis serica vel subserica tingebatur, vel fucabatur, quam *Attingentam* vocat Marcianus. l. X. Cod. de muril. Imperatores Arcadius, Honorius & Theodosius *sericoblattam* vocant, vel *sericobaptam*, ut Contius legendum putat, sic apud Vopiscum de *pallio blattoferico*, quemadmodum in Aurel. in veteri editione, non vero *blatteoferico* uti in aliis. Imperatoribus etiam *tingta conchylio*: vel *cruore infecta conchylii* a Theodosio dicta. l. IV. Cod. de vest. holo. Hae vestes

stes in Beryto & Tyro a Phoenicibus conficiebantur, fila serica a Persis, quibus illa vendebant Seres, accipientes; a Phoenicibus vero Romani. Procopius in Anecdosis ἱμαλία τὰ ἐκ μετὰξῃς ἐν Βερυτῶ μὲν καὶ Τύρῳ πολέσι τῆς Φοινίκης ἐργάζεσθαι ὅκτα λαὸν εἰώθει. οἷτε τούτων ἔμποροί τε καὶ δημιουργοί, καὶ τεχνῖται, ἐν ταῦθα τὸ ἀνέκαθεν ὄκταν. Procopius enim, uti patet, in Beryto & Tyro confectas vestes sericas, ubi erant artifices; inde per terras Romanis subjectas exportari affirmavit. Quare Plinius *Affysriam*, Svidas vero *μηδικήν* denominant vestem sericam ex Emporiis, unde fila devehebantur. In Inscriptione Neapoli reperta de quodam Heliodoro Antiocheni sericarum vestium confectore ita legitur

ap. Grut.
p. 645.

ΗΛΙΟΔΩΡΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΑΝΤΙΟΧΕΥΣ
ΣΙΡΙΚΟΠΟΙΩΣ

Tanti enim erant precii, ut tempore Aureliani *libra serici libra auri* fuerit. Sub Justiniano vero edictum ne serici libra pluris, quam octo aureis veniret; temporibus enim hujus, Monachi γονὴν οὖα vel *semina* ex India usque Byzantium devexerunt, vel Persa quidam, ut asserit Theophanes Byzantius apud Photium. Sicque terris ubique Romano imperio subjectis paulatim ars mercandi seri-

ap. Vopis.

Procop. l. IV.
Goth.

ferica fuit propagata & disseminata; quod probat inscriptio Romae reperta

apud Rein.
p.617.

M. AVRELIVS FLAVIANVS
NEGOTIANS SIRICARIVS.

Carbassea scilicet *vestis*. Sic Cicero *Carbassea*, & VII. in Ver.
Plinius *carbassina vela* dixere; apud Curtium *carb-* LXIX. c.1.
assinæ vestes, quibus Indi & Arabes corpora velant; *carbassus* enim *genus lini*, quod *abusive pro velo ponitur*. Solinus vero *carbassa* pro quolibet velo posuit, quod apud Graecos, sed recentiores, *καρπασος* est. Arrianus solus ex Antiquis, utpote qui vocibus Latinis saepius utatur, *καρπασον* vocavit *linum*. Hinc apud Svidam *καρπασινοι κορτῖναι*. Ex Carbaso vela navium & pallia, quibus *foeminae* Virg. VIII.
opulentae *amiciebantur*. Hispanicum etiam linum, Aen. & Non.
cui mira tenuitas, aetate Plinii celeberrimum.

Spadones. Pro venditione spadonum etiam I. XIX. c.1.
vectigal constitutum fuit. Non licebat homines castrari ex constitutione Constantini Imperatoris, qua *capite puniri* iussit, qui *Eunuchos fecerit*; I. I. Cod. de Eun.
quod prius fecisse Domitianum notat Svetonius, c. VII.
qui *castrari mares vetuit*. Legem Constantini Leo confirmavit, vetans ullum Romanum castrari poena statuta contra tabellionem, qui id genus emptionis conscriberet; & contra publicanum, qui *octavam vel aliquid vectigalis caussa pro his Eunuchis susceperit*. Unde apparet portorium pro

pro Eunuchis in more fuisse apud Veteres , quod *Τελώνη vectigal* redditur in Synopsi βασιλικῶν , & in Marciano *inter species vectigales ἀπλῶς* etiam *spadones* numerantur, quos Negociatores emebant vel vendebant, ut mercaturam facerent; quod aetate Leonis licitum erat de Barbaris Eunuchis, *Barbarae autem gentis Eunuchos extra loca nostro imperio subjecta factos, cunctis negociatoribus, vel quibuscumque aliis emendi in commerciis, & vendendi, ubi voluerint, tribuimus potestatem*. Imperator Leo forsitan intellexit Assyrios vel Medos, quibus mos erat castrandi. Romani illis utebantur, ut *ad longiorem patientiam impudicitiae idonei* essent; quod & Medos fecisse testis Clearchus Solensis *ὁ Ἰερωνῆς*, vel ut curarent matronarum lectos, vel ut facerent dominae ventulum, aetumque arcerent.

Joseph. Ant.
Jud. lib. X.
c. XVI.
Sen. cont. X.
IV.

ap. Ath. lib.
XII. p. 514.
Claudian. in
Eutr.
Ter. in Eun.
III. V.

Indici Leones, Leaenae, Pardi, Leopardi, Pantherae. Nuspiam legimus Romanos ex India Leones advexisse, quamvis nullum modum impensis adhibuissent in exportandis feris ex longinquis regionibus pro ludis Circensibus. Ex Africa, ut plurimum, illae petebantur; unde Petronius in Satyrico

Petit in sylvis Mauris fera, & ultimus Ammon Afrorum excutitur.

lib. II. epist.
XLVI. &
L. VIII. ep.
c. XXII.
in vit. Gord.

quasve *feras Lybicas* vocabant, ex Symmachi testimonio; & ex Capitolino erant Leones, & Leopardi.

Clau-

Claudianus

Nam virides Pardos, & caetera colligit Austro LIII. Scilic.
Prodigia.

Apud Vopiscum *Leopardos Lybicos, & Syriacos* in Prob.
Leones legimus. *Pantherae etiam Africanæ, vel*
ex Pamphylia petebantur, nam ibi plures capi
scribit Caelius Edilis ad Ciceronem proconsulatum ap. Vopif. in
Ciliciae gerentem. Solum reperimus apud Dionem Diocl.
temporibus Severi Crocotan Romam ex India ad-
vectum *Κροκότας ζῶον Ἰνδικόν, καὶ τότε πρῶτον εἰς*
Ῥώμην, καὶ ὅσα καὶ ἐγὼ ἐπίσταμαι, εἰσέχθη. quidni
 etiam Leones Indici? cum ætate Antonini Cara-
 callae filii Severi vixisse Marcianum constet ex le-
 ge, quam explicandam ac illustrandam suscepimus;
 ipsum enim vocat *Magnam Antoninum*, qui An-
 toninus de Caracalla est intelligendus, ab Ulpiano
Imperator Antoninus appellatus. Hinc frequenter
 apud Jureconsultos *Divi Severas, & Antoninus*
rescripserunt, ac inter marmora Oxoniensia &
 hoc legimus

ap. Prid. in
 ap. p. 304.

ΟΙ. ΘΕΙΟΤΑΤΟΙ.

ΑΤΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ. ΚΕΘΥΡΟΙ.

ΚΑΙ. ΑΝΤΟΝΕΙΝΟΙ. ΤΟΙΣ.

ΣΕΠΤΕΝΑΙΟΙΣ.

Quare in errore est C.V. Johannes Bertrandus, qui
Magnum Antoninum confundit cum *Antonino* in l. XVI. τ.
 de publ.
 §. sed. hoc
 temp. inst. de
 his, qui sui.
 illo, ejus meminit Justinianus, nam hic fuit DI-
 VUS PIUS, uti legimus apud Ulpianum in li-
 bro

in l. XVI. τ.
 de publ.
 §. sed. hoc
 temp. inst. de
 his, qui sui.
 l. II. τ. de
 his, qui sui.

bro VIII. *de officio Proconsulis*. Marcianum librum *de Delatoribus* scripsisse sub Severo, & Antonino Caracalla ex ejusdem libri fragmentis, quae in Pandectis sparsim habentur, manifestum apparet.

l. XV. w. de
S. C. Silan.
& l. XLVI.
w. de contr.
empt.

Ab Regibus, ac summis Viris expetebantur Animalia Indica, fortasse ob magnitudinem, cum sua specie majora sint his, quae in aliis regionibus nascuntur. Herodotus τα' ἐμψυχα Τετραπόδα τε καὶ τὰ πείνα' πολλῶ μέζω, ἢ ἐν τοῖσι ἀλλοιοῖσι χω-

l. III. p. 231.

ap. Ath. l. V.
p. 201.

ρίοισι εἰσι. Hinc in pompa Ptolemaei memorantur βόες Ἰνδικοὶ *Indici boves* candidis artubus viginti

Herod. l. I.
p. 192.

sex; & a Babyloniis κυνῶν Ἰνδικῶν *canum Indicorum* magna alebatur multitudo, maxima quidem cura & impensa; in marmore Adulitano men-

ap. Spon. in
misc. p. 358.

tio ΕΛΕΦΑΝΤΩΝ ΙΝΔΙΚΩΝ *Elephantum Indicorum*, quibus usus Ptolemaeus Evergetes. Ha-

l. l. ep. VI.

rum ferarum erant, qui ex commercio mercimonia facerent, lucrum ex captura, ex advectione, vel venditione capientes. Quod causa erat, ut vectigali-

bus essent obnoxia. Symmachus *ferarum portorium* dixit, quod *quadragesimae* fuisse libro V.

epistola LXII. non vero *quingagesimae*, ut epistola LXIII. repetit, ubi legendum *quadragesimae*,

Quint. decl.
CCCLIX.
Suet. in Vesp.
sp. c. I.

quale erat portorium rerum, quod publicano solvebatur.

Purpura item lana, fucus, capilli Indici.

De purpura superius longum sermonem habuimus;
de

de *capillis Indicis* nihil apud Auctores invenimus ,
 ignorantes an mendosus , vel sincerus sit textus
 Marciani , cum hanc legem Marciani in Basilicis
 Graece versam non habeamus , unde non mediocre
 auxilium nobis esset derivatum ; sicut & de *maro-*
coro , nisi velimus in textu Marciani *macroto* po-
 tius legere , Graece μακρότης dictum , quod θυμιάμα
 erat , ac inter ἀλλὰ εὐώδ' εἶα καὶ ἀρώματα ab emporio
 Mundi , & Mosyllo deferrebat in Aegyptum aeta-
 te Arriani . Nunc de *lana* , & *fusco* . Lanae ex
 Apulia , & praecipue Tarentinae , ex Altino , ex Bae-
 tica , ex Mileto , magno in honore erant apud Anti-
 quos . Quamobrem Polycrates Sami Tyrannus quid-
 quid magis egregium ubique esset sibi comparaturus ,
 ἐκ Μυλήτης πρόβατα ex *Myleto oves* sibi comparavit .
 Aliam lanae speciem Procopius memorat ab aliis
 longe diversam χλαμύς ἐξ ἐρίων ποικιλιῶν οὐχ οἷα
 τῶν προβάτων ἐκπέφυκεν , ἀλλ' ἐκ θαλάσσης συνελεγ-
 μένων (legit Bochartus συνελλημμένων) πίνης τὰ
 ζῶα καλεῖν νενομίκασιν , ἐν οἷς ἡ τῶν ἐρίων ἐκφυσις
Clamis ex lanis facta , non quales sunt ovium , sed
e mari sumptis . Pinnae vocari censent animalia ,
in quibus hae lanae produntur . Quam lanam Bo-
 chartus contendit a Persis vocari ꝑ ab Arabibus
 vero خ Hinc apud Nasirium Arabem Onirocriti-
 cum memorantur ثياب خ vestes ex *chax* . Apud
 Romanos mercimonia ex lanis ; unde apud Rei-
 nesium legimus de Cneo Albididio , qui erat LA-
 P NA-

in per. mar.
Rub.Plin. I. VIII.
c. XLVIII.ap. Athen.
I. XII.in com. de
Justin. Fab.
I. III.lib. III.
c. XLIII.

p. 635.

ap. Grut. 48.
11. NARIVS MER. ac in marmore Puteolano ARGYRIVS LANARIVS, & in veteri inscriptione
ap. Spon.
p. 222. Romae reperta

TI. CLAUDIO TI. L. PALLANTI
LANARIO.

Lanis & vestibus tingendis loco purpurae *fucus* ruber usui erat apud Antiquos. Theophrastus τοῦ δὲ πόντιον Φῦκος ὃ οἱ σπολῆες ἀνακαλυμβῶσι, πελαγίον. καὶ ἐν Κρήτῃ δὲ φύεται πρὸς τῇ γῇ ἐπὶ τῶν πετρῶν πλεῖστον καὶ κάλλιστον, ᾧ βάπτουσιν οὐ μόνον τὰς ἱαγίας, ἀλλὰ καὶ ἑρία καὶ ἱμάτια *alga vero proveniens in alto, quam spongarii pelagicam deferunt, in Creta insula juxta terram, super saxa plurima, optimaque provenit; qua non solum vittas, sed etiam lanas, vestesque inficiunt, quae quando recens infecta est, color longe purpuram praestat; & Servius, fucus genus est herbae quo tinguntur vestes. Tertullianus medicamenta ex fucō, quibus lanae colorantur; hinc fucus pro fraude; nam colorem purpurae mentiebatur; apud Terentium legimus fucum facere, quod, ut explicat Donatus antiquus scholiastes, significat fraudem & insidias, sub quibus occultatur veritas. Fuco etiam unguenta solebant colorari, non fuco marino, sed vel anchusa, vel quadam radícula Syriaca, ut observavit Theophrastus χρωματίζουσι δὲ τὰ μὲν ἐρυθρὰ (τῶν μύρων) τῇ Ἀλχέσῃ. τὸ δ' ἀμαράκινον τῷ καλιδμόνῳ χρώματι. τὸ δ' ἐστὶ ῥίζιον, ὃ ἀγασιν ἐν Συρίᾳ*

l. v. hif. plan.
c. VII. p. 62.

ad Virg.
Georg. IV.

de hab. mu-
lieb.

in Eun. st.
III. a. 4. IV.

lib. de odor.
p. 447.

Συρίας jam rubra inficiunt anchusa: amaracinum chromate, quod vocatur: ea radícula e Syria adfertur. Ex quo apparet fucum esse *χρῶμα*. Sic etiam notant antiquae Glossae, *fucus χρῶμα*, apud Democritum de methodo tingendae purpurae dictum *ἀνθος Συριακόν*. Diversa esse *Φῦκος* & *Ἄλχυσαν* manifestum ex Polluce, qui recenset ea, quibus colorabantur mulieres ἴσως δ' ἀν τοῖς κόσμας προσήκου, καὶ τὸ ἐνζύμμα, ψιμμύθιον, ἄλχυσαν, φῦκος, & Aristophanes in alteris *θεσμοφοριαζύσας*, cujus versus apud Clementem Alexandrinum, & Julium Pollucem leguntur, diversa etiam facit *φῦκος* & *ἄλχυσαν*. Anchusa, ut explicat Nicomedes Jatrosophilista, est *λαχὰς lacca*, illa scilicet, qua & nos utimur.

Quamvis in explicandis rebus vectigalibus pleniores & uberiores fuerimus, quam opus erat: non tamen aliquid peccasse videmur, nam cum tractare primum statuissemus de Mercaturis Indorum, & Aegyptiorum, commode & opportune duximus res hasce venales enumerare, quas Marcianus Jureconsultus, utpote vectigali obnoxias, proponit; quaeve omnes, ut plurimum, ex India in Alexandriam devehbantur; unde Romanis magna & preciosa vectigalia, & in aerarium amplissimi proventus derivabant. Nunc statuto ordine caetera persequamur, quae ultimum locum obtinent, maxime scilicet redditus, quos Aegyptii ex papyro & frumento percipiebant.

In Aegypto ex papyro mercimonium factum
apparet ex Vopisco, qui refert Firmum Seleucien-
sem, unum ex triginta Tyrannis *tantum habuisse*
de chartis, ut publice saepe diceret, exercitum se
alere posse PAPYRO & glutino; negociationem
enim chartariam in Aegypto exercebat. Hermip-
pus, quae ex Aegypto aetate sua deferebantur,
chartas maxime memorat

ap. Athen.
l. I. p. 27.

ὅκ δ' Αἰγυπτίῃ τὰ κρεμᾶσα

ἴσῃα καὶ βίβλους

ex Aegypto pendentia vela & variae chartae erant.
Prius mirabile aliquid erat ars glutinandi, mo-
dusque ignorabatur, quo libri glutinarentur; unde
Athenis publice consecrata statua Phillatio, qui
ejusmodi modum aperiret & explicaret, ut narrat
Olympiodorus apud Photium. Frumentum etiam
ex Aegypto exportabatur: hinc in utroque Codice
Theodosiano & Justiniano tituli, ALEXAN-
DRINI FRUMENTI ALEXANTRINI STO-
LI ET COMMEATVS; & in Basi marmorea
Romae effossa

ap. Grut.
p. 214. 4.

ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
ΚΟΜΜΟΔΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΟΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΡΕΥΤΙΚΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

Ante

Ante foundationem Alexandriae, frumenti mercatura in Aegypto exercebatur, quemadmodum constat ex Bachylide, qui Pindaro aequalis

ap. Athen.
L. II. p. 39.

πυροφόροι δὲ καὶ ἀγλήντα

ἦνες ἄγασι ἀπ' ἀγυπλου

μέγιστον πλῆθος

frumentariae enim naves per mare ab Aegypto revebunt magnas divitias.

Hebraeos collocavit Deus in regione undique montibus circumdata, ne ullum commercium cum aliis gentibus nationibusque haberent, cum facillime ad idololatriam laberentur; sibi regnum servavit, quod *Θεοκρατίαν* rite antiqui Patres dixerent, Hebraeis tantummodo animum curam, operamque ponentibus in colendo uno veroque Deo, & in custodiendis ceremoniis & legibus, quae ad conservationem societatis, & ad animi sanctitatem diriguntur, ut alieni a navigatione & mercatura vitam cum virtute, & sine molestia degerent. Verum imperio ad Saulem redacto, quod ipsi datum suffragio consensuque populi, Reges postea magna animi alacritate in eo toti fuerunt, ut fines ac ditionem regni ampliarent, vires potentiamque augerent, & res difficillimas ac amplissimas susciperent. Quod praecipue sub Salomone evenit, per quem imperium Judaicum sublatum est ad eam virtutem, dignitatemque, quam prius non habebat. Hinc navibus construendis animum appulit inita

socie-

DE MERCATURIS
HEBRAEORUM.
CAPUT. IV.

societate & foedere cum Hiramio Rege Tyrionum, qui terra marique mercabantur. Sub his Hebraei facti sunt *viri bellatores*, artemque navigationis atque mercaturae didicerunt: Hiramus enim *misit servos suos NAUTICOS ET GNAROS MARIS* ad dirigendam classem Salomonis in Afionga-ber constructam *in litore maris Rubri*, cum Phoenices fuerint

Dionys. in
periegesi.

οἱ πρῶτοι νῆασιν ἐπειρήσαντο θαλάσσης,
πρῶτοι δ' ἐμπορίης ἀλιδνέος ἐμνήσαντο,
καὶ βαθὺν ἑσπέρων ἄστρον πόρον ἐφράσαντο.

I. XVI. p. 755.

p. 754.

qui primi maris periculum fecerint navibus: primi item mercaturam mari-vagam excogitarunt, atque profundam coelestium siderum viam observarunt; imo Astronomiam ὡς ἐμπορικὸν καὶ ναυκληρικὸν, *ut mercaturae, & nauticae arti commodam Sidonii Phoenices invenerunt, ac didicerunt, ut asserit Strabo, cujus aetate merces in Judaeam τὸν δὲ Λύκον, καὶ τὸν Ἰορδάνην ἀνεπλέεσι φορτίοις, Ἀράδιοι δὲ μάλιστα per Lycum & Jordanem onerariis navibus adverso alveo subvebuntur, praesertim ab Aradiis, qui & Phoenices erant, quosve πρὸς θαλασσοπλομίαν, ut studiosos rei navalis laudat. Major vero mercatura, quam fecerunt Hebraei, de rebus erat Indicis, Arabicis, Aethiopicis vel Aegyptiis, quam de iis, quae in sua regione gignebantur; quamvis regio aromatum fertilis fuerit, ut fructum foris etiam mitteret, cum praeter alia cala-*
mum

mum odoratum & juncum ferret, qui, ut Theophrastus memorat, trans τὸν Λίβανον, μεταξὺ τῶν

I. IX. histor.
Plant. c. VII.

Λιβάνου καὶ ἄλλου τινὸς ὄρους μικροῦ ἐν τῷ αὐθενίσκῳ
τῷ τῷ *Libanum* εἰς *alium quendam montem par-*

c. VI.

vum, valle minima exeunt. In Judaea, ut Theo-

phrastus asserit, balsamum gignebatur, maxime

ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ παρὰ Συρίας in *valle Syriae*. Vallis

nomen Justino, & Josepho est Jericho, uti & Stra-

I. XXXVI. hist.
lib. IV. Ant.
Jud. c. V.
I. XVI. Geog.
p. 763.

boni, qui aetate Tiberii de rebus Geographicis

pertractavit ἱερικὸς δ' ἐστὶ πεδῖον κύκλῳ περιεχόμενον

ὄρεσιν τινι: *Hiericus est planicies montibus circum-*

data, ubi suis temporibus erat ὁ τῷ βαλσάμῳ παρὰ

δαίσεος *balsami hortus*. Ex Josepho tamen aliqui

deducunt τὴν τῷ βαλσάμῳ ῥίζαν *balsami radicem*

exoticam, non in Judaea indigenam fuisse, utpote

a Regina Saba in Judaeam allatam ab Aegypto,

quae postea ἐν τῷ Ἰαδδαίοις in *hortis* ab Judaeis fuit

Theop. I. XII.
c. XXV.

exculta. Quinimo nec etiam in Aegypto fuisse na-

tivam plantam, cum balsami Aegyptii solummo-

do meminerit Dioscorides; Herodotus vero, Dio-

dorus, Strabo, apud quem Agatharchides, & Arte-

midorus, literis mandarunt plantam balsami in

Arabia gigni, quorum sententiam confirmavit &

Bellonius, qui ex Arabia peti ab Aegyptiis prodi-

LIX. c. VII.

dit. Verum haec Botanicis disquirenda relinqui-

mus. In praesentia dicimus Judaeis maximas opes

accessisse ex Balsamo. Diodorus Siculus haec ha-

LXIX. p. 724.

bet ἐξ ἧς ΠΡΟΪΟΔΟΝ αἰθερῶν εἶναι συμβαίνει unde

(ex

- (ex balsamo nempe) *maximi colliguntur* **REDITUS**. Justinus *opes genti Judaicae ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur, & quamvis in arborem balsami sevitum a Judaeis, tamen Romani eam defendere; ferit nunc eam Fiscus, nec unquam fuit numerosior aut procerior*. Ex quibus constat maximos redditus ex Balsamo a Romanis perceptos. In Graeciam temporibus Theophrasti balsamum e Syria devectum, non purum ac sincerum, sed mixtionibus vitiatum καὶ τὸ ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλαῖς αἰαί κακαραμύχον. In Italiam etiam Galeni temporibus balsamum Judaicum adulteratum invehit solitum, unde veri dignoscendi causa se Judaeam navigasse scribit. Ex Caryotis etiam, quae in Judaea nascebantur, redditus, emolumenta quoque Judaei excipiebant, quae & Thebis inveniebantur διηὸς δ' ἐστὶν ὅ τε ἐν τῇ Θηβαΐδι, καὶ ὁ ἐν Ἰερουσαλὴμ, ὁ ἰ' ἄλλος καὶ ὁ καρυωτὸς in Thebaide, & Judaea duplex est palma, cariota scilicet atque reliqua. Caryotae formam nucis habebant, multoque succo abundabant; minores autem palmas, *dactylos* vocabant, nam, ut notat Plinius post Theophrastum, *differunt figura rotunditatis, aut proceritatis*. Judaicae dulciores erant ac succo abundantiores his, quae in
- Arabia, & Babylonia nascebantur**. Diodorus Siculus τῆς δὲ Συρίας κατὰ μὲν τὴν κοίλην οἱ καρυώτοι προσαγορευόμενοι γεννῶνται διὰ φοροὶ κατὰ τε τὴν γλυκύτητα

I. XXXVI.
c. III.

Plin. I. XII.
c. XXV.

I. IX. c. VI.
p. 176.

I. I. de Antid.
c. I. & XIII.

Strab. I. XVII
p. 819.

I. II.

κύντητα καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι δὲ τὰς χυμῶς. τῶν δὲ πολλῶν μέζους κατα' τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Βαβυλωνίαν ὁρᾶν ἐς ἱγνομήτους, *illas Melanippides Milesius* ap. Athen. l. XIV. p. 652. in Danaidibus vocavit εὐώδεις φοίνικας *odoratas palmas* fructum designans, quem & Syria producebat; Augustus cibo palmularum, quae *Nicolai vocatae*, summopere delectatus, quas Nicolaus Damascenus ejus amicus saepius ad illum mittebat. ap. Athen. l. XIV. p. 652. Ex palmis proventus non mediocres nascebantur; in Graeciam invehī solitas testis est Xenophon αὐταὶ δὲ οἱ τῶν Φοινίκων, οἷας μὴ ἐν τοῖς Ἑλλησιν εἶναι in Cyr. exp. ἰδῆναι, τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο. αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκείμεναι ἦσαν ἀπόλεκτοι, θαυμάσιοι τὸ κάλλος, καὶ τὸ μέγεθος, hic loquitur de palmis Babylonicis, quarum solum minores in Graeciam aetate sua invehiebantur, non vero majores, quae caryotae dicuntur, quas etiam e Syria in Italiam invec̄tas tradit Varro. Caryotas Hebraei, ut charius venderent, majoremque proventum exciperent, non ubivis nasci, nec multas sinebant. Strabo de Biblo Aegyptiaca καὶ νταῦθα δὲ τινες τῶν τὰς ΠΡΟCΟΔΟΥC ἐπεκτείνειν βυλόμενων μετένεγκαν τὴν Ἰσδαϊκὴν ἐντέχειαν, ἣν ἐκείνοι παρεῦρον ὅτι τῶν φοίνικος καὶ μάλιστα τῶν καρυωτικῶν, καὶ βαλσαμῶν. ὃ γὰρ ἐῷσι πολλαχῶς φύεται, τῇ δὲ σπάνει τιμὴν ὀπιθέντες τὴν ΠΡΟCΟΔΟΝ εὕτως αὐξήσει *nonnulli ut REDITUS augerent, Judaicam versutiam hac adhibuerunt, quam illi in palma caryotica, atque balsamo excogitaverunt:*

Q

non

Plin. l. XIII.
c. IV.

non enim permittunt multis in locis nasci; quo fit, ut raritati pretium imponentes, REDITUM quoque augeant. Ex Caryotis praecipua vina Orientis; unde maxime probabantur et cibo quidem, sed et succo, uberrimae.

II. c. VIII.
v. 18.

v. 14.

v. 22.

Majores tamen divitiae, quas Judaei habuerunt, in auro & mercibus erant positae; quae temporibus Salomonis ex Tharsis & Ophir proveniebant, quaeque postea a negociatoribus Salomonis, vicinis vendebantur populis: unde vectigalia in Judaea ampliabantur. Legimus quidem Salomonem construxisse classem in *Afiongaber in litore maris Rubri*, ubi Hiram Rex Tyri misit servos suos, qui naucleri erant, & nauticae artis callentissimi, ut cum servis Salomonis Ophir navigarent. Hi sumptum ad Regem tulerunt *aurum quadringentorum viginti talentorum*, quamvis in Paralipomenis *quadringenta et quinquaginta* ex errore Librariorum, qui saepe peccant in exprimendis numerorum notis, pro γ ponentibus δ , quae litterae similes sunt, si vera est sententia Danielis Huetii. Praeterea sexcenta sexaginta talenta auri, quae Salomoni afferebant *singulis annis*, non Ophirianos proventus scorsum spectant, sed omnes redditus Regis *excepto eo, quod afferebant viri, qui super vectigalia erant et* NEGOCIATORES. Alia classis erat illa, quae *semel per annos tres* ibat in Tharsis, deferens *inde aurum et argentum, et dentes*

dentes Elephantorum & Simias & Pavoas. Hic memoria recolendum ducimus insignem illam controversiam, quae est inter clarissimos Viros Bochartum, & Huetium, de situ Ophir & Tharsis, ex quibus divitiae ac merces devehebantur. Cum notum sit Bochartum manibus pedibusque, ivisse in sententiam Salmasii opinantis Ophir fuisse Tapobranem, quam *Seilan* vocant; & Tharsin in Oceano Insulam proximam Ophir, vel Tapobranae, in quas navigaret classis Salomonis; contra cl. V. Daniel Huetius, Ophir ratus esse Africae oram Orientalem, & speciatim Sopholam; & Tharsin oram Occidentalem Africae, & Hispaniae, praecipue loca Boetis ostiis proxima; ostendit quippe clariss. Huetius temporibus Salomonis, ex mari Rubro ad fretum Gaditanum, & ex freto Gaditano ad mare Rubrum navigari solitum; atque ex Tapobrane, & ex Sophola, oraque ei vicina, aurum, gemmasque preciosas posse derivari, cum nota sit ex Aristotele & Diodoro magna vis argenti, quae illi erat; unde in bracteas deductum, quod vere significat vox *מִרְקָט* manifestum etiam eboris divitem Aethiopiam, ac *קופים* *Simiorum*, vel *חוכים*, qui, ut contendit Huetius, *psittaci* sunt, non *parvones*. Attamen praeclarissimus Vir Hadrianus Relandus Danielis Huetii sententiam de Tharsi, modeste quidem, & candide, ac sine ulla contumelia perstrinxit, defensionem suscipiendo Salmasii, & Bocharti.

Geog. sac.
l. III. c. VII.

in com. de
navig. Sal. p.
135. & 145.

in mir. LV.

Hierem. c. X
v. 9.

p. 184.

Quae nobis quasi per transfennam dicere placuit.

Equos etiam de Aegypto Salomon sibi educi jussit, & linum. Vulgatus Interpres haec habet :
 ¶ *educebantur equi Salomoni de Aegypto ¶ de Coa. Negociatores enim Regis emebant de Coa, ¶ statuto precio perducebant; Aegyptus quidem equis abundabat. Homerus de Thebis urbe Aegyptia*

III. Reg.
c. IX. v. 28.

II. X.

αἰθ' ἐκατόμυλοι εἴσι, διηκόσιον δ' ἀνέκαστην
 ἄνδρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν, καὶ ὄχεσφιν.

Et apud Apollonii Scholiasten Xenagoras Chronologus tradit ἵππας τὰς Αἰγυπτίους ἀρχαιοτάτας
Aegyptios equos antiquos esse. Non diversum legimus apud Livium, ubi memorat Romanos Gallis equos ab Italia devehendi in Galliam potestatem fecisse. Nunc de lino Aegyptio, cujus maximam mercaturam faciebant Hebraei: in praesentia praenotandum מֶרְכָּא non ex Coa esse vertendum, ut aliquibus visum, cum verosimile opinentur Κώ non fuisse notam temporibus Salomonis sub hoc nomine; antiquitus enim Κώων πόλις Ἀστύπαλας urbs Coorum Astypalaea dicebatur: potius מֶרְכָּא ipsis est merces lini, quemadmodum ex eorum sententia sonat vox Hebraea. Kimkius מֶרְכָּא הוּא חֲפֶשֶׁת בִּי הוּא מִקְוֶה : המשוכח בארץ מצרים Mikveb est filum sive netum lini, quod in Aegypto erat praestantissimum; & Levius Gerson מֶרְכָּא explicat de vestibus byssinis

Serab. l. IV.
& Steph.

כי

בי כמו שהחוט יקרא תקוח בן יקרא הנארג מחחושים מקוח והנה
 nam היו במצרים בגדי פשתן חשובים מאד כמו שנתפרסם:
quemadmodum filum dicitur Tbikveb, sic etiam
 עי id, quod ejusmodi filis textum est, Mikveb
 vocatur; erant enim in Aegypto vestes lineae pre-
 ciosissimae, ut constat. His enim lineis vestibus
 Sacerdotes Hebraei induebantur; eratque ipsis pe-
 culiare vestimentum. Quae fila, vel vestes lineas
 mercatores Salomonis emebant במהיר pro pretio
 nempe, certo aliquo precio, & voto, prout ante
 Rex Aegypti cum Salomone convenerat. Hinc
 magnus quaestus Salomoni per mercatores suos ac-
 cedebat, nam sibi soli jus videtur concessum fuisse
 a Rege Aegypti equos educere ex Aegypto, &
 netum. Quae postea caeteris populis per merca-
 tores suos divendebat. Sub Cajo Caligula Hebraeos
 mercaturae deditos discimus ex Philone apud Eu-
 sebiū, a qua solum Esseni abhorrebant, qui ἐμπο-
 ρείας, ἢ καπηλείας, ἢ ναυκληρείας ἔδ' ὄναρ ἴσασι.

I.VIII.prae-
 par. Evang.
 p. 187. edit.
 Viger.

Nunc de mercatura Graecorum verba facie-
 mus, qui quemadmodum armis, & literis ad cul-
 men gloriae evecti sunt; ita & artibus, per ipsos
 inventis, vel ad summum perfectionis gradum
 redactis excellebant, ut pro tantis eorum meritis
 honores eis habeantur semper, & laudes tribuantur.
 Illi enim sanctissimis legibus imperium ordina-
 runt, ac omnia ad conservanda societatis jura, &
 ad salutem civium retulerunt, necessaria, utiliaque
 sup-

DE MER-
 CATURIS
 GRAECO-
 RUM.
 CAPUT.V.

suppeditantes, vel aliunde ferentes, quae & regio ipsorum non producebat. Quare, ut artes scientiasque bene direxerunt, sic etiam quae dicitur mercatura, summo opere curarunt, quam, ut memoriae proditum est, exercuit Solon, & summi Philosophi Thales, Hippocrates mathematicus, & Plato. Hinc Cyrus irridebat Graecos, qui in foris negotiationes exercerent, cum inquit se non extimuisse homines illos, quibus locus est in media urbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponunt, quae, ut interpretatur Herodotus ἐς τοὺς πάντας Ἑλληνας *in universos Graecos* dicta fuerunt ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι, ὡν τε καὶ παρῆσσι χρέωνται *quod fora ampla haberent, in quibus negotiationes facerent*; Persis enim ullum fuit forum, neque hisce rebus erant occupati. Nec solum inter ipsos mercaturam fecerunt, verum etiam in longinquas regiones proficiscentes, in ipsis domicilia, mansionesque locarunt; prae caeteris in Aegypto, ubi negociandi potestas temporibus Amasis fuit illis permissa, & Naucratin urbem ac celebre emporium incolendi, certisque in locis aras & fana construendi; tempestate enim illa ἦν δὲ τοπαιὸν μὲν ἢ ΝΑΥΚΡΑΤΙΣ ΕΜΠΟΡΙΟΝ καὶ ἄλλο ὅδεν Αἰγύπτῳ *vetus EMPORIUM erat sola NAUCRATIS, praeter hoc aliud nullum*. Herodotus enumerat civitates Graecas, quae Fanum maximum & celeberrimum, Helenium dictum,

con-

II. p. 152.

Herod. I. II.
p. 179.

construxerunt, in quo Graeci sacra facerent. Jonum
 fuere Chius, Teus, Phocaea, Clazomeniae. Dorum
 autem Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis.
 Aeolum vero una Mitylene. Quae civitates προ-
 στατας τῶν ΕΜΠΟΡΙΩΝ αὐταὶ εἰσὶ αἱ παρέχουσαι *prae-*
fectos EMPORII ipsae praebuerunt. Quod & ho-
 die observatum a Batavis & Anglis comperimus,
 qui Consules, ut vocant, terris destinant, ubi merca-
 turam faciunt, ad suscipiendum patrocinium curam-
 que suae gentis, vel ad dijudicandas lites, & diffidia,
 quae nasci possint, cum longe superaverint gloriam,
 quam Graeci, & Phoenices navigationibus adepti
 sunt. Quare legimus apud Athenaeum Charaxum I. XIII. p. 596.
 Graecum (Mitylenaeum facit Herodotus) καὶ ἐμ- LII. p. 135.
 πορίαν εἰς τὴν Ναύκρατιν *mercaturae gratia Nau-*
cratin profectum. Quinimo a Graecis Aegy-
 ptum navigatum acrate Herodoti εἰς τὴν Ἑλληνες p. 5.
 ναυτίλλονται, quique in Nundinis Aegyptiorum
 adfuerint, Graeci erant Ἑλληνες σφι ἕως ἐπίδημοι p. 39.
 ἔμποροι. In Aegyptum etiam quo tempore Cam-
 byses Rex Persarum erat in expeditione adversus
 illam, permultos Graecorum ivisse constat ex He-
 rodoto καὶ ἐμπορίην *negociandi causa*. In Libyam I. III. p. 139.
 & Aethiopiam Graeci item navigarunt, quae re-
 gio auro dives erat, ubi Φοίνικες καὶ Ἑλληνες, ἐπήλυ-
 δες *Phoenices & Graeci advenae*. Graeci fortasse I. Herod. IV.
p. 197.
 ad navigandum, & ad mercimonia facienda ani-
 mati fuerunt a Phoenicibus, qui mercimonia
 Aegy-

Herod. l. I.
P. 1.

Celsus lib. V.
De Re Me-
dica .

Xenoph. de
Laced. rep.
p. 539. edit.
Leuncle.

P. 545.

De Mercat-
uris Athe-
nienfium .

in or. adv.
Eubul. p. 539.
ed. Volf.

Aegyptia & Affyria primi in Graeciam intulerunt, praecipue Argos urbem totius Graeciae facile principem; quibus aromatibus Graeci praecipue in medicina utebantur, uti factum ab Aristone, Theofeno, Chrysippo, Sofagora, Philocrate, Hecataeo, aliisque, quos laudat ac memorat Celsus. E Graecis Lacedaemones solum a mercatura abhorrebant *ἐν μὲν καὶ δήπου τῆς ἀλλαίς πόλεσι πάντες χρηματίζονται ὅσον δύνανται. ὁ μὲν γὰρ γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυκληρεῖ, ὁ δὲ ἐμπορεύεται. οἱ δὲ καὶ ἀπὸ Τεχνῶν ἰσχύονται* *nam caeteris in urbibus (Graecorum) omnes, quantum possunt facultatum colligunt; nam hic agrum colit, ille nauticam facit, hic mercaturam, ille opificio se exercendo se alit; imo Lacedemonibus καὶ ἀποδημαῖν οὐκ ἔξόν ὅπως μὴ ῥαδιουργίας οἱ πολεῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπέπλαντο neque concessas fuisse peregrinationes, ne ab exteris ciues mollitiem haurirent.*

Verum speciatim aliqua de Graecorum mercaturis dicenda, & in primis de Atheniensibus. Athenis tanta in laude ponebatur mercatura, ut si quis alicui vitio verteret, quod vitam istiusmodi quaestu sustentaret, injuria affecto actio de calumnia adversus eundem competeat; quod Demosthenes inter antiquas leges recenset *οἱ καλέουσιν ἐνοχον εἶναι τῇ κατηγορίᾳ τὸν τὴν ἐργασίαν τὴν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἢ τῶν πολιτῶν, ἢ τῶν πολιτίδων ὀνειδίζοντά τι* *quae convicii crimine teneri jubent eum, qui quaestum in foro ulli civium, seu viro, seu mulieri ex-*
pro-

probravit . Hinc magistratus , qui mercaturae praeerat, caussis litibusque destinatus, ut confestim & cum aequitate inter mercatores judicaret ea , de quibus quaestio ; ne navigationi impedimento essent : *nautodicae* dicti Judices super mercatura . Hefychius ναυτοδίκαί, οἱ ἐπὶ τῇ ἐμπορίᾳ δικάζοντες, quemadmodum eos appellavit Lysias . Tempus etiam praefinitum, quo lites excutiendae, & dijudicandae forent inter mercatores . Sopater Hermogenis enarrator refert legem τὸν ἐμπορον εἰσὼλ ἡμερῶν δικάζεσθαι *mercatores intra XXX. dies esse judicandum* ; apud Demosthenem ἐμμηναι δίκαι, quae δίκαι apud Svidam sunt α' τε ἐμπορικαί. Cognoscebant enim Athenienses civitatem bene constitutam indigere τῶν τε εἰσαζόντων καὶ ἐξαζόντων ἕκαστα . ὅτοι δ' εἰσὶν ἐμποροὶ *qui exportent & exportent singula* : isti autem mercatores sunt ; imo Xenophon, ut vectigalia amplificarentur , & merces plurimae importarentur vel exportarentur, censet utile fuisse προεδρίας τιμᾶν δ' ἐμποροὺς καὶ ναυκλήρους *mercatores & naucleros honestiori in loco in confessibus ornari* . Verum quia solum Atticum ὅστι δὲ καὶ γῆν ἢ σπειρομένην οὐ φέρει καρπὸν *solum quoddam est, quod aratum non ferret fructum* , uti tempestate sua de solo Attico dicebat Xenophon ; propterea Athenienses naves in Pontum , in Siciliam , vel in Aegyptum mittebant , ut frumentum , aliasque merces Athenas conveherent ; navigationibus

R enim

Xen. de red.
p. 922.

p. 819.

adv. Apar.
p. 582.
adv. Pant.
p. 624.Plat. de rep.
lib. p. 600.de red.
p. 728.

p. 727.

de Ath. rep.
p. 550.

in or. adv.
Diony. p. 719

p. 719.

enim Athenienses adepti sunt quidquid in cibis
suavius jucundius erat apud alias nationes. Xeno-
phon ὅτι τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης πρῶτον μὲν ἑσπέρως
εὐωχιῶν ἐξεῦρον ὀπμισηγόμενοι ἀλλήλοις, ὅτι ἐν Σικα-
λίᾳ ἠδύ, ἢ ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ ἐν Κύπρῳ, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ, ἢ
ἐν Λυδίᾳ, ἢ ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ἄλλο-
θί περὶ propter maris imperium Athenienses pri-
mum epularum modos receperunt, dum inter se
commiscunt, quidquid rei suavius, vel in Sicilia,
vel in Italia, vel Cypro, vel Aegypto, vel Lydia,
vel Ponto, vel Peloponneso, vel alibi erat. Apud
Demosthenem etiam tales navigationes Athe-
nensium comperimus. Dionysidorus in syngra-
pha promiserat πλῶσαι εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐξ Αἰγύπτου
εἰς Ἀθήνας navigare in Aegyptum, ἐξ ex Aegy-
pto Athenas ad ferendum frumentum. Ille cum
Parmenisco, adjuvante & consociante Cleomene,
qui in Aegypto imperabat, non paucis malis rem-
publicam Atheniensium affecit μᾶλλον ἢ καὶ τὰς
ἄλλους Ἑλλήνας παλιγκαπηλεύων, καὶ συνιστὰς τὰς
τιμὰς τῷ σίτου ac potius reliquos etiam Graecos
ἐξ revendendo, ἐξ precio frumenti statuendo.
Sciebant quidem ab his, qui Athenis erant, ut si
apud eos τίμιος ἢ ὁ σίτος cbarum esset frumentum
illuc veherent, sin vilius esset factum, ad alium
mercatum appellerent. Quod & fecisse Dionysido-
rum dixit Demosthenes, qui ναυι ἐξαγῆται τὸν σῖτον
ἐν τῇ Ρόδῳ frumentum in Rhodo exposuit, ubi enim fru-

frumentum exposuit, ibi distraxit, sciens Athenas
 Sicilienses appulisse navibus ὁ Σικελικὸς κατὰ πλῆθος
 ἐγένετο. Cleomenis mentio apud Aristotelem,
 quique Alexandrinus erat, ac Satrapes in Aegypto;
 hic quidem modum invenit, ut aerarium augeret
 amplificaretque, cum fames aliis in locis esset magna,
 in Aegypto autem mediocris ἀπέκλασε τὴν ἐξαισῶν
 τῷ σίτου *praeclusit exportandi frumenti facultatem*;
 cumque praefecti provinciis negarent se posse
 se tributa pendere, si non liceret exportari frum-
 entum, tum ille, ut exportari liceret, concessit,
 τέλος δὲ πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλε *sed vectigal im-*
suit frumento magnum; & ἐκέλευσεν αὐτῷ παρα-
 δίδοναι ὅσους περ ἐπώλουν τοῖς ἄλλοις. αὐτὸς δὲ τὰ ἑξῆς
 ἑξιάκοντα καὶ δύο δραχμὰς τῷ σίτου τιμὴν, οὕτως ἐπώλε
jussit sibi tradi a mercatoribus tanti frumentum,
quanti aliis; statuitque precium frumenti dena-
rios XXII. & tanti vendebat. Frumentum enim
 in Aegypto denariis X. venibat; ipse minoris acce-
 pit, ac ad denarios XXII. auxit. Unde locus De-
 mosthenis ex Aristotele illustratur de Cleomene,
 qui Reipublicae Graecorum, maxime Athenien-
 sium, multa intulit mala. Athenienses Siciliam
 etiam navigasse, ut ex ea frumentum Athenas de-
 veherent, ex Demosthene deducitur in oratione
 adversus Apaturium; & adversus Zenothemidem
 praecipue habetur mercatorem quendam Protum
 mutuatum a Demône quodam pecuniam, qua fru-
 men-

L. II. de cur,
 rei fam. pag.
 395.

P. 580.

P. 575.

hif. pl. l. VIII
c. VI. p. 161.

p. 73.

in orat. pro
Coron. pag.
325.

Xen. l. I. hif.

Ulp. in orat.
Dem. ad. Ti-
moc. p. 227.

mentum emit Syraculis, quod postea Athenas
vexit. Sicilia enim, ut inquit Theophrastus *πολύ-
σιτος frumenti perfertilis* erat. Major tamen fru-
menti copia, aliarumque mercium ex Ponto prove-
niebat; Pontus enim *ὠφελᾷ ὃ καὶ τὴν πόλιν διὰ τὴν
σιτοκομίαν Rempublicam juvabat propter fru-
menti importationem*, ut notavit Ulpianus in ora-
tionem Demosthenis *περὶ Σεφάνου*, in quam potius
compilavit, vel exscripsit commentarios Apstinis,
Genethlii, Aesculapii, Alexandri, Diocori, Zeno-
nis, Aspasii, quos idem Ulpianus laudat ac citat
notis in philippicam IV. & in orationem de foedere
Alexandri. Occasionem haec dicendi Demostheni
fecit Philippus Macedo ex Euboea expulsus, qui
*ἕτερον κατὰ τῆς πόλεως ἐπιτεταχισμὸν ἐζήτει. ὁρῶν
δ' ὅτι σίτῳ πάντων ἀνθρώπων πλείω χρώμεθα ἐπι-
σάκτῳ aliud oppugnandae Reipublicae Athenien-
sium praesidium excogitavit, ὅτι quia videbat nos
plurimum omnium mortaliū, importato frumen-
to uti, Byzantium circumdedit, ut oppugnaret;
quia Byzantii recusarent foedus secum inire contra
Athenienses, qui tamen eos juverunt, ac obsidione
liberarunt. Tantique Atheniensium referebat fru-
mentum e Ponto convehere, ut novem naves ha-
berent αἱ αἰ ἐνταῦθα τὰ πλοῖα διεφύλακτον quae
onerariis praesidio essent adversus hostes aut pira-
tas. Τοῦ πλοῖον proprie est τοῦ φορτικὸν καὶ ἐμπορικὸν
oneraria & mercatoria navis. Nec frumentum
Athe-*

Athenas e Ponto solum convehebatur, sed & in caeteras Graeciae regiones, Aeginam nempe ac Peloponnesum importabatur; unde aetate Xerxis

ῥωλοῖα Herod. I. VII
P. 147.

ὅκ τ' ὃ Πόντῳ σιταῖω γὰρ, διεκπλῶντα, τὸν Ἑλλήσποντον, εἰς τε Αἴγιναν, καὶ Πελοπόννησον *naves cursum tenentes per Hellespontum, quae frumentum e Ponto in Aeginam, Peloponnesumque portabant*; imo Para-

Demoſt. or. adv. Phorm. P. 589.

sides in Bosphoro edixit, ut εἰάν τις βύληται Ἀθήνας *si quis vellet Athenas in Atticum mercatum uebere frumentum, immunis frumentum eueberet*;

Byzantium enim, ut inquit Eunapius *κατὰ μὲν τοὺς παλαιὰς χρόνους, Ἀθηναίοις παρεῖχε τὴν σιτοπεμπείαν, καὶ περὶ ἣν τὸ ἐκείθεν ἀγώγιμον antiquitus supeditabat Atheniensibus annonam, fidemque omnem excedebat frumenti inde aduecti vis*.

in Hed. p. 36.
ed. Steph.

Quamobrem legibus cautum non alio, quam Athenas frumentum importari τῶν δὲ νόμων τὰ ἔσχατα *ὑπερτίμια προσεθαικότων, εἴ τις οἰκῶν Ἀθήνησιν ἀλλοθι ποῦ σιτηγήσειεν, ἢ εἰς τὸ Ἀθηκὸν ἐμπόριον leges enim extremum illi supplicium minitantur, qui Athenis habitans, alio quopiam frumentum vexerit, quam in Atticum mercatum*; revelare vero qui mercatorum leges non observabant, φάσις dicebatur; quique deferebat nomen mercatoris aut naucleri

Demi. p. 589.

τὰ ἡμισέα τῶν φαινέντων λαβεῖν *bonorum judicatorum semissem accipere illi concedebatur*; adversus illos enim delatio Graece dicebatur *κατὰ τούτων*

Pollux lib. VIII.

Demoſt. or. adv. Theod. crin.

φάσις

or. adv. Ti-
moç.

Euphronius
ap. Sch. Ari-
stoph. in Plut.
Dem. or. ad
Lacr. p. 596.
adv. Phorm.
p. 586. adv.
Lacr. p. 594.

I. III. p. 119.
& 120.

adv. Lacr.
p. 594.

adv. Phor.
p. 589.

adv. Lacr.
p. 596.

φάσας εἶ). Contra, qui Athenas frumentum im-
portabant, praemiis afficiebantur; immunes quip-
pe erant belli καὶ τῶν εἰσφορῶν. Athenienses ple-
raque alia convehabant ex Bosphoro, in quem
μέχρι βορυσθενὸς usque ad Borysthenem penetra-
bant, maxime βύρσας coria; quasque fortasse mer-
ces enumerat Polybius, de quibus in mercaturis
Byzantium pertractabimus. Silentio tamen
praeterire non possum, quod ab Athenaeo proditum est, tantum scilicet Atheniensibus πρὸς τὸν τὰ-
ριχος in *salsamentis* conquirendis & commendan-
dis studium fuisse, ut Chaerephili τῷ ταριχοπώλῳ
salsamentarii filios civitate donaverint, ut probat
ex verbis Alexis in Epidauro. Alias merces, quas
Atheniensium moris erat ex Ponto advehere, De-
mosthenes reticet ἐπειδὴν ἀπόδωται ἐν τῷ Πόντῳ
ἀπὸ ἡγομένων ἀνταγορεύειν πάλιν χρήματα. καὶ ἀντιφορτί-
ζεσθαι, καὶ ἀπάγειν Ἀθήνας τὰ ἀντιφορτισθέντα
postquam in Ponto, quae vehebant, vendiderint, ut
alias merces emant, navemque onerent, eaque one-
ra Athenas provebant; quemadmodum etiam facit
de mercibus, quas in Pontum devehabant, πρὸς τῶν
τε ἐν Εὐσπώρῳ πρᾶχθέντων de mercibus in Bospho-
ro venditis, quas tamen non recensuit; tantummo-
do enumeravit vina εἰς τὸν Πόντον οἶνος εἰσάγεται ἐκ
τῶν τόπων τῶν πρὸς ἡμᾶς, ἐκ Πεπαρήθου καὶ Κῶ, καὶ
Θάσιος, καὶ Μενδαῖος, καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν πόλεων παν-
τοδαπὸς in Pontum vinum invehitur e locis nobis
fini-

finitimis, e Peparetho, & Co, & Thasium, & Mendaeum, & ex aliis quibusdam oppidis, omnis generis. Quod Polybius dixit πᾶν οἶν γένος quaecunque sunt vini genera, quae Byzantium importabantur e Graecia: addit etiam oleum, quod fortasse Athenienses ibi conveherent, cum ager ipsorum olei esset uberrimus; lex quippe Solonis erat tantummodo oleum exportari ΕΛΑΙΟΝ ΜΟΝΟΝ ΕΞΑΓΕΙΝ ΑΛΛΑ ΔΕ ΜΗ oleum Athenis solum exportato, caeteros proventus non item. Georgius Whelerus Anglus in medium profert κέλευσμα νομικὸν ἡδὲ Ἀδριανῆς edictum legitimum Divi Adriani, in quo tractatur de venditione olei Atheniensis, & prae aliis haec habet lapis, quamvis temporis injuria ac vetustate corrosus ΓΡΑΦΕΣΘΩ ΔΕ ΚΑΙ Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΟΤΙ ΕΞΑΓΕΙ ΚΑΙ ΠΟΣΟΝ ΠΑΡΕΚΑΣΤΟΤ mercator quod exportet, exscribere faciat, & quantum olei a singulis accepit. Aliam legem a superiori non diversam de Pice & Lignis reperimus ΜΗ ΕΞΑΓΕΙΝ ΞΥΛΑ ΚΑΙ ΠΙΤΤΑΝ ligna & picem ne exportato, qua lege navium structurae consulebatur. Vetitum etiam, ut habet Ister in Atticis, caricas foras exportari, quarum in Attica copia erat, cum summo in precio haberentur nedum a Graecis, unde Alexi dictae τὰ παρόντων τῶν Ἀθηναίων Atheniensium insignia, sed & ab exteris, nam ut Dinon ἐν τοῖς Περσικοῖς scribit, mensae regiae Persarum apponi solitae, tantoque studio erant

l. VI. h16
 p. 274.

in itinere,
 Orient. co. II
 p. 470.

ap. Aristoph.
 ejusq; Schol.
 in equit.

ap. Ath. l. III.
 p. 74.

ap. Athen. l.
 XIV. p. 652.

erant expetitae, ut Amithrochates Indorum Rex ab Antiocho literis postulaverit *πέμψαι αὐτῷ γλυκὺν καὶ ἰσχάδας ad se mitti dulce vinum, & caricas*, uti pròditum ab Hegesandro. Abundabat etiam argento Terra Attica, quamvis frumento careret.

ap. Athen. l. XIV. p. 652.

lib. de relict. p. 727.

Xenophon ὀρυκτομένην ὃ πολλὰ πλεονεξίαν ἔχει ἢ αἰσῖτον ἔφερε, καὶ μὴν ὑπάρχοντος ἐστὶ σαφὲς θεῖα μοῖρα, *at si fodiat multo plures alit fructus, quam frumenti ferax esset. Etenim divino quodam munere bodie sub ea est argentum*; in quibus argenti fodinis innumera mancipia laborabant, & ex quibus vectigalia mirum in modum augebantur. Unde Possidonius apud Strabonem Phalerei dictum refert ὅτι φησὶν ὅτι τῶν Ἀθηναίων ἀργυρείων οὕτω συντόνως ὀρύττειν τοὺς Ἀθηναίους, ὥς ἂν προσδοκῶντας αὐτὸν ἀνέλκεν τὸν Πλούτωνα *qui de Atticis metallis dixerat, tanta assiduitate homines ibi fodere, ac si sperarent se ipsum Plutonem eruturos*. Magna vi argenti & auri Graecia affluit, postquam templum Pithycum a Phocensibus tyrannis fuit directum; aureis enim ac argenteis donariis ornatum fuerat a Gyge, & qui ei successit Croeso; deinde a Gelone & Hierone Siculis. At post Alexandrum Magnum, qui τὰς ἐκ τῆς Ἀσίας θησαυροὺς *thesauros Asiae diripuit, prorsus ἀνέτειλεν ὁ κατὰ Πίνδαρον εὐρυσηνὲς πλεονεξία exorta est, quae, ut Pindarus inquit, late dominatur opulentia*. Thesauros Darii, quorum Alexander est potitus, mirifice describit

Ath. l. VI. p. 231.

bit Herodotus libro III. ac proventus maximos, quos e tributis percipiebat ab innumeris provinciis ditioni suae adjunctis. Lydia auro magnopere abundabat, quo miserunt Lacedemonii mercatum aurum temporibus Croesi, cum Apollinis Amyclaei faciem inaurare decrevissent ἔχ' ὀρίσκοντες ἐν τῇ Ἑλλάδι χρυσίον *aurum in Graecia non reperientes.*

Athen.
p. 138.

p. 232.

Graecos caeteros & Barbaros ad emporium Atheniense venisse testis est Demosthenes πολλῶν ὃ ἀφικνυμένων εἰς τὸ ὑμέτερον ἐμπόριον καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων *cum multi ex Graeci ex Barbari venstrum ad mercatum veniant*; de Phoenicibus comperitum est ex Critone Comico, qui memorat

adv. Lacc.
p. 591.

Φοίνικα μεγάλα κύριον βαλλαντίς

ap. Ath. l. IV.
p. 273.

Phoenicem mercatorem amplae crumenaе dominum, cui

εἰς Δῆλον ἐλθεῖν ἠθέλησεν ἐκ Περραιῶς

e Piraeo Delum trajicere in animo erat. Illud diligenter est considerandum, ac omnibus imitatione dignum proponendum, Solonem & Aristophontem, ut Athenienses soli mercaturam facerent cum suis civibus, quaestumque lucrarentur, legem hanc tulisse ΤΟΥΤΟ ΞΕΝΟΤΟ ΕΝ ΤΗ ΑΓΟΡΑ ΜΗ ΕΡΓΑΤΕΟΘΑΙ *peregrini in foro nihil vendunt, neque ullam artem exercent.* Athenienses item, ut mercaturam augerent, uberioresque facerent in aliis Emporiis sedem, domicilia, stationesque fixerunt.

Demof. adv.
Eubul. p. 539

S

runt.

sp. Spon.
P. 345.

runt . Quod ex inscriptione in Delo Insula reperta
clare colligitur, ubi haec legimus ΔΗΜΟC ΑΘΗ-
ΝΑΙΩΝ , & alia parte Η CΥΝΟΔΟC ΤΩΝ ΤΡ-
ΠΙΩΝ ΕΜΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΩΝ . Quare
sicut Tyrii in Delo, ut mercarentur, domicilia
fixerunt, ita etiam & Athenienses, cum in aliis
legamus ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΔΗΛΩ & ΑΘΗ-
ΝΑΙΟΙC ΤΟΙC ΕΝ ΔΗΛΩ . Quae illustrantur
ex marmore Oxoniensi

sp. Grut.
P. 405. 1.

sp. Priccaux
P. 270.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΙΩΝ ΟΙ

ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΕC ΕΝ ΔΗΛΩ

ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ

*Athenienses & Delii qui incolunt Delum, &
mercatores & naucleri.*

Athenienses enim terra tuti non erant propter in-
cursiones assiduas Lacedaemoniorum, aliorumque,
qui agros, suburbia depopulabantur, ac diripiebant:
unde in Insulis divitias suas deponebant . Xeno-

de Ath. Rep.
P. 551.

phon τὴν μὲν ὕσιν ταῖς νήσοις ἀποτίθενται πρὸς ἑλπί-
ας τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλασσαν facultates suas de-
ponunt in Insulis, maris imperio freti . De com-

in num.
Graec. Imp.
P. 222.

mercio cum Smyrnaeis tempore Commodi exhibet
nummum clarissimus Vaillantius cum epigraphe
ΟΜΟΝΟΙΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ CΜΥΡΝΑΙΩΝ com-
cordia Atheniensium Smyrnaeorum; ad cujus ex-
plicationem haec adnectit : Disjunctae quippe
plurimo terrarum, imo maris spacio Athenae, &
Smyrna societatem in nummo demotant, quod jus

com-

commerciū spectat inter duo Graecias & Asiae nobiliora nempe emporia. Cum amplissimum ac longe lateque diffusum fuisset Atheniensium commercium & in Aegypto, & in Ponto, & in Sicilia, Lydiaque, vel aliis regionibus, ut demonstravimus. Facillime quidem Athenienses nauticae operam dabant: contra vero Thessali, Boeotii, Cyrenaei aliis in rebus excellebant. Horum mire describit καρακτῆρα Ephorus Ἀθηναῖοι πρὸς τὴν ναυτικὴν δυνάμειν. Θεσσαλοὶ πρὸς τὴν ἱππικὴν ἐμπειρίαν, βοιωτοὶ πρὸς τὴν τῆς γυμνασίας ἐπιμέλειαν, Κυρηναῖοι δὲ πρὸς τὴν δεφρευτικὴν ἐπιστήμην ἢ σχολήνται. Athenienses enim ad nauticam, Thessali ad equestrem, Boeoti ad gymnasticam, Cyrenaei vero ad curulem artem se applicant. Neque hic tacebimus consilium, quod Pythocles Atheniensibus dedit τὸν μολύβδον τὰν ὀκτώων Τυρίων παραλαμβάναν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν τὴν πόλιν, ὥσπερ ἐπώλουν, δίδραχμον. εἴτα τὰ ἔξαντα αὐτοῖς τιμὴν ἐξ ἀδράχμων, ὅντινα πωλεῖν ut plumbum Tyrium Respublica a privatis ad se reciperet, eo precio, quo venibat, nimirum duobus denariis, ut civitas deinde illud venderet, constituto precio denariorum sex; ut inde appareat etiam plumbum a Tyriis Athenas inductum, ac ipsismet Atheniensibus mercatoribus venditum; & modus etiam constaret, quo aerarium augebatur atque amplificabatur ex mercaturis.

Unde plumbum Athenas advectum a Tyriis

S 2

per-

Arif. I. II. de
cur. rei fam.
P. 396.

perquirere nunc opportunum existimavimus, ut Aristoteli majorem lucem afferamus. Phoenices ex Insulis Cassiteridis in Graeciam, maximeque Athenas plumbum importasse non levi conjectura ducimur; etenim haec apud Strabonem legimus, *πρότερον μὲν ἔν Φοίνικες μόνοι τὴν ἐμπορίαν ἔστειλον ταύτην ἐκ τῶν Γαδείρων, κρύπτοντες ἅπασιν τὸν πλῆν* *primo quidem soli Phoenices eo (in Cassiteridas nempe) negociatum mittebant e Gadibus celantes alios istam navigationem*; ex quibus *μέταλλα κασιτέρη καὶ ΜΟΛΙΒΔΟΥ metalla stanni et PLUMBI* deferebant. Hinc Plinius asserit *plumbum ex Cassiteride insula primum apportasse Midacritum*; verius *Melicartum*, vel *Melcbartum* (ut emendavit Samuel Bochartus) qui Sanchonia-thoni Hercules est, *Μέλκαρθος ὁ καὶ Ἡρακλῆς*. Quod nomen, Phoenicium reputavit Bochartus, scilicet *μηρ κη melec (Rex) cartba*, quam urbem ad Calpen condidit, Cartejam postea per aphaeresin dictam, *quasi Ἡρακλείαν dixeris*. Quo essent Insulae Cassiterides Graecis ignotum, ut habemus ex Herodoto, cujus aetate stannum inde exportari in Graeciam affirmat *ἔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας ἔχσας ἐκ τῶν ὁ κασιτέρος ἡμῖν φοιτᾷ*.

I. III.

lib. VII.
c. LVI.in Geog. fac.
I. I. c. XXXIV.ap. Euseb. I. I.
praep.

De Mercaturis Corinthiorum.

Corinthus propter geminos portus, quorum unus Italiam, alter vero Asiam spectabat, maximum ac celebre fuit emporium: in ipso enim merces ex utroque loco commutabantur; propterea ibi Asia-

Asianorum, & Italorum Mercatorum conventus erat, cum merces ex Asia, & Italia provenientes per Corinthum in Peloponnesum inveharentur, ex quibus vectigalia augebantur. Strabo ὁ δὲ Κόριν- I.VIII.p.178

θος ἀφνειὸς μὲν λέγεται διὰ τὸ ἐμπόριον ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ καί μιν, καὶ δυοῖν λιμνῶν κύριος, ὧν ὁ μὲν τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ τῆς Ἰταλίας ἐχὺς ἐστὶ. καὶ ῥαδίως ποιεῖ τὰς ἐκατέρωθεν ἀμοιβὰς τῶν φόρων πρὸς ἀλλήλους τοῖς τοσούτον ἀφεισῶσιν *Corinthus sane locupletissimum ajunt, cum Isthmo immineat emporium, & duorum dominus portuum existat: quorum alter quidem Asiae, alter vero propinquus est Italiae: utroque ex loco tantillo. a se intervallo diffiti faciles invicem mercium commutationes faciunt.*

Portus, in quem res Asiae, Κεῖχραϊ, quemadmodum res Italiae in Lechaecum deferabantur, τούτῳ μὲν οὖν χρῶνται πρὸς τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας. πρὸς δὲ τοὺς ἐκ τῆς Ἰταλίας τῷ Λεχαίῳ *quo portu (Corinthii) utuntur ad negotiationes Asianas, Lechaeco ad Italicas.* Quae deinde per Corinthum in Peloponnesum devehabantur ἀγαπητὸν οὖν ἑκατέροις ἦν τοῖς τε ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ τοῖς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐμπόροις ἀφ᾽ αἰ τοὺς ἐπὶ Μαλέας πλοῦν εἰς Κόρινθον κατὰ γὰρ τὸν φόρον αὐτοῦ. καὶ περὶ δὲ τῶν ἐκπομιζομένων ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῶν εἰσαγομένων ἐπιπτετὰ τέλη τοῖς τὰ κλέθηρα ἔχουσι. Διέμεινε δὲ τοῦτο καὶ εἰς ὕστερον μέχρι παντός. τοῖς δ' ὕστερον καὶ πλείω προσεγένετο πλεονεκτήματα *Asiaticis igitur Italisque Mercatori-*

Strab. I. VIII
p. 380.

toribus gratissimum erat, omisso ad Maleam cursu, Corinthum divertere, advectis eo mercibus; ubi importatarum, & exportatarum e Peloponneso rerum, vectigalia vendi contingebat his, qui claustra obtinebant. Hoc apud posteros omnino permansit, postmodum majora in dies adveniebant additamenta; neque solum merces Asiaticae & Italicae, verum etiam Africanæ in sinu Corinthiaco deferiebantur ἐπὶ μὲν τῷ Κρηταίῳ κόλπῳ, καὶ τῷ Κορινθιακῷ, τὰ δὲ τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, καὶ τῆς Λιβύης δεχομένη in sinu quidem Crissæo & Corinthiaco delata ex Italia & Sicilia & Africa mercimonia excipit, uti scriptum reliquit Strabo, ubi meminit Occidentalis orae Boeotiae. Corinthios mercaturam fecisse constat ex Aristotele, refert enim Cypselum Corinthium Corintho potitum, jussisse censum describi, decimam partem bonorum a singulis auferendo τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκέλευσεν ἐργάσασθαι de reliquis jussisse eos negociari & rem facere.

I. II. de cur.
rei fam. pag.
389.

De Mercat.
uris Delio-
rum.

I. X. p. 485.

Delus sanctitate loci & situ, Antiquorum libris illustrata & celebrata; ibi enim Apollinem natum tradebant, eoque omni ex regione Mercatores confluere soliti. Strabo Τετίμηται δὲ ἐκ παλαιῶν διὰ τῶν Θεῶν ἀπὸ τῶν χρονικῶν (mss. habent ἡρωικῶν) ἔξαρχον antiquitus in magno fuit haec Insula bonore propter Deos (Apollinem nempe ac Dianam) jam a Saturni (vel heroicis) temporibus

ribus exaltata. Strabo enim illam, ut ditissimum L. XIV. p. 662.
 ac amplissimum emporium praedicat καὶ τὸ ἐμπό-
 ρειον ἔκ ἀποθεῖ παντελῶς ἦν μέγα, καὶ πολυχρήματον
 Η ΔΗΛΟΣ non procul (a Cilicia) emporium
 omnino magnum & opulentum DELUS, quae
 non modo ab incolis maris Aegei fuit frequentata,
 verum ab omnibus, qui in Mediterraneo degebant.
 Plinius *mercatus in Delo concelebrante toto Orbe;* L. XXXIV. c. II.
 quae consonant Ciceronis dictis, qui illum tempo-
 re antecessit, *Insula Delus, quo omnes undique*
cum mercibus atque oneribus commeabant; quam-
 ve Criton Comicus laudibus effert propter

pro leg.
Manil.

ap. Athen.
LIV. p. 173.

ἐὺπορον ἀγορὰν, πασσοδαπὸν οἰκουμένην ὄχλον
forum abundans obsonio, & omnifariam incola-
rum turbam. Pausanias tamen τὸ κοινὸν Ἑλλήνων
 ἐμπόριον *commune Graeciae emporium* vocavit. L. VIII. p. 209
 Crevit quidem Delus, postquam deleta Corinthus,
 ex qua qui mercabantur, illuc secesserunt, freti
 commoditate portus, ac sanctitate loci; sicque fa-
 ctum magnum & celeberrimum emporium. Delis
 maximae curae naves erant, unde cum sacrificarent
 τῇ Βελζον (est autem illa Dea vaticiniorum in
 somnis praeses, Βελζον veteres dormire dicebant)
 orabant praecipue ὑπὲρ τῶν πλοίων σωτηρίας ὥς
navigia servaret; quemadmodum notat Seneca ap. Athen. L. VIII. p. 335.
 Delius libro II. Deliadis. Deam Nehalenniam
 etiam praesidere creditum negotiatoribus, qui
 Domburgi degebant ac populis Oceani aestuaria ha-
 bi-

Strab. LX.

bitantibus : hinc inscriptio apud Sponium , quam
refert ex Reinesio

in misc.
p. 110.

DEAE NEHALENNIAE
OB MERCES RITE CONSER
VATAS M. SECVN. SILVANVS
NEGOTTOR CRETARIVS
BRITANNICIANVS

negociator

V. S. L. M.

ex Rein. ep.
ad Rup. pag.
302.

Negociator Cretarius est artis cretariae , ut apud
Gruterum observatur *Britannicianus* vocatur ,
eo quod in *Britannia* fodinae cretariae essent ex
Plinio . Et de Mercurio mercatorum custode haec
in marmore apud *Gruterum* legimus

I. XXXV.
c. XXVIII.

p. 33. 1.

MERCVRIO NEGOTIATORI
SACRVM
NVMISIVS ALBINVS
EX VOTO .

Delo sedem fixerunt Athenienses & Tyrii mer-
caturae causa , quemadmodum ex inscriptione
apud Sponium saepius a nobis repetita & nun-
quam satis laudibus ornata , quae decretum con-
tinet peractum a Synodo vel conventu mercato-
rum & nauclerorum in Delo degentium in ho-
norem cujusdam Dorothei ; quod ratum declarat
populus Atheniensis , & synodus Tyriorum mer-
catorum & nauclerorum . Athenienses in Delo
domicilia mansionesque statuiffe ex loco Athe-
naei libro V. palam fit ; refert enim Athenio-
nem

p. 312.

nem subvectum fuisse in Dieusi domum (civis erat Atheniensis) τῷ τότε πλετῶντος ἀνθρώπων
 ΤΑΙΣ ΕΚ ΔΗΛΟΥ ΠΡΟΣΟΔΟΙΣ *hominis REDITIBUS E DELO locupletis* , qui domum habebat κεκοσμημένην σκευῶν τε καὶ γραφαῖς καὶ ἀνδράσι καὶ ἀργυρωμάτων ἐκθέσει *stragulis, picturis* , *viris* , *expositisque vasis argenteis splendidam* . Athenion missus a Mitridate ad hortandos Athenienses , ut ab imperio Romanorum se subtraherent . Delus aere fuit illustris . Plinius l. xxxiv. c. II.
antiquissima aeris gloria Deliaci fuit, quo utebantur pro tricliniorum pedibus, fulcrisque: ibi prima nobilitas aeris; pervenit deinde ad Deum simulacra, effigiemque hominum, & aliorum animalium . Et *Deliaci aeris exemplar Jupiter in Capitolio in Jovis Tonantis aede* , quo aere usus fuit & *Polycletus* .

Cretenses etiam mercaturam fecere , qui a Diodoro Siculo laudati propter ἐργασίαν κατὰ θαλάσσαν *negociationem maritimam* , quod & situs coadjuvabat , cum Creta in medio sita esset mari , undique aquis circumdata, celebrisque populorum multitudine ac civitatum, quemadmodum illam Homerus descripsit

κρήτη τις γὰρ ὅτ' ἐν μέσῳ ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ ,
 καλὴ, καὶ πῖστα, περὶ ῥ' ἔντος, ἐν δ' ἀνθρώποι
 πολλοί, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόλεις .

Odys. l. xix

Accedit etiam Cretenses primos Graecorum imperium matis habuisse & leges . Nicolaus Damascenus

T nus

ap. Stob.
ser. XLII.

πρῶτος Κρήτες, πρῶτοι Ἑλλήνων νόμους ἔσχον, Μίνωος
θεμύς, ὃς καὶ πρῶτος θαλασσοκράτησεν *Cretenses*
primi Graecorum leges habuerunt, Minōe eas fe-
rente, qui etiam primus tenuit imperium maris.

LX. p. 481.

Erant enim Cretenses ita rei nauticae periti, ut de
his proverbium haberetur Κρῆς τὴν θαλάσσαν *Cre-*
tensis mare, quod ita explicat Strabo καὶ ὁ ναυκράτειν
πρότερον τῆς Κρήτας. ὥς καὶ παρμιλιάζεσθαι πρὸς
τῆς προσκυμένους μὴ εἰδέναι ἀΐσασι *etiam ante*
imperium maris obtinuisse Cretenses, adeout pro-
verbium in eos usurpatum fuerit, qui notitiam
eorum, quae sciebant, dissimulabant. Quamvis
piratae audiant apud Polybium & Strabonem; un-
de Leonidae epigramma

LIV. his.

LX. Geog.

Anth. I. III.
c. XXII.

αἰεὶ ληϊσάει καὶ ἀλιφθόροι, ἔδδ' δίκαιοι

Κρήτες. τίς Κρητῶν οἶδε δικαιοσύνην.

I. XXV.
c. VIII.

Caeterum regio ferax & abundans. Plinius *quid-*
quid in Creta nascitur infinito praestare caeteris
eiusdem generis alibi genitis. Hinc dictamnium
Creticum, Creticum amyllum, siser, Heracleum,
anifum, quae tria *optima* in Creta nascebantur.

Plin. I. XXI.
c. IV.

Cera etiam abundabat, post Punicam secundum
locum obtinente, quae etiam Dioscoridi laudatiss-

I. II. c. V. &
c. XXIII.

lima, maxime *πρὸς Κρητικὸς, ἀμυλὸν Κρητικόν.*

I. V. p. 204.

Cerae Creticae usus in medicina adversus phyma-
ta, & strumas, ut in malagmate Ctesiphontis indi-
cat Celsus. Quotannis quidem Romam ἀρχαῖα

de Antid. I. I.
c. X. & XIV.

vasa plena Creticis plantis mitti testis Galenus.

Fer-

Ferro, aere, & cotibus celebrem praedicat Diodorus, ubi sermonem habet de Idacis Dactylis, qui ignis usum, ferri, aerisque naturam, & conflagrationem invenerunt οἱ δ' ἔνι κατα' τὴν Κρήτην Ἰδαῖοι Δάκτυλοι ὡς δ' ἔδδοντα τὴν τε τῷ πυρὸς χρῆσιν, καὶ τὴν τῷ χαλκῷ, καὶ σιδήρου φύσιν ἔξευρεῖν, καὶ τὴν ἐργασίαν, δι' ἧς κατασκευάζεται. De ferro idem & Strabo & Plinius ex Hesiodo affirmant. E Creta cotes exportari legimus apud Alphenum Varum libro VII. Digestorum, ubi Caesaris legem memorat de cotibus ante certum diem non evchendis. *Caesar cum Insulae Cretae cotarias locaret, legem ita dixerat* NE QUIS PRAETER REDEMPTOREM POST IDUS MARTIAS COTEM EX INSULA CRETA FODITO NEVE EXIMITO NEVE AVELLITO; proprie erant cotes Naxi, nam haec civitas in Creta cotibus abundabat. Svidas νάξια λίθος, ἡ Κρητικὴ ἀκόνη. Νάξος γὰρ πόλις Κρήτης *Naxius lapis Cos Cretensis; nam Naxus urbs est Cretae.* Pindarus etiam antiquissimis temporibus illam celebravit

LX. Geog.

LVILc. LVL

leg. Caes. de public.

Plin. lib. XXXVI. cap. XXII.

Od. VI. ifh.

vid. Schol. Pind.

φαῖς κε' νιν ἀνδ' ἐν ἀθληταῖσιν ἔμμεν
νάξϊαν πέτρας ἐν ἀλλαῖς
χαλκὸδαμανί' ἀκόναν
*diceret illum virum inter Atletas esse Naxiam
inter alios lapides aeris domitricem cotem.*

Rhodus emporium erat, ubi mercatores conveniebant. Hinc Graeca Comoedia Philemonis

De Mercatoribus Rhodiorum.

ΕΜΠΟΡΟΣ ; quam Plautus Latine fecit MERCATOR, in qua pater mercatum Rhodum misit filium

Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.

I. XIV. p. 554.

Antiquissimis temporibus Rhodios navigasse Strabo asserit *πρὸ τῆς Ὀλυμπιακῆς θεσεως συχνοῖς ἔτεσιν, ἔπλεον πόρρω δὲ οἰκίας ὅτῃ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων* multis annis antequam Olympiaca instituerentur, ad hominum salutem navigabant . A Phoenicibus artem navigandi, ac mercaturas exercendi Rhodios didicisse verosimile est, cum horum Insulam occuparunt. Ergeas Rhodius in libris de sua patria quaedam praefatus loquitur *ἔξ τῶν κατοικησάντων τὴν νῆσον Φοινίκων* de Phoenicibus qui habitarunt, & frequentarunt Rhodum Insulam.

ap. Athen. l. VIII. p. 360.

De expeditione Phoenicum in Rhodum Conon haec habet apud Photium *τὴν δὲ Πόδον τὸ μὲν ἀρχαῖον λεῖψαν ἀντόχων ἐνέμοντο, ὧν ἤρχε τὸ Ἰλιάδων* (scribendum Ἡλιάδων) γένος ὃς Φοίνικες ἀνέστησαν, καὶ τὴν νῆσον ἔσχον Rhodum autem antiquitus populi indigenae tenuerunt, quibus imperabant Heliadae, quos Phoenices ejecerunt, & Insulam occuparunt .

Cod. CXICVI.

Plurimos habebat portus, in quibus excipiebat mercaturas ex Graecia, Phoenice, & Aegypto; qua de re maximis illam extulit laudibus Aristides *ἑσπλέοντι μὲν ὁρῶν, λιμένες ἰσοῦτοι, καὶ ἱλιαῖτοι, προβλήσι λίθοις εἰς τὸ πέλαιος προσεγκόντες . οἱ μὲν τὰς ἀπ' Ἰωνίας, οἱ δὲ, τὰς ἀπὸ Καρίας*

in Rhodiac.

δε-

δεχόμενοι, οἱ δὲ, τὰς ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ Κύπρου, καὶ Φοινίκης *adnaviganti quidem, tot confestim ac tanti portus erant, lapideis fabricis projectis in mare extantes; hi quidem ex Jonia; illi e Caria; alii ex Aegypto, Cypro ac Phoenice advenas excipientes*. His accedit, quod nautica omnia ex legibus Rhodiorum decidebantur. Isidorus *Rhodiae*

Orig. l. VI.
c. XVII.

leges NAVALIUM COMMERCIORUM sunt ab Insula Rhodo cognominatae, in qua antiquitus MERCATORUM fuit usus. Quas leges ita Romani in honore habuerunt, ac probaverunt, ut eas ratas Augusto & Antonino esse placuit; quod notat Volusius Maecianus ex lege Rhodia; sic enim se habet rescriptum Antonini Imperatoris ad Eudaemonem Nicomediensem τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κρινέσθω τῷ ναυτικῷ ἐν οἷς μὴ τις τῶν ἡμετέρων αὐτῷ νόμος ἐναντιῆται. τῷτο δὲ αὐτὸ καὶ ὁ θεοτάτος Αὐγύστου ἐκρίνεν *lege id Rhodia, quae de rebus nauticis praescripta est, judicetur, quatenus ulla nostrarum legum adversatur. Hoc idem Divus quoque Augustus judicavit*; quamvis Salmasius pro τῷ ναυτικῷ legendum praescribit τὰ ναυτικά. Quam legem sic explicavit Constantinus Harmenopulus τὰ

leg. Axiōsis
No. de leg.
Rhod.

ναυτικά πάντα, καὶ ὅσα κατὰ θάλασσαν κρίνεται, Ῥοδίῳ τέμνεται νόμῳ, καὶ κατὰ τὰς Ῥοδίους δικάζεται γὰρ μὲν. ὅταν μὴ ἄλλος νόμος ἐναντιῆται τοῖς τῶν Ῥοδίων νόμοις θύρεσθαι. εἰσὶ γὰρ οἱ τῶν Ῥοδίων νόμοι τῶν ἄλλων ναυτικῶν νόμων παλαγγενέστεροι *nautica*

l. II. tit. XL

tica omnia, & quae in mare controversae inci-
dunt, lege Rhodia deciduntur, & ex praescripto
legum Rhodiarum disceptantur, ac judicantur,
ubi nulla alia lex extiterit, legibus Rhodiorum
diversa. Sunt enim Rhodiorum leges omnium
nauticarum legum antiquissimae. Jus navale Rho-
 diorum collegit Joannes Leunclavius. Ex Polybio
 etiam constat Rhodum celebre fuisse emporium,
 Rhodiosque terras peragrassse, ut mercaturam fa-
 cerent; narrat enim Polybius Rhodios terraemo-
 tu quassatos, quo & magnus colossus corruerat,
 & murorum & navalium magna pars fuerat deje-
 cta, cladem acceptam mirifice apud Reges, princi-
 pesque exaltasse, ut dona ab ipsis ingentia accipe-
 rent, eosque obstrictos in posterum haberent.
 Hinc talenta c. & ab Hierone & Gelone acceperunt,
 ac ut ad ipsos mercatores navibus appellerent *μη*
ἀτέλεια τοῖς πρὸς αὐτὸς πλοῖζομένοις ἔδδσαν *qui*
Rhodum navigarent, immunitatem concesserunt.
 Quod & Seleucus pater Antiochi Rhodiis fecit,
 qui prae aliis in illos beneficiis collatis, concessit
ἀτέλεια τοῖς εἰς τὴν αὐτὴ βασιλείαν πλοῖζομένοις *im-*
munitatem Rhodiis omnibus, qui in ditionem ipsius
navigarent. In Aegypto mercaturam exercuisse
 jam ex Herodoto explicavimus. Frumenti saepius
 indiguerunt, unde legimus eos ab Romanis post
 renovatam amicitiam per Legatos veniam fru-
 menti exportandi e Sicilia impetrasse, qui illis
 σίτου

Tom. II. Ju-
 ris Graec.
 Rom.

L.V. p. 428. &
 429.

P. 430.

σίτου δὲ δεκάμυριάδας μεδίωνων ἔξάγειν ἐν Σικελίας Polyb.p.898.

ἀφῆκαν *frumenti exportandi e Sicilia ad centum mille modium potestatem fecerunt.* Ex Ponto etiam

frumentum in Rhodum importatum fuisse, docet

Demosthenes ἔξαρεῖται τὸν σῖτον ἐν τῇ Ρόδῳ καὶ κἄν adv. Dionysid.

ἀποδίδεται *frumentum in Insula Rhodo exonerat,*

ibique vendit. Hermippus Rhodum laudat ex uva

passa, & caricis, quae inde exportabantur ap. Athen. l.I. p.27.

ἢ Ρόδος ἀσφαίδας τε καὶ ἰσχάδας ἡδυνεῖρας
uva Rhodo passa, & caricae, quae dulcia praebent
somnia.

Cyprii etiam aliquando imperium maris tenuerunt. Eustathius in Dionysium ὀλβιώτατοι δὲ De Mercatoris Cypriorum.

ἡσιωτῶν οἱ Κύπριοι. λέγονται δὲ ποτε θαλασσοκρατῆσαι

καρὸν τινα καὶ αὐτοὶ διττῆσι vero inter Insulanos

sunt Cyprii, ac dicuntur aliquando imperium ma-

ris tenuisse. Decem portibus Cyprus ornabatur,

ut Strabo scribit (unde portuosa dicta ab Ammiano I. XIV.

Marcellino) maxima item copia vini, olei, frumen- I. XIV.

ti, aeris abundabat καὶ ἀρετὴν δ' ἔδειξις τῶν νῆσων

λαίπε) ἔνδ' εὐοινός ἐστι, καὶ εὐέλαιος, σίτω τε αὐτὰρ καὶ

χεῖται. μέταλλα τε χαλκῷ ἐστὶν ἀφθονα τὰ ἐν Τα-

μασῷ praestantia vero, nulli Insularum cedit;

nam & vini oleique est ferax: ac frumento utitur

sufficienti, eoque suo: metalla quoque aeris copiosa I. XXIV. c. II.

sunt Tamaasi. Unde apud Plinium aeris inventio I. XXXIV.

in Cyprio. Cadmia quoque ex Cyprio, chalcanti- c. X. & c. XII.

tum, sal, chrysocola. Herophilius ἐν τῷ τοῦ μύρων I. XXXI. cap.

laudat VII.

I. XXXIII.

c. V.

I. XIII. c. I.

ap. Athen.
LXV. p. 688.

p. 689.

laudat unguentum Oenanthinum e Cypro, quoniam, ut scribit Athenaeus, copiosa & odorata est Oenanthe in montibus Cypri, cum in reliqua Graecia inodora sit; plurimi etiam apud Antiquos fiebat liliaceum e Cypro, uti & peristromata, & tapetes, quorum meminit Aristophanes apud Pollucem

τὸ παρατέτασμα Κύπριον τὸ ποίκιλον.

Cyprias opes Cato Romam navibus advexit, ita ut jus ejus Insulae avarius magis, quam justius Romani sint affecuti, ut verbis utar Festi Rufi.

De Mercaturis Ephesiorum.
Strab. l. XIV.
p. 641.

p. 642.

l. V. c. XXIX.

Strab. l. XIV.
p. 642.

ap. Athen.
p. 688. & 689.

ap. Athen.
l. XII. p. 525.

Ephesus ἔχει δὲ καὶ νεώρια καὶ λιμένα *navalia habet & portum*, quae loci opportunitate quotidie crescebat, unde ἐμπόριον μέγιστον *emporium maximum* citerioris Asiae factum aetate Strabonis; *alterumque lumen Asiae* a Plinio dictum. E lacu Selinusio μεγάλας ἔχουσαι προσόδους, αἵς οἱ βασιλεῖς μὲν ἱερὰς οὖσας, ἀφείλοντο τὴν θεόν. Ῥωμαῖοι δ' ἀπέδωσαν. πάλιν δ' οἱ δημοσιῶναι βιασόμενοι πᾶσις-ησαν εἰς ἑαυτοὺς τὰ τέλη *magnos proventus habet, quos cum Deae sacri essent, Reges abstulerunt, postea a Romanis sunt restituti: rursus publicani facta violentia vectigalia sibi vendicare, quos Artemidorus Legatus, Deae recuperavit. Unguentis claram fuisse scribit Herophilus* Ἐφεσος γέ τοι πρότερον τοῖς μύροις δίδυμε, καὶ μάλιστα ὦν τῷ Μεγαλείῳ *Ephesus olim unguentis clara fuit, & praecipue Megaleo. Hinc Ephesii molles, luxuriosi, quos notavit Democritus Ephesius in libro de templo Dianae*

Dianae Ephesiae *περὶ τῆς χλιδῆς αὐτῶν καὶ βάρπυρον ἱματίων* propter molliem ac luxuriam, vestesque variis coloribus infectas, quas gestare solebant. Jus commercii habebant cum Alexandrinis Aegypti, ut patet ex nummo apud cl. Vir Ezechielem Spanhemium, in quo haec habentur ΟΜΟΝΙΑ ΕΦΕCΙΩΝ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, & in nummis Antonini Pii ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, & Gordiani junioris ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ *Ephesiorum, & Alexandriensium concordia*; qui omnes denotant societatem sancitam ob commercii utilitatem inter Ephesum Joniae, & Alexandriam Aegypti, cum illa amplissimum Asiae, haec Africae esset emporium. Constat nummos ad Alexandriam Aegypti pertinere ex capitibus Serapidis & Isidis, quae in nummis videntur; unde ad Alexandriam etiam spectare dicimus nummos, unum sub Caracalla, alterum sub Gordiano Pio cum epigraphe ΚΟΙΝΟΝ ΕΦΕCΙΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ, quamvis in marmoribus scriptum legamus ALEX. PELVSI, vel ALEXANDREAE AD AEGYPTVM, & in nummo M. Antonii ALEXANDR. AEGYPT. ut clarius ab altera Alexandria in Troade sita nummi secernantur, ad quam referri opinatus est, & falso quidem, nummum Gordiani cl. Vir Isaacus Vossius cum in Latinis legamus COL. ALEX. aut ALEXAND. TROA. *Colonia Alexandria Troas.*

De us. &
praef. num.
p. 72. edit.
Amst.

apud Gran.
p. 440. 3.

p. 376. 3.

ap. Vall.
p. 116.

not. in Ca-
tulp. p. 206.

V.

Ita

de simpl. me-
dicam. facul.
l. IX. c. I.

de vit. So-
phis. l. II. in
Herod.

Ita etiam apud Galenum *Ἀλεξάνδρου Τρωάδα*, vel ut est apud Philostratum *Τρωάδα*, quod clarius ac evidentius patet in nummo Graeco, in quo ΤΡΟΑΔΕ-ΩΝ CΜΤΡΝΕΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ scriptum reperitur.

Quae de Graecorum mercaturis diximus satis sint, nam si omnia enumerare velimus, longam ad id orationem opus mihi esset comparare, praecipue ad alia properanti; ignotum enim nobis non est *ἐμπορικὸν δὲ ἐν Αἰγίνῃ καὶ χίῳ*

Aristot. l. IV.
de rep. p. 227

mercatores in Aegina et Chio magni nominis Antiquis fuisse. Aegina enim emporium factum est ob terrae sterilitatem, quae & causa fuit cur In-

l. VIII. p. 376

Strabo *ἐμπόρεον γὰρ γενέσθαι, διὰ τὴν λυπρότητα τῆς χώρης. τῶν ἀνθρώπων θαλασσοποιοῦντων ἐμπορικῶς*

Unde natum proverbium *τὸν ῥῶπον Αἰγινάρον ἐμπο-λαῖν* *aliquem vilem Aeginetarum merces tractare*;

omne enim vilis mercis genus tractabant, & οἱ πικρῶς αὐτὰ φορτία Αἰγινοπῶλαι ἐλέγοντο, ut observat Hesychius. Chii etiam in Aegypto merca-

Herod. l. II.
p. 179.

ti, ubi domicilia, stationemque mercaturae causa fixerunt. Quid referam Mendacos, qui τὰ μὲν ἀπὸ λιμνῶν καὶ τῶν ἄλλων τελῶν αὐτοῖς προσποριζόμενα

Arist. de cur.
rei fam. pag.
393.

fructibus, quos redderent portus, et alia vectigalia, usos ad civitatis administrationem? Quid lo-

p. 390.

quar Heracleotas, qui οὕτως τῶν ἐμπόρων συνηγόροσαν τὸν τε σῖτον πάντα, καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὴν ἄλλην ἀγρίαν εὐκτήμεναι *de negotiatoribus et fru-*

men-

mentum, et oleum, et vinum, et res alias venales, de quibus mercaturas facerent? quid Clazomenios, quorum Regio oleo maxime abundabat γίνεσθαι δὲ πολλὸς ἔτος ὁ καρπὸς (ελαίου) ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, illudque advehendum curabant in ea loca, ubi fora exercebantur, quos etiam Naucrati mercatores ex Herodoto ostendimus. Samios mercatores celebres fuisse ostenditur ex marmore apud Reinesium, qui domicilia in Delo habuerunt P. 103. & 104

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΚΑΙ ΣΑΜΙΩΝ ΟΙ
ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΕΣ ΕΝ ΔΗΛῳ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΟΙ ΚΑΙ ΝΑΥΚΛΗΡΟΙ

*Atheniensium et Samiorum (ΣΑΜΙΩΝ legendum, ut recte opinatur Reinesius) qui Delum incolunt et mercatores et naucleri. Samii in Aegyptum etiam navigarunt; quinimo Tartessum extra columnas Herculeas a vento Subsolano abrepti, navibus appulerunt, ex quo revertentes in Graeciam, maximum quaestum fecerunt ἐκ φορτίων ex mercibus, quas inde devexerunt. Samus uti & Miletus celebres tapetibus. Theocritus in Idyl-
lio XV.* Herod. LIV. P. 152. Ed. Oxon. P. 194.

πορφύρεοι δὲ τὰ πηκτεῖς ἄνω, μαλακώτεροι ὑπὸ
ἀ Μίλατος ἐρεῖ, χὼ τὰν Σαμίας καταβόσκων

Et purpurea tapeta in superiore parte, molliora somno; sic Miletus dixeris, qui que incolit Samum; ubi Scholiastes ὡς μαλακῶν ταπήτων ὑπεσφωμένῳ τῇ κλινῇ τῆς Α' φερόντης, οὗς φασιν ὑπὸ τῆς Μηλήτου καὶ

Σάμου ῥηθήσαυ, μαλακωτέρως ὑπνίου, διὰ τὸ παρ' αὐτοῖς εἰς κάλλος τὰ σρώματα γίνεσθαι. Critias

ap. Athen.
I. p. 28.

λέχως ἔξοχα κάλλος ἔχει

Μηλητός τε Χίος τ' ἐναλὸς πόλις Οἰνοπιώνος

Miletus lectos egregios conficit, et Chios vicina mari quondam urbs Oenopionis. Oleo etiam abundabat; unde oleum Samium Antiphani laudatur prae caeteris

ap. Athen.
LII. p. 66.

τῷ λευκοτάτῃ πάντων ἐλαίῳ Σαμικῷ

vel Σαμιακῷ, ut legendum putat Dalecampius. Megarac etiam accolas, quae urbs Achajae in confinio erat Atticae, & Peloponnesi, mercaturam fecisse ex Plutarcho colligimus, cum memorat Athenienses illos vetuisse in ipsorum emporia ac portus merces devehere. Qua de re Megarenses graviter conquesti sunt πάσης μὲν ἀγροῦς, πάντων δὲ λιμνῶν ὧν Ἀθηναῖοι κρατῶσιν, ἔργων καὶ ἀπελαύνεσθαι παρὰ τὰ κοινὰ δίκαια, καὶ τὰς γεγενημύχας ὄρχας τοῖς Ἑλλήσιν *praeter jus gentium, et jusjurandum inter Graecos datum, omnibus emporiis, omnibus seportubus, quos obtinerent Athenienses, prohiberi et arceri.* Haec de mercaturis Graecorum pro viribus nostris in unum contulimus, nunc reliqua persequemur.

DE MERCATURIS BYZANTIORUM ET DE MERCIBUS PONTICIS. CAPUT. VI. Am. Mar. LXXII.

Byzantium *Atticorum colonia* in ostio Propontidis sita, quae & postea nomen mutavit, Constantinopolis dicta, cum ibi Constantinus sedem fixerit, & regiam novamque Romam designaverit at-

atque fundaverit . Byzantii antiquis temporibus mercaturae dediti, qui hanc ob rem, & propter opportunum portum, formamque regiminis, quod populare ac liberum erat, uti luxuriosi, & compositionibus dediti notantur a Theopompo octavo libro Philippicorum ἦσαν δὲ οἱ Βυζάντιοι, καὶ δὴ τὸ δημοκρατεῖσθαι πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ τὴν πόλιν ΕΠΕΜΠΟΡΙΟΥ καμμένην ἔχεν, καὶ τὸν δῆμον ἅπαντα πᾶσι τὴν ἀγορὰν, καὶ τὸν λιμένα δαξιβεῖν, ἀκόλαστοι καὶ συνουσιάζεν καὶ πίνειν ἐθισμένοι ὅππῃ τῶν καπηλίων Byzantii quidem ob popularem civitatis administrationem jam diuturnam, & quod AD MERCATURAM oppidum esset commodum, & quod populus semper universus in foro ac portu versaretur, ad compositiones, & venerem intemperantes fuerunt, suis tabernis, & cauponis assueti . Inter proventus non mediocres aliquando fuit Byzantiis exactio vectigalium ex Ponticis mercibus; cum ἐνεχέρισαν ἐπαναστασθέντες παρὰ γωγιάζεν τοὺς εἰς τὸν Πόντον πλεόντας portorium ab iis, qui in Ponto navigabant, exigere instituerunt, necessitate eo advecti . Ex quo cum ingens damnum atque incommodum omnes sentirent, praecipue Rhodii, quos mari ea tempestate potentes, incusabant omnes, qui mari mercaturas exercebant; demum hi συνέξελασθέντες μὲν ἅμα δὴ τὴν σφέτεραν βλάβην, ἅμα δὲ καὶ δὴ τὴν τῶν πέλας ἐλάττωσιν cum suis ipsorum detrimentis excitati, tum aliorum damnis

ap. Achen.
I.XII. p.526.

Polyb. I.IV.
p.306.

p. 314

damnis moti, ad Byzantios miserunt ἀξιούντες καταλύειν αὐτοὺς τὸ παρεγώγιον orantes, ut impostum recens tributum tollerent; pacemque cum Rhodiis inierunt hisce conditionibus, quas refert

p. 312.

Polybius ΒΥΖΑΝΤΙΟΥΣ ΜΕΝ ΜΗΔΕΝΑ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΟΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΝΤΟΝ ΠΛΕΟΝΤΩΝ. ΡΟΔΙΟΥΣ ΔΕ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ ΤΟΥΤΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ΑΓΕΙΝ ΠΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥΣ *ne Byzantium populus portorii nomine quidquam ab ullo eorum exigeret, qui in Pontum navigant. Hoc si fieret, populum Rhodiorum, ipsorumque socios cum Byzantiis pacem servaturos.* Polybius cum refert bellum, quod Rhodii adversus Byzantios susceperunt, portorii causa, quod exigebant super mercibus eorum, qui in Pontum navigabant; describit, ac enumerat quae ex Ponto exportabantur, quaeve importabantur. Id uti planius noscatur, verba ex ipsiusmet Polybii libro IV. subji-

p. 306.

*ciam: πρὸς μὲν γὰρ τὰς ἀναγκαίας τῆ βίᾳ χρείας, τὰτε δέμαϊα καὶ τὸ τῶν εἰς τὰς δουλείας ἀγομένων σιμμάτων πλεῖστον, οἱ κατὰ τὸν Πόντον ἡμῖν τόποι παρεσκευάζουσι θαλάσσιον καὶ χρησιμώτατον ὁμοθυμαδόν, πρὸς δὲ πειθείαν, μέλι, κηρὸν, τάρχη, ἀφρόνως ἡμῖν χορηγοῦσι. δέχονται γὰρ μὲν τὸν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν τόποις πειθευόντων, ἑλαίον, ἔκαστον οἶνον γένος. οἷον δ' ἀμείβοιται, ποτε μὲν ἀκαίρως δίδοντες, ποτε δὲ λαμβάνοντες *ad necessarios quidem usus, co-**

rio-

reriorum ingentem copiam & servilium corporum maximum numerum, & quidem optimorum sine controversia Ponticae regiones nobis subministrant: ad lautitiam vero, mel, ceram, salsamenta abunde praebent. Recipiunt e nostrorum locorum copiis, oleum, & quaecunque sunt vini genera: in frumento mutuum faciunt, alias opportune dando, alias accipiendo. Ex Ponto tamen frumentum accepisse constat ex Demosthene & Aristotele, cum Byzantii laborarent annonae caritate, & pecuniae inopia, cogeant naves frumento onustas, quae ex Ponto Athenas, aut in alias Graeciae regiones navigabant, ipsas in portus suos appellere, frumentumque apud se divendere, non animo furandi, sed necessitate coacti, ut inopiae consulerent. Demosthenes Βυζάντιοι καὶ Καρχηδόνιοι πάλιν κατάγχει τὰ πλοῖα καὶ ἀνάγκάζει τὸν σῆτον ὄξαι ῥᾶθαι. Aristoteles etiam de Byzantiis haec habet ὅτι σιτοδεία δὲ γινόμενοι, καὶ ἀπορῶντες χρημάτων κατήγαγον τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τοῦ Πόντου in caritate vero annonae, cum pecuniae inopia laborarent, deduxerunt navigia ex Ponto. Mercaturam ex sale fecisse comperimus etiam apud Aristotelem; unde in pecuniae penuria θαλάσσης ἡμετέρας σιτοδείας tradiderunt καὶ τὴν θαλάσσης τὴν αἰαίαν, καὶ τὴν τῶν αἰώνων αἰδοτοπώλειαν salinas maris, & salis mercaturam. Salsamenta Pontica maximi emebantur; quare salsamenti Pontici fictile vas aetate Catonis Censoris a qui-

in or. adv.
Polyclem.

I. II. de cur.
rei fam. pag.
389.

P. 389.

ap. Athen. LVI. p. 275. a quibusdam drachmis ccc. emptum; quod vir ille prudentissimus improbavit. Athenas mancipia deportata e Dacis, & Getis (Getae quidem, qui ad Pontum in Orientem vergunt; Daci autem, qui in oppositum versus Germaniam, & ad Istrum, Davi quondam vocati) quibus mancipiis Davorum & Getarum nomina imposuerunt Attici. Strab. I. VII. Mancipia e Ponti regionibus duci moris erat, & in primis ex Cappadocia. Unde Cicero *Cappadocem modo abreptum de grege venalium dixeris*; Philostr. I. VIII. & Martialis in or. post red. I. X. Epig. 76.

neque de Cappadocis eques catastis:

c. XXVII. v. 12. idest de servo Cappadoce, qui eques Romanus fuit factus. Mancipia Javan apud Ezechielem, idest Jonica & Graeca in toto Oriente magno erant in precio; eaque etiam laudat Heliodorus. Frumentum ex Ponto vehebatur Theodosiam usque, quae tota frugifera erat in campis & frumento beata, & ex Asianis locis Sindicen adjacentibus ἦν τὰ σιτο- Strab. I. VII. πομπῆα τοῖς Ἑλλησι, καθάπερ ὁ καὶ λίμνης αἱ παρι- p. 301. χεῖαι *ad Graecos frumentarii commeatus erant; sicut e Palude salsamentaria*. Strabo meminit etiam Olbiae ad Borysthenem sitae, quam μέγα ἐμπορεῖον *magnum emporium* vocat κτίσμα Μιλησίων *a Mylesiis conditum*. In Damastio ponit & aurifodinas, sicut & in Strymone metalla, ex quibus Philippus Macedo vectigalia constituit; in lacu vero Candariae piscium salsamentaria. Arrianus, qui

qui periplum maris Euxini conscripsit sub Hadriano, asserit in Phasis portubus habitare *ἐμπορικὸν ἀνθρώπων viros mercaturas negotiationesque exercentes*. Byzantiis & Romanis reditus amplissimi ex Thynnorum captura. Strabo καὶ παρέχει τοῖς Βυζαντίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων ΠΡΟΚΟΔΟΝ ΑΞΙΟΛΟΓΟΝ. Thynni enim sale inveterabant, quorum mentionem fecit Leonides Euthydemus Atheniensis in libro *περὶ τερήχων de falsamentis*; qui etiam Byzantium Thynnis laudat

p. 10.

l. VII. p. 320.

apud Athen. l. III. p. 116.

Θύννων δ' ὡραίων Βυζάντιον ἐπλετο μήτηρ *adulorum Thynnorum parens est Byzantium*. E falsamentis Byzantia praestantiora apud veteres. Athenaeus τὰ δὲ παλαιὰ κρείσσονα καὶ δριμύτερα, καὶ μάλιστα τὰ Βυζάντια *vetusta meliora & acriora, praesertim e Byzantio*. Nicostratus, sive Philetærus in Antyllo praedicat Byzantium falsamentum

l. II. p. 120.

apud Athen. l. III. p. 118.

Βυζάντιον τέμαχον ὅπβακχουσάτω *Byzantium falsamentum hic debacchator*; ita explicat hunc locum Dalecampius *cum plausu & laetorum convivantium strepitu, tanquam Bacchi pompa hic afferuntur falsamenta*, quae Hermippi testimonio etiam laudatissima

ap. Athen. l. I. p. 27.

ὅτι δ' Ἑλληπὼντες σκόμβους, & πάντα τερήχη *Scombri, & pisces saliti ex Hellesponto*. Cum vero Byzantium fuit sedes Constantini, tunc amplum evasit emporium; in illud enim importabatur ex subiectis regionibus quidquid opus erat. Unde in

X

Co-

in Edic. de
Alexandr. &
Aegypt. pro-
vinc.

Eunap. in
Aed. p. 36.

DE MER-
CATURIS
CARTHAGI-
NIENSIIUM.
CAPUT. VII.

I. II. p. 311.

I. XII. p. 53.

Codice Theodosiano legimus frumentum ex Alexandria Byzantium vehi solitum, ac temporibus Justiniani ex utraque Thebaide exactum importabatur; quinimo ἔξ Ἀσίας ἀπάσης, Συρίας τε καὶ Φοινίκης ex Asia tota, Syria & Phoenice.

Res Asiae terra marique patuere, cum Alexander Magnus eam peregrinatus est, atque subigit; ita & res Africae, aliaeque partes Europae, cum a Romanis fuerunt subjugatae & in potestatem redactae. Polybius ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς τῶν μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν διὰ τὴν Ἀλεξάνδρου δυναστείαν. πῶν δὲ λοιπῶν τόπων διὰ τὴν Ῥωμαίων ὑπεροχὴν σχεδὸν ἀπάντων πλεόντων καὶ πορωτέρων μεγυνότων nostra vero aetate post, Asiae per Alexandri dominatum, reliquae Orbis partes per Romanum imperium terra marique omnibus patent.

Quare Polybius peragravit Africam, Hispanias, Galliam, mareque externum navigavit, qua has regiones alluit ἵνα διορθώσῃ μὲν τὴν τῶν μεγυνότων ἀγνοίαν ἐν τούτοις, γνώριμα ποιήσας τοῖς Ἕλλησι καὶ ταῦτα τὰ μέρη τῇ οἰκισμένῃ id potissimum spectavimus, ut Antiquorum ignorantiam harum partium corrigeremus, & illos quoque tractus nostri Orbis Graecis hominibus aperiremus. Multa quidem Timaeus de rebus Africae scripserat, verum opinionibus Antiquorum nimiam fidem habuit, illasque exscripsit ad trutinam non revocatas. Polybius illum notat αἰσώρητον πρὸς τῶν κατὰ

κατὰ τὴν Λιβύην *imperitium rerum Africae*. Carthago fuit *Phoenicum colonia* : ultra majorem Syrtim Charax erat portus ὃ ἐμπορείῳ ἔχρῳντο οἱ Καρχηδόνιοι κομίζοντες οἶνον, ἀντιφορτιζόμενοι δὲ ὀπὸν καὶ σίλφιον ὡς τῶν ἐκ Κυρήνης λάθρα κομίζόντων *quo Carthaginienſes emporio utebantur advehentes vinum, & inde succum & ſilphium reportantes ab iis, qui id Cyrene clam exportabant*. Loca enim habebant Carthaginienſes circa Byzacium, & parvam Syrtim ἃ δὲ καλεῖσιν Ἐμπορία διὰ τὴν ἀρετὴν & χῶρας quae propter loci ubertatem emporia vocant. Carthaginem Garamantas, Aethiopes, populosque Perſiae carbunculos adveſſiſſe, teſtis Plinius, quos a loco emporii Petronius in Satyrico *Carthadenios ignes lapideos* vocat. Quod & Herodotus adnotarat, cum memorat Carthaginienſium commercia cum Barbaris nationibus. In more iſtis poſitum merces vendere praefente praecone, & ſcriba, uti ex primo foedere cum Romanis ſancito reſert Polybius hiſce verbis ΤΟΙΣ ΔΕ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΝ ΠΑΡΑΓΙΝΟΜΕΝΟΙΣ ΜΗΔΕΝ ΕΣΤΩ ΤΒΛΟΣ ΠΛΗΝ ΕΠΙ ΚΗΡΥΚΙ Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΙ *qui ad mercaturam venerint, ii veſtigal nullum pendunt extra quam ad praeconis, aut ſcribae mercedem*. Ex agrorum fertilitate frumentum Mercatores extrahebant. Hinc Iſmerius Sophiſta apud Photium de Carthagine haec habet πόλις ὅληα τοῖς ἑαυτοῖς κάλλεσι βόσκησα. Subminiſtrabat enim Romae

Scrab. l. XVII
p. 316.Polyb. l. III.
p. 179.l. xxxviii.
c. 5.

l. III.

l. III. p. 177.

frumentum . Unde commeatus Carthaginiensium mentio sub Antonino Pio in marmore Romam delato e Civitate Portuensi

ap. Reines.
p. 307.

DOMINI NAVIVM CARTHAGI NENSIVM EX AFRICA.

I. XXXVI. &
XXXVII.
Cod. Th. de
navic.

LI. p. 7.

p. 20.

I. IV. p. 196.

LIII.

quos *navicularios per Africam* postea vocarunt Impp. Honorius & Theodosius. Mari etiam dominati Carthaginienses, cum imperium ac dominatum Siciliae Sardiniaeque haberent, quos *θαλασσοκρατοῦντας* vocat Polybius; imo post amissum Agrigentum, quae civitas praeclari erat nominis τῇ δὲ θαλάττης ἀκονιτὶ τῶν Καρχηδονίων ἐπικρατοῦντων *maris imperium sine controversia obtinebant Carthaginienses*. Antiquitus Carthaginienses navigasse praecipue extra columnas Herculeas, testis est Herodotus, ac ab aliquibus populis ἀντὶ φορτίων *pro mercibus*, quas illis subministrabant, χρυσὸν *aurum* accepisse. In nova Carthagine Hispaniae etiam mercatura invaluit, atque ex eo Romanis proventus non pauci accedebant, cum majores divitiae Romanorum ex Sicilia, Sardinia, majorique Hispaniae parte, in qua maxime Hasdrubal novam Carthaginem aedificavit, quam Strabo describit, ut μάλιστα ἐμπορεῖον τῶν μὲν ἐκ θαλάττης τοῖς ἐν μεσογαίᾳ. τῶν δ' ἐκ αἰθέραις τοῖς ἐξω παῖσιν *amplissimum emporium sive de rebus e mari ad Mediterraneum importandis, sive ex ipsa regione foras ad omnes importandis*, illustremque argenti effossionibus praedicat. Verum

Verum postquam Carthaginienses coacti sunt deferere Siciliam, Sardiniamque, legimus Romanos mercaturam fecisse, qui ut sero ad fabricandas naves, & ad navigationem animum intenderunt; ita & sero curae illis fuit mercatura, quam prius exercebant Tarentini, Eleatenses, Neapolitani, a quibus socii naves commodatas habuerunt, cum primum in Siciliam transiverunt; scribit enim Polybius, quod Illyrii πολλὰς τῶν Ἰταλικῶν ἐμπορίων ἕως μὲν εὐύλησαν, ἕως δὲ ἀπέσφαξαν mercatorum Italicorum alios deprædati sunt, alios trucidarunt; quibus denotare voluit Tarentinos, Eleatenses, qui per mare Jonium navigabant. Quare Romani post primum bellum Punicum mercaturam instituerunt in Sicilia, in Sardinia, & in Africa, ut ex foedere isto inter Romanos, & Carthaginienses, quod tabulis aereis inscriptum apud Jovem Capitolinum in aedilium aerario servari sua Polybius ætate testatur, scilicet ne navigarent Romani Romanorum socii ultra pulchrum Promontorium, quod Carthagini praejacet & Septentriones spectat; Carthaginem vero adire & regionem omnem Africae cis pulchrum Promontorium ΚΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΑΝ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΕΞΕΚΤΙ mercaturae gratia Romanis licere; quod in secundo foedere mutatum est, interdicentes Romanis, ultra pulchrum Promontorium ΜΗΔΕ ΕΜΠΟΡΕΥΕCΘΑΙ ad mercaturam ne irent. Quod magnopere miror, nam in foede-

DE MERCA-
TURIS RO-
MANORUM
CAP. VIII.

Polyb. p. 221.

I. II. p. 96.

I. III. p. 170.

ap. Prideaux
p. 116.

in ep. LVIII.

l. v.

l. v. ep. IV.

foederibus sancitis commercii usus liber erat, & utrinque communio rerum ac mercandi potestas, quemadmodum observatur ex foedere inito inter Hierapytnenses & Priansios Cretae populos in **mare Oxoniensi ΕΙΔΕΤΙ ΚΑΙ Ο ΙΕΡΑΠΥΤΤΝΙΟΣ ΥΠΕΧΘΗΤΑΙ ΕΣ ΠΡΙΑΝΣΙΟΝ Η Ο ΠΡΙΑΝΣΙΕΥΣ ΕΣ ΙΕΡΑΠΥΤΤΝΑΝ ΟΤΙ ΟΥΝ ΑΤΕΛΕΑ ΕΣΤΩ ΕΣΑΓΟΜΕΝΩ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΜΕΝΩ ΑΤΤΑ ΚΑΙ ΤΟΤΤΩΝ ΤΟΣ ΚΑΡΠΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΓΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ** *scilicet Hierapytnius in urbem Priansiorum, vel Priansius in urbem Hierapytniorum, intulerit quid, ejus importandi atque adeo exportandi nomine nil quidquam solvat, nec illorum, quae ab eo terra, aut mari provenire poterunt. Putcoli & Neapolis emporia celeberrima aetate Polybii καὶ τοῦτοις τοῖς ἐμπορίοις χρῆσθαι εἰς ἃ ἁπλῶς οἰκιστῶν κατατρέχουσιν οἱ πλείοντες εἰς Ἰταλίαν* *scilicet emporia habens, ad quae solent appellere, qui ex omnibus fere Orbis partibus in Italiam navigant, ubi loquitur de ora Capuae, quae ad mare extenditur; unde Seneca gratum CAMPANIAE dicit fuisse navium Alexandrinarum aspectum, cum omnis in Pelis Puteolanorum turba consistit. Putcoli enim fuit antiquitus Cumanoorum emporium, qui tempore Strabonis ἐμπορεῖον μέγιστον ἀμπλίσσimum factum est emporium; illud etiam ante memoraverat Cicero* *em-*

emporium Puteolanum nominans ; quod minor Delus antiquis vocabatur . Festus *minorem Delon Puteolos esse dixerunt, quod Delus aliquando maximum emporium fuerit totius Orbis terrarum, cui successit postea Puteolanum* . Puteolos enim Tyrios merces convexisse ; ibique domicilium, stationem habuisse, uti & Hierapolitanos, & Berytenses alias demonstravimus, ubi *de mercaturis Phoenicum* egimus . Cum vero imperium Romanum propagatum, Asia subiecta, luxuriaque introducta, via patuit intromittendi res selectiores, quae in Asia inveniebantur *σώφρονες δ' ἦσαν καὶ πάντα ἀρίστοι οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι prudentes quidem temperantes, & omnibus virtutibus excellentes. prisci Romani fuerunt* . Lucullus tamen primus, ut scribit Nicolaus Peripateticus *ἡκε (vel ὠκελεν, ut alii legunt)* *μὲν εἰς πολυτελεῖαν διατῶν ἐκ τῆς παλαιᾶς σωφροσύνης, καὶ πρῶτον τὸν Φυφῆς εἰσηγητῆς Ῥωμαίοις ἐγίνετο, καρπωσάμεν δὲ τοὺν βασιλέων τῶν περὶ ἐρημέων πλεόντων* *ex antiqua temperantia delapsus est in sumptuosum victum, primusque Romanis delicias invexit, quia Regum duorum, quos antea diximus, (Mithridatis, & Tigranis Armenii) opibus frueretur* . Quare Luculli vitam & luxum Cato, quamvis ei amicissimus, improbare nunquam destitit . Plinius summatione hisce verbis rem totam explicavit, *Asia primum devicta luxuriam misit in Italiam* . Notavit etiam Vir ille clarissimus. uti

Athen. I.VI.
p.273.

ap. Athen. I.VI.
p.274.

Plut. in Luc.
cul. p.519.

I. XXXIII.
c. XI.

sum-

in prooem.
l. XXXIII.

l. XXXVI.
c. I.

Ep. LXXXVI.

leg. XVII. 7.
de aq. empt.

Petron. in
Satyr.

summam perniciem Reipublicae luxuriam in gemmis, cum Romani *turba gemmarum* potarent, & *smaragdis texerent calices*, ac *temulentiae causa* illos tenere *Indiam* juvaret; notavit & luxuriam in marmorum generibus, quae ex Aegypto, Aethiopia, & Graecia sua aetate Romam importabantur: *nares enim marmorum causa* fiebant ac per *fluctus saevissimam rerum naturae partem* *huc illucque* portabantur *juga montium*. Unde Senecae temporibus *pauper sibi videbatur & sordidus, nisi parietes magnis & preciosis orbibus refulserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint, nisi illis undique operosa, & in modum picturae variegata circumlitio praetextatur*. Crustae Numidicae sunt marmora, quae in Pandectis *crustae marmoreae* vocantur; denique

*si quis sinus abditus ultra,
si qua foret tellus, quae fulvum mitteret aurum
hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
quaerebantur opes, non vulgo nota placebant
gaudia: non usu plebejo trita voluptas.
Assyria concham laudabat miles in unda:
quaesitus tellure nitor certaverat ostro.
hinc Numidae crustas; illinc nova vellera feres,
atque Arabum populus sua despoliaverat arva.*
Illud tamen verum est, Romanos mercibus Indicis, Arabicisque usos in medicina non fuisse, sed in un-

unguentis solum vel sacrificiis , quemadmodum a Plinio memoriae proditum est . Merces Asianae, lib. XXII. c. XXIV. Africanæ, & Europææ in portus Italiae vehebantur, præcipue Ostiam , quam Julius Cæsar destinaverat portum facere, *ut totius mundi opes eo commeatus illo veluti maritimo urbis hospitio reciperentur*; Flor. l. I. c. IV. sed rem reliquit expensis vel opera territus : quam obrem Claudius in portum deduxit, in quo altissimam aedificavit turrim instar Phari Alexandrini, quod & in nummo observatur ; unde Ostia τῆς Πόλεως Ἀστυπόρ *urbis Romanæ navale* appellata. Trajanus postea portum amplificavit ; novumque in Ancona construendum curavit , ut facilius communicaret cum Hadriatico mari , per quod in Graeciam , & in civitates Asiae populo Romano subjectas transitus fieret ac in ipsum ferri posset , quod ad mercaturam faciendam opportunius erat, atque commodius . Trajano Senatus Populusque ap. Grut. p. 247. 6. Romanus marmor posuit

QVOD ACCESSVM
ITALIAE HOC ETIAM ADDITO EX PECVNIA SVA
PORTV TVTIOREM NAVIGANTIBVS REDDIDERIT.

Diversas enim gentes ita Trajanus commercio miscuit , ut quod genitum esset usquam , id apud omnes natum esse videretur . Magnum emporium Puteoli & Ostia ætate Strabonis erant , quo res ex Hispania importabantur, præcipue ex Turditaniam , quæ Romam mittebat vinum , magnam vim tritici

Plin. jun. in Paneg. cap. XXIX. edit. Cell.

Y ci

ci, oleumque bonitate praecepsuum; hinc in marmore de L. Mario Phoebo

ap. Grut.
p. 1115. 5.

MERCATORI
OLEI HISPANI EX
PROVINCIA
BAETICA

item

p. 466. 7.

OLEARIO EX BAETICA.

ceram etiam mittebat, mel, picem, grana purpureae, minium Sinopica terra non deterius, sal, & fassamenta non pauca ad escas condiendas: quae omnia

Strab. l. III.

Puteolos & Ostiam devehebantur τὴν δὲ ἀφθονίαν τῶν ἐκκομιζομένων ἐκ τῆς Τυρρητανίας, ἐμφανίζῃ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ναυκλήρων. ὁλοκάδεις γὰρ μέγιστα παρὰ τούτων πλέουσιν εἰς τὴν Δικαρχίαν, καὶ τὰ ὄψια, τῆς Ρώμης ὀπίσκειν *quanta vero rerum ex Turditania exportandarum copia sit, maxime declarat navigiorum multitudo, & numerus: ingentes enim nares onerariae istinc Puteolos navigant, & Ostiam Romanorum navale permeant.* Usque ad aetatem Constantii com-
meatus ex Hispania Romam venisse testatur Symma-
chus, *edita est ratio vectigalium, quae Hispanien-
ses, & Alexandrinos invehere debuit commectus.*

l. X. ep. L.

ap. Justin.
l. XXIV.

Imo ex Trogo habetur *Hispaniam suffecisse Italiae, urbiq; Romae ad cunctarum rerum abundantiam frumenti, olei, vini, mellis. Romani in Insulis Cassiteridis stannum & plumbum creabantur, quam*

quam mercaturam prius Phoenices exercuerunt, ut inquit Strabo; Insulas enim illas Publius Crassus L.II. in fin. cognovit, hancque industriam Romanis aperuit. In Hispania Tarraconensi sub Romanis metalla effossa, quibus praepositi procuratores Caesaris. Hinc legimus in veteri inscriptione de M. Vipio Aug. Liberto Eutyche PROC. METALL. ALBOC. *Albocensis*. Imperatores metallis praepositos in provinciis habuisse testis Galenus τῶν προεστώτων L.I. de antid. τὸς τῶν μεταλλῶν ὑπὸ τῶν Καίσαρος. Sicut ex aliis provinciis ad Romanos metalla convehantur; in nummis Hadriani mentio fit MET. NOR. *metalli Norici*, quod adamussim Martialis *Noricum metallum* appellat; in nummis etiam METAL. DELM. *metalli Delmatici*: a Livio *Macedonicum* dictum, quod ingens vectigal erat, & a Plinio juniore *metallum Parthicum* memoratum. L.IV. ep. 55. L.XLV. c. 12. L.X. ep. 16. Verum ad Hispanorum mercaturam redeamus. Quamplurima nobis antiquae inscriptiones de Hispanis mercatoribus suppeditant; apud Reinesium p. 260. legimus de L. Numisio NEGOTIATORI EX HISP. CITERIORE. Celebris etiam illa apud Gruterum p. 649. 5.

P. CLODIVS ATHENIO
CORPORIS NEGOTIANTIVM MALACITANORVM.

Argis etiam Italici negociabantur sub Q. Caecilio

cilio Metello , uti ex marmore reperto apud Argos in campis Macedonicis

ITALICI QVEI
ARGEIS NEGOCIANTVR.

apud Gell.
LXVI. cap.
XIII.

p. 385. r.

App. de bel.
Mil. p. 277.

Italici, vel potius Italicenses, uti eos nominavit Hadrianus in oratione ad Senatum, populi sunt in Hispania, maxime in Provincia Baetica. Unde in inscriptione apud Gruterum COLONI. ITALICENSIS IN PROV. BAETICA quam urbem *δοτὶ Ἰταλίας Ἰταλικὴν* nominavit Scipio, quae nunc *Siviglia* vulgo dicitur.

Strab. LII.

L. V.

apud Grut.
P. 593. 4. 50

ap. Reinesf.
P. 337.

Quid referam praestantissima svillarum car-
nium salsamentaria , quae Romam ex Lugduno deportabantur; vel salsamenta, & sago, quae ex Sveffionibus Romae, & pluribus Italiae partibus suppeditabantur; vel e Tuscia porcos, e quibus maxima ex parte Romanus alebatur Populus? Quid de marmore Lunensi, ex quo insignia Romanae civitatis opera, urbiumque reliquarum, cujus maxima ex parte his ex locis copiam habebant. Hinc in inscriptionibus TABVLARIVS A RAT. MAR. LVNENS. vel TABVLARIVS MAR-MORVM LVNENSIVM. Quid de vinis, quae ex Hadriatici maris emporiis Romam, vel alio advehebantur. Unde in marmore sub Q. Herennio Messio

NEGOTIANTES VINI
SVPERNAT. ET ARIMIN.

Quid

Quid dicam de faxis, & navali materia Pisarum, quae in aedificandis Romae domibus, villarumque magnificentiis consumebantur, quibus Regiae ritu Persarum erant apparatus? Quid de frumento, quod Romani ex Aegypto devehebant, quod primum prae summa inopia a Ptolemaeo missis Legatis petierunt. Verum cum Augustus eam in potestatem Populi Romani redegit, classis Alexandrina fuit destinata ad subvehendam annonam in urbem Romae: quae postea etiam Constantinopolim petiit, cum Constantinus animum ad illam adjecit, ac sedem imperii mutavit, uti ex legibus probatur, quas Theodosius Imperator in unum Codicem collegit. Frumentum etiam ex Sardinia. Unde in margine Romae eruto legitur **MERCATORES FRUMENTARII**. In alio vero haec habentur:

Polyb. Ecl.
p. 785.

Eunap. in
Aedif.
Themist. or.
XIII.

lib. VII. &
XXVII. Cod.
Th. de navic.
Strab. l. IV.
Flor. l. IV.
Sim. lib. IX.
ep. XXXIX.
ap. Grut.
p. 426. 5.

EX AVCTORITATE
IMPERATORIS CAESARIS
TITI VESPASIANI AVGVSTI
IN LOCO QVI
DESIGNATVS ERAT PER
FLAVIVM SABINVM
OPERVM PVBLICORVM
CVRATOREM TEMPLVM
EXTRVXERVNT
NEGOTIATORES FRUMENTARII.

p. 128. 2.

Hinc

Annal.
l. III. c. 54.

Cicer. l. XV.
ep. ad At.

lib. VI. cap.
XXVII. &
XXVIII.

Plin. lib.
XXVII. c. I.

ap. Grut.
P. 474. 8.

P. 498. 6.

in orat. pro
M. Font.

Hinc illud Tiberii apud Tacitum *at bercule* nemo nescit QVOD ITALIA EXTERNA OPE INDIGET, *quod vita Populi Romani per incerta maris & tempestatum quotidie vebitur*; innuere enim videtur *frumentum quod in Asia, vel Sicilia emendum* curabatur, ut Populi Romani inopiae ac necessitatibus subveniretur. Sicque in nummis gentis Calpurniae legimus AD. FRV. EMV. EX. S. C. Q. *ad frumentum emundum ex Senatusconsulto Quaestores*, quibus nempe id munus imponebatur. Majus tamen locupletiusque mercimonium Romanos exercuisse in Asia & Africa deducimus ex Plinio, qui in explicandis locis illis, eorumque nominibus designandis utitur his verbis *Mercatores nostri*; res enim & merces Romam advectae ex universo terrarum Orbe *immensa Romanae pacis majestate*. Hinc ex inscriptionibus edocemur Romanos in Graecia, in Lusitania, aliisque regionibus mercatos esse

CIVIVM ROMANORVM
QVI MITYLENIS NEGOCIANTVR.
Et alibi

CIVES ROMANI QVI NEGO
TIANTVR BRACAR. AVGVST.

aevo Ciceronis *referta Gallia negotiatorum* erat, *plena civium Romanorum*, quinimo *nemo Gallorum sine cive Romano quidquam negotii gerebat*.
Sici-

Sicilia etiam civium Romanorum plena, qui ibi negociabantur : memoratur enim in Actione VII. in C. Verrem L. Precius Eques Romanus, qui in Sicilia mercaturam agebat, *quae cives Romanos omnes suis sedibus libentissime accepit : ut qui usque ex ultima Syria, atque Aegypto navigarent*. Tanta talisque erat negociatio, quam Romani pro urbis Romae beneficio ac salute faciebant, ut amplissimos redditus & vectigalia ex mercaturis exigent : quae *aurum negociatorium* dicta a Lampridio : quaeque vectigalia, quoniam temporibus Constantini, Constantii, Juliani, aliorumque Imperatorum singulis lustris solvebantur a mercatoribus & negociatoribus : propterea *lustralis collatio* denominata, quemadmodum ex titulo in Codice Theodosiano de *Lustrali collatione* constat. Zosimus ratus est, ^{l.II.p.691.} (& male quidem) a Constantino primum inventam, cum antiquitus fuerit haec collatio statuta & decreta ante Alexandrum Severum, ^{ap.Lamprid.} qui *negociatoribus, ut Romam volentes concurrerent, maximam immunitatem dedit; illis enim aurum negociatorium, & coronarium remisit*. Quamobrem laudandus humanissimus ille ac prudentissimus Imperator, qui modum invenit, viamque aperuit, ut mercatores Romam concurrerent, ac frequentarent, per quos civitatis necessitatibus facile consuleretur, & rerum com-
mer-

(176.)

mercium intra , & extra urbem custodiretur ,
atque ampliaretur : quam immunitatem & libe-
ralissimam indulgentiam ante Alexandrum Se-
verum Rhodii concesserunt his , qui Rhodum na-
vibus venirent ; ac Rhodiis Seleucus , uti ab initio
ex Polybio demonstravimus .

BRE-

BREVIARIUM

DISSERTATIONIS

DE חֲסִיסוֹ SIVE HYSSOPO.

Incertum quid sit hyssopus . variae & inter se pugnantes Botanicorum sententiae . incertius quid hyssopus Biblica . LXX. Interpretes vocem retinent uti & Chaldaeus ; Arabs vero & Syrus varii in translatione . Gemaristarum explicationes de hyssopo Biblica . variae & multiplices hyssopi memoratae a Misniscis . sententiae eorum qui commentarios in Biblia conscripserunt , vel Botanicorum de hyssopo Biblica recensentur . hyssopi naturam explicare aequè difficile ac *ἡ δὲ μωλὺ* , in quo explicando Antiqui in varias scissi sunt sententias . demonstratur hyssopum esse vocem Aegyptiam , quam Hebraei sibi adoptarunt . I. ex more populorum , qui sub alieno imperio servitutem passi , voces acceptas retinent , quamvis postea sint soluti , & in libertatem se vindicent . II. quia Moses fuit doctrinis Aegyptiorum instructissimus . III. ex multis vocibus Botanicis in Bibliis , quae & Aegyptiae sunt , quemadmodum *קיקיון כנה אחו* IV. quia hyssopus ab Asianis fuit memorata , uti a Nicandro Colosonio , & a Dioscoride Anazarbeo , non vero a Theophrasto Attico , apud quem nulla mentio hyssopi . V. quia hyssopo Sacerdotes Aegyptii vesci soliti , qua viam purgatricem inesse autumabant ; apud Romanos vero in sacris Pietatis adhibita e nummo gentis Pompejae . qualis fuerit ostenditur ex R. Saadia , qui in versione Pentateuchi Arabice fecit *محتر* quamvis alii scribant *محتر* & *ج* esse literas similis soni , & promiscue usurpari . versionis R. Saadiae , qui *חיסו* fecit *محتر* , mentio apud

Z

Aben

Aben Ezram , qui *Origanum* explicat . idem notatus .
 R. Maimonides primus *Ezob* fecit Arabice *Shatar* , & *Origanum* explicavit . Male Salmasius citat tantummodo
 R. Kimchium : notatus etiam , quia contendit *origanum*
 Arabice non dici *Shatar* , sed فودنج *fudenegi* ; *Shatar* vero
 asserit esse Thymbra , ac esse vocem corruptam ex *satureja* .
 in his I. arguitur contradictionis , cum alias *Shatar* , *origa-
 num* dixerit . II. probatur *fudenegi* ex Ebenbiter Botanico
 Arabe esse calamentum , vel pulejum , vel mentastrum :
 quae ex Dioscoride exscripsit . idem sentit Avicenna ; cui
 accedunt testimonia Rabbiorum Maimonidis , Bartenorae,
 & Chalefii . *fudenegi* vocem esse Persicam . Golius &
 auctor Gazophylacii linguae Persicae pro *pulejo* accipiunt .
 ignorantiae notatus Giggeus . explicatur locus Avicennae
 ex Dioscoride , & Galeno contra Salmasium . Arabes
 Thymbra , uti speciem *shatar* sive *Origani* habuerunt .
Shatar esse *origanum* ex Golio , & Giggejo . demonstratur
 contra Salmasium derivationem *shatar* non esse a *satureja* ,
 verum ab شاعر *Shaar* accendere , exardere , cum *origanum*
 sit inter herbas *θερμακτικές* apud Dioscoridem , uti sunt
 & pulejum , & thymbra . *Saturejam* fuisse apud veteres
 Latinos vocem rusticorum , & proprie Thymbrae fativam
 significare . Thymbra rusticis cibis apud Romanos , &
 praecipue penes Graecos , quibus θυμβρόφαγοι vocabantur
 pauperes apud Aristophanem : hinc sub eodem nomine
 homines parci . *veratrum* vox etiam rusticorum ex Columella .
 hinc de Thymbra proverbium ; sic תולב apud
 Jobum cibis miserorum , & pauperum . quid sit excutitur .
 quae de hyssopo in Misna dicuntur origano convenire .
 praeceptum in Misna hyssopum triplici caule constare de-
 beri ad formandum fasciculum in asperionibus . Vox תולב
 respondet τολοίς , quos origano tribuit Theophrastus .
 quid תולב ex R. Maimonide , & R. Salomone . In Ge-
 mara hyssopus in Numero עץ lignorum est . phrasis ex-
 planatur ex R. Salomone . Origanum in Numero עץ lignorum .
 Quid עץ lignorum nomine ligni apud Ulpianum ad Sabinum quid-
 quid comburendi causa paratum est . quod hyssopo in Gemara
 aptatur , cuius ligna die Sabbathi facultas erat comburendi .
 Rabbini hyssopus appellatur עץ תולב valde humile li-
 gnum .

gnum. nomine רַבּי apud Hebraeos etiam suffrutices ve-
 niunt. locus Salomonis 1. Reg. 3. 14. v. 33. qui hyssopum
 in numero רַבּי ponit. explicatio R. Levi, a quo רַבּי
 denominatur hyssopus. nomine רַבּי sive *germinis* vel
plantae Hebraeis dicitur. *arbor & herba*. idem apud Lati-
 nos, uti ex Cajo & Florentino Jureconsultis ostenditur.
 Origanum est Graecis. origanum appellatum ὀρίαν. apud Scho-
 liastem Aristophanis. Salomonis phrasis explicatur ex
 R. Levi, & R. Salomone. R. Isaacus Abarbanellus repre-
 henditur, uti & illi, qui ex loco Salomonis deducunt hyf-
 sopum esse herbam parietariam. Quid significat nasci רַבּי
in muro. phrasis Salomonis ex Isaaco filio Omrani Arabo
 illustratur. qui primus locum Isaaci Arabis Botanici indi-
 caverit. male Dodonaeus رابى, Isaaci, *polium*, & Bochartus
hyssopum interpretati. demonstratur esse serpillum sylve-
 stre. textus Arabicus explicatus, & cum Botanicis, &
 Poëtis Graecis collatus. Error Golii. Arabes Botánicos
 errasse in usurpanda voce رابى و رابى eam a Graecis sequio-
 ris aevi usurpasse. quid οἶσνος. Daniel Heinsius reprehen-
 sus ab Salmasio. Palinodiam cecinit. usus οἶσνος apud Ae-
 gyptios, & Graecos. ostenditur origanum cum spongia ple-
 na aceti Christo fuisse oblatum. modus conciliandi Johan-
 nem cum Marco, & Matthaeo ex Origene petitus. Bochar-
 tus notatus a Salmasio, qui negavit κάλαμον sumi pro caule,
 qui neque sit nodosus, neque concavus, ex Plinio, ex LXX.,
 ex translatione Arabica N.T. refellitur. modus conciliandi
 Evangelistas excogitatus ab Heinsio, & Bocharto. integri-
 tatem antiquae lectionis in Codicibus conservandam, te-
 stimonio Strabonis demonstratur. Lectiones Heinsii, &
 Bocharti nullis antiquis Codicibus mss. fulciri. lectio aevo
 Cirilli Alexandrini. modus conciliandi Evangelistas ejus-
 dem Cirilli inutilis. Eidem hyssopus ξυλῶδες dicta. Origa-
 num ξυλῶδες esse ex Theophrasto, & R. Maimonide. Diffi-
 cultatem conciliandi Evangelistas non innuunt, neque
 Theodorus Heracleota, neque Victor Antiochenus, qui &
 notatur. hyssopi oblationem non fuisse ad ludibrium, sed
 ad vires reficiendas. Origanum ex Galeno praebere ad
 vires restaurandas. levis ac parvi momenti esse rationes
 Bocharti ex Auctoribus Ethnicis petitas, quibus demon-
 strare

strare contendit Crucem, in quam sublatus Christus, fuisse extraordinariam; sicque phrascs *ascendere in crucem, in crucem tolli, agi, erigi*, tam de his, qui in ordinariam, quam extraordinariam crucem erigebantur, posse verificari. ex Cruce Christi sive ordinariae, sive extraordinariae altitudinis non deducitur hyssopum non fuisse origanum, ac sententiae nostrae non officere probatur. crucem, in qua pependit Christus, extraordinariam fuisse non ex Bibliis, verum *ex traditione* ostenditur contra Salmasium; qua in re sententiam clar. Viri Jacobi Graetseri sectamur. rationes Salmasii oppugnantur. R. Maimonides hyssopum facit edulem. de origano intellexisse palam fit. Origano in cibis usos & Ethnicos ex Aristophane, & aliis. Gothofredus Jungermannus laudatus. aevo R. Maimonidis origanum melle condiri solitum. vis acrimoniae in origano. proverbium Graecorum in Aristophane *ὑψίστον βλέπειν* ex Scholiaste explicatur. similis locutio apud Arabes ex Giggejo. idem dictum apud Aristophanem de nasturtio, & de sinapi acrimoniae causa. acria esse nasturtium, & sinapi ex Scholiaste Aristophanis, Theophrasto, & aliis. quid apud Aristophanem vox *ὑποπότισμένος*. organi etymon ab Herodoto Grammatico datum oppugnatur. oculis inimicum propter acrimoniam. cur melle condiri solitum ex testimonio R. Maimonidis. idem de silphio ex Aristophane. Silphium *σίμυδ* non minus ac origanum. in condimentis erat. cur hyssopus adhibita ab Hebraeis R. Maimonides ignorat; quod ex Cheremone ostenditur, ac ex Patribus Graecis, & ex Hieronymo confirmatur. Bochartus notatus. ratio cur hyssopus adhibita, stat pro origano. quale origanum edule. varia genera ex Scholiaste Nicandri recensita. explicantur *ὄνιτις, τραγοῦργανον*. animalia, quae his vesci solita. varia hyssopi genera in Misna. qualis hyssopus usurpanda in expiationibus ex R. Maimonide indicatur. qualis origano respondeat. Salmasius non recte intellexit sensum Misnae. Sirenhusii lectio & explicatio laudatur. Salmasius refellitur testimonio Rabbiorum Maimonidis, & Bartenorae. quid hyssopus Romana. explicatur ex Avicenna. Romanam, *italicam* esse ex Plinio. similis locutio ab Graecis usurpata. quid hyssopus Cochaliensis. explicationes Sal-

Salmasii, & Bocharti. Bochartus refellitur ex Theophrasto . explanationes R. Nathanis , & R. Salomonis . כורלית regio est in deserto ex Gemarae testimonio . Antiquis organum ex Aegypto, Creta , Chio memoratum ac summo habitum in precio . mos etiam in Bibliis laudare plantas e regionibus petitas . locus Canticorum illustratur . quid hyssopus Graeca in Misna . Creticam non esse demonstratur . Cretam herbis eximiis esse feracem . Opiniones Gemaristarum de hyssopo recensentur . R. Josephus hyssopum Biblicam a Misnica distinguit . quid אכרתא . vocem esse Arabicam ostenditur , nempe اكرث Geranium . locutiones quibus utitur R. Josephus in designandis hyssopis , & Biblica & Misnica explicantur . similes ἡσώπος in Auctoribus Arabibus , & in Bibliis . geranium inter spinas , & in aquis nasci . explicationes R. Salomonis , & R. Bartenorae in patefacienda opinione R. Josephi . R. Maimonides אובין asserit Arabice dici אחטוברות , quae vox explicatur , quamvis vocis notio & idea ignoretur . R. Nathan refellitur . Salmasius hallucinatus in explicanda hyssopo Graeca . laudatur in explanatione vocis אכרתא , quae testimonio Aeliani confirmatur . opinio Bocharti de אכרתא . R. Papi sententia de hyssopo Biblica , quam שומשוק esse opinatur . aliqui Rabbini explicarunt pro pulejo , quod herbam odoriferam esse demonstratur ex Dioscoride . lepidissimum epigramma Lucilii . alii vero Rabbini pro *syfimbrio* accipiunt . herba etiam odorata est apud Theophrastum . in coronis Antiquorum propter odorem adhibitum . שומשוק melius ac verius explicatum a R. Benjamin . idem ac αμύλχος Graecorum . fuit in coronamentis . Anacreon illustratus . ex sampsücho unguentum . reliquae proprietates sampsücho tributae a R. Benjamin , ex Theophrasto demonstrantur . αμύλχος Graecis & αμύλχος Aegyptiis & Syris dictum . Goliüs notatus . Plantam fuisse Aegyptiam ex Nicandro, Dioscoride, & Columella . Galenus , & Aegineta hallucinati . Neander refellitur in notatione vocis αμύλχος . Antiquos in tradendis etymis vocum exoticarum , quas Graecas esse opinabantur , in errorem illapsos . Svidas in voce παραδύσος notatus . laudantur Pollux , cuius textus emendatur , & Hesychius . Graecos & Latinos agnovisse & in-

& indicasse plurimas voces plantarum ipsissimis vocabulis, quibus Arabes & Aegyptii eas nominabant. Dioscorides excutitur in voce *λῆρα*, quam Syriacam asserit. *ἄμυλα* vocabulum Syriacum apud Dioscoridem, & Galenum. Vox Indica *ἄχιν* explicatur a Dioscoride. *σιτάριον* vox Syriaca ex Possidonio; & aliis. Vox Indica *Pala*, Aegyptiac vero *Cichorium*, *Sacal*, & *Schiston* apud Plinium. nomina aromaticum, vel rerum, quae ex India, Perside, & Arabia in Alexandriam, vel in Graeciam devchebantur, Persica vel Arabica sunt. sententia R. Ghullae de hyssopo Biblica, qui affirmat esse *מרור חרור*. quid sit ex R. Salomone, quid ex Bocharto, cujus sententia confirmatur ex Dioscoridis loco. Paraphrastes Syriacus in loco quodam Bibliorum non ex oscitantia vel errore interpretatus. *מור* in *פסל*, ut asserit Bochartus, sed ex propria animi sententia, explicando hyssopum Biblicam. *פסל* idem ac *λοῦφα* a Dioscoride memoratum. *marum* esse ostenditur. eadem voce usum & Avicennam. *מרור חרור* non pro *maro albo* accipiendum, ut Bochartus asserit, sed pro *buglosso*. buglossum *almaru album* ab Avicenna vocatum. apud Arabes proprie dicitur *لسن الدور* *borraginem* esse ex Clusio, & aliis. corrupte *borrago*, verius *corrago*. Lucanorum vocem fuisse ex Apulejo. de herbis, quae sunt congeneres hyssopo, vel species hyssopi. quales sint ex Gemara indicatur. *פיה* ex R. Juda idem ac *פיה* & *פיה*. *seab* quomodo Arabice dicta ex R. Maimonide. idem ac *pulejum*. aliis *seab* *sifymbrium*. *Seah* R. Bartenorae Arabice nominata *צידרג*. quid *sidrag*. idem ac *سيفرج* *sifareg* Arabum, nempe *Iberis* Damocratis. Avicennae locus excutitur, & comparatur cum Damocratis sententia apud Galenum, quem Avicenna exscripsit. *Iberis* diversa a nasturrio. II. quid *ניניא* R. Salomon *mentham* explicat. in Gemara est *אמיתא*. vocem esse Arabicam *امنة*. R. Nathan *ניניא* interpretatur *מנטה* a Graecis *μνθη* appellata. herbam esse odoratam. III. *קורנית* R. Nathan *origanum* interpretatur. R. Benjamin Latine *נשר* & Graece *ακισμνι* dictam opinatur. Arabice *חשו* nominata, vel *חשוי*, ut R. Bartenora affirmat. *חשו* scribendum ex R. Juda in Gemara. Vocem esse Arabicam *حاشا*, hoc est *thymum* ex Avicenna, & Golio. R. Benjamin eam descri-

describit; eique tribuit eadem, quae thymo Ethnici . in condimentis fuisse apud Veteres. pro corona antiquos usos & thymo ex nothis Dioscoridi tributis . Auctores nothorum Dioscoridis manifestantur . ab Aegyptiis thymum *ῥῆμα* dictum . textus R. Benjamin emendatur . in Plinio, & Ovidio thymus in coronamentis . Bahuino loca Plinii & Ovidii obscura , & ignota . sententia R. Maimonidis de קורנית Arabice , ut asserit , dicitur *אלחנטא* esse *جند* Arabum , hoc est *asphodelum* , ostenditur . verosimilior opinio de *kornith* est illa R. Judae , qui *thymum* asserit esse . Qua data occasione Misnici , & Gemaristae locuti sint de *seab* , *sithri* , *ninia* , & *kornith* . edules *seab* , *ezob* , & *kornith* ex tractatu *nidda* . quando ex his decima deducenda . explicatio loci Misnae in tractatu de *decimis* . canon a R. Juda firmatus . etiam pro cibo animalium destinatae . ex lepidissimo Marciani epigrammate , & ex Homeri loco probatur multas ac plurimas plantas edules esse hominibus aequae ac animalibus . Homeri dictum confirmatur ex Aristophane , ex Diphilo , & ex aliis locis ejusdem Homeri . sententia Gemarae , de qua diximus , confirmatur ac illustratur ex Ethnicis Scriptoribus . Gemarae locus in tractatu שביעית explicatur . herbae natae in campis decimis non sunt obnoxiae . rationes ex Homero , & Theophrasto petitae . excutitur locus Gemarae in tractatu de *Sabbatho* . an die Sabbathi liceat herbis illis vesei , & pro lignis uti . pro edulibus dicta die conceduntur , ניניא pro medicamento in Gemara .

ΟΥΚ ΕΝ ΤΩ ΜΕΓΑΛΩ ΤΟ ΕΤ

ΑΛΛ ΕΝ ΤΩ ΕΤ ΤΟ ΜΕΓΑ

(185)

DE **ΒΙΒΛΙΩ**
SIVE HYSSOPO

A D
JOHANNEM CHRISTOPHORUM
BATTELLIVM
Archiepiscopum Amaseae.

UM tecum, BATTELLI
PRAESUL ORNATISSIME, com-
municassem, quae de Bibli-
cis herbis scribere decreve-
ram, Tu, quamvis magnum
opus & arduum esse cogno-
sceres, statim propositum,
sententiamque meam proba-
sti, sive varietate, sive novitate operis delectatus;
meque rei magnitudine ac difficultate territum
erexisti, atque exemplo Hieronymi doctissimi viri,
linguarum Orientalium peritissimi, qui commen-
tariis in Biblia, ubi res opportune postulat, sermo-
nem etiam de his instituit; animum exfuscitasti
ac majorem fecisti. Quare ut summis in me bene-
ficiis collatis aliqua ex parte Tibi satisfacerem, hanc
Dissertationem de Hyssopo, quae herbarum Bibli-
carum

Theodoret.
in ep. ad He-
br. c. IX. v.
89. P. 437.

carum prima est, Tibi nuncupandam duxi ; cum
hyssopus sit typus ^{τὸ δὲ τῷ θεῷ πνεύματος χάριτος.}
Tu enim in magna ac sacra dignitate constitutus ,
virtutibus eximiis ita es ornatus, legibus ita teneris,
ita Ecclesiae jura tutaris , ut nemini secundus meri-
tis esse videaris, neminemque forsan parem habeas,
cui cedere velis . His accedit summa beneficentia,
qua homines prosequeris , comitas , qua cunctos
excipis , prudentia , quam in rebus arduis ac diffi-
cillimis pro Republica exhibes , plaudente & fa-
vente CLEMENTE XI. PONTIFICE MAXI-
MO LEGUM CUSTODE AC DEFENSORE,
qui Tibi , quem ingenio prudentem , providum ,
sibi que fidelem expertus est, majores curas, gravio-
raque negotia concredidit , ut dignitate , quam
praeclaram, & cum comitate conjunctam ostendis,
Reipublicae, literatis Viris , amorique in Chri-
stianam Ecclesiam servires , cum saepissime Te ad
omnes res aptum, laboriosum , impigrum , consi-
liique plenum denunciaverit ; ac talem cuncti Te
virum praedicant , ut nulla res tanta sit , ac tam
difficilis, quam Tu non & consilio regere , & inte-
gritate tueri, & virtute conficere possis . Haec igitur
accipe animo libentissimo , ut majora expe-
ctare possis .

Dioscorides , Praeful clarissime , cum de
hyssopo verba facit , uti rem omnibus manifestam
definit ^{πνεῦμα γνώριμον} , nihilominus quid sit non
con-

constat ; neque perspicuum est inter Botanicos ; cum Leonardus Fuchsius interpretatus sit de hyssopo vulgari , *quae in hortis provenit ac culinarium causa colitur* ; in quam sententiam ivisse Cordum , Amatum , & Mathiolum legimus . Contra vero Turnerus , Auctores historiae Lugdunensis de Plantis , Lobelius , Bellonius , & Gaspar Bahuinus opinantur ac demonstrare contendunt , illorum opinionem Dioscoridis menti adversari , qui hyssopum facit corymbatam ; etenim ubi loquitur de Chrysome affirmat habere κόμην κορυμβοειδή ὁμοίαν ὕδαπῳ , quod de origano oniti repetit . Hyssopus vero vulgaris , quam pro vera & genuina hyssopo obtrudunt , est spicata . Potius hyssopum convenire symphyto petraeo , quod Plinio *alum* dicitur , Cespalinus opinatur ; qui etiam in errore est , cum illud cacumina habeat thymi capitati ; hyssopus vero communis pro capitulo spicam gerat . Quodque mirabilius est , in varias discessere sententias , qui negant hyssopum Dioscoridis esse vulgarem ac communem . Aliqui , ut Dalechampi-

hic Plant.
p. 840.

obscuritas, & in sententiis aliorum infirmitas; est enim obscuritas quaedam in voce אֲזוּב, cum quia nullam habet radicem, a qua originem ducat, tum quia Interpretes Bibliorum eam retinuerunt, vel varie explanarunt. LXX. enim ὕσσων, Chaldaeus אֲזוּב, Arabs saepius هَسَّ, aliquando هَسَّ, Syrus ܠܫܐ vel ܠܫܐ dixere. Quid loquar de Rabbinis, qui in varias ac diversas scissi sunt sententias? R. Joseph duas facit hyssopos, & quae in lege, & quae in Misna memoratur אֲזוּב nempe, & אֲזוּב בֵּר הַמֶּנֶּה, primam affirmando esse אֲזוּב, & אֲזוּב בֵּר הַמֶּנֶּה. Contra R. Ghullas hyssopum, cuius mentio est in Bibliis, contendit esse מֵרֹחַ הָרֹחַ. R. vero Papus, quem & sequitur R. Judas de Fathi שׁוּמֶשֶׁק, ac ut magis rem difficultatibus afficerent, tenebrasque veritati offunderent, Antiquiores Rabbini varias commentati sunt hyssopos, vel herbas his congeneres, ut liquet ex Misna, hyssopum nempe Graecam, Romanam, Cochaliensem (aut fucatam, ut aliqui interpretantur) & sylvestrem, de quibus alias longam disputationem habebimus. Hinc evenit, ut confusius acta res sit ab his, qui commentarios in Biblia conscripserunt, vel a Botanicis, qui de hyssopo pertransennam, ut ajunt, pertractarunt. Ludovicus quippe de Dieu conjectura ductus est, ut mentham acciperet pro hyssopo Biblica. Contra vero alii, ut Ochinus, libanotida arboreascentem, in cujus sen-

In Gem.
tract. de Sab.

In tract. Ne-
hagin, &
Pasa.

sententiam *κατα' ποδαῖς* iverunt Piscator, Tarnovius, Rivetus, & Fesselius; Laevinus Lemnius adiantum sive capillum veneris, Tremellius muscum, & ex Botanicis Penna majoranam communem, vel crassam & Anglicam, Dodonaeus vero marum. Quamobrem quae de hyssopo retulimus, & in medio posuimus, non dissimilia esse arbitramur ab his, quae Veteres de moly Homérico literis mandarunt, quod a Theophrasto, & Dioscoride varie fuit explicatum, cum non defuerint, qui dixerint *πήλανον ἄργιον*, quod in Cappadocia, & Galatia Asiatice λεγόμενον μῶλυ variis nominibus illud vocitantibus nempe *ἄρμαλαν*, non vero, ut male habet Aegineta, *ἄρματα*; alii vero disjunctissima, ac maxime diversa fecerint moly Cappadocium, Homericum, & Arcadicum; aliis tamen μῶλυ fuit λογισμός, ut in epigrammatis Graecis, vel obscenum quiddam, ut in Priapeis notatur. Sicque in tanta rerum multitudine & confusione verissimum illud sit, quod Homerus dicit μῶλυ esse vocem a Diis usurpatam

Diosc. I. III.
c. LII.

μῶλυ δ' εἰ μιν καλεῖσσι θεοί.

In majori tamen vel pari saltem dissidio Scriptores sunt de hyssopo Biblica, cujus rei rationem altam non fuisse reor, quam quia voces sunt Aegyptiae vel Phoeniciae, in quarum numero hyssopum facili ac vera ratione posuerim; nam compertum est Populos, qui longissime sub alieno imperio vixerunt, quamvis

Hieronym.
præf. in Job
& præf. in
Dan.

apud Athen.
l. XLV. p. 632.

quamvis mutetur dominatus, retinere tamen vocabula illius linguae, quam longo temporis intervallo locuti sunt. Hinc est multa Persica in Daniele, & Esdra inveniri, ac innumera Arabica Jobum habere; nec immerito Attici plerique Μακεδονίζοντες ab Antiquis vocati, *Macedonicas* nempe voces usurpantes διὰ τὴν ὀπμιξίαν, quia cum illis versati ac permixti; Poseidoniasque traditum est διὰ ἀρχῆς Ἑλλήνας in Tyrrenorum aut Romanorum potestatem deinceps redactos, festo quodam coisse, ut ἀναμνησκούσαι τῶν ἀρχαίων ἑκείνων τε νομίμῳ memoriam refricarent, & priscorum nominum & legum antiquarum patriae; tanta enim vis consuetudinis est, ac necessitatis tam ampla potestas, ut homines antiquum propriumque idioma oblivione deleant, vel extinguant. Quare Hebraei, qui sub iugo & servitute Aegyptiorum vitam traduxere, etsi postea in libertatem se vindicarint; servarunt tamen ac custodierunt non paucas voces Aegyptias, praecipue quae ad rerum naturalium cognitionem attinent, quas, cum & non fuerint in disciplinis versatissimi, necesse illis fuit ab Aegyptiis addiscere: unde legimus in gestis Apostolorum Moysen doctrinis Aegyptiorum fuisse eruditum ac instructum; erant enim Aegyptii in re medica & Geometria doctissimi & multum versati, ut ab Herodoto, & Strabone proditum est. Multae quidem herbarum voces ab Aegyptiis petitae;

titae ; quarum multitudine ne obruamur ; aliquas in medio ponere opus erit . Quae in Genesi 178, c.XLI. v. 2. (*ἄχαι* habet Syracides) vox est Aegyptia , testante Hieronymo , quam retinent Arabes , quibus *سبخة* sunt *stagna* ; significat quippe 178 *omne quod in palude viride nascitur* . In Psalmorum collectione 133 nomen etiam est Aegyptium , scilicet LXXX. v. 16. *planta* : hinc *Ξενούσις* *bedera* apud Aegyptios , φυτὸν Ὀσίριδος *planta Osiridis*, ut explicat Alexarchus apud Plutarchum . Quid referam 179 *apud Jonam*, quam Rabbini in Misna 179 dicunt ? cum vocabulum sit Aegyptiis proprium , a quibus *κίαι* dicebatur , ut Herodotus scribit , de quo nos alibi disputabimus . Apud Graecos etiam multas invenimus voces herbarum Aegyptiace dictas , uti est *σάμψυχον* & *κικώριον* , quas Latini etiam retinuerunt ; neque hic praetereundum est nomen *chemia* , quod Aegyptiis erat nigrum , quod est in oculo , ut apud Plutarchum in libro , ubi agit de Iside τοῦ μέλαν τῷ ὀφθαλμῷ χημία καλεῖται , quod ex Arabica lingua explicatur , quibus *كحل* *nigredo* *carbo* *fumus* , ut notemus adfinitatem , qua lingua Aegyptia cum Hebraea & Arabica conjungitur .

Hyslopus igitur Aegyptium nomen est ad Asianos primum translatum , & ab Nicandro Colofonio , & Dioscoride Anazarbeo usurpatum , quod apud Theophrastum non legimus , etsi sub nomine

ὀρί-

ὀρίανον, quod vere Graecum est, reperiatur . Unde
 ab Aegyptiis vox haec derivata ac Asianis usitata .
 Accedit hyssopo Aegyptios Sacerdotes vesci soli-
 tos , quemadmodum ex Cheremone Stoico narrat
 Porphyrius ; quamve vi purgatrice praeditam re-
 putabant ; apud Romanos vero hyssopus adhibita
 in sacris Pietatis , uti patet in nummo Sexti Pom-
 pei . Qualis vero fuerit hyssopus Hebraeorum ex
 Arabibus explanare necesse est ; cum reliqui Para-
 phraetae eandem vocem retinuerint . R. Saadiah
 natione Arabs & Hebraeorum doctissimus , qui
 Pentateuchum in Arabicam linguam transtulit ,
 vocem אוֹרֵאֵן vertit in هِشْبُون quamvis ab aliis Ara-
 bibus scribatur هِشْبُون , cum samech & fade literae
 sint similis soni , & saepe promiscue usurpentur , sic
 pbarmacum ad provocandam sternutationem צִעוּר
 & כּוֹק & צוֹק platea & צֶעַל & צֶעַל negotium & צֶעַל
 latus & צֶעַר . De vocis צֶעַר translatione a R.
 Saadia facta testimonium est apud R. Aben Ezram
 הגאון פירש האווב בלשון ערבי צֶעַר ובלשון לעז אוריגנאנו :
Hagaon byssopum in linguam Arabicam sbatar
transtulit , quae vulgo dicitur origanum . Qua in
 re R. Saadiah secutus est opinionem R. Maimoni-
 dis , qui , ut in tractatu שביעית affirmavit אוֹרֵאֵן
 Arabice dixit צֶעַר , uti & observavit Auctor libri ,
 cui titulus עץ חיים . R. Maimonidem R. Bartenora
 sequitur , cujus , ut illi in more positum est , sen-
 tentias , verbaque ipsa exscribit , cum אוֹרֵאֵן in lingua
 Ara-

de abstin.
l. IV.

apud Vaill.
co. II. p. 271.

in Exod.
c. XII. v. 22.

c. VIII.

Arabica dici affirmat צֶתֶר & in tractatu *maga-*
sciath אוֹרֵיבֵי צֶתֶר *byssopus* Arabice *sbatar*. c. III. mif. IX.

R. Maimonidis sententiam secutus etiam est

R. Aben Ezra in explicanda significatione vocis

אוֹרֵב, quamvis illum non nominaverit, etenim ille

in tractatu *negain* asseruit אוֹרֵב הוּא הָאוֹרֵיבָנוּ *byssopum esse origanum*. c. XIV. mif. VI.

Quamobrem mirum non vi-

detur R. Kimchium in libro *radicum* explicasse

vocem אוֹרֵב pro אוֹרֵיבָנוּ *origano*. Nihilominus illud

est, in quo admiror, Salmasium ignorasse testimo-

nia R. Maimonidis, Saadiae, & Aben Ezrae, cum

tantummodo R. Davidem Kimchium memoret

R. David in libro *Radicum* diserte *byssopum il-*

lam, cujus in purificationibus usus, Arabice dicit in ep. III. ad Th. Bar. pag. 604.

appellari צֶתֶר *Latine* אוֹרֵיבָנוּ *idest origanum*;

quod & alibi repetit. Certe ignorasse videtur Sal-

masius hanc sententiam ac interpretationem de de homon. hyl. Jatr. pagina 19.

hyssopo peculiarem fuisse celeberrimis Rabbini-

illis, quorum jam ante a nobis mentio facta est;

malum id quidem, sed alia pejora. In eodem opere

de Homonymis byles Jatricae contendit origanum

Arabice non dici *sbatar*, verum فودج *fudenegi*; P. 43.

& quod male interpres *Avissennae Arabicam vo-*

cem sbatar reddiderit origanum cap. DXXXII.

cum *thymbram* lectio capitis ostendat, צֶתֶר *maxi-*

me parte, qua dicit paris cum thymo potestatis.

Quod confirmat ex Dioscoride Arabico, ubi

thymbra exponitur افسار *alsatar* & οὐμβρα *thymbræ*.

τῆς *serab alsatar*. Demum contendit
sbatar esse corruptam vocem ex Latino *Satureja*.
 Verum Salmasius non modo non coherentia in-
 ter se dicit, sed maxime disjuncta atque contraria, ut
 secum sibi contentio sit, cum in epistola ad Tho-
 mam Bartholinum dixerit, certe *origanum Diosco-*
ridis, qui eum in Arabicam linguam converte-
runt, reddiderunt Arabice *معتر*. *Shatar* igitur est
 origanum, non vero thymbra, quamvis duas
 Dioscoridis versiones Arabice factas enumeret in-
 ter se pugnantes ac contrarias. Quare rem ad exa-
 men revocare necesse est; primumque quid Arabes
 & Rabbinii pro *fudenegi* intellexerint, ut deinde
 etymon *sbatar* explicemus. Andreas Alpagnus
 Bellunensis citat Ebenbitar, qui *faudenegi tres*
species posuit, campestre, montanum, & fluviale:
& propter hoc per faudenegi quandoque intelli-
gitur calamentum, quandoque pulegium, quando-
que mentastrum; & in antiqua expositione Ara-
bicorum nominum legimus haec faudeget, idest
calamentum. Quae Ebenbitar ex Dioscoride
 transcripsit, qui tractans *καλαμίνης* haec ha-
 bet *φύεται δὲ ἐν πεδίοις καὶ ἐν ἔραχέσι τόποις καὶ*
καθ' ὄρεσι nascitur in campestribus locis, asperis, &
praehumidis. Species una calamenthi pulejo si-
 milis est *ὅθεν τινὲς ἀγρίαν αὐτὴν γληχῶνα ἐκάλεσαν,*
διότι καὶ τῇ ὁσμῇ παρόικε. ταύτην Ῥωμαῖοι νεπέταν
καλεῖσιν unde aliqui sylvestre pulejum ideo voca-
 runt,

p. 604.

in expl. Ara-
bicorum.lib. III. cap.
XLIII. p. 190.

runt, quod et odore ipsum aemulatur. Hanc Latini nepetam vocitarunt. En quomodo per fudenegi, vel faudenegi, ut scribit Bellunensis, quandoque pulejum, quandoque mentastrum intelligitur; nam, ut inquit Dioscorides, ἡ δὲ ζίτη εἶοκεν ἡδυόσμου ἀγρίου *tertia species calamenthi mentastro cognata est. Nec contraria aut pugnanti* Ebenbitari scripsit Avicenna, qui iisdem temporibus floruit, vocans calamentum *fudenegi*, compilatque, quae a Dioscoride παρὰ καλαμίνθης dicta fuerunt. Rabbini in ea sententia etiam sunt, ut vere asserant *fudenegi* esse *pulejum*, & non *origanum*, quod *sbatar* dixere, ut antea demonstravimus. R. Maimonides explicans Misnam in tractatu de Sabbatho, in quo de יוֹעוֹר mentio fit, quod aegris in Sabbatho comedi licet, tanquam cibum sanorum; vocem hoc modo aperit וְיוֹעוֹר הוּא בְּעֵרְבִי פוֹדֵנֵג *et jobexer Arabice dicitur fudenegi. R. Bartenora explicat jobexer פוֹלְיָאוּ בלעז vulgo pulejum, non polium, nam pulejum Cicero, & Columella dixere, Strabus Gallus puleum, Martialis vero pulleum. His accedit testimonium R. Samuelis Chalefii in libro, quem inscripsit עַץ הַיֵּם, cujus haec verba sunt: מַאי יוֹעוֹר פוֹדֵנֵג פוֹלְיָאוּ פִּירֵשׁ הַרְמְבֵם בְּעֵרְךָ פוֹדֵנֵג: quid est jobexer? est fudenach scilicet pulejum. R. Maimonides ita interpretatur apud Auctorem Aruk. quamvis in codicibus editis R. Maimonidis legamus פוֹדֵנֵג cum ג uti est apud Arabes, quibus*

c. XIV. m. c.
lxx.l. II. de Di-
vin.

dicitur ; non vero cum ρ . Auctor, qui Lexicon in-
 scripsit *Camus*, idest *Oceanum*, ait esse *fudenegi*
 اسم شعوب *nomen ab Arabibus usurpatum* ; vox
 p.1769. nempe *Perfica*, ut explicat Golius, qui pro *pulejo*
 interpretatur ; & in *Gazophylacio* linguae Per-
 p.262. & 225. sicae بطنج *pulejum* & *mentastrum* explicatur.
 Giggejus videtur vim vocis ignorasse, ubi notat
 الفودنج *herbam quandam* esse. Quamobrem appa-
 ret quam longissime a veritate deflexerit Salma-
 sius, qui asseruit *fudenegi* vocari *origanum* ; *shatar*
 vero esse *thymbram*, quam *Avicenna paris esse*
 cum *thymo potestatis* affirmat. Verum hoc in
 caussa non est, ut *shatar* sit *thymbra* ; quoniam
 I.III.c.XLV. p.198. perspectum est *Dioscoridem* *thymbrae* tribuisse
 eandem virtutem, quam habet *thymus*, his verbis
 δυνάται δὲ τὰ αὐτὰ τῷ θυμῳ, poterat enim *Avi-*
senna etiam asserere *thymbram* *paris esse potestatis*
 cum *pulejo*, *calamentho* vel *stoechade*, quae omnia
 operantur, ut *δριμέα*, quemadmodum *Theophra-*
 stus diligenter fermocinatur ; quinimo *Dioscori-*
 des plurimis plantis eandem potestatem assigna-
 vit, scilicet *stoechadem* juvare ad pectoris vitia, uti
 & *hyssopum* ; *tragoriganum* stomacho male affe-
 ctis & *lienosis* prodesse ; quae & *pulejo* tribuit ;
 primum etiam *thymo*, & secundum dictamno assi-
 gnans : evolvenda ac manibus versanda τὰ ἀντεμ-
 βαλλόμενα *Galen*i, quae scripsit ad *Diogenianum*,
 ubi ἀντὶ βροτάνη, ὀρίανον est praescriptum ἀντὶ
 δι-

δικτάμνῳ, γλήχῳ, ἢ ἐλελίϕακῳ, ἀντὶ ἐλελισφαίαν,
καλαμίνην, ἀντὶ καλαμίνης, ἀγχιον ὑδνόσμον, ἀντὶ
ὑδνόσμου καλαμίνην, quae tantum referre placuit, ut
constet, quantum aliquae plantae sint paris inter se
potestatis. Pleraque e Galeno transcripsit Avicenna,
& Galenus ex libris Dioscoridis, Philistii, & Euri-
phontis, ut ingenue ac liberaliter confessus est.

Nec vero sum inscius *shatar* esse nomen commune
ad plures species barbarum acuti odoris & saporis;
ut quandoque *thymbram*, vel *saturejam* significat;
nihilominus Arabes hanc uti speciem origani ha-
bent, quemadmodum Bellunensis opinatur, & una
istarum specierum *shatar* vel origani habet folia,
quibus *absynthium* similatur, & proprie dicitur
de herba, quam mulieres, & vulgares appellant
saturejam; & Golius معتري origani species, *satureja*;
citaturque Ebenbitar; imo *shatar* pro diversis epi-
thetis etiam pulejum significat, apud Arabes di-
ctum معتري الفرس proprie tamen *shatar* *origanum*
significat apud Golium. & Giggejus المعتري المعتر
origanum explicat, uti & in *Fabrica linguae Ara-
bicae* معتري *origanum* est. Nec verum esse reor;
quod Salmasius contendit, vocem nempe *shatar*
esse corruptam, atque ex Latino nomine *satureja*
truncatam, cum potius descendat a معتر accen-
dere, exardere; hinc معتر ignis معتر ignis accen-
sus ماعور *clibanus*, *fornax*. *Origanum* namque
uti & pulejum sunt urentis naturae, quae propterea
in-

Bell. in A-
rab. nom. in-
terp.

P. 1175.

P. 1357.

P. 727.

inter herbas *ῥερμαντικάς* collocantur a Dioscoride.

lib. III. cap.
XXXII. & c.
XXVI.

Thymbra vero cum ex effectibus, tum quia ejusdem potestatis est cum thymo, natura eadem ac proprietate praedita est, cui Virgilius gravem tribuit odorem, quem *δριμέα* Graeci vocant.

I. IV. Georg.

Serpylla *ἔ* *graviter spirantis copia thymbrae.*

in Acharn. p.
384. ed. Port.

Hesychius ἢ ὃ *θύμβρα* *δριμύ ἐστὶ βρώμα*, & Scholastes Aristophanis *δριμύ τὸ φυτὸν* vocat thymbra. Adde thymbra a rusticis solum vocatam

I. IX. c. IV.

saturejam. Columella, ubi de thymbra, *quam sa-*

I. XIX. c. VIII

turejam rustici vocant, & Plinius *haec apud nos habet vocabulum ἔ* *alterum satureja dicta in condimentario genere*; dictaque fuit *satureja* quia saturat, hinc *saturejus*; haec erat thymbra *σώαρη-*

Diosc. I. III.
c. XLV. pag.
191.

τη sativa, quae *ἀρχηγοτέρεα* δὲ πρὸς βρώσιν *ἀλά τὰ μὴ ἐπιτέλειαν* τὴν δριμύτητα *recipiebatur in cibos propter mitiorem acrimoniam*. Unde apud Atticos populares sui rustici *θυμβροφάγαι*, & *θυμβροπιδείπνοι* joco vocantur in Aristophanis *νεφέλαις*

p. 151.

καὶ φειδωλῶς ἐθρυσίβειν γαστρός καὶ θυμβροπιδείπναι pro parco ἔ *vitam discrucianti ventre ἔ* *nonnisi thymbra comedente*. Scholastes sic notat *ἐκ δὲ τῆ λαχάνης τὰς καλῶμεν ἀτελῶς καὶ φειδωλῶς ζῶντα θυμβροπιδείπνον*. Idem explicat *θύμβραν* *ἑίδος λαχάνης*, ὅτι *ἀρχανα* μόνον ἡσθιον *ἀτελῆ*. Quinimo *θυμβροφάγον* dixit esse *ἀρχοικον* & *θύμβρον* *θύμω ὅμοιον*, quod & Dioscorides primus pronuntiaverat de thymbra, quae sit ὅμοια *θύμω*, nec solum

lum *satureja*, sed veratrum etiam *vox rusticorum* Colum. de re rust. l. VI. in Acharn. p. 184 fuit, quibus sic vocabatur Helleborus. Hinc βλέπειν *θυμωροφάγον* apud Aristophanem est *liberaliter intueri*. Quamobrem patet *sbatar* Arabum non ex *satureja* derivatum vel formatum, ut autumavit Salmasius, cum alia & diversa fuerit derivatio *shatar* ac *saturejae*. *Shatar* enim exprimit vim herbae urentis & calidae nomine ab *حمر* *ardere* deducto; *satureja* vero, quia saturat; cibus enim pauperum ac rusticorum, qui thymbrae hoc nomen imposuerunt, ut diximus. In Jobo etiam legimus miseros c. XXX. v. 9. homines pro cibo usurpasse מלח, qui prae inopia, & egestate rerum decerpebant מלח עליו שח *mal-luach super arbutum*, ut vitam sic sustentarent. Ex Ebenbitar quid sit מלח explicatur; de halimo pertractans haec inquit *وامل المام يحمونه الملوح* *quod populus Syriae vocat maluch*. Avifenna vocat *ملوحا* Auctor vero Camus *ملاح*. Ebenbitar, & Avifenna quae de halimo habent, ex Dioscoride transcribunt, I. L. c. CXX. p. 62. qui ubi de halimo differens, sic ait *λαχανεύεται δ' αὐτῆς τὰ φύλλα ἐφόμῳ εἰς βρωσιν* *cujus folia ciborum gratia olerum modo decoquuntur*. Pythagoreis, qui frugaliter vitam agebant, halimum etiam cibus erat. Antiphanes

Τῶν Πυθαγορικῶν δὲ τυχὸν ἄθλιοί τινες
ἐν τῇ χαράδρᾳ ζῶγοντες ἄλιμα, καὶ κακὰ
τοιαῦτα συλλέγοντες

E Pythagoricis forte quidem pauperes, balima
exe-

ap. Athen. l. IV.

exedentes , quaeque talia colligunt , insipida terrae in biatibus . In Cilicia , ubi copiosum est hali-
Gal. de sim-
pl. med. fac.
l. VI. mum, καὶ τοὺς βλαστὺς αὐτῶν ἐσθίωσι προσφάτους τε
καὶ εἰς ἀπόθεσιν θησαυρίζοντες ἔθ' *germina ejus re-*
centia esitant , ἔθ' reponunt quoque in posterum
usui .

Sed illuc redeamus unde discessimus: nunc ad
trutinam revocanda loca Misnae , & Gemarae , in
quibus hyssopi fit mentio, ut demonstremus; quae
ibi de hyssopo dicuntur, origano aptari ad confir-
mandam magis ac stabiliendam sententiam no-
stram . In Misna haec de hyssopo Hebraeorum san-
in Para. c. XI.
mis. IX. ctio האווב שלשה קלחין ובהן שלשה גבעולין *byssopus* con-
stet *triplici caule, in quibus totidem culmi,* quod &
Num. c. XIX.
v. 18. notavit Jonathan paraphrastes Chaldaeus ויסוב אווב
תלת קלחין באיסרא חדא ἔθ' *capiet byssopum, tres nempe*
caules in uno fasciculo . Hyssopi enim apices sive
culmos Sacerdos Hebraeus in aquam separationis
immergebat, quae in vase erat, ad purgandos lepro-
sos ac reliquos, qui erant immundi. Origanum aptum
est cum suis caulibus seu culmis ad formandum fa-
sciculum , suffrutex quidem est; unde Theophrastus
I. I. hist. Plant.
c. XV. p. 16. in numero τῶν φυτῶνα καὶ ὧν illud posuit, cui & assigna-
I. VII. c. VI.
p. 140. vit καυλῶς, qui ἑλαχύτερα *scabrior*es sunt in sylve-
stri; caules scilicet illos, qui in Misna dicuntur קלחין,
vel ut explicat R. Maimonides שלשה שרשים וככל
com. in Para.
c. XI. mis. IX. שרש גבעול אחד ויבא בשלשה ענינים שלשה גבעולין *tres ra-*
dices, quarum unaquaeque continet culmum; binc
in

in tribus ramis tres erunt culmi; cuius מנהג *fasci-*
culus non poterat esse משה פחות *minor tribus*
ramis, ut explicat R. Salomon. Origanum, quam-
 vis suffrutex, furculosum est, acceditque magis ad
 naturam δένδρων καὶ θάμνων *arborum et fruti-*
cum ὅτι τὸ ξυλῶδι ἐστὶ *quod nimirum furculosum*
adsurgat, quemadmodum de natura suffruticum
 loquitur Theophrastus. Unde ex origano, utpote
 furculoso, possunt tres rami ad fasciculum adspersionis
 componi. Neque haec asserentes ab opinione antiquorum
 Hebraeorum recedemus, quibus hyssopus fuit in numero
 עצי *lignorum*. In Gemara חבלי אוזב הכניסין לעצים אין מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד
nullo modo licet uti die Sabbathi fasciculis hyssopi
pro lignis. R. Salomon לֹא עצי הכניסין exponit ייבש
ad siccandos eos. Quae demonstrant hyssopum suffruticem
 esse, cum suffrutex a Graecis φρύγανον dicatur
 ὡς τὸ φρύγειν, vel φρύγειν. Φρύγανα, vel
suffrutices, ut transtulit Theodorus Gaza novo
 vocabulo rei naturam adprime exprimente, sunt
 ligna sarmentosa, minuta, arida, & sicca ad cremandum
 facilia. Hesychius φρύγανον, ὕλη λεπτή, καὶ ξυεὶ
lignum tenue et siccum. Cassianus Bassus in libris Geoponicōn ἀφλεκτον *aridum, ad-*
ustum nominavit; ἐύφλεκτα autem ex Hesychio
 sunt εὐκαὴ ἔύλα, quae apud Latinos, ut ait Columella,
rustici cremium vocabant. Ulpiani locus lib. XXV. ad Sabinum
 adprime haec, quae diximus,

com. in Pa-
ra.Theoph. lib.
VI. hif. Plan.
c. 10. p. 118.tract. de Sab.
c. XVI. p. 128.
ed. Amstel.l. XXXII. c.
deleg. & si-
deicom.

C c

mus,

mus, confirmat, & explanat, *lignum* Ulpianus definit *quidquid comburendi causa paratum est*, & paucis interjectis, *lignorum appellatione in quibusdam regionibus (ut in Aegypto, ubi arundine pro ligno utuntur, & papyrus comburitur) & herbulae quaedam vel spinae, vel vepres continentur*. Ex quo Gemara illustratur, quae hyssopo *עץ* ligna tribuit, cujus fasciculis in Sabbatho uti licet *עץ* pro lignis, nempe *עץ* ad eos siccandos, ut faciliores essent ad cremandum. Apud R. Al-

com. in Lev. c. XIV. v. 3. sciechum hyssopus vocatur *עץ עץ* *lignum valde parvum*; Hebraei enim per *עץ* significant etiam *arbuscula & frutices, quorum caudex altius excrevit, & caulis ramos produxit*, uti notat Pagninus; quod ex Genesis libro probat, cui concordat Marinus *עץ* *lignum, arbor; lignum universale ad omnia ligna vel excisa, vel plantata excepta herba teneriori*, quae in Genesi dicitur *עץ*. Sicque comprehendit arbores, frutices, & suffrutices, quibus exprimendis Graeci tribus vocibus diversis utuntur quae sunt *δένδρον,θάμνος, & φρύγανον*, uti est apud Theophrastum. Cyrillus Alexandrinus hyssopum *ξύλῳ* facit his verbis *ἔλαττο καλεσμένης ὑσσώπου* *byssopi ligno*; & R. Maimonides de hyssopo haec habet *עץ עץ* *quemadmodum subtilis vel tenuis VIRGA byssopi*. Hinc clare explicatur locus Bibliorum, ubi de Salomone dicitur, quod *differuit etiam de Plantis a Cedro, quae est in Libano*

com. in Lev.
c. XIV. v. 3.

Gen. c. I.
v. 12.
in arc. Noë.

com. in Joh.
tom. IV. edit.
Parisi pag.
3067.

in tract.
okez. c. II.

a. Reg. c. IV.
v. 33.

bramo usque ad ezob, qui nascitur in pariete, ex quo aliqui deducebant, sed male, ezob esse herbam parietariam, & non in numero suffruticum ponendam. Quod longissime a vero distare palam erit cuilibet, si verba rite perpenderit. Salomon locutus quidem fuit de omnibus arboribus, five plantis, scilicet de magnis & parvis, initium ducendo a cedro usque ad ezob. Quamobrem cedrus & ezob sub nomine עֵץ continentur עֵץ הַדָּבָר על הַעֵץ nos indicavimus pro viribus nostris fruticem, & suffruticem apud Hebraeos comprehendi sub vocabulo עֵץ in quo & hyssopum contineri ex R. Salomone, ex Gemara, & Scemoth Rabba perspicuum fecimus. Quod & observavit Josephus Hebraeus hyssopum vocans δένδρον, ita explicans locum Salomonis καὶ ἐκείνου δὲ αἶδος δένδρον καὶ ἡ βολὴν αἶπεν δὲ τοῦ ὑσσώπου δὲ καὶ δένδρον. Accedunt etiam testimonia celeberrimorum Rabbiorum, qui commentaria in sacra Biblia conscripserunt. R. Levi filius Gerefcionis עֵץ הַדָּבָר כִּלְכִּיל חֲמוֹמִים מִן הַיִּתָּד גִּדּוּל in micr. II. par. I. Reg. c. V. v. 13. ipse enim locutus est de omnibus germinibus (vel plantis) a maximo usque ad minimum, a nobiliore usque ad ignobile. Ille utitur voce עֵץ pro עֵץ, quae est in textu; עֵץ enim significat arborem, germinem uti patet ex Genesi, ubi Moyses loquitur de igne sulphureo, quem pluit Deus, quique prae aliis subvertit etiam עֵץ הָאֵשׁ terrae virentia. Unde עֵץ

comprehendit arbores, frutices, suffrutices, & her-
 bas; summam צמח apud Ezechielem quidquid
 in campis est צמח השדה . Latinis proprie est *planta*
 quae ad herbas etiam refertur . Justinianus in *insti-*
tutionibus: si Titius alienam plantam in solo suo
posuerit; planta apud Theophilum in Graeca ver-
 sione est δένδρον, & φυτὸν, quod ultimum idem
 ac צמח Hebraeorum; pro *Planta* Florentinus &
 Cajus celebres Jureconfulti *arborem & herbam*
 usurparunt . Organum ab Scholiaste Aristopha-
 nis ἐν βαζάχοις, φυτὸν vocatur; quemadmodum
 a R. Levi צמח . Sed persequamur caetera, quae ad
 illustrandum locum Salomonis attinent . R. Levi
 כי ארז אשר בלבנון הוא יותר נכבד מהאוזב אשר בקר
 כי פעלות הצמח החזק יותר שלמות מאד ואכריו יותר רבים
 & *ita perspicuum est cedrum Libani praestantio-*
rem esse byssopo, quae in pariete nascitur; quo-
niam virtutes plantae illius, majoris perfe-
ctionis sunt, pluribusque ramis est referta. R. Sa-
 lomon ita etiam explicavit לו' עצים asseren-
 do Salomonem diservisse מה רפואות כל אחד ואחד וליטע
 בקרקע פלונית וכן על כהמם מה רפואתם ועיקר גידוליה ומאכלה
qua virtute quodque lignum, vel planta praedita
fit, & qua terra plantari debeat: diservit etiam
de animalibus, deque eorundem qualitate, deque
cibis, quibus vescuntur. Solum Isaacum Abarba-
 nellum invenimus asserentem, quod Salomon ver-
 ba fecerit de arborum virtutibus, ut fecerneret ce-
 drum

c.XVI. v.7.

l.II. tit. I. de
rer. divis.l.VII. ff. de
acquir. rer.
dom.l.II. & IX. ff.
de rer. divis.

drum plantatam in Libano, ab alia alibi plantata, quae proprietate & viribus, locorum causa, in quibus nascuntur, diversae sunt: unde & sermonem habuit de hyssopo nascente in pariete, quae natura diversa sit ab alia, quae gignitur alibi. Verum pauca tractavisset Salomon de arboribus & plantis, si sermonem restrinxisset tantummodo ad demonstrandas differentias generum diversorum cedri, vel hyssopi; ex textu enim constat disseruisse de Plantis, incipiens a cedro, quae in Libano est, usque ad hyssopum, quae nascitur in pariete, scilicet a Plantis maximis, usque ad minimas. Hebraeis cedrorum altitudo mira, quaeque alias inter arbores caput extollebat. Quod Graecis etiam fuit stupendum, maxime Theophrasto *θαυμαστόν*. Συρία ὅθεν τε τοῖς ὄρεσι διαφέροντα γίνεται τὰ δένδρα τὰ καύκασος καὶ τῷ ὕψει καὶ τῷ πλάτει Syriae enim in montibus cedri cum longitudine, tum crassitudine praestantissimae nascuntur; ignotae tamen sunt proprietates, quas Isaacus Abarbanellus tribuit cedris diversarum regionum, cum Theophrastus cedros Libani secernat τῷ ὕψει καὶ τῷ πλάτει ab aliis, quae alibi innascuntur.

hif. Plant.
l.VI. cap.IX.
p.115.

Neque vero opinandum est hyssopum inter herbas parietarias repositam ab Salomone, quando ait nasci בקיר cum קיר significet etiam *urbium moenia*, uti ex loco Josue, ubi dicitur domum Racab c. II. v. 15. esse בקיר sitam, scilicet in moenibus urbis Jerichuntinae;

rae extenduntur usque ad cubiti longitudinem ;
 aut aliquanto minus . Serpyllum sylvestre οὐχ ἔρ-
 πων non serpit , ἀλλὰ ὀρθὸς at in altum assurgens Dioscibid.
 ramulos edit tenues & furculosos ; contra vero
 hortense quacunque sui parte terram attingit .
 لها ورق واحسان فرقتها folio & ramis luxuriat , quod
 ex Dioscoride videtur translatum , qui de serpylli
 agrestis ramis , ait περίπλεα φύλλον refertos esse
 foliis ; qua ratione ζύγης dictum , quia plurima fo-
 lia ex singulis geniculis producit , vel quoniam
 emittit ramos συζυγῆς conjugatos . Theophrastus hist. Plant.
l.VII.c.VII.
 τὸ δὲ ἐρπύλλω ἴδιον ἢ αὐξήσεις τῶν βλαστῶν serpyllo
 peculiaris auctio germinium . قمر قدر مرز و جوش
 & folii mensura eadem , quae folii sampsucbi .
 Sampsucho enim tenuia ac minuta folia , uti & ser-
 pyllo sylvestri . Dioscorides tamen ait esse ὁμοία
 πρᾶντο foliis rutae similia , συμμυχίζων τῇ ὁσμῇ
 odore tamen sampsuchum imitatur . Unde ab
 Arabo etiam τῷ ὕμῳ assignatur مر و طعم مر لها sua-
 vis odor , sapor amarus ; peculiaris ac propria sunt
 serpyllo sylvestri ὁσμὴ ἡδᾶϊα jucundus odor , quod apud Diosc.
ibid.
 inter δριμύτεα etiam collocatur . Sicque propter
 odorem Dioscoridi est σφανωματικός , & propterea
 Musis dicatum

Τα' ῥόδα τα' δροσοέντα, καὶ κατάπυκν' ἔχεινα

ἔρπυλλος κείται τῆς Ἐλικωνίας .

& Eubulus in Auge σφαίνεις ἴσως βούλεσθε . πότε-
 ρον ἔρπυλ λίνεις, ἢ μυρτίνεις coronas fortasse vultis , apud Athen.
lxv. p.679.
 an

an e serpyllo, an e myrto. Sic etiam Cratinus in *effoeminatis* introducit quendam loquentem ac gloriantem se habere variis floribus caput coronatum, maximeque ἔρπυλλον nominat. Sapor amarus, cuius Arabs meminit, in floribus est, ἀνθὴν γενομένην δριμύτηα *flores gustanti acres* secundum Dioscoridem وجميع في ايام الربيع *Verno tempore colligitur*.

hif. Plant.
LVII. c. VII.
p. 129.

Theophrastus τῶ ἥρῳ φυτεύουσιν *vere serunt*, ac vere colligitur. Ex quibus evidens ac perspectum est, quae τῶ زوفا assignantur ab Isaaco Benom-rano, cuncta illa non de hyssopo, sed de serpyllo sylvestri verificari; cum hyssopus ulla supra faciem terrae extendatur ad cubiti longitudinem, quemadmodum Golius in Africa se observasse fatetur de زوفا. Unde melius ac verius serpyllum nominare debebat, quam hyssopum. In errore etiam Arabes reliqui fuerunt, ut Ebenbitar, & Malajesas, qui duplex genus hyssopi constituerunt, unum quod زوفا اليابس *byssopum siccam* herbam nempe; alterum زوفا وطب *byssopum humidam* vocant, quae quidem οἶσυντος est, pinguis nempe succus lanae. Quos

I. III. & VII.
c. XVII.

scd. III. de
ung. c. III.
tetrab. IV.
ser. III. scd.
XXV.

in errorem abduxerunt Medici Graeci sequioris aevi, nam Paulus Aegineta ὕσσωπον βοτάνην, & ὕσσωπον ὕσσωπον habet, sicut & apud Myrepsum & Aëtium mentio ὕσσωπον ὕσσωπον loco οἶσυντος. Plus tamen peccarunt Arabes, qui non dixerunt hyssopum herbam, sed hyssopum siccam, & hyssopum humidam notionibus confusis, ac a veritate disjunctis.

(209)

ctis . Oesyphus enim est ὁ τ' ἀγνὸς ῥύπῳ, vel ut vid. Hesych.
 emendat Salmasius, ὄϊος. Dioscorides primus vocem
 hanc ita explicavit το' ἐκ τῶν οἰσυπηρῶν ἐρίων λίπος lib. II. cap. LXXXIV. p. 108.
succidarum lanarum pinguis succus; nec οἰσυπῳ
 dictus de lanis, ut existimavit Heinsius in Aristar-
 cho, quamvis postea errorem perspexerit atque
 emendaverit, sed de sordibus lanae interpretandus.
 Unde apud Galenum ἐρίοι οἰσύπηροι, & apud Hero-
 dotum οἰσυπος προβάτων, qua utebantur Aegyptii
 ad urendam carnem, cui illam imponebant; Graeci
 vero, maxime Galenus, pro emplastris. com. II. in Hipp. de fractur. aph. LXXII.

Salomon ergo locutus fuit de plantis magnis
 & parvis, ortum ducens a cedro usque ad hyssopum,
 quam nasci affirmavit prope moenia & muros Hie-
 rosolymae, quae supra montes jacebat; etenim
 Hebraei Scriptores, qui sacra Biblia exarabant, no-
 tiones claras & faciles rerum, quae oculis occurre-
 bant, populo Judaico objiciebant, ac proponebant.
 Cumque illis cedrus pro maxima haberetur planta,
 hyssopus vero pro parva; ideo illarum ideis usi
 sunt, ut significarent Salomonem de magnis, &
 parvis plantis disseruisse.

Demonstravimus ex Theophrasto origa-
 num καυλὸς habere; ut idoneum haberetur
 insersioni faciendae immundis & leprosis;
 nunc probabimus origanum fuisse hyssopum,
 quae Christo oblata fuit cum sponsia ple-
 na aceti, & calamo involuta. Origenes tamen,

Dd

qui

qui peritia linguarum Orientalium Biblia commentariis explanavit, ὕσσωπον, cujus mentio in novo foedere, explicat ὕσσωπος κάλαμον *byssopi caulem*, cui defixa, vel involuta erat sponsia. Unde conciliare inter se, & explanare contendit ὕσσωπον,

c. XIX. v. 29.

c. XXVII.

v. 48.

c. XV. v. 36.

quam memorat Johannes; & κάλαμον, quem legimus apud Matthæum, & Marcum, asserens κάλαμον esse caulem ipsius hyssopi. Cujus sententiam sequitur & Salmasius, cui alienum non videtur a

linguae Graecae natura & proprietate κάλαμον sumi pro cujuslibet fruticis vel suffruticis caule, testimonio Plinii, qui Graecorum, Romanorumque commentaria evoluit de rebus Botanicis tractantia.

LXXXIV.

c. XIV.

Rubo enim Idaeo *calamos*, idest caules tribuit. *Idaeus rubus dicitur, quoniam in Ida, non alias nascitur: est enim tenerior ac minor, rarioribus CALAMIS innocentioribus, sub arborum umbra nascens.* Quae forsitan, ut illi moris est, ex aliquo Graeco exscripsit; apud quem invenit καλάμυς.

LXX. etiam Interpretes vocarunt καλαμίσκος, quamvis μεταφορικῶς, ramos candelabri, qui ex scapo majori exeunt, quemadmodum folia ex trunco arboris, aut fruticis. Illud etiam adjungit ex versione Arabica N. T. ὕσσωπος Johannis على قصب *supra calamum* translatum, non *calamum*, sed *tenuem virgam* denotare, cum قصب Avicennae sint tenues virgae vel culmi serpylli, vel origani. Nos tamen mirari non cessamus ab aliquibus accusatum

satum erroris vel incuriae Scribam Novi Testa-
 menti, uti fecerunt Daniel Heinſius, & Samuel
 Bochartus, quorum unus in Evangelio Johannis
 loco ὑσώπω contendit legendum οἰσύνω, acce-
 pitque maximo quidem cum errore οἰσύνον pro
 lana, & non pro fordibus & pinguedine, quibus
 lana solet infici. Alter vero accusavit Scribam er-
 roris, dum posuit ὑσσωπον pro ὑσώπω. Ambo
 enim lectionem antiquam tamque vetustam muta-
 runt sine ope & auxilio antiquorum Codicum, ne-
 que freti auctoritate Patrum, in quibus eam lectio-
 nem reperirent, uti ex nostris aliqui magna cum
 laude, ac industria fecerunt in interpretandis ob-
 scuris locis Bibliorum. Quare contradicendum illis
 eodem modo, ac Strabo Zenonem impugnavit
 contendentem emendare locum Homeri, in libro
 fortasse, cui titulus περὶ βλημάτων Ὀμηρικῶν, cujus
 meminit Laërtius. Ita illum arguit τὴν μὲν οὖν
 γραφὴν ἐκ ἀνάγκης κινεῖν παλαιὰν οὖσαν *sed scriptu-
 ram mutare, cum sit vetusta, non est necesse.* A quo
 idem Strabo alias magnopere animo abhorret τὸ
 μὲν οὖν τὴν γραφὴν κινεῖν ἐκ τοσούτων ἐτῶν βιβλικῆς
 σαφούς ἀδείας *enimvero supervacaneum for-
 tasse fuerit, Scripturam a tot jam annis compro-
 batam velle loco movere.* Quod prius Timonem
 dixisse legimus, qui interrogatus ab Arato, quo
 pacto quispiam Homeri poema sine mendis conse-
 qui posset, illum dixisse ajunt αἱ τοῖς ἀρχαίοις ἀνιγνόμε-
 ναι. ap. Diog. La-
ert. p. 703.

com. in Joh.
tom. IV. pag.
3067.

in Joh. pag.
442.

φοις ὡς ἀντοῖ *antiqua si incidat exemplaria* . Saeculo quidem III. in Codicibus & in ore hominum lectio erat ὡς ὡπ in Johannis Evangelio , ut deducitur ex Origene, quod etiam saeculo V. vigeat; Cyrillus enim Alexandrinus lectionem , quae in praesentia est in Codicibus novi foederis de hyssopo probat , sed ut difficultatem solveret ac dirimeret, hanc invenit viam ἐστὶ δὲ ἔκ ἀμφίβολον, ὡς οὐκ ἂν ἀλλήλοις ἐν τοῖς οὕτω μικροῖς, καὶ τῷ μηδενὸς ἀξίῳ ἀντεφώνησαν οἱ Ευαγγελιστῆς, καὶ τοὶ συνεχθῆντες καὶ ἐν τοῖς ἀνακρίοις, ὅτι μάλιστα συμβαίνοντες τε καὶ συμφθερόμενοι *dubium autem non est Evangelistas in rebus adeo minutis & non magni momenti non discrepare, quamvis in necessariis maxime consentiant* . Quod tamen evitandum censemus, cum accusare contrarietatis Evangelistas vetitum ac nefas sit in rebus etiam minimis ac parvi momenti. Theodorus tamen Heraclota a Corderio relatus solum innuit Hebraeos αὐτῷ σπόγγον ὅξος μεσὸν μεθ' ὡς ὡπ illi (nimirum Christo) *spongiam aceto plenam cum hyssopo* tradidisse, non enim memorat calamum , cui hyssopus circumvoluta fuerit . Idque evenisse certo censemus , quod libri Heraclotae solum fragmenta, non vero volumen integrum ad nos pervenerit ex more Librariorum , qui libros contrahebant , ut facilius legerentur , vel ut nimio parcerent labori, uti & accidit de quibusdam Livii, & Dionis libris , quorum fragmenta tantum nobis

nobis reliquerunt. In Victore Antiocheno ex frag-

mentis, quae edita habemus, eadem ratione hyssopus non memoratur ἢ τῷ ὄξυς πάλιν πρὸς αὐτὴν δὲ τῷ σπόγγῳ τῷ ἀνασθητῷ καὶ ἀπεδύτῃ πεδιᾷς ἔργον ἦν

ap. Cord. in
Mar. c. XV.
v. 36. p. 295.

*oblatio vero aceti per spongiam insanum ac illibere-
rale ludibrium fuit.* Verum non ad ludibrium,

sed ad reficiendas vires acetum, & hyssopus oblata :
quod rite cognovisset, si mentem ad textum in-

tendisset. Hebraei opinabantur Jesum Christum vo-

casae Eliam, ut sibi auxilium ac operam praeberet;

in Evangel.
Mar. c. XV.
v. 34-35. 36.

quamobrem illis placuit diutius in vitam retinere
oblata spongia aceto plena cum hyssopo, ut odore

aceti ac hyssopi vires reficeret & diutius viveret,
quousque, ut putabant, Elias venisset; legimus

I. ad Glau-
con.

ἀρχαῖν δ' αὐτοῖς μελικράτῃ τε διδόναι πόμα, ἢ θύμῳ,
ἢ ΟΡΓΑΝΟΤ, ἢ γλήχωνος *sufficere si eis dederis*

melicrati potum, in quo ebulliverit thymus vel

ORIGANUM, *vel pulejum.* Quae letargicis

I. III. de me-
thod. med.
c. XX.

etiam conferunt; eis ἐναφεψῶντες ὄξος θύμον, ἢ γλή-
χωνα, καὶ ΟΡΓΑΝΟΝ *incoquentes aceto thymum*

vel pulejum, vel ORIGANUM, quibus naribus

admotis humorum crassities dissipatur, ut philoso-

phabatur Galenus, vel quia, ut asserunt saniores
Philosophi, vel Medici, vi subtilium particularum

motus in sanguine fit major, unde ex ejus rarefa-
ctione, spirituum copiosior generatio derivatur,

qui in corpore motum ac sensum magis augeant.

Quare

Quare verosimile est fasciculo hyssopi, nempe origani, cui involuta fuerit spongia plena aceti supra calamum, naribus admoto, Hebraeos usos fuisse ad reficiendas, ac restaurandas vires Christi jam diminitas & labefactatas; non enim uno caule hyssopi sive origani utebantur Hebraei, sed *שלוש קלחין* *triplici caule*, quibus simul unitis *אגודה* *fasciculus* constabat, ut plenius madefieret origanum.

Verum Samuel Bochartus in eam opinionem non descendit, ut dicat spongiam infixam vel circumvolutam in fasciculo hyssopi sive origani, sed potius opinatur hyssopum cum spongia plena aceti fuisse infixam, vel circumligatam calamo ad praebendam illam Christo affixo Cruci, quam valde altam ac sublimem ille facit. Contra Claudius Salmasius autumavit Crucem non fuisse tam sublimem, atque in altum erectam, ut ad illam non potuerint pertingere Hebraei ad offerendam Christo spongiam aceto plenam, & cauli hyssopi circumligatam, ut ille contendit. In primis silentio praetermissum non fuisset ab Evangelistis, si Crux fuisset sublimis, ac magnopere in altum erecta, quemadmodum in Bibliis de cruce Hamani, quae LV. cubitos aequabat, & de cruce Reguli apud Carthaginienses mentio facta est a Silio Italico. Accedit, si crux sublimis fuisset, quomodo poterant Hebraei cruci affixis crura frangere, sicuti fecerunt duobus latronibus, quos nondum esse mortuos senserant; idem Christo fa-

cturi,

Esth. c. VIII.
v. 9. & 10.

auri, si vitam non efflasset; quique hoc perege- Joh. XIX. v. 32.
 runt, non quidem equites erant, sed *σφατιώται pe-*
dites; neque etiam tam sublimis erat, cum Christus
 eam bajulaverit: quem morem observabant cruci
 affigendi. Plutarchus *ἕκαστος τῶν κακῶν ἐκφέρει* de ser. num. vind.
τὸν ἑαυτοῦ σταυρὸν, & Artemidorus ὁ μέλλων σταυρῶ LII. c. LXL.
προσηλῶσαι πρότερον αὐτὸν βασάζει. Imo legimus
 apud Ethnicos, canes, lupos vesci intestinis crucia-
 riorum. Catullus ep. CVI.

intestina canes, cetera membra lupi.

Apulejus: *Et patibuli cruciatum cum canes &* I. VI. met. in fin.
vultures intima protrahent viscera. Quas Salma-
 sii conjecturas a veritate longe distare postea de-
 monstrabimus. Nunc Bocharti rationes uti futes
 ac non firmi roboris ostendemus, qui, ut probet
 cruces fuisse sublimes, ex Auctoribus Ethnicis de-
 ducere conatur, apud quos legitur *ascendere in*
crucem, in crucem tolli, agi, erigi, & ab Syris,
quibus crucifigere est ἄρι in altum evehere, & crux
καρι a tollendo. Hæc enim solum denotare vi-
 dentur cum cruciarius a carnifice imponebatur
ἐπὶ πηγμᾶι in medio stipitis, nempe super palo
e medio stipite exeunte, cui insidebat cruciarius,
quod πῆγμα ipse corpore vel natibus cooperiebat,
sicque in altum cruci affigendi tollebantur. Quod
verificatur tam de his, qui in crucem ordinariam,
quam extraordinariam erigebantur. Justinus καὶ In dial. cum Tryph. p. 318 ed. Paris.
τοῦ ἐν τῷ μέσῳ πηγνύμενον ὡς κέραι καὶ αὐτοῦ ὕψι-
χον

χον δὲν , ἐφ' ᾧ ἐποχοῦνται οἱ σαυροῦργοι *ἔ* quod in
medio impactum erat, instar cornu, ἔ ipsum emi-
 net, cui inequitant , *ἔ* quo veſtantur , qui cruci
 affiguntur . Vox ἐποχῆς , qua utitur Justinus
 Martyr , dicitur de equo , cui eques infidet , ut ex-
 plicat Eustathius commentariis in odysseam . Ire-
 naeus asserit ibi *requiescere qui clavis affigitur* ;
 quod Tertullianus *ſedilis exceſſum* appellat , finem
 nempe ſtipitis ; ipſumque palum e medio ſtipitis
 exeuntem comparat *Unicornis cornui* ; hac de
 cauſa palo *ſubleuabantur, evehebantur, tolleban-*
tur cruciarii a carnifice . Eandem φεγ'σιν & ob-
 ſervatam ab Ethnicis comperimus , ubi loquuntur
 de equitibus , *aſcendere, inſilire, ſalire* in equum ,
 ope nimirum fervorum , qui dominum ſubleuabant
 & equo imponebant , cum perſpectum ſit , quas
 vulgo vocant *ſtaphas* , uſitatas non fuiſſe antiquis
 temporibus , uti ex nummis , ex columnis Trajani
 & Antonini , & ex ſtatua equeſtri Marci Aurelii vi-
 dere licet , in quibus talia non conſpicimus ; ſed in-
 troductas ſaeculo Juſtini Imperatoris .

I. II. adv.
 haereſ.

I. II. adv. nat.

adv. Hebr.
 c. X.

Has clariffimorum Virorum opinationes re-
 cenſere placuit , ut rationes illorum futiles ac vanas
 explicaremus : quae tamen nobis nihil officere vi-
 dentur , nam ſive ordinariae , ſive extraordinariae
 altitudinis fuerit Crux , in quam ſublatus Chriſtus
 ὁ μεσίτης noster , non propterea deducitur hyſſo-
 pum illi oblatam, origanum non fuiſſe; nobis enim
 ſuffi-

sufficit probasse hisopum ad reficiendas Christi vires fuisse destinatum; quod origano convenire demonstravimus. Caeterum Crucem Christi ordinariam non fuisse, ex TRADITIONE potius, quam ex Bibliis affirmare non dubitamus: in Bibliis enim silentium est de forma ordinaria, vel extraordinaria crucis, quod nobis ex traditione manifestum. Qua in re opinionem sectamur Jacobi Gretseri clar. Viri ex familia Jesuitarum ac de Religione Catholica benemeriti, qui EX VETERI TRADITIONE probat *Crucis erectam trabem XV. transversarium vero lignum VIII. pedum, vel, ut alii dicunt, palmorum*; quam PERSUASIONEM TEMPORE ET PUBLICO CONSENSU CORROBORATAM ET INVETERATAM affirmat. Neque rationes Salmasii tanti momenti reputamus, ut illas rejicere ac oppugnare non valeamus; nam quod affert de canibus vel lupis, qui intestina, carnemque cruciariorum comedebant; de Christi sacro Corpore locum non habet, quod e cruce sublatum ac monumento traditum; neque argumentum ex crucis pondere petatum aliquid proficit, nam & illam cum Simone Cyraeneo Christum bajulasse verosimile est ex sententia Gajetani. Quod vero ex fractione crurum profert, haec frangi poterant, si opus fuisset, etiam a peditibus, quibus id munus ab Hebraeis erat impositum. Accedit, quod eadem ratio cur ab Evan-

I. I. de Sanct.
Cruc. p. 34.

E e gelii

gellii Scriptoribus silentio praetermissum loqui de forma extraordinaria crucis, etiam pro nobis pugnat. Neque nos movet, quod deducit ex interpretatione vocis قصب in versione Arabica Novi Testamenti, quam accipit pro *culmo* vel *tenui virga*, qualem hyssopo tribuit: etenim in versione Romae edita in Typographia Medicea, quae clarissimis Viris Arabicam linguam adprime edoctis fuit demandata, *calamum* Latine factam, vocem قصب legimus: & recte quidem, cum apud Arabes praecipue *calamum* denoter ex Golii, & Giggei testimonio, uti & καλαμος Graecis est, quam vocem Latini postea usurparunt eadem significationis idea. Nos etiam Bocharti dubias rationes rejicimus, quamvis ejus sententia vera sit, cum ex Auctoribus Ethnicis, qui pro ipso non stant, non vero ex traditione eas deduxerit, cui Haeretici bellum insensissimum semper intulerunt.

Caetera nunc persequamur, quae de hyssopo dicuntur, ut ea per nos aptari queant origano.

c. xiv. R. Maimonides notis in Misnam נגעים asserit hyssopum, cujus usus in expiationibus, comedi.

והוא הוא האורגאנו אשר ירגילו אותו האנשים במאכלותם *hyssopus est origanum, quo utuntur homines in cibis.*

c. III. m. l. x. & in פרה idem Maimonides asserit, quod hyssopus Biblica sit הוא אשר ירגילו אנשים מאכל ונרקחו illa quam homines in cibis adhibent; quamve nos melle in Occidentis plagis condire

dire solemus. R. Aben Ezra, postquam in medio posuit opinionem R. Saadiae, qui in paraphrasi Arabica מורחב transulit; *quod* ille explicat מורחב subjungit haec מורחב במיני מרעמים *berba est preciosa*, qua utuntur *in cibis*; ex quo clare ac vere concludimus hyssopum Biblicam esse origanum, quod Ethnici in cibis etiam collaudarunt. Julius Pollux, qui floruit temporibus Commodi, cuique suum egregium opus inscribit, refert aliquot versus Aristophanis ἐν τῷ γήρα in *seneſta*, quos ita ad metri mensuram revocavit ac disposuit doctissimus vir Gothofredus Jungermannus, qui Pollucis editionem maculis purgatam, notisque amplissimis ornatam cum orbe literario communicavit

in Exod.
c. XL. v. 22.

I. VI. c. X.
p. 607.

ὄξωτα', σιλφίωτα', βολβός, τεύτλιον,
περίκομμα, θρίον, ἐκέφαλος, OPIGANON.
acida, balsamenta, bulbus, beta, circumcissum, thrium, cerebrum, εῖ ORIGANUM, quae inter condimenta Aristophanes recenset. Alexis comicus in λεύκη coquum inducit talia loquentem, ut rite Saurus praeparetur

ap. Athen.
I. VII. p. 322.

δραπνύξας θ' ὄλον,
τῷ σιλφίῳ μάστιγον εὖ γε καὶ καλῶς,
τυρῶ τε σάξον ἀλσί ᾧ ἢ δ' OPIGANΩ
ubi dispicueris totum, rite ac probe lasere pulsato, caseoque, sale, ac ORIGANO farcito. Anaxandridas etiam haec prodidit ἀσπάραγον σχῆκον. τῷ

ap. Athen.
I. II. p. 68.

Ec 2

τέμνων

τέμνων καὶ ΟΡΙΓΑΝΟΝ, ὃς δὲ σεμνύνει τὸ τὰρίχον
 ὁμῶς μίχθ' ἐν κοριαννῷ *asparagum concidit ac len-*
tiscum, ἔθ' ΟΡΙΓΑΝΟΝ *quod admixtum co-*
riandro salsamentis gratiam addidit ἔθ' *orna-*
mentum. Et apud Sotadem mediae Comoediae
 ap. Athen.
 I. VII. p. 293. scriptorem introducitur coquus haec de mullis
 & turdis dicens

ἀλμῇ τε λιπαρᾷ ὠδ' αὐτίθην ΟΡΙΓΑΝΟΝ
addita pingui muria, ἔθ' ΟΡΙΓΑΝΟ *farcivi*.

Quamobrem mirum non est, si aetate R. Mai-
 monidis in more positum origanum melle condiri,
 in tr. Para.
 c. III. שבתא ונתנה ונתנה Id fortasse acrimoniae causa fa-
 ctum, succo enim acri praeditum est. Theophras-
 I. I. hif. Pl.
 c. XIX. p. 21. tus de succis plantarum οἱ δὲ δριμύεις εἶον ὀρίγανον
alii vero acres, ut origani; recte igitur Antiqui
 dixere σαπρὸς τὰρίχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ *putrida sal-*
samenta amant origanum, cum propter acrimo-
 niam minus putor percipiatur, vel quia a majori
 putore origanum illa impedit: ex succo acri origa-
 ni proverbium derivatum βλέπεν ὀρίγανον *origa-*
num intueri, quod de his dictum, qui se viriliter
 gerunt, ut ex Aristophane patet ἐν βαρβαρίοις
 p. 240.

ἀλλ' ὅμως ἐγὼ παρέξω
 'μαυτὸν ἀνδρῆον τὸ λῆμα,
 καὶ βλέποντ' ὀρίγανον.

sed virum tamen praebebo memet atque animi po-
tentem ac tuentem origanum. Scholiastes adno-
 tat esse ὀρίγανον δριμύ. τοῖς τὸν γὰρ τὸ φυτόν. Idem
 etiam

etiam dicitur apud Arabes, ut notat Giggejus ;
apud quos *المعتزى alshatari* est vir praeſtans , for-
tis , *ἄλσῃ audax* , quae vox ab *ἄλσῃ origano* prove-
nit . Graeci etiam eadem de cauſſa dicunt βλέπειν
κάρδαμα *intueri naſturtium* , de his , qui acri ſunt
animo . Aristophanes

in veſp.
p.469.

ἵνα εἰδῇ οἷον ἐς' ἀνδρῶν Τρόπος

ὄξυθύμων ἔ δικαίων καὶ βλέπόντων κάρδαμα
ut ſciatis qualibus ſint praediti iſti moribus acri-
ter juſti, qui vident naſturtia . Scholiaſtes καρδά-

p.481.

μοις tribuit δριμύτητα , & in comoedia , cui titulus
ῥεσμοφοριαζῶσα ait κάρδαμον δριμυτήτης βοτάνης
εἶδος . Unde acris ſucci cauſſa naſturtium inter con-
dimenta ab Graecis fuit numeratum , ut memorat
ex Antiphane Athenaeus . Illud proverbium etiam
non praetereundum , quod apud eundem Aristo-
phanem legimus ſuperioribus non diſſimile , neque
contrarium , ſcilicet βλέπειν νάπυ *ſinapi intueri*

l.II. p.62.

in equit.
p.326.

καὶ βλέπει νάπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασας

Sinapi reſpexit , *ἔ frontem contraxit* ; quamvis
Antiqui σίναπι legerent in Aristophane , ut Crates
de Atticis vocabulis . Athenaeus tamen νάπυ con-

l.IX. p.367.

tendit legendum , quoniam ὕδατος δ' Ἀθηναίων σίναπι
ἔφη . Mentem Aristophanis ſic explicat Scholia-
ſtes καὶ ἀνέβλεψε δριμὺ καὶ ὄργιλον , quoniam , ut
ſubjungit , σίνηπι ἐστὶ δὲ δριμὺ τὴν φύσιν *Sinapi natu-*
ra quidem acre eſt ; quod ab Theophrasto addiſce-
re potuit , qui ſuccos ſinapis δριμύς facit . Anthip-
pus

ap. Athen.
l. IX. p. 404.

pus Comicus ἐν τῷ ἐκκαλυπτομῶν coquum ita introducit loquentem de senibus, quorum corpora multo pigriora sunt, quam juvenum

Σίναπι τούτοις παρατίθημι καὶ ποιεῶ
χυλὰς ἐχορδύας δριμύτητος τὴν φύσιν
ἵνα διεγείρας πνευμαλῶ τὸν αἶρα.

his (senibus) appono *sinapi*, & *exprimo succos*, qui *natura sunt acres*, ut *agitatus aer in flatus vertatur*. Quare sinapis uti acris inimica est oculis. Plautus in pseudolo

teritur sinapis scelerata, tum illi, qui terunt, priusquam triverint, oculi ut extillent, facit.

ap. Hieroph.
& in Gazoph.
ling. Perf. p.
316.

hinc pro condimento apud Graecos, & Persas, quibus dicitur *سینا*. Aliud dictum in Aristophane legimus superioribus affine, atque cognatum

in Equit.
p. 316.

ἵν' ἀμεινον ᾧ τᾶν ἐσκορδομῶν μάχῃ
ut *plenus alliis resistas fortius*, quod sic explanat Scholiastes κατὰφαγε τὰ σκορδοῖα ἵνα ὀξύτερος γενόμενος καὶ σκορδόδιδι ξαφὲς γένη ὡς οἱ ἀλεκτρυόνες, refertur enim ad Veterum morem, qui Gallis pugnaturis allium edendum praebebant ἵνα δριμύτεροι ᾤσιν ἐς τὴν μάχην ut *acriores*, & *animosiores ad pugnam essent*, quem morem Angli nunc observant; hinc *fortes, animosos σκορδαλῆς* Graeci vocabant, quae vox deinde in castra Latinorum transivit.

Petr. in satyr.
Senec. epist.
LVII. &
LXXXIV.

Unde patet succum origani acrem esse, ex iis, quae

quae ex Aristophane, aliisque commemoravimus. Quare male Herodotus Grammaticus deduxit originem ὀρίανθ ἐκ τῆ ὀρέᾳν *videre*, & γανῶν *clarificare*, quod aciem oculorum illustret, quando potius est inimicum & adversum oculis. Hippocrates ὁ ὀρίαντος ὀφθαλμοῖσιν κακὸν γινόμενος *origanum* *l.v. Epid.* oculis nocet acrimoniae causa, propter quam ab Maimonide illud melle condiri solitum. Sic etiam apud Graecos in mensis apponebatur

σιλφιοπαρεομελιτοκατακεχυμένο.

ap. Aristoph.
in con. pag.
759.

Silphium melle interfuso. Silphium Hippocrati est radix, teste Galeno, quod & Nicander ῥιζέιον κυρ-
νάϊκον vocat; mel fundebatur silphio, quoniam radix δριμύα, eadem ratione ac origano temporibus Maimonidis fundi consuetum. Antiqui silphium etiam comminuebant & conterebant, carnibusque cum caseo, oleo, & aceto superinfundebant.

in lex. voc.
Hip.

ap. Diosc. lib.
III. c. XCIV.
p. 214.

Aristophanes

in avib.
p. 766.

ἀλλ' ὀπικνωσιν τυρὸν, ἔλαιον,

σίλφιον, ὄζος.

Scholiales vocem ὀπικνωσιν sic interpretatur ὀπ-
βάλλασι συνῖψαντες παρὰ τὸ κναίνειν τὸ διαφθεῖρειν
intelligit de radice fusa ac comminuta, σίλφιον δὲ
ῥίζα ἡδύσμος, quam dicit esse πρὸς ἀρτύματα *condi-*
mentum; quod & alias repetit. Indubitatum enim
est, Antiquis silphium inter condimenta fuisse nu-
meratum, ut ex Antiphane probat Athenaeus, qui
inter ἀρτύματα *condimenta* recenset silphium,
necnon

in Equit.
p. 142.

p. 623.

necnon origanum , thymum , & alia . Quinimo
 p. 68. Epænetus in libro, quem condimentarium inscrip-
 sit, laudibus effert σίλφιον . Ipsissimum est apud
 Aristophanem

in avib.
 p. 613.

τὴν Τυρίκνησιν τις δότω . φέρε σίλφιον ,
 λυγρὸν φερέτω

ibid. p. 566.

*Casiteram aliquis det , fer silpbium , caseum fe-
 rat aliquis ;* πολυτίμητον quidem erat, ut ait Scho-
 liaſtes, quod probat ex Aristophane in Pluto , ubi
 Sycophanta respondet iusto viro se adduci non pos-
 se, ut non calumnietur

ὅδ' ἂν εἰ δόιης γέ μοι
 τὸν πλεῖστον αὐτόν, καὶ τὸ βάλῃς σίλφιον .

non si dares mihi Plutum ipsum & Batti silpbium.

in mor. novo.
 part. III.
 c XLVI.

Cur vero hyssopus sit adhibita vaccae rufae ,
 purificationi leprae, & aspersioni sanguinis Pascha-
 lis, R. Maimonides nullam rationem assignari pos-
 se ingenue fatetur σιη τη ηγδι ηλ ηνω Nos tamen
 ex Cheremone apud Porphyrium , ex Patribus
 Graecis, ex Hieronymo, & ex ipsismet Rabbiniſ
 virtuti hyssopi id tribuere non dubitamus : e quo
 etiam sententiam nostram pro origano confirma-
 bimus . Aegyptii Sacerdotes hyssopo vim purga-
 tricem adscribebant . Porphyrius περὶ ἀποχῆς . τοῦ

I. IV. p. 364.
 ed. Fogerol.

πολύ γὰρ αὐτῷ ἡ διωάμεως ΚΑΘΑΙΡΕΙΝ ἔφασαν
 τὸν ὕδατον . Hinc Barnabas in epistola Catholica
 καὶ ἀλγῶν τὴν σάρκα διὰ τῶ ῥύπυ τῶ ὕδατος ἰᾶται
*qui & corpore aegrotat a sordibus per byssopum
 curatur.*

curatur. Non absimile in libro *mekor cbaim* le-

gemus ומדרב הטבע טוב הוא להסיר כל עפוש שבא מהחור

quamobrem natura optima est (hyssopus) pro tra-

bendis ad se quae aërem inficiunt. Hieronymus

in Psal. L.

etiam vim purgatricem illi adsignat hisce verbis :

hyssopus curandis pulmonibus aptus est, ut avertat

inflammationem. Quod ab Origene prius tradi-

hom. VIII.

in cap. Le-

vit. XII. &

XIII.

tum : *hoc genus herbae naturam habere Medici*

ferunt, ut diluat & expurget, si quae pectori ho-

minum sordes ex corruptione noxii humoris inse-

derint; unde & necessario in expurgatione pecca-

torum. hujuscemodi graminis figura suscepta est.

Cyrillus tamen Alexandrinus ad eluendas non pe-

in Levitic.

P. 357.

ctoris, sed intestinorum sordes utilem praedicat

πόα ἢ ὕσσωπος θερμὴ τε τῇ φύσει ἀλγισμὸν χέειν οἶσιν

ἐν EN ΣΠΛΑΓΧΝΟΙΣ συννεμδύνη καὶ ψυχρὰ

ἀκαθαρσίαν *hyssopus enim herba natura est calida,*

& apta ad purgandam phlegmaticam & frigi-

dam IN INTESTINIS collectam immunditiam.

Athanasius etiam, vel Theodorus Heracleota, uti

in Psal. L.

V. 9.

ap. Cord.

P. 999.

vim θερμαίνουσαν καὶ πάντα τὸν ἐν ἡμῖν ἔντρονον ἀπο-

μύχουσαν *utpote calefacientem, & sordes omnes*

in nobis eluentem, maximeque utilem πρὸς ἀπο-

P. 989.

καθάρισιν τῶν ἐν σπλάγχνοις ad viscerum emunda-

tionem; quod fortasse evenit propter θερμότητα

Theod. Hera-

cl. quae. XIX

in Levit.

καὶ ὁσμίαν caliditatem ac suavem odorem. Un-

de refellitur Samuel Bochartus, qui asserit in *hys-*

Ff

sopi

de Anim. S.
Scrip. tom. I.
p. 587. edit.
Frauc.
in Matthae.
c. VIII. apud
Cord. p. 295.

or. XL. p. 643.
ed. Paris.

Tetrab. I.
ser. I.

LII. c. V.

I. VII. de
remed.

in Alexiph.

sopi natura nihil esse σμηκτικὸν nisi in lege Moſis.

Cum prae aliis Cyrillus σμηκτικὴν τῶν ἐκ ψυχῆ-
τητ^{ος} παρῶν *frigidorum morborum absterſivam*
hyssopum faciat ; neque aliter Gregorius Nazian-
zenus , quam ἐνπτικὴν vocat , sicque Auctor Ety-
mologi magni hyssopum vocavit βοτάνην καθαρι-
κὴν , quam prius Hesychius βοτάνην σμήχσαν *ber-*
bam abstergentem, vel purgantem denominaverat ;
quae omnia origano convenire palam est ; origano
enim θερμότητα & ἁοσμίαν tribuunt Theophrastus,
& Dioscorides ; quinimo Aëtio origani species na-
tura incisoriae, attenuatoriae, siccantes, ac calefa-
cientes sunt in III. gradu, sicut & fatentur Oriba-
sius, & Paulus Aegineta .

Verum quale sit origanum edule, quod pro
Biblica hyssopo constituunt R. Maimonides &
R. Aben Ezra, in praesentia dispiciendum ac rite
perpendendum . Origani species IV. memorat
Dioscorides origanum ἀπλῆς, quod aliqui Hera-
cleoticum nuncupabant, onitin, sylvestre, & tra-
goriganum . Hyssopus Biblica primum origanum
videtur esse, nam Scholiastes Nicandri in commen-
tario super illud hemistichion

Τὸτ' ὀνίτιδος αὖτον ὀρείης.

haec habet δύο δὲ γένη ὀριγάνου ἡμεῖς χρῶμεθα .
ὃ καὶ ἡμέτερον λέγεται . ὃ καὶ οἱ ὄνοι ἐσθίουσιν . ὃ δ'
παράληφον . ὃ καὶ ὀνίτις λέγεται . legendum ὃ καὶ
ἑρακλειωτικὴ , ὃ καὶ ὀνίτις λέγεται *duobus origani*
gene-

ὅντις ἀποστάλειον ὑρέζανον :

Plut.in dial.
Brut.

Art. I. ~~IX~~
his. anim.
c. VI.

Scrab. I. KY-H

in tr. Pat. c.XI.

Ff 28

niea

nea est : byssopus haec recta est : byssopus Graeca, byssopus Cochalit, byssopus Romana, byssopus sylvestris rejectanea est. Quare onitis, tragoriganum, agrioriganum, quoniam origana sylvestria sunt rejectanea; debet enim necessario esse origanum illud, quod ab Scholiaſte Nicandri *ὑμέταρον* domesticum vocatur; quodque R. Maimonides definit *הוא מורב שזוכלים אותו בעלי בתים byssopum ilam, qua domestici vescuntur*. Accedit onitin, tragoriganum, agrioriganum propter vehementem acrimoniam, quam habent, non esse edulia; cum sylvestres plantae, quarum in numero haec collocanda probavimus, comedi, & inter cibos poni nequeant, tanquam perniciem, damnumque stomacho inferentes. Sic mentha sativa *βοτάνιον ἀγρομαχον herba stomacho utilis*: contra vero sylvestris *ἡ ἥλον εἰς τὴν ἐν ὑγείᾳ χρῆσιν εὐχρηστον minus ad sanorum usus idonea est*. Thymbra etiam sativa, quamvis sylvestri ad omnia inefficacior, commodius in cibos recipitur *διὰ τὸ μὴ ἐπιτέτασθαι τὴν δριμύτητα propter mitiorem acrimoniam*; quinimo aliqui concoquunt cum brassica marina *διὰ τὴν δριμύτητα τὰ λιπαρὰ κρεῶν pingues carnes propter acrimoniam ipsius*. Unde verum est, quod Theophrastus pronunciavit *τὰ ἀγρία δριμύτεα sylvestria acriora esse*, quod tribuit terrae siccae, quae fortasse majori salium copia abundat; unde falso Salmasius opinatus est onitin esse hyssopum ab ipsa dictam

in l. Jad Achazacha p. III. tr. Para. c. II.

Diosc. I. III. cap. XLII. & XLIII. p. 189. 190.

Diosc. I. III. c. XLV. pag. 191.

I. II. de caus. plant. cap. XI. p. 337.

dictam כחלית *cochalit* quam *nigram* interpretatur, quamve hyssopum Biblicam male statuit, cum ex Misna hyssopus Cochalit rejectanea sit, & omnino excludatur ab hyssopo, quam in expiationibus Hebraei adhibebant: item sylvestris est, ut ex Scholiaste Nicandri demonstratum; quibus de rebus a Misnicis & Gemaristis extrusa. Sed, ut apertius errorem Salmasii detegamus, attente & cum solertia explicanda sunt verba, & enodandus, extricandusque sensus Misnae, & qui commentarios in eam conscripserunt, ut magis pateat veritas, & sententia nostra majorem in modum confirmetur. Verba Misnae haec sunt: *Omnis byssopus, cui nomen est adjunctum, rejectanea est: byssopus haec recta est: byssopus Graeca, byssopus Romana, byssopus Cochalit (vel nigra, ut Latine fecit Salmasius) byssopus sylvestris rejectanea est.* Salmasius super hac Misna suam ita profert sententiam: *Quis non videt hanc esse sententiam Misnae, ubi posuit eam byssopum non esse lustrationibus idoneam, quod nomen adjectum habet, de his byssopi speciebus intelligendum, quae aliud nomen habent, quamvis sint de genere byssoporum, ut sunt עשׂו סמך אברות aliae.* Sicque hyssopus Graeca, nigra, Romana ex ejus sententia idoneae habentur lustrationibus, rejectaneam vero sylvestrem. Attamen clarissimus Sirenhusius, qui novissime Misnam Latine fecit, quive in literis Hebraicis supra Sal-

Salmasium longe est doctissimus ac peritissimus, aliter verba Misnae reddidit Latine, *omne byssopum, quod nomen habet adjunctum, reprobum est, sed byssopum simplex est probum; byssopum Graecum, byssopum fucatum, byssopum Romanum, byssopum sylvestre rejectanea sunt*. En quomodo extrudit Misna, tanquam rejectanea, byssopum Graecam, nigram, Romanam, quae ex mente Salmasii byssopum Biblicam constituunt. Sed, ut explanatius rem significemus, in medio ponendus alter locus Misnae ex tractatu nempe ובי כנפים c. XIV. mis. VI. מצות אוזב לא אוזב ין לא אוזב כוחלי ת לא haec praecipuntur *Praeceptum de byssopo, ut ea sit Graeca, nec fucata, nec Romana, nec sylvestris, neque ut ea adjunctum habeat*. Quare Misnici Doctores reprobant rejiciuntque byssopum Graecam, Romanam, fucatum, & sylvestrem. R. Bartenora שם לווי in Para-cap. XI. mis. VII. *nomen adjunctum* ita interpretatur, quod scilicet cum alio nomine conjungi solet, ut byssopus Graeca, fucata, Romana, & sylvestris, asserens byssopum veram esse *byssopum in genere, quam cum viderit quispiam dicat: haec est byssopus; byssopus simpliciter, & absque adjuncto*, quam explicationem exscripsit e R. Maimonide. Unde, ut liquet, tam Misnici, quam Gemaristae, & qui commentarios ediderunt, unanimis rejecerunt byssopi genera, de quibus

bus hactenus locuti sumus, quia nomen habeant ad-
 junctum. Nescio vero cur Claudius Salmasius re-
 jecerit hyssopum sylvestrem, ac alias admiserit? cur
 interpretatus sit locum Misnae de חסו סיאח אכרתא
 cum haec potius sint מיני *species* hyssopi, ut R. Sa-
 lomon, & R. Nathan asserunt, vel herbae illi con-
 generes, ut Bochartus, vel explanationes hyssopi
 Biblicae, ut Rabbini in Gemara contendunt, qui <sup>In tract. de
 Sab.</sup> nomen ignotum ac obscurum, ut illis quidem erat
 hyssopus, nominibus aliarum herbarum sibi notis
 ac manifestis explanare conati sunt, ut R. Joseph,
 qui illam determinavit in אכרתא כר חסו alii vero
 in חסו סיאח vel חסו.

Opportune hic locus est de his sermonem
 instituendi, ut quantum est in nobis, operam, stu-
 diumque conferamus in explicandis & illustrandis
 sententiis Hebraeorum, qui in hanc rem magno-
 pere desudarunt, ut ex his & utilitas & proventus
 possit accedere huic nostrae dissertationi, cum illis
 nostras conjecturas adjungendo; & primum de
 hyssopo Romana & Cochaliensi רוֹמָנִי *Romana*
 hyssopus dicta fuit a Misnaicis, & Gemaristis: nos
Italicam vertendam ducimus, cum eandem פֶּגְיוֹן
 inveniamus apud Avisennam, ubi loquitur de sce-
 va vel absynthio רוֹמָנִי *Romano*, quod a Plinio <sup>LXXVII.
 c.VII.</sup> *Italicum* vocatur, illud nimirum, quod Pontico mi-
 nus est amarius. Mesuaeus etiam *Romanum* ap-
 pellat. In Avisenna & mentio appii *Romani*, ni- <sup>LVI.
 c.XVI.</sup>
 tri

Pefachoc. III. **tri Romani.** In Gemara Hierosolymitana חומין תרומין
 in Gemara Babylonica explicatur בסמיא דרומין *ace-*
tum Romanum. Eodem loquendi genere usi sunt
 Graeci, Urbem pro Provincia usurpantes, maxime
 v. 115. **Dionysius** in *ᾠείγεσι*, qui vocat *φαρίην ἄλλα* mare
 Aegyptium, cum Pharos Aegypti pars sit: item
 ἀμυκλαίης **Lacones**, quod Amiclae fuerit urbs La-
 coniae. Et Galenus laudat nardum καὶ τὸ καλὸν
 lib. III. de
 comp. med.
 sec. par. ἡμυον Ῥωμαῖς· φουλίαν τὴν τε, καὶ σωμακίαν. Hyssop-
 us כחלית *Cochaliensis* a regione etiam denomina-
 tur, quamvis Salmasius & Sirenhufius *nigram* vel
fucatam Latine vertant, Salmasius derivat ab כחל
 hoc est *fucus mulierum*, potius ab כחל *tutia*, ut
 R. Nathan in צבע ירוק של ערוך כחלית הוא אווב שיש לו צבע ירוק של ערוך
 כחל *Cochalit species est byssopi, quae colorem tutiae*
babet. Samuel vero Bochartus ח in ת mutando pro
 כחלית legendum putat כותלית, *quod parietariam,*
vel summoenianam reddere possis a voce כותל, quae
parietem vel murum significat; asseritque nus-
 quam legi *byssopum nigram*. Verum si hyssopus
 Theophyl. VI
 coll. p. 119. organum est, ut late probavimus, certe καὶ τὸ ὀρί-
 γανον δὲ ἡ μέλαινα, ἀκαρπία, ἡ δὲ λευκή, ἀκαρπία
 ὀρίγανον *origani genus nigrum, quod sterile: ὀρίγανον candi-*
dum, quod est fructuosum. Nos potius sententiam
 R. Salomonis amplectendam ducimus, qui opina-
 tur כחלית כותלית אווב הנולד בקיר הנקרא כותלית *Cochalita*
 (forma est Syriaca) *byssopum esse, quae nascitur*
in civitate, cui Cochalit nomen est: nomen illi
 dedit

dedit Provincia ejusdem nominis, ut ex Gemara,
 ubi mentio Regis Jannai שחלך לכוהלות שבמדבר *qui* in trad. Ke-
ad Cochalit pergit in deserto sitam. R. Salomon duscim,
 כוחלית שם מדינה שבמדבר *Cochalit nomen est provin-*
ciae in deserto מדינה enim significat provinciam vel
 regionem : item civitatem, urbem ; unde in Chal-
 daica paraphrasi proverbiorum respondet כחלית
 Nec mirum Hebraeos locutos fuisse de variis hyf- c.XVI. v.32.
 fopi vel origani generibus, denominatis a regionibus
 vel urbibus, ubi innascuntur, vel in precio sunt,
 cum id ipsum Graeci fecerint, ut plurimum de va-
 riis origanis Graecis locuti. Plinius solummodo
Aegyptium origanum memorat ; numerat & tra-
 goriganum *Creticum*, & *Smyrnaeum* : quae ex
 Dioscoride exscripsit, qui tamen plurima recenset
 ὀρίαν. δὲ ἡ Κιλίκιος, καὶ ἡ ἐν Κῷ, καὶ Χίῳ, καὶ Σμύρ-
 νῃ, καὶ Κρήτῃ *optimum est Cilicium, quodque in Co-*
Chio, Smyrna, Cretaque provenit ; ut praeteream
 caetera, de quibus loquitur. Antiphanes, ut est
 apud Athenaeum, excellere putabat. ὀρίανον Τενέ-
 δον. Plato sive Cantharus laudat Arcadicum ἔξ
 Ἀρκადίης ἔγω δὲ μάλιστα. ὀρίανον *ex Arcadia hic*
organum attulit acerrimum. In Bibliis summis
 laudibus Salomon extollit חבצלת השרון *narcyssum*
 (vel ut aliis placet) *rosam Saron*, quae uti terra
 feracissima praedicatur ab Isaia.

Nunc ad opiniones Gemaristarum devenia-
 mus. R. Joseph hyssopum Biblicam, quam in tr. de Sab.
 pag. CIX.

G g

vocat,

vocat, definit אברתא בר חננא *abartba filium junci*;
 hyssopum Misnicam אברתא בר חננא appellatam
abartba filium spinae. אברתא videtur fuisse, quod
 Col. p. 4. Arabes אברתון *abrathon* dicunt, nimirum *Geranium*.
 יא' *filius junci*, *filius spinae* denotat innasci, ubi
 spinae & junci gignuntur, quemadmodum apud
 Arabes *anas* اناة *filius aquae*, quia gaudet aquis.
 Et Archestratus Poeta Graecus σοφός apud Athe-
 I. VII. p. 305. naeum dixit χοῖνυ ἐλαιοβοφύ junci paludis *alumni*,
 uti & Chrysophrys piscis ῥεῖμμα Σελινούντος σελινύ
 P. 328. *alumnus Selinuntis venerandae* nominatus. Ex Bi-
 bliis innumera exempla excerpere possumus, in qui-
 Job. c. XL. bus praecacteris invenimus de sagitta בן קס *filius*
 v. 19. *arcus* dicta; quod, ut explicat Targum, קסר דקס
 c. III. v. 13. *sagitta arcus*. In Threnis sagittae etiam dicuntur
 בנן *filii pharetrae*, quia in pharetra continen-
 tur: & quia frumentum in area ventilatur, vel
 Isai. c. XXI. continetur, propterea בן גר *filius areae* nomina-
 v. 10. tur, sicuti & Orientales populi בני קדם. Quae
 & c. II. v. 14. locutiones R. Josephi Geranio possunt conveni-
 Jerem. cap. XLIV. v. 28. re, nam observatum a cl. Botanicis Fuchσιο,
 & Trago Geranium folio rotundo multum ferra-
 tum, sive columbinum, nasci in agris incultis,
 in coemeteriis, ubi spinae ut plurimum innascun-
 tur, quemadmodum & Argenteum in Alpibus
 rupibus majoris montis Baldi; & Geranium Ba-
 trachoides folio aconiti ex observatione Clusii in
 Pannonicis, Stiriacisque Alpibus. Contra vero Gera-
 nium,

nium Batrachoides maximum minus laciniatum folio aconiti gigni in humidioribus pratis, uti & Geranium lucidum Johannes Bahuinus ad lacus nasci notavit. R. Salomon sic Gemarae textum explicat

אוב דאורייתא שהוכשר לחמא דא שקורין אברתא בר חמג האובין דמתניתין דא שקורין אברתא בר חמג חש מרבתינו

in tract. de Sab. c. XIV. pag. 209.

מפרשים בר חמג שגדל במקום גמי בר חמג שגדל בין ההגין דאינצן

byssopus legis, qua lustratur pollutus, illa est quam vocant אברתא בר חמג, *quae vero memoratur in*

Misna אובין *dicitur* אברתא בר חמג. *Aliqui ex no-*

stris Rabbinis explicant בר חמג *byssopum, quae*

inter juncos nascitur, sicut בר חמג *quae inter*

spinas joraz dicta. Quod probat ex duobus locis

tract. Succah c. I. & Erub. hin c. II.

Gemaren *else juncos*; poterat etiam innuere

locum Parah. c. II. ubi mentio fit de *חבל של מגג* *fune*

junceo. Ita etiam R. Bartenora אובין מין אוב חגדל בין

tract. de Sab. c. XIV.

Exobjavan est quaedam byssopi species, quae inter spinas gignitur,

neque vermes in intestinis. Arabice vocatur

אובין ut scribit R. Maimonides, quam vocem

ita Arabice possumus resolvere, *لصطب* *lignum vel*

planta Romanum, quamvis, ut vere fateamur, ideam

notionemque ignoremus. R. Nathan in *פירוש* as-

ferit אובין Lingua Rabbinica dici *שמיסוק* *scim-*

sciok. Attamen in maximum illabitur errorem,

quoniam in Gemara de Sabbatho, in qua recen-

sentur sententiae Rabbiorum de hyssopo, R. Pa-

pus, quem sequitur R. Judas de Fathi opinatur

G g 2

hyf.

hyssopum Biblicam esse *שחשן* *scimsciok*; igitur non potest *Ezobjavan* esse *שחשן*, cum in Gemara referantur, ut sententiae repugnantes, & maxime inter se contrariae, quae opinatur R. Joseph, & quae sentit R. Papus. Illud etiam falsum, quod asserit Salmasius, qui contendit *חובבין* *hyssopum Graecam esse, quam Alpinus posuit in libro suo de plantis exoticis & Creticam appellavit*; nam etiamsi Creta multas & eximias plantas proferat, ut ex antiquis Galenus, Macrobius, & ex recentioribus Bellonius memoriae tradiderunt, nunquam tamen *Ezobjavan* potest esse hyssopus Cretica, cum Prosper Alpinus affirmet Cretensibus esse edulem. Contra vero Misnicis hyssopus Graeca cibus non est sanorum *חובבין אין חובלים* *die Sabbathi hyssopus Graeca edi nequit, quoniam non est cibus & esca bis, qui bene valent*. Idem Salmasius explicat *חברתא* *pro Abrotano Graecorum*; quod fortasse a veritate alienum non esse, cum abrotanum, ut ait Aelianus, *ζῶον ἐν ποταμῶν πολέμιον ὄντι καὶ ἀναρῶν τὴν ἐλμινθα* *infensum sit lumbricis, eosque interimat*, quos vocat *θήρια*. Quod Dioscorides absynthio marino tribuit; seriphium enim vocant *εἰκοῦα ἀβροτάνω μικρῶ* *abrotani parvi similitudine*. Unde antiqui Hebraei hyssopo Graeca utebantur *חובבין* nimirum, ut explicat R. Salomon *חובבין חולעים שכנו מעים* *ad necandos vermes, qui sunt*

epist. III. ad
Barth. p. 602.

I. VII. Sat.
c. V.

obs. I. I. cap.
XVIII. p. 24.

tracc. de Sab.
c. XIV.

p. 396.

lib. IX. cap.
XXXIII.

lib. III. pag.
XXVII. cap.
184.

in tr. de Sab.
c. XIV. p. 209.

sunt in intestinis. Et quidem hyssopus Graeca genus erit herbae vehementi acrimonia pollentis, cujus virtute vermes eliminantur; sicuti & semen nasturtii, quod ἐλμίνθας ἐκτινάσσον *lumbricos pellit*; est enim θαυματικὸν δριμύ inter acria numeratum, & collocatum a Theophrasto, uti & origanum; item semen brassicae aestivae μάλισα ἢ ἐν Αἰγύπτῳ πινόμενον ἐλμίνθας ἐκτινάσσει *ejus praesertim semen, quae in Aegypto nascitur, potum lumbricos pellit*; quae brassica δριμύτερα est acrior. R. Bartenora cum hyssopi Graecae meminit, ait שממעים בתולעים *vermes in intestinis interimere*. Aliter Bochartus explicat אברתא asserit enim esse *junci speciem apud Arabes*, quando Gemaristae, qui & Arabicam docti, asserunt *abratha* inter juncos, & spinas nasci.

Altera explanatio, quae in Gemara proponitur, est R. Papi, qui hyssopum Biblicam facit שומשוק *scimsciok*, in quam opinionem ivit & R. Salomon illis verbis שומשוק הוא אוזב דאורייתא *scimsciok est byssopus legis*. R. Nathan in ערוך plantam ita describit הוא עשב של ריח שקורין אותו פוליאן בלען *berba est odorifera, quam alii pulejum, alii sosymbrium appellant*. Pulejum plantam esse odoriferam constat ex Galeno; utebantur enim ad revocandos, qui animi deliquio erant adfecti, ut alias demonstravimus: quae e Dioscoride exscripsit Galenus; cum ille de pu-
lejo

Diosc. lib. II.
cap. CII. CV.
p. 142.

lib. III. cap.
XXXVI. pag.
187.

lejo haec habeat λαποθυμοῦντάς τε ἀνακτῆται σὺν
ὄξει, καὶ ταῖς ῥίσι̃ πρὸς φερεγγυῖν *defectos animo re-
creat cum aceto naribus admotum*. Unde lepi-
dissimum, ac maxime jocosum est epigramma Lu-
cili adversus Crotonem pecuniae libidine perci-
tum, qui in oppressione, quam ventriculo patie-
batur, pro pulejo argentum odorabatur, quod sua-
vius, ac jucundius illi videbatur

οὐ γλήχωνι Κρότων ὁ φιλάργυρος, ἀλλὰ δὲ καὶ ἀλκῶ
αὐτὸν ἀποσφραίνει θλιβομένης στομάχου.

in Pac. pag.
675.

apud Aristophanem illud etiam legitur

ὄκ; εἴγε κυκῶν' ὀπιπίοις βληχώνια.

*non si potionem pulei sumpseris, scilicet ad se
recreandum.*

lib. VI. hif.
Plant. c. VI.
p. 126.

Sisymbrium etiam in numero herbarum odo-
riferarum est apud Theophrastum, cujus καὶ οἱ
κλώνες, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὅλος ἡ πᾶσα φύσις δ' ὅσ-
μυθ' εἰς ῥαμί εἰς φύλια, εἰς *in totum universa
natura odorata sentitur*. Quinimo propter odo-

lib. II. c. CLV.
p. 141.

ap. Ath. lib.
XV. p. 684.

ap. Athen.
p. 685.

in Avib.
p. 548.

rem σφαναματικὸν dictum a Dioscoride; quod
prius Nicander dixerat libro II. Georgicōn. Ex
Comicis Graecis Pherecrates sive Strattis in fa-
bula, quam *Probos* inscripsit, ubi agit de herbis
coronariis, σισυμβρίων etiam meminit. Quod &
fecit Cratinus. Scholiastes Aristophanis, uti pe-
culiarem coronam sponis designat, σισύμβρια φύλ-
λα οἷς ἐσφανούντο οἱ νύμφαι. Verum melius,
quam R. Nathan, R. Benjamin, quid sit *sci-
sciok*,

sciok, explanavit שושן הוא לשון חני חמו עשב של
 ריח גדול ועליו עומדים ומן הרבה לחים ויש אומרים שכן קורין
 אותו *scimsciok vox est Graecanica:*
berba valde odorata, cujus frondes diutissime vi-
rides manent. Aliqui opinantur ita vocari lingua
Aegyptia & *Syriaca*. *Scimsciok* quidem est σάμ-
 ψυχ & Aegyptiorum, Graecorumque ἀμάρακον,
 quam Latini *sampsucbum* dixere. Planta enim
 est σφόδρα δυνάμει *vehementer odorata*; ipsissi-
 mum, quod dicit R. Benjamin שושן ריח גדול, qua
 planta propterea coronabantur. Anacreon mel-
 litus Poëta coronam ναυκρατίτην appellat

Plin. l. XXI.
c. II.

Diosc. III. c.
XLVII. pag.
192.

ap. Ath. l. XV
p. 671.

σεφάνης δ' ἀνὴρ ῥᾶς ἕκας & ἔχει

ῥᾶς μὲν ῥοδίνους, τὴν δὲ Ναυκρατίτην.

quae corona Ναυκρατίτης, σάμψυχος ἢ *sampsucbus*
 erat. Et Athenaeus refert ita a quamplurimis ap-
 pellatam, σάμψυχος λέγοντας τὸν ὅτι σάμψυχ
 σέφανον (ἢ) τὸν Ναυκρατίτην. Ex illa etiam propter
 odorem, quo pollet, unguenta confici testis Apol-
 lonius Herophilus ἐν τῷ περὶ μύρων, cujus celeberrimi
 Scriptoris solum aliqua fragmenta supersunt
 apud Athenaeum. Antiphanes in *Vinosis*, aut
Fossore quendam lautissimum ac mollem ita de-
 scribit

Pollux LVL
c. XIX.

p. 676.

l. XV. p. 689.

Αἰγυπτίῳ μὲν τὰς πόδας καὶ τὰ σκέλη μύρῳ

Φοινικίῳ δὲ τὰς γνάθους καὶ πιπθία,

Σισυμβρίῳ δὲ τὸν ἕτερον βραχίονα,

Ἀμαρακίῳ δὲ τὰς ὀφρῦς καὶ τὴν κάμητι.

Aegy-

*Aegyptio pedes linit & crura . Phoenicino buccas,
& ubera . Sisybrino vero utrumque brachium .
Amaracino supercilium & comam . Et Eubulus*

ap. Athen.
l. XII. p. 553.

in *Sphingocaryone*

τὸν πόδ' ἀμαρακίνοισι μύρῃσι
τρίψῃσι τὸν ἑμὸν

amaracinis unguentis mei pedes confricantur .

l. T. hist. Plan.
c. XV. p. 16.

Reliquas proprietates, quas R. Benjamin tribuit

scimsciok, ipsissimas & assignat Theophrastus

sampsucho, quam non inter herbas ponit, sed inter

φρυγανικά *suffrutices*, cujus ἀεὶ φύλλα *folia sem-*

per virent; falsum tamen est ac erroris plenum,

quod ait R. Benjamin, vocem *scimsciok* σάμψυ-

χ & Graecam esse. Graecis enim est ἀμάρακον,

ap. Ath. l. XV.
p. 681.

ut Diocles in libro *de medicamentis lethalibus*

ἀμάρακον ὃ σάμψυχον τινὲς καλεῖσι *sampsuchum*

a quibusdam amaracum vocari. Qui fuerint hi,

quos innuit Diocles, explicaverat Dioscorides ὑπὸ

Κυζικηνῶν καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ *a Cyzicenis* nempe

& *Siculis*; *sampsuchum* vero Aegyptii, & Syri

appellavere, uti & Arabes سمسق *samsuk* vocant

contractum nempe ex Graeco σάμψυχον, uti opi-

in lex. Ar.
p. 168.

natur Golius, qui etiam notat a Persis سمسق nomi-

nari. Verum in errore est, nam σάμψυχος Grae-

cum non est, quamvis a Graecis Scriptoribus ado-

l. XXI. c. II.

ptatum, & usitatum. Plinius *Amaracum Dio-*

cles medicus, & *Sicula gens* appellavere, quod

AEGYPTUS ET SYRIA SAMPSUCHUM.

Plan-

Plantam enim hanc, utpote peregrinam, & ex Aegypto proveniente[m] Antiqui perpetuo descripsere. Columella

l.XL in hort.

Grataque jam veniat bilari sampsucha Canopo.
 Quod ex Theophrasto etiam deducimus, qui ἀμάρακον, non σάμψυχον vocat. Nicander vero unum ab altero ex regionibus diversis distinguit, asserens primam plantam in Graecia, alteram in Aegypto nasci. Unde Hesychius σάμψυχος πλείστη ἐν Αἰγύπτῳ. Ἄλλοι δὲ ἀμάρακον καλεῖσιν αὐτήν. Imo Dioscorides secernit confectionem olei amaracini, quae Cyzici conficiebatur, ubi ἀμάρακον nominabatur, ab confectione olei sampsuchini, quae parabatur in Aegypto. Qua de re in errore sunt Claudius Galenus, & Paulus Aegineta, dum sampsuchum & amaracum, tanquam diversa, recensent. Male etiam Michaël Neander derivavit σάμψυχον ἀπὸ τοῦ ξάνειν καὶ ψυχή, quod scilicet blandiatur grato odore animae, quam reficit odoris suavitate; quoniam vox illa, cum Aegyptia sit, difficillime illius etymologia reperiri vel deduci valet. Graeci enim saepius delirant, dum vocum exoticarum etymologiam quaerunt; illis accidit, quod de L. Laelio Marcus Varro refert, ap. Gellium l.l. c.XVIII. qui aliquot verborum antiquorum Graecorum, perinde atque essent propria nostra, reddidit causas falsas; non enim leporem dicimus, ut ait, quod est levipes, sed quod est vocabulum anti-

H h quum

I.IX. c. III.

quum Graecum . Hinc Svidas invenire conatur derivationem, originemque vocis *παράδεισος*, *παρά* τὸ δεύσω, τὸ ἐρέχω, vel ut alii *παρά* τὸ τὴν δ᾿ ἔσαν ποιῆσαι ὃ ἔστι βασιλῶν συλλογή. Melius ac verius Pollux βαρβαρικὸν ἔστι δοκοῦν τούτομα ὡς καὶ πολλὰ τῶν Περσικῶν. Et Hesychius κῆπιον, *παράδεισος* παρὰ Πέρσας, ut emendavit clarissimus Jungermannus, dum in prioribus editionibus legebatur κῆπος, *παράδεισος*, ἢ ἔδος κουρῆς παρὰ Πέρσας, cum voce illa *ῥῥῖ* usos fuisse Hebraeos, Chaldaeos, Syros, & Arabes perspectum sit his, qui literas Orientales callent, vel a limine salutarunt. Non negarim tamen aliquando Graecos, cum memorant vocabula Syriaca, Arabica, vel Persica, recte ac rite non nominasse, maxime voces plantarum, quas nominibus exoticis designant, quae nomina saepius & ipsi usurparunt. Dioscorides de Aro dicit *καλῶνιδιον παρὰ Σύροις λεῖψα vocatum a Syris lupha*, quod verum, nam *لوف* illis dicitur, & Arabibus *لوف*, cujus etiam mentio est in Misna: sic etiam Syri, ut Dioscorides notavit, vocabant rutam sylvestrem *ἀρμαλα*, cum Arabes nunc retineant *رحم*. Pistacion vox Syra est, cum in Syria nascatur, teste Possidonio Stoico libro III. historiarum *φέρει Σύρια τὸ καλῶνιδιον Βιζάκιον*, & Auctores Georgicῶν fratres libro III.

apud Athen.
I.XIV.p.649.

ἀ δὲ νῦν βιζάκια οἱ Σύροι καλῶσιν

quae

quae Syri nunc vocant *Pistacia*. Persae sic scri-
 bunt فسقه , Arabes vero فستق , Gemaristae גמריסטה , Gol. p. 1797.
 nec mirum scriptionis varietas , cum Possidonio
 βισάκια , Nicandro φισάκια scribatur . Sic κόννα-
 pos vox Alexandrinorum , quam Buxtorfius can-
 dem facit cum כונרן Hebraeorum . Quid memo-
 rem *Pala nomen Indicum* , quid *cichorium* , quo Plin. I. XIX.
 nomine *Aegyptii* vocabant *erraticam intybum* , c. VIII.
 quod vocabulum usurparunt Graeci , maximeque l. XX. c. VIII.
 Theophrastus κιχώριον appellans ; vel ἄχυν nomen
 Indicum , quod κάσια δαφνίτις dictum ab Alexandri-
 nis ; electrum in *Aegypto* aetate sua Plinius vocari
facal , asserit , quod in lexico Copto Arabico σάχολ
 est . Ita & Ammoniacum in *Aegypto schiston* vo-
 catum , quod Arabes شق *uaschiakon* dicunt , ut
 silentio praeteream caetera , quae in principio hu-
 jus dissertationis enumeravi . Illud etiam verissi-
 mum arbitror : nomina rerum exoticarum , quae
 ab Graecis , Romanisque evehebantur ex Orien-
 talibus regionibus , vel quae nunc ad nos impor-
 tantur , retinuisse ac conservasse peculiare pro-
 priumque nomen , quod habent in regione , qua
 innascuntur . Res erit aperta si diligenter atten-
 damus hasce voces , ebenum , piper , saccharum ,
 balsamum , vel alias adoptatas ab Graecis & Ro-
 manis , quae origine Arabicae vel Persicae sunt ,
 nam dicuntur فالمان شكر فلفل ابنوم omnesque spe-
 cies , quae vulgo *drogbe* appellantur , ut انبر *am-*
 bra ,

bra, قرنفل *cariophyllum*, زعفران *zaffaranum*, حرير *kermex*, منار *sena*, مشك *muscbium*, توتيا *tutia*; ac etiam ista فارمرز *bezoar*, scilicet *adversus venenum*, لك *lacca*, فنبه *bombacium*, سقلاط *scarlatum*, تلك *talcum*, تنبقو *tabaccum*, تفتت *tasiba* pannus sericus; تعريف *tariffa* ipsum, nomen est Persicum. Quas voces magna ex parte Graecos, & Latinos Scriptores usurpasse manifestum ac evidens est. Itaque asserere non dubitamus cum Plinio, sampfuchum vocem esse Aegyptiam, eamque plantam ab Aegypto in Graeciam advectam, ἀμάρακον postea dictam fuisse ab Graecis. Plurimae enim plantae ab una regione, in qua innasci solent, in aliam derivatae atque amandatae nomen retinere, vel aliquando aliud sortitae sunt. Lucullum legimus e Cerasunte oppido Ponti εἰς Ἰταλίαν τὸ φυτόν *in Italiam plantam* cerasi primum advexisse τὸν καρπὸν καλέσας κεράσιον ὁμώνυμος τῇ πόλει *fructumque cerasum nuncupasse a nomine civitatis illius*; & cucurbitam, quae Graecis est κολοκύντη, esse σικύαν Ἰνδικήν, ut notat ἐν τῷ περὶ λαχάνων, Euthydemus Atheniensis ὅτι τὸ κεκομιάσθαι τὸ σπέρμα ἐκ τῆς Ἰνδικῆς *quod ex India semen ejus advectum sit*. Sic Citrium, quod Graeci τὸ μῆλον τὸ Περσικόν, vel Μηδικόν vocabant, a Theophrasto libro IV. historiae περὶ φυτῶν, ut malum peculiare Persiae vel Mediae designatur. Quare non immerito

Anti-

apud Athen.
L.II. p. 51.

ibid.

Antiphanes tanquam plantam ex Asiae superiore
plaga in Graeciam derivatam illud describit ap. Athen.
L III. p. 84.

νεωστὶ γὰρ τὸ σπέρμα τῷτ' ἀφ' ἡμῶν

εἰς τὰς Ἀθήνας ὄντι παρὰ τῷ Βασιλέως

*nuper semen hoc pervenit Athenas a Persarum
Rege*. Innumera alia possemus enumerare, si
brevitati orationis non consuleremus.

R. Ghullas nomine רוחן aliud explicavit lon-
ge diversum a sententia R. Josephi, de qua haecenus
longum instituimus sermonem. In ea quidem
fuit opinione, ut diceret, hyssopum esse רוחן רוחן
R. Salomon explicavit רוחן רוחן *vulgo salviā*.
Bochartus vero *marum album*; tale enim fuit ma-
rum antiquis Botanicis. Dioscorides de maro τὰ
μᾶλλον τοὶ φύλλα τούτῃ λευκότερα πολλῶν *babet folia* I. III. c. XLIX
p. 193.
multo candidiora foliis origani: uti describit
quale maxime juxta Magnesium a Tralleis nasce-
batur, quamvis majoribus foliis gigneretur in
Aegypto. Contra marum Cortusii folia habet sub-
tus incava, quod Lobelius tragoriganum alterum
reputat ac designat; alii vero tertiam majoranae
speciem; aliique, sed immerito, pro helenio Cra-
tevae denominarunt; propterea non notandum cen-
seo, ut Bochartus fecit, Scribam Syriacum erroris,
vel incuriae, cum loco רוחן scripserit רוחן forsitan
Paraphrastes voluit interpretari רוחן in רוחן, hoc
est *marum*, quod apud Dioscoridem Syri רוחן,
& Avicenna ریح vocat; nec mirum si Dodonaeus in Hieroz.
c. L. l. II.
I. Reg. c. IV.
v. 33.
c. ccccxl.
hyf-

hyssopum censet *marum* esse . Potius divinare possumus , nisi nos fallimus , R. Ghullam intellexisse pro מרומ הורמ , quod nempe apud Avissenam est , *almaru album* , cui inest *virtus laetificativa* , quod dicit esse *linguam bovis* . Unde videtur esse *buglossum* . Ex Dioscoride verba illa Avissenna exscripsit ὅπερ καλεῖται εἰς τὸν οἶνον εὐφροσύνην δοῦναι ^{εἶ} quod *vino inditum animi voluptates augere* , *bilaritatemque adferre creditur* ; hoc *borraginem* aliqui dixerunt . Pandeſtarius explicans *lifen althur* (quod Arabice sic exaratur لسان الثور) ait hoc nomen apud Arabes denotare *linguam bovis* nempe *borraginem* . Clusius explanans *maru* sive *almaru* Avissenae , maxime tertiam speciem *almaru album* appellatam , nihil aliud illi visum , quam *vulgare nostrum buglossum aut borraginem* ; in quam sententiam iverunt Matthiolus , Auctores historiae Lugdunensis de plantis , & Theodorus Dorstius . Verum corrupte dicitur *borrago* , potius *corrigo* , nam *buglossum* , Lucanis *corriginem* vocari tradit Apulejus in libello *de herbarum medicaminibus* , quoniam cordis affectionibus quammaxime opitulatur .

c. CDLXIV.

lib. IV. cap.
XXVII. pag.
290.de plan.
II. sp.in voce
ר.נ.ד.

Nunc de herbis hyssopo congeneribus , vel quia species hujus sunt , quae in Misna & Gemara memorantur , ut definivit R. Nathan in יכולין ערוך ^ע *cunctae species sunt hyssopi* , quarum aliquas pro hyssopo Rabbinii interpretati sunt , uti sunt

sunt *peab* פִּיאָה, *seab* סִיאָה, *sibri* צִתְרִי, *ninia* נִינְיָא, in Gemara
& *kornith* קורנית. in tr. de Sab.
c. XVI. p. 129.

R. Judas ait פִּיאָה & סִיאָה & צִתְרִי esse eadem
quid est peab? ait *R. Judas esse seab, sibri*. סִיאָה, ut inquit R. Mai- in traß.
monides בלשון ערבי אלפודנג *Arabice dicitur puden- okezin c. II.*
nag, quod Arabes nominant *فنج*, scilicet *pulejum*,
uti demonstravimus. Auctor פִּיאָה פִּירֶשׁ הַעֲרוּךְ פוליאן in tractatu
apertissime id confitetur ויש אומרים סוסיםברו *seab*, ut declarat auctor Aruk,
est pulejum, vel, ut aliis placet, *sifymbrium*.
Locus R. Nathanis in Aruk est in voce סִיאָה ipsi-
simis verbis, ut ille refert סוסיםברו *sosimbron* di-
ctum, vel uti Graecis *σίσυμβριον*, quamvis *σίσυμβρον*
etiam inveniat apud Nicandrum

λήγματα νάσων

καὶ μὴν καὶ σίσυμβρα πέλει.

Quod Graecis Barbaris est *σίμβρον*. Verum R. Bar- in traß.
tenora putat *seab* הַסִּיאָה עֵשֶׁב שְׁקוּרָה לֹו בְּעַרְבֵי צִדְרָה שְׁכִיטָה c. VIII.
esse plantam, quae *Arabice dicitur sidrag*; quod,
ut opinor, est *sitaregi* Arabum, nempe iberis
Democratis, quam male Galenus confundit cum
lepidio in epistola ad Aristonem, referente Aëtio,
quamvis Archigenes etiam *λεπίδιον* illam voca-
set, scilicet pari effectu, quem habet cum lepidio,
cum vi caustica ambo consent, qua corpus exul-
ceratur. Avicenna nomine *sitaregi* intel- c. CLXIX.
lexit *iberida*, non lepidium vel nasturtium, quod c. DCLXVI.
ap-

in tract. de
decim. c. III.
mif. IX.

appellavit; male tamen R. Bartenora cum aliis hanc vocem Arabicam interpretatus est, cum asserit בלעז פוליו *fidrag vulgo esse pulejum*; caeteros vero Rabbinos, qui vocem סימבריו explicant pro *sifymbrio*, possumus interpretari pro iberula, quae Graecis est σισυμβριον ἐν δέντρων.

in trac. de
Sab.

lib. p. 129.

Gol. p. 2402.

& in Gaz. lin.
Perf. p. 225.

Strab. l. VIII.

p. 275. edit.
Ritther.

Nunc de ניניא R. Salomon הושב שקורין *herba est, quae vulgo mentha appellatur*; quod interpretatus prius fuerat R. Judas in Gemara מאי אמיתא ניניא *quid est amitba? ninia*. Vox est Arabica نمناع, & apud Persas نمناع, quam uti odoriferam praedicat R. Nathan ניניא עשב של ריח *ninia herba est odorata, quam mentham appellant*: μίνθον primum Graecis dicta, postea ὀσμωδός ab odoris suavitate. Unde Oppianus μίνθον ἑνώδεα dixit. Dioscoridi est in condimentis βοτάνιον ἀρωματωδές propter odoris fragrantiam. De voce קורנית quam R. Nathan inter מיני אוזב *species byssopi* numerat, magis discrepantes ac diversae Auctorum sententiae sunt. Ille opinatur esse origanum קורנית היא עשב של ריח וקורין *kornith herba est odorata, quam origanum vocant*. Verius R. Benjamin asserit herbam esse, quae נטר *netar*, ac Graecis ἀστάν *astani* dicitur, cum ex illa coronae nectantur iis, qui convivantur גדול ובאותו העשב מתבלין *propter vehementem odorem: illa herba etiam utuntur pro con-*

condiendis cibis in culinis, quam Arabes vocant

chascau; R. Bartenora etiam adnotaverat Arabice

appellari *חשן*, quae edocti a R. Juda, cui in Ge-

mara *חשן קורנית* *kornith idem ac chascau*. Arabi-

bus & Persis *ثيم* *thymus* est, ut liquet ex Avi-

senna, qui exscripsit Dioscoridem, & Galenum,

ubi de thymo verba facit. Quae R. Beniamin *korn-*

nith tribuit, eadem inveniuntur apud Auctores

Ethnicos, quibus thymus erat in condimentis: ete-

nim Antiphanes inter *ἀρτύματα* recenset *θύμον*,

quemadmodum & facit Epænetus in *ὁ ψαρτυτικῶν*

condimentario, cum *δριμύτητα' τινα*, *acrimoniam*

quandam fortitus sit. Unde Comici Poetae apud

Pollucem recensentes condimenta thymum non

omittunt. Alexis

ὀρίλαιον, γήτιον, ἀνισον, θύμον, σφάκον.

Et Eubulus

καὶ σίλφιον, θύμον τε τῶν ὑμητίων.

Quinimo Pythagoras thymo uti cibo vescebatur,

illique in deliciis erat. Antiphanes in Neottide

Τοιῦτος, οἷον μὴδ' ἐν εἰς τὴν οἰκίαν,

μὴδ' ὧν ὁ Πυθαγόρας ἐκείνος ἤσθιεν,

ὁ Ξισμακαρίτης εἰσφέρειν, ἔξω θύμον

ac eo ingenio, ut ne quidem domum aliquid

eorum ferat, quod ter ac quater beatus ede-

bat Pythagoras praeter thymum. Et Aristophon

in *Pythagorista* ita Pythagoreos irridet ac sub-

fannat.

in tract. de
dec. cap. III.
mis. IX.
in tract. de
Sab.

Gol. p. 617. &
in Gaz. ling.
Pers. p. 439.
cap.
CCCXXXVI.

apud Athen.
I. II. p. 58.

apud Athen.
I. XIV. p. 562.

Diosc. I. III.
c. XLIV. pag.
191.

I. IV. c. X.

apud Athen.
I. III. p. 108.

apud Athen.
I. VI. p. 238.

ὕδωρ δὲ πίνειν, βαλταχος, σκολεύσαι θυμῶν
λαχάνων τὰ κάμπη

fi aqua bibenda, rana sum: si thymum rodendum, aut olerum quoddam, eruca. Thymo pro corona usos veteres etiam invenimus inter notha, quae in mss. vel editis Codicibus Dioscoridi tribuuntur, quas diligentissimus & doctissimus Johannes Saracenus a veris secevit ac divisit (sunt enim ampliora & auctiora synonyma e glossis Jatricis, ex Neophyto & aliis, ab recentioribus in unum collata) ibi thymum legimus vocari ab Aegyptiis *scqān*, quod adamussim respondet, quae R. Benjamin habet, vocari scilicet קורנית נטר & Graece *παυσα* (scribendum *παυσι*) *Aegyptii enim accepta a Graecis voce, quoniam forte coronarentur, stephanem, idest coronam, thymum appellarunt.* Et quidem apud Plinium thymus fuit *in coronamentis*, quem locum ignoravit Bahuinus, cuique etiam obscurum fuit testimonium Ovidii, qui thymum in herbis coronariis habuit

Pars thyma, pars rorem, pars melitoton amant.

R. tamen Maimonides aliter interpretatus est קורנית quam Arabice dici contendit *alchanta*. Quid sit *alchanta* ex Arabibus res perspecta est, quibus, uti Avicennae *asphodelus*, & quidem si quis illum diligenter perlegerit, cognoscet utique *asphodelus* esse *asphodelus* Dioscoridis & Galeni: qui *asphodelus* etiam vocatur a Theophrasto & Dioscoride.

Pli-

p. 454

Joh. Bahuin.
tom. III. hist.
plant. p. 262.

I. XXI. c. X.

I. IV. Fac.

in tr. okezin
c. II. p. 160.

c. LXXI.
Gol. p. 763.

lib. II. cap.
CXCIX. pag.
159.
LVI. simpl. &
LII. de alim.

Plinius ἀσφὸς ῥιζὴν *radicem, idest bulbos* : ἀρθεμικόν lib. XXI.
c. XVII.
vero caulem ejus cubitalem, & saepe duum cu-
bitorum foliis porri sylvestris. Verum prima opi-
 nio de קורנית magis aridet, utpote fundata, & con-
 firmata auctoritate R. Judae, qui in Gemara pri-
 mus חשו Arabice dictam asserit, nempe תלית thym-
 mum, uti uberius ac plenius demonstravimus.

Sed qua data occasione Misnici, vel Gemari-
 stae sermonem instituerint de seah, ninia, vel kor-
 nith, uti etiam de hyssopo: nunc opportunum ac
 commodum est patefacere, ut rem clarius ac per-
 spectius demonstremus. In tractatu *Nidda* ha-
 betur ullum uti posse *seah, exob, & kornith*, cum
 sibi persuadet ac determinat haec sibi pro eduliis
 deligere, nisi prius decimam inde deduxerit, ut as-
 serit R. Jochanan. Quod e Misna est derivatum c. III. mis. IX.
in fin.
 חסיאה האוב וחקורנית שבחצר ארס תמיד
seah, exob, kornith, quae in atrio
sunt, si illas homo inspexerit, decimis sunt obno-
xiae, ubi loquitur de herbis terrae plantatis, quae
 magis decimis sunt subjectae. R. Jochanan hunc ca-
 nonem ita firmat דמחשבת חיבור שמה מחשבת *notio men-*
tis suum nomen plantans cogitatio est, nimirum
 cogitationem quam facimus de re terrae infixae,
 quamve edulem ac cibis aptam destinamus. Atta-
 men si cuique in animo est pro cibo animalium
 vel lignis uti, tunc decimis illa non tenentur. Quam-
 plurima enim sunt in cibo animalibus aequae ac ho-

minibus, utrisque vero communia, unde lepidissimum est epigramma Marciani, quo notat, & reprehendit quendam Apellem, qui ad coenam vocatis amicis apposuit herbas quasdam sui horti, quae ovibus erant potius edules, quam hominibus :

ὥς κῆπον τεθυκὼς, δ' ἔπεινον παρεθήκεν Ἀπελλῆς
οἰόμενος βόσκειν ἀντὶ φίλων πρέβητα.

ἦν ῥαφανὶς, σερίς ἦν, τῆλις, θρίδακες, πρήσα, βολβοί,
ἄκυμον, ἡδύοσμον, πῆλιον, ἀσπάραγος.

δ' εἰσας δ' ἔκ τούτων μὴ καὶ χορὸν παραθῆ μοι
δειπνήσας θερμούς ἡμιβρεχεῖς ἔφυγον.

*tanquam hortum maculasset, coenam apposuit
Apelles ratus se pascere pro amicis oves: erat raphanus, intybum, foenograecum, lactuca, porrum, bulbi, ocymon, mentastrum, ruta, asparagus; timens vero ex his, ut ex foenum apponeret mihi, ipse coenans lupinos semimadidos aufugi. Homerus etiam in Batrachyomachia ranis tribuit quasdam herbas, quae hominibus sunt aeque edules.*

Sic enim introducit murem alloquentem ranis,

οὐ ξύγω ῥαφάνας, ἔκρεάμβας, ἔκκολεκύντας,
οὐ τούτοις χλωροῖς ἐπιβόσκομαι, ἔδδ' σελίνοις.
ταῦτα γὰρ ὑμῶν ἐστὶ ἐδέσματα τῶν κατὰ λίμνην.

non comedo raphanos, non brassicas, non cucurbitas, non betis viridibus pascor, neque apiis; haec enim vestra sunt edulia per lacum. Raphanus

in Plat. p. 56. enim apud Aristophanem erat in cibo pauperibus, qui

ἀντὶ

ἀντὶ δὲ μαΐζης φύλλ' ἰσχνῶν ῥαφανίδων
pro raphanum foliis exilibus absumebant :
 quin secundum Veterum disciplinam juvenibus τῆς ῥαφανίδος
 esus interdictus . Betae & brassicae ho-
 minibus edules . Diphilus Siphnius opinatus est
 ὅ' τάλιον ὑψηλότερον εἶναι καὶ κραιμνης *betam mitio-*
rem, quam brassicam, succum gignere, magisque
alere . Quid loquar de apio & loto? quae apud
 Homerum in cibo sunt equis

Arist. in nub.
p. 197.

Iliad. II.

ἵπποι δὲ παρ' ἄρμασιν οἷσιν ἕκαστος
 λωτὸν ἐρεπτόμενοι, ἀλοθρεπλὸν τε σέλινον
 ἔσασαν

equi autem stabant ad currus suos jugales lotum
mandentes, in paludeque nutritum apium . Verum
 apium juvenibus fuit interdictum . Aristophanes

ὅδ' ἂν ἀνηθον τῶν πρεσβυτέρων ἀρπάζειν, ὅδ' ἐ σέλινον
nulli neque anethum vel apium herbas seniorum
fas praeripere ; cujus rei addit rationem Scholiastes
 πρὸς τὰ ἀφροδίσια παρηγοῦντα ταῦτα . Quid de allio,
 quod perdicibus & gallis aequae est in cibo, ac homi-
 nibus? quid de hordeo, quod *antiquissimum* fuisse
in cibis, sicut *Atbeniensium ritu Menandro aucto-*
re apparet . Quod tamen pro cibo equorum po-
 nit Homerus

Phile in his.
anim.

Aristoph. in
equit.
Plin. I. XVIII
c. VII.

Iliad. IV.

διζυγες ἵπποι

ἔσασαν καὶ λακὸν ἐρεπτόμενοι .

Ita & filiquae in cibo hominibus erant . Horatius
vivit filiquis, et pane secundo .

I. II. ep. I.

Et

satyr. III.

Et Persius de his loquitur, qui Stoicorum discipli-
nis animum imbuere volebant

*insomnis quibus & detonsa juventus
invigilat, siliquis & grandi pasta polenta.*

in re. de Sab.
c. II. p. 33.

Sic apud Hebraeos Simeon Jochaei filius sub Ha-
driano חרוב *siliquae* fructibus diutissime vixit.

I. VIII. c. VI.

Quae tamen porcorum pabulum est apud Colu-
mellam; quod legimus etiam apud Lucam, ubi Sy-
rus habet سوسج, Arabs الخروب, quae vox *siliquam*
denotat. Innumera alia possent enumerari, verum
brevitati studentes, unde discessimus, revertamur.
In Gemara, uti demonstravimus, mentio de seah,
kornith, & hyssopo, quae & animalibus & homini-
bus pro eduliis possunt deservire. Hyssopus etiam,
quam origanum esse probavimus, hujus generis est.
Antiquis enim pro condimento in cibis erat, uti
& in cibo asinis, hircis, testudini, ex testimo-
nio Nicandri, Dioscoridis, & Aristotelis. Kornith
vero cum sit pulejum, ut Maimonides opinatur,
est etiam cibus ovibus peculiaris: qua de re βλήχων
dictum ἐπεὶ τὰ γευσάμενα κατὰ τὴν ἀνθρώπων τῶν
ποιμνίων βληχῆς ὑποπιμπλάεται *quia dum floret
a pecoribus gustatum, balatum concitat.*

Diosc. lib. III.
cap. XXXVI.
p. 188.

c. VIII.

In tractatu שביעית alius locus est, quo deciman-
dae non sint herbae, quas memoravimus, scilicet
si natae in campis: contra vero in atrio, cum destina-
tae sint hominibus, decimis sunt obnoxiae. R. Mai-
monides דרך אלו העשבים שצומחין בגנות ובבתים מבלי

שורצאותם

שורמאות *mos est*, ut herbae istae nascantur, & flo-
reant in hortis & in domibus, quamvis non semi-
natae. Quae cum sint αὐτόματοι *spontaneae* δὲ καὶ
τοῖς ἀγρίοις ὑπάρχουσιν *sylvestrium* ob id generi ac-
commodantur, ad discrimen illarum, quae τέχνης
ἢ ἀπὸ προαγέσεως *hominum arte aut instituto pro-*
veniant. Quod bene etiam expressit Homerus

Theoph. l. II.
hif. plan. c. I.
p. 26.

ὃ φυτὸν, ὃ συκῇ, ὃ ἀμπέλως, ὃ μὲν ἐλαίῃ,
ὃ καὶ ὄλυνῃ, ὃ πρᾶσιν τοὶ ἀνευ κομιδῆς κατὰ κῆπον.
non planta, non ficus, non vitis, non quidem olea,
non pyrus, non area est ulla sine cura in horto: ute-
bantur Hebraei, ut alias diximus, seah, kornith, &
hyssopo pro lignis; quae siccabant, ut deinde adu-
rerent, *cremia*, vel φριγανικὰ dicta. Hieronymus
in Oseam, LXX. & Theodotio φρύγανον, idest *cre-*
mium transtulerunt; aridas scilicet herbas, sicca-
que virgulta, quae camino, & incendio praepa-
rantur. Locus Misnae est in tractatu שביעית השב
לעצים הרי הן כעצים *si vir cogitavit super eas ut*
ligna, si scilicet determinavit se pro lignis uti,
tunc ut ligna babentur; itaut licitum sit ea do-
mum vehere, ut pro lignis quisquam utatur, non
vero ea apponere animalibus. Sic etiam in tracta-
tu שבת sanctio legitur posse quemquam die Sabba-
thi evellere folia herbarum, quas memoravimus,
ut & vescantur homines, ac in vasa etiam reponant
ex sententia R. Judae, dummodo conspicuam quan-
tatem non excedant. Quamvis celebriores Rab-
bini

odyc. XXIV.

c. x. v. 7.

bini permittant solum summis digitis folia evelli, ut aliquod discrimen daretur inter opera, quae & in hebdomada, & quae in Sabbatho fiunt. Idem fieri praescribunt de מנחת & מין *mentha* & *ruta*, & de aliis herbis edulibus odoratis, quarum inter Gemara mentio: quasque Marcianus inter cibos pecorum numerat. De vi, & efficacia menthae, quam נינה vocant, sermo est in tractatu *Avoda* *sarab*, quam Hebraei praescribunt una cum aliis herbis odoriferis vino mixtam, & in cochleari oblatam, ad ferendam opem *onchali*, glandulae scilicet sub corde, quae *nibla* dicitur R. Salomoni; ex cujus inflexione respirandi vis infringitur. Hanc non glandulam putamus esse, sed cartilaginem ensiformem, quae in appendice sterni jacet, ex cujus inflexione respirandi facultas debilitatur.

c. II.

c. II. p. 29.

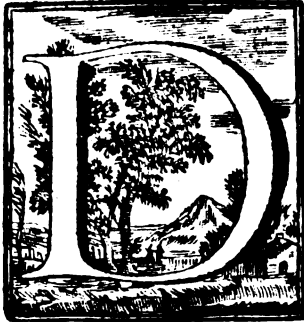

BRE-

BREVIARIUM

DISSERTATIONIS

DE קיקיון

Iffensiones inter Augustinum , & Hieronymum de notione vocis קיקיון . in interpretandis vocibus Hebraeis opes ex aliis linguis Orientalibus , maxime ex Arabica petendae . Hanc methodum praescribit R. Aben Ezra , cum ipsismet Rabbiniis , praecipue Maimonidi , & Salomoni plurima vocabula in Bibliis sint obscura . id evenisse ex servitute , quam passi sunt Hebraei , & ex Chaldaicae linguae studio , in quod erant intenti , & propter dispersionem suae gentis longe lateque factam . translationes in medio ponuntur LXX. Aquilae , & Symmachi . Theodotio notatus , qui ignoravit vocem קיקיון . Hieronymus opinionem Aquilae , & Symmachi sectatus *hederam* transtulit quamvis commentariis in Jonam aliud intellexerit , ac planius sententiam suam explicaverit , quam & nos sequimur , & perspicue demonstramus . falsum est nullam vocem respondere τῆς קיקיון quando σιλύπριον , κρόταρα , vel *ricinum* habemus apud Herodotum , Dioscoridem , & Plinium . קיקיון vocem esse Aegyptiam . in Misna קיקיון dicitur . idem ac ΚΙΚΙ Αιγυπτiorum . ex קיקיון oleum quod interdictum in lucernis die Sabbathi , ut Misnici praescribunt . ex ΚΙΚΙ oleum apud Aegyptios . usus olei cicini . cur Hebraeis prohibitum in lucernis . ex graveolentia , vel quia oleum cicinum , utpote crassum , ellychnio non imbibitur , uti ex R. Maimonide , & R. Bartenora demonstratur : quod ex Plinio probatur . simile apud Aristophanem , cum scilicet crassius oleo est ellychnium . ellychnia ex qua materia apud Gemaristas .

K k

ristas.

ritas, vox כליכא explicatur . ex Charizeno medico apud Galenum usus olei cicini . Bahuinus notatus , Gemaristarum nonnulli refelluntur , qui oleum יו קיק ex quadam ave hujus nominis extrahi asserunt . locus Psalmorum explicatus . Divus Hieronymus laudatus . *oleum cicinum* Galeno dicitur *ἄγρῳπιον ἑλαϊον* . pro unguento peculiari fuit Aegyptiis . textus Herodoti , & Ibuscheichi Arabis correctus . quid κικιον . Plinius a Salmasio emendatus . Κικι Graecis est *πρότων* . *πρότων* dictus a similitudine hujus seminis cum ricino animali . quid *πρότῳ* sint ex Dodonaeo, cujus sententia confirmatur testimoniis Homeri, Plutarchi, & Aristotelis . plantae aliae denominatae a seminibus, quae uniformia animalibus, explicatur denominatio *ἰχθυ*, *ψαλλόν*, & herbae scorpii . *πρότων* arbuscula . קיק arbor apud Hebraeos כליכא idem ac כרר quae vox Arabica . כרר idem ac *πρότων*, vel Κικι . locus Herodoti emendatus , & explicatus . quomodo Aegyptii ex Κικι oleum exprimebant . quomodo nunc Hispani & Indi . Κικι in stagnis crescit . idem de קיק asserunt Rabbini . folia Κικι vel *πρότῳ* ampla , patula . idem de קיקין ex Hieronymo , Rabba , Kimchio , & Jarkio . R. Samuel, Kimchius, Jarkius , & Maimonides notati . קיקין , vel *πρότῳ* non herbam , sed fruticem vel arborem esse ex Rabba , Hieronymo , Hesychio , & Dioscoride probatur . Hieronymum primum dixisse קיקין Syre & Punice dici *elkeroa* . ex Lexico Coptico , & Ebenbitar explicatur *كرك* quod Κικι est, sive *πρότων* . Edmundus Castellus notatus . a Mauritanis *kerva* dici apud Meisuaecum . confirmatur argumentum Hieronymi asserentis *kikajon* non esse *hederam* , vel *cucurbitam* , quia cucurbita non potest altiora petere sine adminiculis, uti & hederam . ex Plinio probatur cucurbitae peculiare esse *το* *pendere* : ex Oppiano , & Euripide hederam circum arbores implicari . Veteres nunquam sub hederam cubasse, sed sub arboribus comatis , sub quibus etiam convivia , & sacrificia peragebant . *kikajon* vel *cicejon* , uti est apud Hieronymum, cum Jonam adumbravit , naturam suam secutam fuisse . similis locutio apud Euripidem de palma & lauro, quae Latonae ramos porrexerunt . cur hederam fulcris indigeat , nec seipsam sustentare ac producere valeat . notatur Pomarius .

(259)

DE קיקיון

A D

DOMINICUM RIBERAM

*Praesulem omni laude & honore
dignissimum.*

Ccasionem, PRAESUL CLARISSIME, quamvis non amplam, mihi oblatam amittere non reputavi, qua nihil charius, nihil antiquius habere contigit, quam ut voluntatem animi mei Tibi testificarer, qua scilicet observantia ac honore Te semper sim prosecutus, atque suspexerim, uti & nunc suspicio summam, quae in Te est, dignitatem generis, integritatis, industriae, & quod caeterarum est omnium virtutum decus ac ornamentum, acerrimi, perpolitique iudicii, quo polles, ac consilii in providendo, ut aliquantulum respondere possem humanitatis, amorisque officiis, quibus me Tibi magis ac magis obstringere pro tua humanitate non recusasti: nomine enim tuo ornare volui dissertationem hanc de קיקיון, cujus mentio est in Jona: quodque tan-

K k 2

diu

diu mentes doctissimorum Virorum agitavit. Nam lectione sacrarum Bibliorum magnopere delectaris, callesque studiose, diligenterque, quae in illis difficilia ac magis ardua aliis videntur; ut interim taceam alias ingenii tui virtutes, quae in admirationem cunctos, qui tecum versantur, rapere solent. Perlege igitur, quod Tibi offerimus, ac de opusculo nostro incorruptius, quantum quisque possit, sine amore & cupiditate iudicato atque perpendito. Quantum cognitio linguarum Orientalium, PRAESUL CLARISSIME, ac lectio Ethnorum Scriptorum in intelligendis obscuris locis Bibliorum conducat, si aliud argumentum defecisset, cum quamplurima nota & manifesta sint, illud in praesens promptum ac paratissimum habemus ex Jona, cui Deus umbraculum fecit de יִיִן יִיִן quae verbi controversia ita vexavit mentes Interpretum ac Paraphrastarum, ut origo & causa etiam fuerit dissidiorum inter Augustinum & Hieronymum, qui de versione Bibliorum cum vehementissima contentione animi, ingenii, virium, & non sine verborum gravitate acriore inter se disputarunt. Et quidem in interpretandis vocibus Hebraeis auxilium, opesque petendae ex aliis linguis Orientalium, maxime ex Arabica propter cognationem & affinitatem, quam invicem retinent. Hanc methodum planissime praescribit Aben Ezra vir magni nominis inter Hebraeos ac in literis Hebraicis versatissimus

August. ep. X.
p. 17. ed. Par.
1586.
Hieron. ep.
LXXXIX. p.
266. edit.
Rom.

יבן

על כן כל מלה שלא נמצא לו חבר במקרא ויש לה דומה לבשון In Cantic.
c.VIII. v.II.
 ישמקאל נאמר אולי פירוש כן אעפ"י שהדבר בספק *propterea*
omne vocabulum, cui affine non invenitur in Bi-
bliis, si tamen illi sit simile aliquod in lingua
Arabica, ita interpretandum, quamvis sit ambi-
guum. Nam cum multae voces Hebraeae obscurae
 ignotaeque sint ipsismet Rabbini, ex Arabica illas
 interpretemur & metiamur necesse est, per quam
 maximum auxilium Hebraeae linguae accedit.
 Unde R. Maimonides ingenue confessus est, se Mor. nevocha
p.Ic. XVII.
 linguae Hebraeae non usque adeo peritum esse
 וננו שאנחנו חיוס בלתי יודעים לשוננו
 uti & R. Salomon, cum de locustis loquitur, dicere non erubuit, in his
 exercitatum non esse בהם בקיאין Hebraeis
 enim longissimam servitutem sub Chaldaeis pas-
 sis, eo tempore linguae Hebraeae studium obsole-
 vit, Bibliis in Chaldaicam versis, quam per an-
 nos LXX. locuti sunt, ac loqui non destiterunt in
 patrium solum reversi. Quod magnopere evenit
 post Christi obitum, solo aequatis Hierosolymis,
 cum patria extorres, vitam sub alieno imperio ac
 idiomate longe lateque dispersi traducere coacti
 fuerint. Quae magis manifesta erunt, si conside-
 remus varie translatam vocem קיקין, cum LXX.
 κολακύντην, Aquila, & Symmachus, qui floruerunt
 II. saeculo, Hebraicamque linguam callebant κισ-
 σόν, Theodotio vero Graecis reddiderit literis in
 κυκῶνα, ignarus quid fuerit. Unde Augustinus
 cucur-

cucurbitam, ut LXX. & Hieronymus *bederam*, quamvis hic in commentariis clarius ac verius sententiam suam explanet, qui, ut asserit, aliter rem explicuisset, si vocem Hebraeo vocabulo קיקי respondentem habuisset : quando κρότωνα ex Theophrasto, & Dioscoride, vel σιλυκύνριον ex Herodoto, vel *ricinum* ex Plinio, sumere potuisset קיקי ergo vox est Aegyptia, quam Hebraei sibi adoptarunt, non Graeca, ut falso contendit R. Benjamin in additionibus ad קיקי R. Nathanis, cum uniformis sit voci קיקי, quae Herodoto Aegyptia est. קיקי enim idem ac קיקי, cuius mentio in Gemara, ubi R. Lachis קיקי קיקי דיוני *dixit esse kikajon Jonae*. Praeterea in Misna ab Hebraeis praescriptum, sancitumque invenimus die Sabbathi קיקי בשבט נל fas non esse in lucernis *oleum* קיקי *comburi*. Unde deducimus קיקי קיקי esse idem ac קיקי, nam, ut inquit Herodotus, τὸ παρ' ἑσέων ἀντ' ὅ σιλικαμίζονται. ἔστι δὲ πῖσι, καὶ ἔδδεν ἥσαν τῷ ἐλαίῳ τῷ λύχνῳ παρσινές. ὁ δὲ μὴν δὲ βαρέας παρέχεται *quod ex eo (nempe ex קיקי) defluit, excipiunt Aegyptii: pingue quiddam, est non minus ad lucernas idoneum, quam oleum, sed graveolentiam exhibens*. Hujus olei usum ad lucernas, & ad ungenda corpora apud Aegyptios mire describit Strabo ἔξ οὗ ἐλαγον ἀποθλίβεται εἰς μὲν λύχνον τοῖς ἀπὸ χώρας σχεδόντι πᾶσιν, εἰς ἄλλαιμα δὲ τοῖς πεινέσ-εροις καὶ ἐργατικωτέροις, καὶ ἀνδρασι, καὶ γυναῖξιν *oleumque ex eo exprimitur, quo omnes fere*

erac. de Sab.
c. II. p. 81.

lib. II. edit.
Lond. p. 123.

I. XVII.

*fere indigenae ad lucernam utuntur. Pauperiores vero & operarii ad unctiōem, cum viri, tum mulieres. En quomodo Gemaristae cum Herodoto, & Strabone conveniunt, scilicet ex πρῖν vel κικί exprimi oleum; quod tamen Hebraeis prohibitum ad lucernas, cum fortasse ὀδμὴν βαρύναν graveolentiam exhiberet, vel quia ellychnium, oleum, utpote crassum, non imbiberet: unde lumen praeestet debilius ac obscurius, quodque facile extinguatur (quod die Sabbathi maximum erat piaculum, cum praeceptum sit ex Bibliis die illa lucernam non extingui) ut asserit R. Maimonides מנחת כהן c. vii. *oleum autem hoc est valde crassum*, cuius sententiam amplectitur, ut solet, R. Bartenora; quodve ex Plinio confirmamus *ex oleo* (Cicino) lib. XXIII. c. IV. *lumen obscurum propter nimiam pinguitudinem*. Simile invenimus in veteribus Graecis de extinctione lucernae, maxime apud Aristophanem, ubi uni dicenti*

Misn. de Sab.
c. II.

lib. XXIII.
c. IV.

in nub.
p. 126.

ἐλαφὸν ἡμῖν ἔκ ἐνός' ἂν τῷ λύχνῳ
oleum nobis in lucerna deficit; alter jocosè re-
spondet

ὅμοι τι γὰρ μοι τὸν πότνῃ ἤπτες λύχνον
Ehem cur tu igitur non bibulum indideras lych-
num. rationem tandem assignat, cur in lucerna
oleum defecisset

ἔτι τῶν παλαιῶν ἐπετίθαι θρυαλλίδων
quia crassius oleo immisisti ellychnium. Scholia-
stes

in Gem. tr.
de Sab. c.II.

Hb. IV. cap.
CLXIV. pag.
306.

ap. Galen.
XIII. de com-
p. med.

stes θρυαλλίδων ἀπο' τῷ θρυῖ το' παλαιόν τα' ἐλλύχ-
νια . τα' γὰρ ἐλλύχνια πολὺ ἔλαγον δαπανῶσι . Hinc
legimus etiam Hebraeos aliqua ad ellychnia effor-
manda die Sabbathi respuisse **אין מדליקין בלכש ולי בבלי**
לucernas die Sabbathi non accen-
dant cedri musco, nec stupa lini, neque calcb, vel
כולכ, ut & ibidem dicitur; quod το' πίννινον ἔριον
conchae margaritiferae lanam aliqui contendunt:
rationem affert R. Bartenora, cur haec ellych-
nia Hebraei rejiciant **בפני שחקור מסכסכת בהם כלומר**
quoniam
ignis in ellychniis illis confunditur, videlicet ignis
non se insinuat, neque penetrat ellychnium, quin
foras remanet . Attamen quamvis oleum ex
KIKI crassius, pinguiusque fuerit, unde illud He-
braei non immerito repudiabant; apud Aegyptios
tamen usum habuit, uti ante Strabonem Diosco-
rides memoriae tradidit **ὅς οὖν ἀποθλίβεται το' λεγόν-**
μδρον Κίκινον ἔλαγον . ἄβρωτον μδρ, ἄλλως δὲ χρῆσι-
μον εἰς λύχνους καὶ ἐμπλάστρας ex eo oleum expri-
mitur nomine Cicinum, cibis quidem ineptum,
ac foedum, sed alias lucernis, & emplastris utile;
parti enim affectae Graeci Medici illud circumpo-
nebant, ut eam exsiccaret: quemadmodum praescri-
bit Galenus libro II. ad Glauconem; imo a Chari-
zeno laudatum adversus inflammationes aurium,
quando maxime exulceratio accedit; **oleum cici-**
num laudatum etiam a Celso in emplastris, **quas**
res

res λιπαρὰς fere Graeci nominant . Hinc falso I.V.p.311.
 Johannes Bahuinus opinatur huiusmodi *oleum bo-*
die in officinis in usu non esse, cum ex Schrodero
 contrarium constet . Ex his, quae explicavimus,
 apertissime patet gravis error aliquorum ex Ge-
 maristis, qui putant oleum ριρ dici ab ave huius in trad. Sab.
 nominis, ex qua exprimitur, cujus mentio est in c.II.
 Cantico CI. ubi ρνη nominatur, quae in para- v.7.
 phrasi Arabica est القيق & القرق, ut Hebraei etiam
 solent interpretari ac scribere ριρ nempe vel ριρ in Gem. Ba-
 LXX. & Hieronymus ρνη recte *pellicanum* ver- bylon.
 terunt; etenim, ut haecenus probavimus, ac am- traçt. Chol.
 plius demonstraturi sumus, oleum ριρ exprimitur c.III.
 ex κικι planta sic dicta apud Aegyptios vel κρώ- trac. de Sab.
 τονι, uti apud Graecos . Quamobrem Galeno Αί- c.II.p.21.
 γυπτίον ἔλαιον est ὅπερ αὐτοὶ καλεῖσι καὶ Κίκινον . οἱ in exeg. voc.
 μὲν τοι παλαιοὶ ἐκ τῆς Κίκεως καὶ Κίκινον fecerunt, Hipp.
 Dioscoridem fortasse intelligit, qui Κίκινον ἔλαιον
 vocavit . Graecis etiam, ut memorat Herodotus;
 σιλικυπρίον dicebatur κικι, ἀλάφατι δὲ χρέωνται
 Αἰγυπτίων οἱ παλαιὸι τὰ ἔλαια οἰκέοντες, ἀπὸ τῶν σι-
 λικυπρίων τῷ καρπῷ, τὸ καλεῖσι μὲν Αἰγύπτιοι κικκι
 porro Aegyptii, qui palustria accolunt, unguento
 utuntur ex fructu Silicypriorum, quod appellant
 Aegyptii κικι . Dioscorides tamen κικι explicat
 σέσελι κύπριον, quod Hippocrati fuit σέλι teste Ga-
 leno: aliis vero σίλι . In textu Herodoti legen-
 dum σιλικυπρίον, & κικι, non σιλικυπρίον, & κικκι;

L I

quem-

- quemadmodum in antiquis editionibus , quod ex Plinio & Svida corrigi potest . Sic etiam male κύκι in Lexico Arabico Ibuscheichi , vel κύκι , ut habet Lexicon Copticum . Hinc κίκιον , ut refert Galenus , apud Aegyptios κρότωνος ῥίζα . Ita & l.vii. Paulo Aeginetae oleum ricinum ἐν Αἰγύπτῳ γίνεται ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς κικίας , ὃ καλεῖται κρότων . Graecis tamen communius ac universalius κικί dicebatur κρότων , ut vidimus ex Dioscoride , quem l.xv. c.vii. Plinius ita transcripsit , quamvis illum nunquam nominet , *oleum fit ex e cici arbore in Aegypto copiosa , aliis crotonem , aliis sili , aliis sesamum agreste appellantibus* , ut recte Salmasius emendavit . KIKI Graece denominabatur κρότων διὰ τὴν πρὸς
- Diosc.p.363. ζῶον ἐμφέρειν τὸ σπέρματος a similitudine , quae est illius seminis cum ricino animali . Quae animalia quid sint , explicat Dodonaeus , *sunt autem κρότωνες insecta quaedam nullis membris discreta , nullum cibi habentes exitum , colore livido , quae canibus praesertim adhaerent , in globum continue crescentia , donec plenius saginata sponte decidant : & quidem ricinus auribus canum potissimum adhaeret , ut sanguinem extrahat .* Plutarchus τοῖς μὲν οὖν ταύροις τὸν οἶζρον ἐνδύεσθαι ὡς τὸ οὖς λέγασθαι καὶ τοῖς κυσὶ τὸν κρότωνα , propterea Argus Homero dictus κυνοραϊστής
- de discr. adul. & amic. odyss. xvii. ἐνθα κύων παῖτ' ἄρης ἐνὶ πλεῖστον κυνοραϊστῆων . ubi canis jacebat Argus plenus ricinis . Vetus Scho-

Scholias tes explicat κυνοραϊσίδων, τῶν κροτάνων
 ῥαῖσι γὰρ τὰς κύνας πίνοντες τὸ αἷμα αὐτῶν. Qua vo-

ce Homericā ita usus est Aristoteles ἐν δὲ τοῖς κυ-

I. V. hist. An.
c. XXXI.

σιν οἱ καλὸν μῦθοι γίνονται κυνοραϊσίδων. Apud Plinium

ricinus dicitur, maxime ubi de succo herbae cha-

maeleonis loquitur, quo *ricinos canum necant*.

lib. XXII.
c. XVII.

Nec mirum Dioscoridem, aliosque, κρότωνα plan-

tam denominasse a similitudine, quam ejus semen

retinet cum animali κρότων dictum, cum & alias

plantas denominare mos illis fuerit ex feminibus,

quae animalibus sunt uniformia. Sic ἔχιον eidem

Dioscoridi dictum, quia ὁ καρπὸς κεφαλῇ ἔχιδ-

lib. IV. cap.
XXVII. pag.
254.

μοιοῖται semen habet vipereo capitulo simile. ψύλ-

λιον, quoniam στίγμα ψύλλοις ὁμοιον semen pul-

Diosc. IV. c.
LXX. p. 270.

cibus simile illi est; & apud Plinium herba scor-

pūs ex argumento nomen accepit cum semen ba-

LXXII. c. XV.

beat ad similitudinem caudae scorpionis.

Nunc κικί, vel κρότωνα explicabimus, ut re-

cte percipiamus קיק vel קיקי Jonae. Κρότων δὲ γν-

δρον δὲ ἐστὶ συκῆς μικρᾶς μεγάλῃ ἔχον arbuscula

est parvae ficus altitudine. R. Kimchius com-

mentario in Jonam opinionem refert Rabbae fili

Annae, qui מיליבא קיקי sefulibae similem facit.

Locus ille est in Gemara, ubi planta מיליבא Arabice

in tr. de Saby
c. II. p. 216.

nominatur מיליבא & כרוץ דהן קרוץ שמן oleum ejus

vocari cheroot. Idem legimus apud R. Nathan in

קרוץ & in libro, cui titulus משיבא חסידות respon-

sa magnorum virorum, invenitur מיליבא esse.

אילן סרק ויש במקומנו חרבה ועושה גרעינים ועושים מהם שמן
 וכלמי שיש לו צנה חרבה שותה ממנו ושמו בלשון ערבי אלכרו
*arborem sylvestrem, quae nostris in locis reperitur:
 producit quidem parva grana pro fructibus, ex
 quibus oleum conficitur, quod bibitur ab his, qui
 algent. Arabice nomen arboris alcheroa appella-
 tur.* Quae planta idem ac קיקין, quae Arabice
 מלכרו דicitur, ut tradit R. Maimonides, atque
 adeo idem ac κίκι, vel κρότων, ex cuius granis oleum
 exprimitur. Neophitus in Lexico Κίκιες καὶ κρό-
 τῶνες τὰ χολόκοκκα ἔξ οὗ καὶ κίκιον ἔλαγον *grana
 Cici adversus bilem, ex quibus Cicinum oleum fit;
 recte quidem χολόκοκκα grana Cici vocantur a Neo-
 phyto, nam ἀγασσι κατὰ κοιλίαν χολὴν bilem per al-
 vum extrahunt.* Herodotus ita explicat, quem-
 admodum per Aegyptios e Cici oleum extrahatur
 οἱ μὲν κόψαντες ἀπιπῶσι (in Codicibus est ἀπατῶσι)
 οἱ δὲ φρυζάντες ἀπέψωσι, καὶ τὸ ἀπορρέον αὐτῶ συγ-
 κομίζονται, quae sic Latine facit Salmasius *alii con-
 tusum exprimunt, alii frictum excoquunt, et
 quod ex eo defluit, excipiunt.* Salmasius legendum
 putavit ἀπιπῶσι non ἀπατῶσι, cum ἀπιπῶν sit ex-
 primere, & ἰπῶν vel ἐπῶν premere; unde Graecis
 ἰπῶτήριον *praelum.* Quod probat ex Plinio, qui
 haec habet: *in Aegypto ubi (Cici) abundat, sine
 igne, et aqua, sale aspersum* **EXPRIMUNT.**
 Quod τῶ ἀπιπῶσι concinne respondet. Unde falso
 Galeus & alii Herodoti verba, quae memoravi-
 mus,

in mif. de
 Sab.

Diosc. l. IV. c.
 CLXV. p. 100.

l. XV. c. VII.

mus, ita verterunt, *alii contusum ad ignem, alii in sartagine coquunt*. Verum nos testimonia & Dioscoridis, & Strabonis adjungimus ad confirmandam lectionem Salmasii: repurgabant enim Aegyptii ricinos, quos molae mandabant, accurateque molebant: deinde quod molitum erat in sportulas conjectum δι' ὀράνυα ἐκχλίβουσιν *torculo exprimitur*; eadem voce usus & Strabo ἀποχλίβε-ται. In Hispania tamen *coquitur in aqua innatansque oleum tollitur*, quemadmodum hodie Indi faciunt, quippe qui nullam expressionem norint in eliciendis oleis ex feminibus, vel fructibus. Alia etiam argumenta in medio ponemus, ut probemus םיקי esse κικι Aegyptiorum, vel κρότωνα Graecorum. Rabba filius Annae, ubi verba facit de םיקי asserit, quod הן םיקי ןגח בן *in stagnis aquarum crescat*. Idem affirmat Herodotus de κικι, vel filicypriis, ὧν δὲ χείλεα τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρσιν τα' σιλικύπρια ταῦτα *filicypria haec adoras fluminum, stagnorumque serunt Aegyptii*. Ex κικι foliis patulis, unde densissima umbra, conjecturam insuper ducimus םיקי esse κικι, vel κρότωνα. Etenim, ut asserit Dioscorides, κρότων habet φύλλα δ' ὅμοια πλατάνῳ, μείζονα δὲ *folia platanis, at majora*; propterea, ut Pena, & Lobelius tradunt, *ricinum palmam Christi vulgus appellat propter frondis digitatam effigiem, quae volam palmamque expansis digitis quodatenus aemulatur*:

Diosc. lib. I.
c. XXXVIII.

Plin. lib. XV.
cap. VII.

Manard. sim-
pl. med. hist.
c. IV. p. 299.

in Gem. de
Sab.

in Hist. adv.
p. 306.

P. 339. *sur* : quod a Fuchſio etiam obſervatum ; unde ricinus patulis foliis umbraculum facit. Quae
 com. in Jon. reſpondent קיקיון , quod ab Hieronymo deſcribitur *lata habens folia in modum pampini* , unde *umbram denſiſſimam* propterea neceſſe eſt ut faciat ; quodque על פום חנותא מדלן יתיה *super tabernas locari* & *extolli* ſolitus aetate Rabbae filii Annae. R. Kimchio ſic קיקיון deſcribitur עשב שתארכנה
 in lib. rad. *herba* , *cujus rami dilatantur* & *extolluntur* , *umbramque praebent* . R. Samuel filius Chofnii , prior Kimchio haec de קיקיון notaverat אלכרוע *herba eſt* , *quae Arabice alcheroa nominatur* ; & R. Jarkius קיקיון עשב הגדל למיעלה בעננים רבים ומיצל *Kikajon herba eſt* , *quae valde attollitur* , *ſpiſſaque ramis* , *quibus umbram facit* . Jarkius , & Kimchius קיקיון in numero herbarum collocarunt , ſecuti ſententiam R. Maimonidis . Verum errant magnopere , cum non herba , ſed arbor ſit , ut veriffime arbitratus Rabba filius Annae , & Hieronymus , qui *arbuſculam* ; & Heſychius , qui φυτόν , ac primus omnium Dioſcorides , qui δένδρον appellavit . Si enim verum eſt , quod veriffimum , atque indubitatum , ut aſſerunt R. Maimonides , R. Samuel , & alii , קיקיון Arabice dici אלכרוע , neceſſe eſt , ut credamus קיקיון non eſſe herbam , ſed arborem , ut eſt alcheroa , alias quomodo umbraculum feciſſet Jonae ? Hiſce rationibus ac argumentis de-

deducimus קיקי esse κικι Aegyptiorum, vel κρό-
 τωα Graecorum. Arabes *elkerōa* vocant, ut pri-
 mus omnium tradidit Hieronymus, קיקי, *quae* com. in Jon.
etiam lingua Syra ܩܝܩܝ Punica elkerōa dicitur.
 Quod & opinatos esse Rabbinos, maxime R. Mai-
 monidem, a quo קיקי Arabice dicta *ענין* abun-
 de demonstravimus. Quae cum ita sint, aper-
 tissime patet κικι esse קיקי Si enim קיקי Ara-
 bice dicitur *elkerōa*, κικι erit קיקי, cum & Ara-
 bice *elkerōa* nominetur, nam, ut ex Lexico Co-
 ptico apparet, Κουκι κήκι *vox Aegyptia* (legendum
 tamen κίκι) Arabice redditur حب الخرج *granum*
elcberōa. Ebenbitar, ubi agit de حب الخرج haec notat
 ومنهم يجمع الدمن الحمى قيقى وهو حب الخرج *ex quo ex-*
primitur oleum cicinum dictum, quod ipsissimum
est ac oleum elkerōa: quibus transcripsit haec ver-
 ba Dioscoridis *πῶς κρότων*, *ὅς οὖ ἀποθλίβεται*
τὸ λεγόμενον κίκινον ἑλαμον. Quamobrem male Ed-
 mundus Castellus, etsi linguarum Orientalium pe-
 ritissimus, autumavit *apud Arabes potius per γρ*
interpretari קיקי, quando Ebenbitar, qui omnes
 Arabes in re Botanica superavit, idemque linguae
 Arabicae cultor diligentissimus vertit, ac scribit
 حب الخرج Adde testimonia Rabbiorum, qui referunt
 Arabice dici *ענין* praecipue R. Maimonidis, qui
 Arabicis literis eximie fuit excultus. Non negarim
 tamen a Mauritanis dici *kerva*, ut scribit Fuchsius;
 ac prior adnotavit Mesuacus, *ricinum kerva a*
Mauritanis appellari. Unde

hist. plant.
 p. 339.
 lib. de med.
 sim. pur. p.
 110. ed. Par.

Unde ex iis, quae haecenus demonstravimus, uberius constat $\pi\pi\rho\pi$ Jonae, non esse $\kappa\iota\omega\sigma\acute{o}\nu$, ut Aquila, & Symmachus transtulerunt, nec $\kappa\omicron\lambda\omicron\kappa\acute{\upsilon}\nu\eta\eta\eta$ ut LXX. verum $\kappa\iota\kappa\iota$ Aegyptiorum, quod est $\kappa\rho\acute{o}\tau\omega\eta$ Graecis, Latinis *ricinus*, & $\epsilon\chi$ Arabibus. Nunc rationes & argumenta, quibus usus est Hieronymus, adjungemus, quae levis ponderis non sunt, ut probaret $\pi\pi\rho\pi$ nec cucurbitam, neque hederam fuisse. Verba Hieronymi viri doctrina & sanctitate insignis: *Cucurbita* $\epsilon\theta$ *hedera*, ut per terram reptent, $\epsilon\theta$ absque furcis vel adminiculis, quibus innituntur, altiora non appetant. Quomodo igitur ignorante Propheta cucurbita in una nocte surgens umbraculum praebuit, quae naturam non habet sine pergulis, $\epsilon\theta$ calamis, vel bastilibus in sublime consurgere? Cicejon autem cum in ortu suo miraculum praebuerit, $\epsilon\theta$ potentiam ostenderit Dei, in provirentis umbraculi naturam suam secuta est. Cucurbitam enim evidens est non posse altiora petere sine adminiculis; imo si vera loqui volumus, proprium illi est *pendere*, crescitque illi *libertate pensili* a natura concessa. Hederam vero circum arbores implicari ab Oppiano traditum

Plin. l. XXI.
c. IV. & V.

l. IV. Hali-
cut.

η $\omega\sigma\pi\epsilon\rho$ $\beta\lambda\acute{\omega}\xi\eta\sigma\iota\eta$ $\epsilon\lambda\acute{\iota}\omega\sigma\epsilon\tau\alpha\iota$ $\acute{\alpha}\mu\phi'$ $\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\tau\eta\sigma\iota\eta$
 $\upsilon\gamma\eta\acute{o}\varsigma$ $\epsilon\lambda\acute{\iota}\xi$ $\kappa\iota\omega\sigma\acute{o}\iota\omicron$. $\tau\iota\tau\alpha\eta\acute{\nu}\omicron\mu\acute{\delta}\mu\theta$ δ' $\acute{\alpha}\pi\omicron'$ $\epsilon\acute{\iota}\zeta\eta\varsigma$
 $\epsilon\rho\upsilon\zeta\epsilon\iota$. $\pi\acute{\alpha}\nu\tau\eta$ $\delta\epsilon$ $\pi\epsilon\rho'$ $\epsilon\acute{\epsilon}\alpha$ $\acute{\alpha}\kappa\rho\epsilon\mu\acute{o}\nu\epsilon\omega\sigma\iota\eta$.
aut sicut altas implicatur circum abetes humida
cir-

*circumvolutio bederae; extensa autem a radice
serpit: usquequaque vero circumfluit: quod prius
Euripides dixerat*

in Hecub. p.
36. ed. Paul.
Steph.

ὅποια κιστὸς δρυὸς, ὅπως δ' ἔξομαι.

*ut bedera quercui, sic buic adbaerebo. Et quidem
non de hedera, verum de aliis arboribus, quod co-
matae sint, ac folia late extendant, sub quibus sa-
crificia, vel convivium peracta, vel recubatum, apud
antiquos legimus: unde Nonnus fagum τανύπρεμ-
νον, palmam ὑψίκομον, alnum τανύφυλλον vocavit.
Theocritus eadem ratione fagum σκιεραν, qui
etiam de populo, & ulmo haec inquit*

ταῖ δὲ παρ' αὐτὰν

Αἰγαιοὶ πῖτλαί τε εὐσκίον ἄλσος ἔφαγον,

Χλωροῖσιν πετάλοισι κατηρεφέες κομώσας

*natae vero circa eum fontem populi, ulmi que um-
brosum nemus efficiebant, viridibusque foliis te-
ctae frondentes. Moschus vero de platano*

Idyl. v.

αὐτὰρ ἐμοὶ γλυκὺς ὕπνος πλατάνῳ βαθυφύλλῳ

*at mihi dulcis somnus sub platano comata. Quos
Horatius more suo imitatus haec habet:*

Od. III. l. II.

qua pinus ingens, albaque populus

umbram hospitalem consociare amant

ramis.

Quapropter Jonam nec sub hedera, neque sub cucur-
bita recubasse evidens est, sed sub ricino, qui aequae
ac alnus, fagus, quercus, & platanus, frondosus est
atque comatus, Kimchio propterea dictus ἕκητιον

M m

faciens

Dodon. hif.
Rirp. p. 366.

in Hecub.

faciens umbram, cujus *folia ampla sunt ficulneis similia, sed majora*. Quodque apud Hieronymum legimus de kiccejo, quae *provirentis umbraculi naturam secuta est*, simile quidpiam in Euripide est, cum Latonae partus edenti laurus & palma, quae natura patula, & umbrosa sunt, ramos porrexerunt.

ἐνθα παρτόρηός τε φοῖνιξ,

δαίφνη θ' ἱερὸς ἀνεσχε

πατόρηος Λατοῖ φίλα

ὠδῖνος ἀγαλμα δίας

ubi primitiva palma & laurus porraxit sacros ramos charae Latonae partus decorationem divini. Hederam fulcris indigere, ut seipsam sustentare

L. III. symp.
q. II. p. 648.

valeat, Plutarchus etiam adnotavit *περιπαλοῦς δ' αὖται καὶ σπρίγματος αὐτὸς (κιστὸς) εἰαυτὸν ἀνέχεν καὶ ποδηγᾷ ἀδυνατῶν δι' ἐνδύαν θερμότητος, ἥς τὸ ἀναφελὲς δυνάμεις ἔχει* *amplexui opus habet bedera & fulcro, ipsa seipsam sustentare ac producere non valens ob inopiam caloris, cujus est sursum efferre.*

v. Eurip. in
Bacchis.
sp. Plutar.
p. 647.

Quamobrem initiati Baccho caput hedera cingebant ὡς ἦπτον ὑπὸ τῷ οἴνῳ ἀνῶνται, τῷ κίτη κατασβεννύλος τὴν μέθην τῇ ψυχρότητι ut minus a vino laederentur, bedera suo frigore ebrietatem restinguen- te. Summopere tamen miror Pomarium in פומריה explicasse קר & קיקר per תגלד וז בלעז אידרא bederam vulgo dictam, vel cucurbitam, quamvis mentionem faciat R. Kimchii, ex quo innumera, & multa exscripsit.

BRE.

BREVIARIUM DISSERTATIONIS

DE יוֹרְאִים

SSERITUR יוֹרְאִים esse Arabum, cuius odore, ac sapore jucundissimo delectatas Liam, & Rachelem. LXX. in translatione habent *μῆλα mandragoras*, vulgata *mandragoras*, Chaldaeus יִבְרוּחַ hallucinatur Mercerus, qui etymon deduxit a בִּרְחָא *bircus*, verius Arabes, qui derivant a בִּרְחָא *miraculum*. notatus Codurcus Anglus in explicanda voce יִבְרוּחַ. iterum notatus, quia negavit mandragoras mala ferre. R. Salomon vim vocis יִבְרוּחַ ignorat. R. Samuel Jafesius, vocem Arabicam agnovit, quamvis plantam ignoraverit. Ex Avicenna probatur esse vocabulum Arabicum. R. Nathan laudatus, & ex versione Arabica Pentateuchi facta a R. Saadia ejus opinio confirmatur. Rabbiorum in Sanedrin sententiae *de Duda'im* numerantur. R. Levi opinatur esse סִיגְלִי R. Jonathan סיכסוך R. Raba יִבְרוּחַ, qui Chaldaicam versionem sectatus. R. Salomoni סִיגְלִי & סיכסוך species sunt herbarum odoratarum. in Gemara formula benedictionis super סִיגְלִי. faciem ac barbam fricari, & lavari סִיגְלִי מֵי מֵיִם apud Gemaristas in tractatu שִׁבְתָּ. R. Salomon סִיגְלִי *violam* interpretatur. violam jucundi esse odoris ex Icesio, & Dioscoride. inter herbas coronarias. R. Benjamin censet סִיגְלִי esse נֶרְקוֹם quae vox Hebraeis varie scribitur. in Gemara duplex נֶרְקוֹם & formulae benedictionis. חֲבִצֵּלָה in Canticis ex R. Salomone explicatur. נֶרְקוֹם idem ac *narcissus*. etymon *narcissus* ex Plutarcho. locus Sophoclis explicatus. quae נֶרְקוֹם tribuit R. Benjamin, eadem tribuunt Theophrastus, Diosco-

M m 2

scorides, & alii *narcisso*. *narcissus* λάρισ etiam dictus. quid proprie λάρια ex Polluce, & Scholiaſte Apollonii. coronae ex *narcisso* Alexandrinis quomodo dictae. *narcissum* Arabice dici نرجس vel نوكسي. Rabbiorum opinio existimantium דודאים esse יסמין. 'מסמין vox Persica. compositio est olei ex violis albis apud Aëtium, Graecis vero posterioribus flos albus violae. Aliqui opinati sunt jasminum esse pothos album antiquorum. locus Theophrasti explicatus. Plinius notatus. Arabibus etiam dictum يامدى, contra Dodonaecum, & Bahuinum probatur زبيق esse *lilium*, non vero jasminum. verosimilior sententia de דודאים est R. Judae, qui putat esse מישן. R. Jafesius notis in Beresith Rabba vocem explicat ac transcribit R. Nathan, uti & Pomarius in voce מישן, nihil novi asserentes. idem ac مر Arabum. inter Syros & Arabes conjunctio magna in lingua ex Strabone. nihil officere مور varie pronunciari inter Arabes, varii soni ejusdem vocis apud Barbaros. quomodo proprie vocabulum illud pronunciandum ex auctore Camus. erravit Mathiolus asserens *mautz* esse genus palmarum a Theophrasto descriptae, qui ex eodem loco Theophrasti oppugnatus. ex Alpino, ex Geographo Nubiensi תמאutz fructum esse dulcem & adprime jucundum demonstratur. Graecis, Christianis, ac Mahometis aëclis *poma paradisi* vocatum. arbor, & poma, quae comedit Adamus incertum quid sint ex Rabbis. de his variae sententiae in tractatu *Sanedrin*. ex loco Gemarae, quo mentio מישן deducitur arborem esse, quae fructus gignat, nodis externis refertam. nodi interiorum non se dilatant, neque se explicant in מישן quod תמאutz respondet. *mautz* poma habere. variae opiniones referuntur de etymo דודאים. verius ab דוד hoc est *amicus*, *cognatus*; quod ad *mautz* aptatur cum multi fructus ex uno caule pendeant, tanquam cognati ex una stirpe descendentes. Rawolfius laudatus. locus Canticorum explicatus. תמאutz flores bene olere, & fructus esse jucundi saporis contra Philippum a S. Trinitate. Ruben tulisse dudaim propter fragrantiam fructus, non vero ad conciliandam foecunditatem. ex Augustini testimonio confirmatur, & Rabbiorum. Liam precibus Deo factis foecundam evassisse

fisse ex Bibliis . Mandragoras foecunditati adversari propter frigiditatem ac vim narcoticam ex Galeno , & Avienna . in Bibliis foeminas steriles ut plurimum foecundas precibus Deo factis . Ethnicos magnifice gloriatos , se medicamentis sterilitatem , vel foecunditatem posse procreare . Mandragoras nullum habere odorem jucundum ex R. Menachem . locus Dioscoridis explicatus . excutitur opinio Codurci , qui דוראים asseruit esse *tubera* . refellitur I. ex tempore , in quo Ruben in campis collegit דוראים . tempus fuisse aestatis . phrasis Hebraica explicatur . uniformis Graecis & Latinis locutionibus . Veteres anni tempora sumpsisse ex fructuum temporibus . tempus *Dudaim* in Bibliis respondere tempori מוצאי תשרי mautz . Tubera non aestate , sed vere effodi . II. Tubera omni carent odore , quia privata sunt sapore , quod ex Theophrasto demonstratur . Cyrenaica Antiquis solum jucundi odoris . ex Salmasio non Cyrenaica , sed Numidica & Libyca fuisse . III. Ruben puer non potuit cognoscere , quo fuerint tubera in campis . Tubera non extuberare , neque rimas agere undique terra circumdata ex voce Graeca , & ex Plinio probatur . generatio tuborum quomodo fiat . Martialis notatus . erroris etiam reprehensi Rajus , & Bahuinus . ex Athenaeo , & voce Arabica *كلمة* denuo demonstratur tubera non posse dignosci , utpote sub terra jacentia . Pamphylus , & Hesychius notati . laudatur clarissimi Lancisii dissertatio , qua & fungorum & tuborum generationem aperuit . Sapientissimi CLEMENTIS XI. P. M. studium in conquirendis , & edendis libris cl. virorum , maximeque Orientalium . IV. Tubera Mesopotamiae non memorata ab Antiquis . tubera variarum regionum , & locorum recensita , quae & Antiquis laudatissima . Concluditur דוראים esse *Arabum* .

D E ד'א'ר'ר

A D

DOMINICUM PASSIONAEUM

Praefulem Ornatissimum.

UM primum Romam pervēni, quae hominum oculos perstringere solet, non maiestate tantum aedificiorum, viarumque amplitudine, ac antiquitate monumentorum, quae rerum tempus edax absorbere non potuit, verum etiam frequentia & concursu Principum ac praestantissimorum Virorum ex toto terrarum Orbe: prae caeteris adolescentibus, qui mihi admirationem ingessere, Tu solus, PASSIONAE ORNATISIME, animum meum delectasti. Admirabar enim in Te praeter summam probitatem, & modestiam, quae adolescentiae tuae tunc temporis erat conjunctissima, magna studia dicendi tam Latine, quam Graece, in quibus ita eras versatus ac disertus, ut pene jam evolueras libros Poëtarum, Historicorum, & Philosophorum, eaque e fontibus purius hauriendo, quam rivulos confectando.

Imo

Imo Graeca potissimum lingua comite decurristi per sacra Biblia, Patresque Graecos, ut perpetuam felicitatem, solidamque doctrinam comparares. His adjungebas cognitionem, peritiamque maximam rerum publicarum, quas ab Graecis, vel Romanis expressisti, rite perpensis ipsorum legibus, rebusque gestis, ac situ & amplitudine regionum: e quibus rebus prudentia, memoria nempe praeteritorum, futurorumque providentia oritur. Quare omnes praecognoscebant ac vaticinabantur Te Christianae Ecclesiae, literisque aliquando esse non vulgari praesidio adfuturum. Quod profecto evenit, nam cum Parisiis versareris cum literatis doctisque Viris, qui Te magnopere observabant, CLEMENS XI. Pontifex Maximus Te destinat ad comitia Ultrajecti indicta ab Europae Principibus, ut de pace concordiaque inter ipsos concilianda decernerent, ac de juribus propriis sedulo disceptarent. Solutis postea comitiis Ultrajectinis magna cum omnium laetitia Te Roma excepit, Tibi plaudente omnium ordinum coetu propter praestantia beneficia, quibus es benemeritus de re Christiana. Non magno deinde post tempore legationem obiisti in comitiis ad Rastadium etiam pro juribus ac libertate Christianae Religionis. Quibus legationibus Tu omnia, quae doctissimorum Virorum curiositatem explere possunt, perfecisti; explorasti enim & excussisti mores, leges, com-

commercia, & mercaturas populorum, praecipue
 Batavorum; qui supra Phoenices navigationibus in
 longinquas, remotasque terras penetrarunt. Quod-
 que non solum delectat, sed etiam sine satietate
 delectat, Te subtiliter differentem audiui de juri-
 bus Principum Germaniae, de foederibus inter
 ipsos sancitis, de bellorum originibus, ac de am-
 plificationibus jurium, imperiique singulorum.
 Quae cum saepius pro tua humanitate mecum
 communicasses, in sermonem aliquando delapsus
 de mercaturis ac mercibus, quas Galli, Angli, Ba-
 tavique faciunt, Te hortari, & orare non cessavi;
 ut copiose, quae ad hanc rem pertinebant, me cer-
 tiorem faceres; quibus plurima etiam adjungebam
 de Antiquorum mercimoniis, de itineribus, de na-
 vigationibus, quae Tibi probata auctor deinde fui-
 sti, ac me etiam atque etiam hortatus, ut ea literis
 mandarem; asserebas enim Tibi pergratum perque
 jucundum fore, si hanc materiam tractandam susci-
 perem, quae novitate ac dignitate operis caeteris
 aliis rebus praeiret. Quod peractum, nescio qua
 diligentia, qua industria; nam bene, an male, opus
 indicabit. Laudatissimum quidem erit, si Tibi
 placuerit, si calculum tuum appones. Nunc, ut
 aliquam meae erga Te voluntatis significationem;
 quanquam exiguam, ostenderem, nomini tuo in-
 scribo hanc dissertationem de ἡ δὲ ἀρχαία ac,
 quantum potui, exactiori stylo & diligentia exa-
 ratam.

N n

ratam.

ratam. Tu interim vale, ac uti nunc facis, inposterum me amare pergas, Te magnopere rogo.

c. XXX. v. 14.
c. VII. v. 13.

Difficillima res est, PRAESUL ORNATISSIME, ac multum & saepe quaesita explicare quid sint **מנדרג** in Genesi, & in Cantico Salomonis, cum omnium paraphrastarum, cum Graecorum, tum Chaldaeorum, Syrorum, & Arabum unus consensus & incredibilis conspiratio fuerit in accipienda voce illa pro *mandragoris*. Unde postea gravissime inter se dissentientes dissenserunt, quomodo Rachelem & Liam foecundas fecerint. Quamobrem omnes vias persequar, quibus putabo ad id quod volumus, perveniri posse; res enim & veritas ipsa me, ut confidam, faciunt planissime demonstraturum **מנדרג** esse **מנדרג** Arabum, quo delectatas Rachelem, & Liam, non quod his foecunditatem conciliaverit, sed propter odoris, saporisque jucunditatem & elegantiam; ac precibus Deo factis foecunditatem consecutas, non vi & virtute **מנדרג** aggrediar subtiliter & copiose patefacere. LXX. Interpretes **מנדרג** Graece converterunt **μῆλα μεν-δραγόρα**, quod & fecisse Josephum Hebraeum comperimus, & Aquilam, quamvis vulgatus Interpres **ἀνλῶς mandragoras** retulerit. Chaldaeus **מנדרג** quam vocem Mercerus, qui primus omnium paraphrasin Chaldaicam Latine vertit, & notis illustravit, deduxit ab **מנדרג** (in Bibliis enim *bircus* est) quasi fructus, pomaeque mandragorae formae hircinae

cinæ convenirent. Verius, si animum attendisset ad foetorem hirci, quem radix mandragoræ refert ac obrinet. Contra vero Arabes **جبرج** appellant erymo longe diverso, nimirum propter stupendam miramque formam, cum ipsis **معجزة** *miraculum* sit. In errore est etiam Codureus Anglus vir doctissimus, ac disertissimus, qui **יברוח** *terrículamentum* contendit esse, quando Avicenna pro radice mandragoræ præcipue sylvestris accepit, uti & Elias, Pomarius, & doctissimus inter Hebræos R. Maimonides; errat insuper, ubi asserit *mandragoram MALA non ferre, sed grana multa, quae nucis avellanae magnitudinem vix exaequant*. Legimus enim apud Dioscoridem, Oribasium, Aëtium **μαῖλα** denominari, quemadmodum LXX., & Josephus Hebræus ex Bibliis Graece reddiderunt. R. Salomon notis in Gemaram ignorat significationem **יברוח** כרפסות גמין ולא אתפוש במי חיה יברוח *Jauruche, ut est in paraphrasi Chaldaica, non declaratur quid sint*. Nec minus notis in Beresith Rabba R. Samuel Jafesius exponit **יברוח** דודאים *Dudaim Arabice jauruche dicta, quasi dubitanter & timide sententiam suam dicat, vel dicta non recte explicet, ac ideam plantae describat*. Etenim, ut vera loquamur, *mandragora* Arabice dicitur **جبرج** *jabrub*, vel *jabraba*, ut notavit Bellunenſis in margine textus Avicennae exſcribentis Dioscoridem, & Galenum; nomen enim

Mor. nev. p.
III. c. XII.

tract. Sanedr.
p. 99.

jabrub Arabicum est origine, & a paraphrasæ Chaldaeo adoptatum, ut vocem יודאם ignotam, obscuramque explanaret. Prae aliis id agnovit etiam R. Nathan in ערוך. ערוך. וְהָיָא בְּלִשְׁוֹן יִשְׁמַעְאֵל יִבְרוּחַ. ערוך. *jabrub* voc est Arabica; *eljabrub* enim dixit R. Saadias Hebraeus, qui Pentateuchum Arabice fecit. Verum alii Rabbini in *Sanedrin* interpretati sunt יודאם aliis vocibus longe diversis ab *jabrub* cum R. Levi סיגלי & R. Jonathan נאט סכסוך in אמר רבי יבְרוּחַן לוֹ אָמַר סִיגְלִי רַבִּי יוֹנָתָן סִימֹךְ fuerint. in aliis editionibus est סבים, ut observat R. Benjamin in notis ad ערוך R. Nathanis. quid nomine סיגלי & Jonathan ita intellexerint. R. Levi & Jonathan ita explicare conatur R. Salomon סיגלי וסיכסוכי מינים אחרים סיגלי עקרי עשבים והוא ממיני בשמים ואמחות של אותם *figle* & *fachsuch* עשבים קרי סגל וסיכסוכ נמי מין בשמים *sunt aliae species; figle sunt rami barbarum; fachsuch* *herbae sunt odoratae, quarum bulbi vocantur figle; fachsuch species etiam sunt barbarum odorem producentium.* In Gemara tractatu ברכות *de benedictionibus*, quas Hebraeis mos est observare, sermo & fit de his, quas super herbas odoriferas faciunt, inter quas memorantur סיגלי talis est benedictio R. Scisciath ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם *benedictus tu Domine moderator orbis, qui creas herbas odoriferas.* Sigle lavare solent, & fricare faciem & barbam, ut ex tractatu שבת in Misna, ubi asserit R. Scisciath licere die Sab-

Sabbathi lavari כרדא ; in Gemara postea quaeritur quid sit כרדא אמר רב עסף תילתא אחלא ותילתא אסא כרדא ותילתא סיגלי *respondet R. Joseph, triens saponariae, triens myrti, עף triens figle . R. Salomon notis in opinatur ויאולא סיגלי figle esse violam ; & notis in שבת haec habet סיגלי עשב שקורין ויאולא ויש בו figle est herba quaedam, quam violam vocant, tribusque constat foliis. Qua simul cum aliis herbis, quae in libro שבת memorantur, fas est, ut asserit, vultum, barbamque fricari; forsitan propter odorem, quo pollent: etenim, ut lubens de aliis taceam, viola alba vel nigra gratum emittit odorem . Icesius *ἐξ ὑλῆς* asserit τὸ λευκὸν πολὺ δ' ἀρίστην ὁσμὴν καὶ δυμαμένην τέρευν *albam violam praestantissimum odorem jacere עף suavem; nigrae vero ὁσῶδες δ' ὅτι πολὺ μᾶλλον odorem esse gratiorem . Violam nigram Dioscorides etiam σφοδρὰ ὁσῶδες nominavit; unde ab Theophrasto inter *σφανωμάτα ἀνθη* enumerata, quemadmodum & Nicander in libris *Georgicōn*, & Cratinus in effoeminatis fecerunt; cum viola non solum odore polleat, & fragrantia, sed *δύαμιον δὲ ἔχει ψυχτικὴν refrigerandi naturam habeat; qua ὀφθαλμῶν φλεγμαῖς oculorum inflammationibus auxiliatur .***

apud Athen.
I.XV. p. 681.

I.IV. c. XXII.
p. 289.

apud Athen.
p. 684.

Diosc. I. IV.
c. CXII.

Aliam viam persecutus R. Benjamin notis in פירוש בלשן יוני . כרקום *esse סיגלי* ערוך putavit enim ורומי מין פרח ולו דית טוב ולפי דעת רבים הוא נקרא נרקום

Sigle

Sigle Graece & Latine denotat speciem quandam florum, qui jucundo praediti sunt odore, &c., ut quamplurimi opinantur, flos est, quem vocant narcos: quid נרקו disquirendum. Apud R. Maimonidem in הלכות ברכות scribitur נרקו in Gemara editionis Venetae נרקו pro נרקו duplex est נרקו apud Gemaristas hortensis & campestris.

in tr. de bened. cap. VI.
P. 43.

R. Mefciar Scias תפ נרקו hortensi sic deberi benedici opinatur ברוך אתה יהוה בורא עצי בשמים benedictus tu Domine, qui creas ligna odorifera. Qui vero in campis nascitur ברוך אתה יהוה בורא עשבי בשמים benedictus tu Domine, qui creas herbas odoratas.

c. II. v. 1.

R. Salomon ita explicat vim vocis נרקו, quae est in Gemara נרקו qui nascitur in hortis, quam vocem נרקו respondere affirmat תפ תבצח in Cantico Salomonis, a Paraphraste Chaldaeo נרקו redditam. Rabbiorum נרקו idem ac נרקו

I. III. Symp.
q. I. p. 647.

Graecorum, unde Latini narcissum vocant; quem ita appellarunt Graeci, quoniam vim stupefaciendi, ac sopiendi possidet. Plutarchus τὸν νάρκισσον ἔτις ὠϊόμασαν ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νέρη, καὶ βαρύτητας ἐμποῖοντα νερκώδεις. δὲ καὶ Σοφοκλῆς αὐτὸν ἀρχαῖον μεγάλων θεῶν σεφάνωμα, τοῖς τε τῶν χθονίων προσονόμας narcissum nominant, quia nervos bebetet, & torpidas gravitates efficiat. Quare Sophocles ipsum velut magnorum Deorum coronamentum vocavit; Graecis enim νάρκωσις vel νάρκη est vis sopiendi. Locus Sophoclis, quem innuit

innuit Plutarchus, est in Oedipo Coloneo

ναρκισσος μεγάλην θεῶν
ἀρχαῖον σφάνωμα.

Aliqui nomine *μεγάλην θεῶν* intellexerunt Cererem
& Proserpinam, quae postrema a Plutone rapta, dum
narcissum in Aetna legeret. Aliis vero Eumenidas
denotari placuit, quibus peculiarem coronam ex
narcisso fuisse probant ex Euphorione, a quo dicun-
tur Dirae *ναρκισσοιο βησιφές πλοκαμίδες*, vel quo-
niam narcissus *παρὰ τοῖς μνήμασι πλεῖστον ἐκφύεται*,
ἢ ὅτι τῷ φεῦγῃ καὶ ναρκῶν εἰσὶν αἱ δαίμονες αἰτίαι, ὥς ἐ-
δξ' το' ὄνομα συνφασκῶν τὸ φυτὸν αὐτῆς, ut notat
Scholiastes. Cereri vero ac suis Sacerdotibus De-
metrius coronam ex similace, & myrto tribuit; sicut
& myrteam Artemidorus. R. Benjamin τῷ σιργί
assignat *σιργί gratum odorem*, quem etiam illi
tribuit Dioscorides *φύεται ὁ κάλλιστος ἐν ὄρειναις τό-
ποις εὐώδης; probatissimus, qui nascitur in montanis,*
odore suavi. Moscho *ναρκισσὸς ἐὺπνοος narcissus*
odoratus, quem Theophrastus inter flores corona-
rios numerat, ut & Hegesias vel Stasimus

ap. Schol.
Soph.

I. I. Oniroc.
c. LXXIX.

I. IV. c. CLXI.
p. 305.

Idyl. I.

ap. Ath. LXV.
p. 680.

ἀνθεα ναρκισσοῦ καλλιέρῳς.

Sophocli tamen *ναρκισσος καλλίβοτρυς* dicitur. *λείριον*
narcissus a quibusdam temporibus Theophrasti,
Nigri, & Dioscoridis dicebatur; quamvis & *lilium*
etiam significaret, ut alias dicemus. Unde deriva-
tum aliquos Rabbios interpretatos *סימני ליליא*,
cum *λείριον* etiam *κρίνον* designet, uti & Nicander

in Oedip.
Colon.

I. II. Georg.
ap. Athen.
LXV. p. 682.

ἀ κρίνα

ἀ κρίνα λείρια δ' ἄλλοι ἐπιφθέγγονται αἰδοῦν
lilia, quae liria nuncupant alii Poëtae. Quamvis antiquiores, ut Homerus, quem imitatur Apollonius Rhodius, pro λείρια intellexerit flores cujuscunque generis: quod notat Scholiastes in versu illo Apollonii Rhodii

ὥς δ' ὅτε λείρια καλὰ πειβρομένεσι μέλιοντα.

ap. Athen.
P. 679.

Vocem tamen λείριον primus explicaverat Pollux, quem & Scholiastes Apollonii forsitan exscripsit. Neque hic praetereundum ducimus Alexandrinos ex narcisso coronas componere consuetos esse, quae ἐλικιοὶ σέφανοι vocabantur, quinimo apud Poëtas sequioris aevi mentio est coronarum ex narcisso. Meleager

I.VII. Ant.

πλέξω λευκόιον πλέξω δ' ἀπαλοῖς ἄμα μύρτοις,
 νάρκισσον πλέξω καὶ τὰ γελῶντα κρίνα.

Ruffini epigramma alterum gratiis ac venustate refertum legimus in collectione epigrammatum.

πέμπω σοὶ Ροδάκλαια τόδε σέφος ἀνθεσι πλέξας
 αὐτὸς ὕψ' ὑμετέρεαις δρεψάμενθ' ἀλάμας.
 ἔστι κρίνον, ῥόδ' ἐντε κάλυξ, νόστιμή γ' ἀνεμώνη,
 καὶ νάρκισσος ὕγρὸς, καὶ κυανανγές ἴον.
 Ταῦτα σεψάμενθ', λήξον μεγαλόχθ' εὐῶσα
 ἀνθῆς καὶ λήγεις καὶ σὺ δ' ὁ σέφανθ'.

Haecenus explicavimus sententiam R. Benjamin, qui contendit ἡλιον esse οἶνον *narcissum* nempe, qui non Graece tantum & Latine idem sonat, verum etiam Arabice نرجس vel نرجس *nargis vel nargis*

gas & *narchis*. Nunc ad ulteriora progrediamur. Alii Rabbini opinati sunt יסמך esse יסמך quam vocem ita explicat R. Benjamin יסמך בלשון רחוק וטוב *Jasmin Graece, Latine & Arabice denotat speciem quandam florum, qui albi sunt, & odore grato, & jucundo praediti*. Graeci pro ἰάσμη acceperunt compositionem olei, quod ex violis albis praeparatur, ita a Persis dictam, uti est in auctuario Dioscoridis, quae ex Aëtio exscripta sunt, ac in textum Aldinum Dioscoridis irrepsit ἡ δὲ καλαμύχη ἰάσμη παρὰ Πέρσαις σκευάζεται ἐκ τῶν ἀνθῶν λευκῶν τῷ ἴχ, cujus olei, quod Graecis dicitur ἰάσμινον ἔλαιον, vel ἱασμέλαιον, meminit Avicenna, utpote aegritudinibus frigidis nervorum adprime utile. Graeci autem posteriores hoc nomine denotarunt τὸ ἀνθος τοῦ λευκοῦ ἰχ ἴχ. Dalechampius in notis ad Athenaeum sententiam quorundam recenset putantium jasminum esse *Pothon album* Nicandri ἐν γλώσσῃς, & Theophrasti in libro VI. τῶν φυτικῶν, cujus locum habemus in c. VII. λευκὸς ὢ χερῶνται πρὸς τάφους, male traduxit Plinius *alterum candidius* (de Potho loquitur) *quod fere nascitur in tumulis*. Verius Theodorus Gaza, & Daniel Heinsius, quo in sepulchris uti mos est, scilicet ad operiendos tumulos, & ad ornandos floribus manes. Quem morem observasse Ethnicos compertum ex Euripide

ἔπειτα

ἐπεὶ γὰρ ἦλθον πατρὸς ἀρχαῖον τάφον,
 ὁρῶ κοιλίης ὅξ ἀκρας νεορῶντας
 πηγὰς γάλακτος, καὶ πῆλιν κύνεω
 πάντων ὅσ' ὄντι ἀνθέων θήκην πατρὸς.

apud Romanos heredes gravabantur UT QVO-
 TANNIS ROSAS AD MONUMENTUM
 EJUS DEFERANT testatoris nempe; praeter
 rotas, lilia etiam, amaranthus, violae, narcissus, &
 ap' um in sepulchris adhibebantur. Hisce adjungo
 inscriptionem Graecam prope Nemausum reper-
 tam, anno scilicet MDCCX. quam refert cl. Al-
 bertus Henricus de Sallengo

in praef. nov.
 Thef. Antiq.
 Rom.

ΑΝΘΕΑ ΠΟΛΛΑ ΓΕΝΟΙΤΟ ΝΕΟΔΜΗΤΩ ΕΠΙ ΤΥΜΒΩ
 ΜΗ ΒΑΤΟΣ ΑΙΧΜΗΡΗ ΜΗ ΚΑΚΟΝ ΑΙΓΙΠΤΡΟΝ
 ΑΛΛ ΙΑ ΚΑΙ ΣΑΜΥΟΥΧΑ ΚΑΙ ΤΔΑΤΙΝΗΝΑΡΚΙΩΣ
 ΟΥΕΙΒΙΕ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΣΟΥ ΠΑΝΤΑ ΓΕΝΟΙΤΟ ΡΟΔΑ

*flores multi sint super tumulo recens excitato,
 non rubus horridus, non malus aegyptius; sed
 violae & amaraci & narcissus aquaticus, V ibie,
 circa te sint omnia rosae.*

Verum, ut in viam redeamus: Arabibus
 etiam *jasmin* flores albi violae dicebantur,
 uti apud Avisennam legimus. Quamvis primus
 omnium Serapio, ut tradit Dodonaeus, voce *zem-
 bach* usus fuerit. Attamen in errore fuerunt Do-
 donaeus, & Bahuinus, cum *زنبق* apud Arabes
lilium sit, non *jasmin*: unde *lilium convallium*
 Arabice *زنبق الوادي* dicitur; Avisenna enim *زنبق* ap-
 pellat,

hic. Sirp.
 p. 405.

in pin. I. XI.
 sec. II.

pellat, ac maximis laudibus effert oleum, quod inde elicatur. Quae omnia exscripsit ex Dioscoride.

Quamobrem nos in tanta rerum obscuritate, tantisque clarissimorum Virorum sententiis longe diversis, ac inter se pugnantibus, persequimur opinionem R. Judae filii Simonis, qui in ea fuit sententia, ut diceret דבר מיוחד בן סימון מיישי fuisse.

In Beres. Ra-
b. c. LXXII.

מאיסין quam vocem ita explanare conatur R. Sa-

muel Jafesius, ut nullā lucem afferat מיישי מריסין מלין

maisín fructus est arboris, cui nomen

majes, quam definitionem מיישי R. Nathan pri-

mus proposuit in תריץ & Pomarius postea in תריץ re-

retulit, sermonem de figura, de proprietatibus fru-

ctus non facientes, neque vocem illam Latine ver-

tendam duxit Johannes Jacobus Cramerus vir lite-

in exer. phi-
log. de ar. ex-
ter. ed. Lugd.
Bat. 1697.

ris Orientalibus perquam instructus. Quare, nisi

pos communis φιλαντία decipit, dicimus esse א

Arabum, nam τὸ τῶν Εὐραίων, καὶ τῶν Ἀράβων ἔστι

πολλὴν ὁμοφυλίαν ἐμφαίνει κατὰ τε τὴν ὁμιλίαν,

Strab. lib. II.
P. 41.

καὶ τὰς βίους *Synonymi* ἔστι *Arabum natio ma-*

gnam praesefert generis conjunctionem seu lin-

guam, seu ut vulturitus consideremus. Nec of-

ficit א *varie inter Arabes ipsos pronunciari* א *δὲ*

Str. l. XVI.
P. 78.

τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις, καὶ μάλιστα τῶν βαρβα-

ρικῶν πολλὰ *cum nomina multas mutationes su-*

scipiant, praesertim barbara. Id enim provenit

ex regionibus, vel ex varia dialecto, qua Arabes

utuntur: quod & in vocibus Graecis, vel aliarum

linguarum potissimum contigit . Acoſta enim re-
fert ſe accepiſſe a medico quodam Perſa , Arabes ,
& Perſas *mous* pronunciare ſolitos ; Theverus , &
Princeps Radzivilius *maus* , Camerarius in Aegy-
pto *maus* pronunciari affirmat . In traductione Se-
rapionis *maum* , Avifennae *mauzi* & *muzi* , Rha-
ſis *muſa* ; Dodonaeus in Syria dici *moſe* , *mauz* ,
& *muxa* refert : uti apud Mauritanos *muxam* ; in
p. 241. Gazophylacio linguae Perſicae *موزج* *arbor mu-*
ſa . Chamus vero, quem ſequimur , praefcribit ac
admonet *موزج* *mautz cum fatba* pronuncian-
dum . Qua de re mirum non eſt *מוז* Hebraicum
nomen aliquantulum ab *موز* in pronunciandi for-
ma diſtare , cum eadem vox Arabica *موز* ab Ara-
bibus, Perſis , ac Syris , variam , diverſamque pro-
nunciationis formam recipiat . Mathiolus , quan-
tum labore contendere poteſt , aſſerit *موز* eam eſſe ,
quae Theophrasto in palmarum genere recenſetur ,
folio caeteris ampliore . Locus Theophrasti eſt
c. VIII. in libro II. hiftoriae plantarum , ubi loquitur de
quadam ſpecie plantarum , quae viget ; quaeque
folium habet amplius caeteris , & fructum mul-
to ampliore diſcrimine peculiari diſcretum *ὡς οὐ*
μὴ καταδέχεται , ἀλλὰ ὡς μασησάμενός τε ἐκβάλλειν
ut fructus non devoretur , ſed ſucco tantum ex-
preſſo expuatur . Quod *מוז* *mautz* non convenit ,
quoniam , ut idem Mathiolus aſſerit , ſapore cum
quadam inſipiditate dulci eſt praeditum : imo qui
eſui

esui assuescunt, ii in dies magis delectantur; quippe cum quadam occulta saporis suavitate allecti, quae, nisi tractu temporis cum palato init gratiam, nunquam saturi videntur. Unde ex verbis Theophrasti, & ipsiusmet Mathioli haec referentis ex notitia Venetorum, qui in Cypro, & Aegypto mercabantur, in errorem lapsum Mathiolum veraciter constat. Huic accedit testimonium Cardani vocantis mautz *praedulcem ac suavem*; & Prosperi Alpini, qui in Africa diutissime versatus, appellat fructum *mollem, pinguem, dulcem, atque adprime suavem*: cuique major authoritas hisce in rebus deferri debet, Geographus Nubienfis, qui me- Clim. l. p. 7.

 morans varia genera mautz, quae apud Zengitanos nascuntur, speciem unam maxime ponit المسمى القند

dictam elkend, quae dulcis & suavis, ac *saccharum*

 Arabice القند dictum; addit etiam لكثر عيهم من الموز

quod praecipuus victus illorum sit de mautz. Princeps Radzivilius ait tanti esse fructus mautz, ut in hieros. pe- reg. p. 36.

 Constantinopolim per mare deferantur; atque propter suavitatem vocati a Cypriis μῆλα τῆ παρὰ θεῶν existimantibus esse arborem a Deo interdictam Adamo. Quae opinio communis est Christianis, Graecis, ut scribit Dodonaeus, ipsisque Mahometis asseclis ex testimonio Leonis Africani. Quod etiam legimus in traductione Hebraica Avisennae edita Neapoli anno Domini MCCCCICIV. ubi موز

 poma paradisi est translatum. Equidem satis

mirari non possum, unde illis in mentem venerit
haec sine ulla dubitatione asserere, cum ambiguum
ac incertum sit apud omnes, praecipue apud He-
braeos, quae qualisque sit arbor, fructusque Adamo
vetitus, nam testimonio R. Abarbaneli *לא נודע* *לא*
גלה arborem scientiae Deus non revelavit homi-
nibus: qua in re fortasse secutus sententiam R. Ga-
zariae, & R. Judae filii Simonis, qui nomine R. Je-
husciae filii Levi dixerant *לא גלה חקדוש ברוך הוא איתו*
Deus non ostendit fru-
ctum, quem comedit Adamus, nec ulli est revela-
turus. Notaque est etiam dissidentium inter se
Rabbinorum sententia, & opinio in Gemara de
hujusmodi arbore & fructu, cum R. Meir *גמל vitem,*
R. Judas *תנח frumentum,* R. Nehemias *תנח ficum.*
Quae uberius explicantur in Bereſith Rabbacap. XV.

in Bereſ. Ra-
b. c. XV. in
fin.

in tract. Sa-
medrin.

In Gemara in tractatu תנח tantum occur-
rit *תנח*, unde colligimus arborem esse, quae fru-
ctus gignat, nodisque externis sit referta, qui intus
tamen non propagent, neque se explicent. Quae-
stio, quae agitur, est in explanando, ac illustran-
do loco Misnae, qua praescribitur *כל העצים כשרין*
למערכת הוצן כשל גמל ושלוח אכל באלו חנו תגלים במורכבין
לigna omnia posse com-
burni super altari, exceptis vitiginis & oleaginis,
in more tamen positum comburi palangas ficul-
neas, nucis, & ligni olei. *שם* *ר' בuxtorfius lignum*
balsami interpretatur. R. vero Bartenora opi-
natur

tract. Tha-
mid. Cod. II.
mis. III.

natur esse *pinum*. Argumentum tamen est in Gemara adversus sententiam R. Achae, qui prohibitionem adsignat atque deducit, quoniam ligna illa fructifera sunt, depromptum ex Baraitha, qua edocentur Hebraei, genera haec lignorum, palangas nempe ficus, nucis, & olivae moris fuisse collocari super altari, quibus R. Elighezer addit etiam ligna *עמב*, dactyli, siliquae, & ficus Indicae. Igitur non quod fructifera, sed quoniam nodosa, quae & fumum procreant, & comburi apta non sint; & quamvis ligna *עמב* & alia quae memoravimus, etiam nodosa sint; unde in illis etiam prohibitio locum haberet; nodi tamen intus non penetrant; ideoque comburi facilius possunt, minusque fumi producant. Sicque lignis *עמב* & aliis uti poterant ad comburendum ea super altari. Tū *מאוז* possunt haec, quae diximus, respondere: cum Rawolfio *truncus mautz extrinsecus glaber sit, nisi, quod multiplici foliorum incubitu arundinum fere in morem, investitus sit*; vel ut Acoſta prodidit *truncus מאוז ex multorum corticum sibi mutuo incumbentium conjunctione* constat. Quare extrinsecus nodosum est ex conjunctione multorum corticum sibi mutuo incumbentium, qui postea intus non se propagant; & quemadmodum apud Gemaristas ficus Indica extrinsecus nodis est prodita, qui intus tamen non explicantur: ita & *עמב* Mautz vero quaedam est species ficus racemosa
limi-

edit. Amstel.
an. 1686.

similis Indicae, *bararra* dicta, ut referunt Auctores horti Malabarici, & Garcias, & Dapperus in descriptione Africae.

Ant. Musc.

In Gaz. ling.
Pers. p. 241.

Cant. cap. V.
v. 1. & XVII.
v. 1. Sam. c. X.
v. 15.

Lia ergo & Rachel comederunt *μῆλα poma*, non mandragorae, ut LXX. & Josephus Hebraeus opinati sunt, sed מִיֵּשׁ טָעַר . R. Moyſes filius Nacmanidis דאוכן המביא ענפי הדוראים הוא הפרי וחזו תפוחים *Ruben attulit ramos dudaim, in quibus fructus erant instar pomorum suaveolentium*. Mautz habet prunorum crassorum similitudinem, cujus fructus dulces sunt *et suaves esui*, ut notat Rawolfius, vel gustui non *insuaves parvorum cucumerum forma*. Illud non infirmum argumentum reor, quod ex radice דוראים potest deduci, ad demonstrandum דוראים esse דור' מֵ אֲרָבִים Arabum; cum radix sit דר, quae vox *dilectum, amicum, patrum* sonat in Bibliis, & טָעַר mautz bene respondet, nam multi fructus ex uno caule pendent, tanquam cognati ex una stirpe descendentes, ut patet ex icone ab Auctoribus horti Malabarici exhibita. Quare errat Marinus, qui radicem petit ab דרא, quae aliis est דר, *quasi dicantur sic mandragorae a caldarii nigredine, quod an verum sit viderint alii*. Trémellius & Junius ad radicem דר animum intendentes דוראים Latine fecerunt *flores amabiles*, non definientes qui, qualesve fuerint flores isti. Forsterus ab דר *uber*, quasi דוראים idem sint ac דרים *ubera*. Verosimilior igitur

igitur derivatio est, quam protulimus ex Ludolfo commen. ad
hif. Aethiop.
 Jobo, utpote naturam $\tau\delta$ mautz propius expli-
 cans; habet enim fructus ex uno caule pendentes,
 ac sibi cognatos, ut proditum ab Leonardo Ra-
 wolfio medicinae Doctore, qui Syriam, Aegy- in Itin. l. I.
c. IV.
 ptumque peregrinatus, haec notavit de mautz
fructus de caule crasso magno numero pendent.
 Hinc facillime explicatur ac illustratur locus Can- c. VII. v. 13.
 ticorum דודאים נתנו ריח *dudaim dederunt odorem.*
 $\tau\delta$ mautz enim flores bene olent, & fructus *amoe-* Gab. Sion. de
Urb. Orien.
nitae & suavitae praetermodum excellunt.
 Quamobrem falsum, plenumque erroris est, quod
 scribit Philippus a S. Trinitate *musam nullos fer-*
re flores, quando praeter Garciam, & Gabrielem
 Sionitam, Auctores horti Malabarici literis man- fig. XIII.
p. 18.
 darunt *flores & fructus simul in cono provenire:*
imo esse constantes iv. *foliis.* Dudaim ergo sive
 mautz Liae, & Racheli allata sunt ab Ruben, ut
 propter amoenitatem & fragrantiam fructus illa
 comederent, non vero, ut illis Lia foecunda red-
 deretur. Augustinus, quamvis crediderit dudaim I. XXII. cont.
Faul. Man. c.
LVI.
 esse mandragoras, nihilominus *cur eam mulier*
tantopere concupiverit ignorare se fatetur, nisi for-
te propter pomi raritatem, & odoris suavitatem.
 Doctiores Rabbini in eadem fuere sententia.
 R. Aben Ezra arguit confutatque aliquos contra-
 rium sentientes; rationemque reddit בעבור שתולדתם
 קרה *quoniam mandragorae frigidae sunt.*

P p

R. Moy,

R. Moyſes Nacmanidis ita opinatur de Rachele

הנכון כי רצתה כחן לחשתעשע ולהתענג בריחן כי בתפלה נפקדה

voluit pomis delectari propter

odorem, cum precibus Deo factis foecunda eva-

serit, non vero medicaminibus. Quae opinio, Bi-

bliorum menti ac verbis magis responder, in qui-

bus legimus, ubi de Lia sermo est, exaudisse Deum

Gen. c. V. v. 4 preces ejus. Mandragorae enim foecunditati potius

adversantur, quam auxiliantur, cum poma ὄσφραγ-

Diof. lib. IV. νόμματα καὶ ἐσθλὸς νόμματα ναρκωτικά ὄσφραγ-
cap. LXXVI. πορὲν efficiant, ac maxime refrigerent; quin nar-

p. 274 cotica sunt, & in III. gradu frigida, ut asserit Avi-

I. VII. simpl. senna, quae exscripsit ex Galeno. Praeterea quo-

c. LV. modo Ruben puellus scire poterat dudaim foecun-

ditatem comparare, ac sterilitati adversari, cum sem-

per in Bibliis legamus foeminas foecunditatem con-

secutas precibus Deo factis, ut de Sara, & aliis mani-

festum est. Ethnici solum gloriabantur medicamen-

tis foecunditatem vel sterilitatem procreari posse.

in Med. ed. Euripides Medeam ita Aegyſtho loquentem facit

Steph. p. 452. πᾶν ὅσ' ὄν' ἀπαύδα καὶ παύων γενᾶς

σπᾶμαι σε θήσω. τοιαῦτα δὲ οἶδα φάρμακα.

faciam enim ut non amplius sis sine liberis, sed

liberos procreare ut possis efficiam; talia pharma-

ca novi. Apud eundem Tragicum Poëtam An-

in And. dromache queritur de Hermione, quae sterilem vi-

p. 675 roque invisam eam facere magnifice se jactabat ac

ostentabat

ως

ὡς νῦν φαρμάκοις κεκρυμμένοις

Τίθημι ἀπαρὰ καὶ πόσει μισουμένην .

*quod eam occultis phar macis faciam sterilem εἰ
invisam viro .* Cum ergo mandragorae odore

suavi praeditae non sint, nequeunt omnino esse

מין דודא quae Ruben Liae obtulit רחל מלך פאס *nullum*

enim possident odorem, ut inquit R. Menachem:

ac odoramentum ipsarum apoplexiam generat,

cum narcotica sint ex Dioscoride τα' δὲ μῆλα ὅσ-

φραϊνόμενα καὶ ἐσθιόμενα ναρκωτικά' *poma vero εἰ* lib. IV. cap.
LXXVI. pag.
274

olfactu εἰ cibo soporifera . Qui autem pomis

mandragorae jucundum odorem inesse censent,

ex hoc Dioscoridis loco probare nituntur ὡς δὲ

μετὰ βάρους τινός quae Saracenus male vertit La-

tine *jucunde cum gravitate quadam olentia*; ve-

rius vertit Ludoltus Jobus *valde quidem, sed*

quodammodo graviter olentia, cum inter se non

convenient gravis odor, & jucundus. Quod nos

ex Theophrasto, & ex Scribonio Largo confirma-

mus. Theophrastus πολλὰ δ' ὥσπερ τῶν γλυκείων in lib. de
dor. p. 441.

ἐμφαίνει τινὰ πικρότητα, καὶ τῶν εὐωδῶν βαρύτητα

ταῖς ὁσμῶς pleraque vero *quemadmodum in dul-*

cibus nonnulla gustum quendam amaritudinis

habent: itidem quoque in suave olentibus gravi-

tatem; ita Aegyptium σταῖς, & quod aliud odoris p. 449.

est plurimi, cum vino mixtum fragrante, suaviora

& gratiora redduntur ὡς αἰρεῖται ὃ δ' ἡ βαρύτης αὐ-

τῶν *eorum enim gravitas emendatur*, scilicet ju-

in comp. XL.
& XLII.

cundiora ac gratiora fiunt . Sic etiam apud Scribonium Largum *gravitas odoris odorem foedum* denotat , uti animadvertit clarissimus Rhodius . Quamobrem , ut patet , graveolentia sunt injucundi , ingrati que odoris , quemadmodum sunt mandragorae , de quibus in praesentia loquimur .

I. c. XII. v. 17.

I. II. p. 196.

Iliad. VI.

lib. XVI. cap.
XLIV.

I. I. de fer.

Sed excutienda est opinio Codurci , qui in eam adductus sententiam , ut tubera crederet esse dudaim in Bibliis , Racheli , & Liae ab Ruben oblata . Quae opinio quantum ingeniosa & blanda novitatis causa ; tantum a veritate aliena ac longissime distans : cum non conveniat tempus , in quo dudaim fuerunt decerpta , cum tempore , quo innascuntur tubera . Dudaim in campis ab Ruben collecta ac sumpta בימי קציר חטים *tempore messis triticeae* , idest in aestate , quae a Graecis θέρους *σαχυνήκομον* nominatur . Eadem phrasi utitur Samuel הלוא קציר חטים היום *nunquid non messis tritici est bodie ?* significabat quidem Hebraeis aestatem jam advenisse . Quod loquendi genus & Ethnicos observasse testis Diodorus , qui dixit κατὰ τὸν θερισμὸν , & Dioscorides ἐν πυρεσμητῷ *messibus* ; hoc est tempore messis triticeae , nam πυρεστῷ *tritico* significat apud Homerum . Hoc Plinio est *messium tempore* , uti etiam Ulpiano . Quoniam veteres , ut notat Julius Pollux anni tempora sumebant ἀπὸ τῶν ὅτι τοῖς καρποῖς καρῶν , οἷον ἔρνηϊς καρῶν , καὶ ἀμνητοῦ καρῶν , καὶ σῶρου καρῶν *a fructuum*

Etuum temporibus, ut tempore vindemiae, tempore messis, tempore sementis. Verum tubera non aestate, sed æægs vere effodiuntur, cum τὴν δὲ χρεῖαν καὶ τὴν ἀκμὴν ἔχει τῇ ἡρῶς vere præcipue vigent εἰς usui sunt. Unde Juvenalis notans coenas Romanorum sumptuosas, ac luxuriæ plenâs, inquit

Diof. lib. II.
c. CLXXV.

Ath. lib. II.
p. 62.

post hunc radentur tubera, si VER
tunc erit.

Codurco illud Xenophontis conveniret τῷ θέρους
 χίονα ζῆται . Accedit *dudaim* odorata esse , ut
 est in Cantico Salomonis נתנו ריח . Tubera vero
 carent omni odore cum nullam qualitatem ha-
 beant ; imo cum privata sapore sint , etiam odore
 necesse est carere . Theophrastus ὥς γὰρ ἐπὶ τοῖς πᾶσι,
 ὅδ' αἰς ὅτε χυλὸς ἀόσμος, οὔτε ὁσμὴ ἀ' χυλὸς. τῷτο δ' ὅτι
 ὁδ' αἰς ὅτε μὴ ἔχοντ' αὖ χυλὸν *nam, ut uno verbo*
complectar, nullus sapor odoris est expers, nul-
lusque vicissim odor saporis, atque hujusce rei
causa est, quod odor nullus ex eo oriri potest, quod
sapore careat . Solum Cyrenais veteres odo-
 rem tribuebant . Theophrastus δεκά δ' ἡδὺ σφόδρα
 τῶν (εἰ), καὶ τὴν ὁσμὴν ἔχεν κρεώδη *suaavissimi*
odoris esse credunt odore carnis: quae verba,
apud Plinium ita leguntur praecipuum suavitatis
odoris ac saporis, sed carnosius; carnosum tamen
legendum . Verum non erant tubera Cyrenaica ;
 ut falso Antiqui autumabant , sed Numidica , &
 Li-

Libyca, quae suavissima praedicabantur, eademque, quae describit Leo Africanus : quaeve Mauris Gol. p. 379. ترنابى nominantur : ac dicta Cyrenaica, quoniam Cyrenem convehabantur : *res enim Africae antiquis temporibus parum cognitae, nec nisi ex Cyrenaica eas audiebant, in qua urbes habebant Graeci ex antiquo conditas, quae Provinciae nomen dederant. Sic ῥύον arborem Atlanticam, quae est Romanorum cytrus, Cyrenaicae tribuit Theophrastus. Caeterum vulgaribus tuberibus nihil prorsus insipidius ac magis inodorum est. Praeterea quā agnoscere Ruben potuit, ubi tubera gignerentur, cum undique terra circumdata, nullis fibris nixa, aut saltem capillamentis sint; nec utique extuberante loco gignantur, aut rimas agente, neque ipsa terrae cohaereant : unde Graecis οἰδῖνα (non ἰδῖνα, ut habet Codex Theophrasti Aldinus, & Basilcensis) dicta πο' τῷ οἰδῖν, vel οἰδῖαν, quia tubera sunt οἰδήματα ἢ γῆς tumores terrae, vel ut φεράει Plinii utar undique terra circumdata; qui terrae naturam in se globari probat ex eo, quod accidit Lartio Licinio praetorio viro jura reddenti in Hispania Carthagine mordenti tuber, ut deprehensus intus denarius primos dentes infleceret. Etenim succus crassus, oleaginusque terrae, quod invenit, in se conglomerat : inde quae in arenis gignuntur tubera, dentibus sunt inimica. Ex quo etiam compertum tubera*

Salm. de homon. hyl. javic.

Plin. l. XIX. c. II.

Plin. ibid.

bera non nasci ὡς σπερματικῆς ἔσσης ἢ ἀρχῆς, ut aliqui apud Athenaeum opinabantur, qui refert in Mitylenaeorum litore non ante gigni tubera, quam imbre copioso το' σπέρμα *semen* devehatur e Tiaris, loci id nomen, in quo multa generabantur. Quod evenit, ut reor, quoniam imbres ac torrens e Tiaris proveniens secum deveheret terrae portionem, quae sit crassa, & oleosa, unde in alieno solo tubera gignerentur. Verosimilior est opinio Phaniae, qui in libro primo πρὸ φυτῶν *ap. Athen. l. II. p. 62.* haec habet: τὰ μὲν φύειν, τὰ δὲ ἔδδ' ἐφύειν τὴν ἀνθινὴν (alii legunt ἀρχὴν), ἔδδ' ἢ σπερματικῆς ἵχθους κορυφήσεως. Falsa quidem ac erroris plena, quae de tuberibus memoriae prodidit Martialis

rumpimus altricem tenero, quae vertice terram

Tubera, boletis poma secunda sumus.

& quae Rajus ex Bahuino exscripsit in dignoscendis tuberum locis, ex rimis scilicet, quae in superficie terrae spectantur; qui error etiam temporibus Plutarchi vigeat ταῖς ῥωγμαῖς τεκμαίρεσθαι *com. I. l. II. lib. XL. cap. LXXIX. tom. III.* τὴς τὰ ὕδα μετιόντας eos, qui tubera quaerunt, e rupturis conjecturam, ubi sint, facere. Cum in Italia, & in Marchia Brandenburgica, ut refert Christianus Mentzelius, porcis opus sit in fodendis e terra tuberibus, ac in dignoscendis locis, ubi gignantur; boletis potius extuberat terra, non tuberibus, unde illos Nicander nominat χθονὸς ζύμαμα, Theophrastus vero θάλασσα *l. IV. symp. q. II. p. 664.* terrae insiden-

^{ap. Ath. l. II. p. 61. & 62.} *dentia*. Contra tubera ὑπόγεια *sub terra genita*,
^{Gol. p. 2061.} uti & apud Arabes كك ab كك *occultum habuit*,
latibulo fuit. Quamobrem verum non esse arbi-
^{ap. Ath. p. 62.} tror, quod Pamphylus ἐν γλώσσῃς tradidit, in ex-
 plicanda voce ὑδνόφυλλον, videlicet τὴν φουρμύνην
 τῶν ὑδνῶν ὑπερθε πόαν ἀφ' ἧς τὸ ὑδνον γινώσκεισθαι
herbam supernascentem tuberibus, cujus indicio
subesse tubera dignoscitur: quae deinceps compila-
 vit Hesychius. Verum de generatione tuberum su-
 pervacaneum posthac foret disserere, cum rem mi-
^{Edit. Roman. ap. Gonzaga m. 1714.} rifice patefecerit ac illustraverit clarissimus Vir
 Johannes Lancisius in epistola ad Comitem Ferdi-
 nandum de Marsiliis; maximis enim beneficiis
 Vir ille praestantissimus rem publicam literariam
 cumulavit, non modo, quod suis lucubrationibus
 laude & cedro dignissimis quamplurima, quae
 propriis ingenii viribus erat meditatus, humanis-
 sime revelaverit, sed etiam, quod Eustathii tabu-
 las Anatomicas, Mercatique Metallothecam e te-
 nebris eruerit, Italos homines supra Transalpinos
 inventorum antiquitate & solertia in investigandis
 naturae arcanis, nobilitando, ac in antiquum
 gradum honoris restituendo; quae cuncta peregit
 favente & coadjuvante CLEMENTE XI. Ponti-
 fice Maximo, qui literas ac ingenuas artes magno-
 pere extollit, potissimum Orientales conquisitis
 etiam Codicibus Syriacis, & Arabicis in Oriente
 non sine magnis impensis, quos nunc edendos
 curat,

curat, ut reconditos Orientis thesauros literatis viris benigne referet.

Ad postremum concludimus ab Ruben puellō non potuisse tubera dignosci, quae falso asseruntur a Codurco pro סמית. His accedit nullam mentionem fieri ab Antiquis tuberum Mesopotamiae, quamvis laudibus extulerint, quae Lampasco, Alopeconneso in Elidis regione proveniunt φύεται δὲ καὶ παρὰ Λάμψακον ἐν τῇ Ἀκαρύνιδι, καὶ ἐν Ἀλωπεκοννήσῳ καὶ τῇ Ἡλείῳ. Quae ultima apud Plutarchum sunt ὕδνα παμμεγέθη. Laudatissima etiam quae in Thracia, & in Tiaris, & in Africa. Verius ergo dicemus סמית in Genesi & in Cantico Salomonis esse תבואה Arabum, qui *menſe Junio, die nempe xvi. florefcit*, quod tempus respondet Bibliis בימי קציר השנים, uti de dūdaim scripsit Moyſes. Deducimus etiam ex ſua- vi & jucundo odore ac ſapore; quae illis tribuit Salomon; quaeve omnino ac plane תבואה unifor- mia ſunt & respondent.

Athen. l. II.
p. 62.

l. IV. ſymp.
q. II. p. 664.

Plin. l. XIX.
c. II.

ex itin. prin-
cip. Radzev.
vid. Dapp. in
deſcr. Afr.

BREVIARIUM DISSERTATIONIS

D E שושנים

OMEN שושנים *lilia* significare . aliqua loca Canticorum proponuntur , quibus evincitur שושנים *rosas* potius denotare , quam *lilia* . שושן *lilium* significare probatur . I. ex uniformi sono vocis Arabicae شوشن cum Hebraea שושן . II. ex Dioscoride , qui oleum σουσίον interpretatur *liliaceum* ; quod ex Paulo Aegineta confirmatur . quomodo vox σουσίον comperta illi fuerit , explicatur . Laudatissimum , quod in Phoenice , & in Aegypto parabatur . cur praestantissimum ab Antiquis reputatum . Latinis unguentum *susinum* etiam dictum . unguentum Φοινίκιον propterea appellatum ab Antiphane , ab Hippocrate vero μύρον το' λευκόν Αιγύπτιον . locus Hippocratis a Foëchſio emendatus . explicatio Galeni de unguento , & oleo Aegypto . maximi precii fuisse ex Anaxandride . discrepantia Graecorum in explicanda materia , ex qua σουσίον componebatur . vox ἑλαιον antiquitus pro unguento usurpata . Archilochus primus usus voce μύρον . σῦσα ex Auctore etymologici vox Phœnicia . Susa civitas aliquibus a liliis denominata , aliis vero ab equis , quia Syris σούσια est equus . horum opinio illustratur . Paulus Aegineta notatus σούσιον unguentum vocans , quod Susis inventum . potius σουσίον dictum a liliis , & Susas a liliis ex testimoniis Charetis , Aristobuli , Stephani , & Eustathii . plurimae civitates a plantis denominatae apud Graecos , uti Sidas , Melia , Apia , Peucis , Thryon , aliaeque : apud Arabes Zaitha , Dikla , Malacca , Javan , & Kotisthan ; quae omnia am-

Qq 2

plif-

plissime examinantur. Babylonis sigillum, & sceptrum
 filio ornatum gestare in more positum. unguentum susi-
 num Clementi Alexandrino laudatum. quid nomine
 λειρίαν intellexerit, examinatur ex Erotiani, Nigri, Cratini,
 & Tertulliani dictis. Antiquis *lilia alba* κρίνα dicta, *purpu-*
rea vero λείρια vel κόκκινος. Rabbinos & ita opinatos esse
 demonstratur ex Aben Ezra. חבצלת est *narcissus*, שושנה
lilium. R. Salomon notatus, quoniam asserit חבצלת idem
 ac שושנה. aliquibus Rabbiniis שושנה non *lilium*, sed *viola*.
 eadem sensisse & Graecos ex Philino, qui κρίνον modo λείριον,
 modo κρίνον vocarunt. quo in libro Philinus haec dixerit, di-
 vinatur. κρίνον & *hyacinthus* κρίνον etiam appellati. R. Be-
 niamin alucinatio, qui שושנה Arabice dici ורד affirma-
 vit. ורד Arabibus *rosa* est, *lilium* vero מוסק. R. Kimchius
 notatus, quod dixit lingua Rabbinica חבצלת vocari ורד,
 verius est נרקום, uti in paraphrasi Chaldaica. Malvenda,
 & Castalio erroris reprehensi. quid מנשה שושן in Bibliis.
 hinc III. probatur שושן *lilium* denotare. locus Gemarae
 ex R. Maimonide elucidatus, qui pro liliis stat. Vatablus
 refellit. IV. probatur ex etymo שושנה. Aben Ezra, &
 Kimchius laudati. caput V. Canticorum. V. XIII. excus-
 sum, quo, uti aliquibus videtur, vox שושן pro *rosis* acci-
 pienda. labia Amicae in Canticis laudantur, & assimilan-
 tur שושנים non propter colorem, sed quia jucundum
 spirant odorem. eadem phrasis apud Graecos Poëtas.
 Hermippus ρίνα dixit ῥοδάκναι, & Ephippus *stragula*
 ῥοδάκναι. Arabibus eadem phrasis familiaris. Quae in-
 terpretandi ratio testimoniis Rabbiorum Aben Ezrae, &
 Kimchii confirmatur. locus alius Canticorum explicatur,
 quo dicitur *lilium inter spinas* nasci. Demonstratur I. ibi
 fieri comparisonem inter *lilium*, & *spinas*, quibus & ipsum
 praeminet; & inter *amicam*, & alias puellas, quibus illa
 venustate ac specie antecellit. Quod confirmatur ex Mi-
 drascin. eadem ῥοδάκναι & comparatione usi etiam Graeci.
 II. *lilium* etiam inter *spinas* nasci; nascitur enim in rupi-
 bus, & in desertis locis, ubi *spinae* gignuntur, uti ex Non-
 no, Dicearcho, & ex novi foederis translatione Syriaca
 palam fit.

D E שושנים

A D

INGENUOS ET NOBILISSIMOS ADOLESCENTES
FRANCISCUM BURGHESIUM
PHILIPPUM ZIZENDORFIUM
 E T
NICOLAUM CASONIUM.

ADMIRANTI mihi saepenumero, & in dies suspicienti, ADOLESCENTES CLARISSIMI, animi vestri magnitudinem, eloquentiam, ac graves, jucundissimosque mores: quae in conspectu hominum ponitis; spes ostenditur, neque enim inanis, & tenuis est, Vos Christianae Ecclesiae, cui nomen dedistis, literarum, ad quas toto animo & studio omni incumbitis, defensores assiduos, custodes vigiles, ac acerrimos propugnatores aliquando esse futuros. Hoc mihi certe & sine ulla dubitatione, non modo confirmat, sed etiam persuadet & studiorum vestrorum ratio, quam suscepistis; & Patrum, Majorumque exemplum,

plum, quod sequimini. Ad illa enim studia animum vestrum contulistis, & ad rationem illam rectissimam cogitandi ac disputandi, quae, duae saeculorum jam nunc aetates sunt, cum in Italia florent, summumque gradum honoris essent affecta, ab vulgari, uti garrula, inepta, tricis plena, rationique contraria abhorrentes, quam procul a vobis ablegastis atque amandastis ad illos, quibus in animo est, veritatem non indagare, sed assidue, sophistarum de more, tenebris involvere ac difficultatibus notiones claras & primas obruere, quas natura hominum animis ingessit, insculpsit, ac revelavit, ut verum a falso, rectum a pravo secernere possint ad recte beateque vivendum. Quantaque vobis accessiones fiant & eruditionis & intelligentiae ex libris, quos noctes, & dies versatis, aliis exemplo, & sermonibus vestris patefacitis, qui mirari nunquam desistunt, quemadmodum Vos rectius & facilius, quam caeteri juvenes non solent, notionibus selectissimis ex Philosophia, vel ex scientia divinarum rerum petitis, ita mentem vestram ornetis atque adaugeatis, ut supra aetatem virtus vestra admirabilis sit. Ad quae studia vehementer animati fuistis non modo ab doctis & eruditis viris, quibuscum assiduissime versamini, sed etiam ducti a Majorum vestrorum exemplis, quae Vobis proposuistis. Si enim Majores posteris suis sunt nobilitatis initium, & virtutis exemplum;

plum, quis vestrum est, cui aliena ac externa intueri necesse sit, cum domi uberrimam frugem habeatis? Tu enim, FRANCISCE BURGHESE, Marcum Antonium patrem tuum delegisti, incredibili quadam atque inaudita gravitate, virtute, & constantia praeditum, cui praecipue in deliciis sunt penitiores ac diviniore scientiae, quas doctissimi Philosophi explicarunt vel ad naturae arcana investiganda, vel ad recte animos informandos; Tibique placuit per vestigia paternae virtutis decurrere; caeterosque Majores tuos deferere, quibus pro libertate Patriae defendenda, & pro juribus Christianae Ecclesiae augendis data est gravissima, & ornatissima laudatio. Vos vero ZIZENDORFI, & CASONI virtutis exempla domi etiam habetis, quae animos vestros ad immortalem gloriam, ad honores amplissimos consequendos accendere possunt; diffusa enim sic longe & late laus PHILIPPI ZIZENDORFII Augustalis aulae Cancellarii, quo Consiliario sapientissimo, fideli quidem & benevolo usus est ac frequenter utitur pius IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS CAROLUS VI. in componendis inter Principes diffidiis, vel pro tuenda libertate Germanorum, ut ejus gloriae domicilium Germanici imperii finibus non terminetur, sed ubique gentium pervagata, singularibus honoribus a cunctis decoratur. Perspecta etiam ac omnibus perhonorifica est Laurentii Casonii Cardina-

dinalis amplissimi sapientia, & pietas, quas cum reliquis virtutibus conjunctas possidet; cuique laudi ducitur enixe, & fideliter jura Christianae Ecclesiae propugnasse. Neque ex animis nostris discessit, recens quidem est & celebratissima, memoria Augustini Favoriti viri gravis, ingeniosi, & de literis optime meriti, quocum Tu NICOLAE CASONI arctissima cognatione conjungebaris. Quae praeclarissimorum Virorum exempla, dum Vos Adolescentes praestantissimi sectamini, non dubito quin ad summum gradum honoris ac dignitatis ascendatis, & ad maximam rerum scientiam, quam mirabilem & pene divinam in vestra florenti aetate suspicimus, omnium oculis ad Vos conversis atque in summam expectationem commotis. Quamobrem adductus voluntate sum, quanti Vos faciam, quantumque Vos colo, ac obferro, aliis divulgare & aperire, ut me additum; deditum, obstrictumque Vobis magis habeatis, parvo quidem munusculo ac testimonio animi mei, non opibus, non auro, vel argento, quibus non indigetis, aut pro nihilo ducitis. Vobis dissertationem de שושנים do dicoque. Animo enim subit recordatio, me Vobis audientibus aliquando hanc materiam tractasse apud Bencinium nostrum, quem convenire saepe solemus: nostis hominis ingenium ac prudentiam maximam in rebus Biblicis, & in Ecclesiasticis monumentis; ibi cum quidam literati & di-

& disertī viri, quibus Benciniana domus est perhospitalis, disceptarent, agerentque magna cum cura & diligentia de loco quodam Canticorum, fortuito inciderunt in sermonem vocis שושנים, quam aliqui pro *viola*, alij pro *narcisso*, alij pro *rosis* accipiebant. Quare ego cum pro lilio starem ac sententiam meam testimoniis Avicennae, & Dioscoridis confirmassem, vos auctores postea fuistis semper, mihiq̃ue persuasistis assidue, ut rationes, quibus usus, in unum colligerem, ac in medium proferrem. Vobis morem gessi, & nomine vestro insignire dissertationem hanc meam etiam placuit, maxime cum cognatione & affinitate studiorum sitis conjuncti, quae cognatio conjunctior est illa naturae, quae arctissimis vinculis corpora universi inter se copulat atque connectit, perpetuo, assidueque commovendo, & in orbem agendo; etenim haec mentes vestras consociat, ut conjunctissime & amantissime simul vivatis, iisdem perceptionibus & ideis instructi. Interea Vos, ut aequo animo haec excipiat, & quam expectationem vestrum concitastis, eam sustinere, ac egregie ampliare velit, etiam atque etiam rogo.

Antequam aggrediamur ad ea, quae a nobis disputata sunt, dicam aliquid de argumentis, quae opponebantur, neque enim molliter ac leviter, ut deinde proferamus, quae ad confirmandam sententiam nostram magis propria ac veritati consen-

R r

tanca

c.V. v. 13. ranea reputavimus . Ex ipsis Canticis animo magnopere connitebantur ac quantum maxime possent, contendebant, ut probarent שושנים *lilia* non esse, nam cum Salomon asserat labia amica esse instar שושנים, certum est, atque in dubium non venit, labia, quae in honore & laude sunt, cenferi rubra : contra vero lilium, album . Ab aliis, qui pro rosis dicebant, lilium excludebatur, propterea quod, nunquam hoc consuetum inter spinas nasci, testimonium alterum Canticorum proferentes, c.II. v. 2. ubi שושנים describuntur בין חוחים *inter spinas jacentia* . Quod, ut affirmabant, rosae, non vero lilio convenire necesse est . Haec in praesentia Vobis, Adolescentes nobilissimi, significasse, ac in mentem revocasse visus sum, ut quem cursum habeat oratio, diligenter attendatis . Nomina Hebraica, cum multa ambigua, innumera sint obscura, ex Arabicis vel Syriacis explicanda propter adfinitatem, quae inter hasce linguas intercedit, plurimis, ut alias, argumentis demonstravimus ; maxime ubi simili gaudent sono, ac terminatione non varia discriminantur, quemadmodum contingit in voce שושן, etenim, uti apud Avicennam, lilium Arabice vocatur حوسن *susan*, eodem modo ac Hebraeis dicitur שושן quam vocem Hebraeam Ethnici Scriptores conservarunt, & usurparunt ; praecipue Dioscorides, qui differens de unguentis & oleis, illud etiam tractat, quod ex liliis educitur, quod-

c.CDXLIV.

I.T. c.LXII.
P. 33.

quodque ἔλαμον σούσινον *susinum* ὃ ἐνίοι κρίνον κα-
 λῶσι *liliaceum* vero nonnulli appellant. Ita &
 Paulus Aegineta κρίνον οἱ δὲ σούσινον. Comper-
 ta ac manifesta illi fortasse vox erat e Phoenice vel
 Aegypto, quarum regionum lingua, dialectus erat
 Hebraeae, vel saltem affinis δοκεῖ δὲ λαφέρειν τὸ
 ἐν Φοινίκη καὶ ἐν Αἰγύπτῳ γινόμενον excellere porro
 videtur oleum liliaceum, quod in Phoenice, &
 Aegypto paratur. Causa vero cur elegans ac prae-
 stantissimum, quod τὸ ὄζον κρίνων *lilia redolet*,
 cum alii in componendo & conficiendo unguento
 illo, calamum odoratum, myrrham, ac cardamo-
 mum miscerent; unde parum aut nihil liliorum re-
 doleret, vel quod, ut alias asserit, ἐναργέστατα δὲ γεν-
 ῆται ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ Πισιδίᾳ τῇ Παμφυλίᾳ πρὸς τὴν
 τῶ χρίσματι κατασκευὴν in Syria, & Pisidia
 Pamphylicae lilia unguento conficiendo aptissima
 nascuntur. Quare Dioscorides usus est vocē σῦ-
 σινον illis regionibus usurpata, in quibus unguen-
 tum ex liliis magnopere excellebat: qua usi sunt
 & Romani, nam Celsus *unguentum susinum* vo-
 cavit. Ex eodem Dioscoride quid sit unguentum
 φοινίκινον apud Antiphanem in vinosis aut flosore,
 sic clarissime patet, ut nullus dubitandi locus, quin
 ex liliis sit; notat enim Antiphanes mollem quen-
 dam virum & effoeminatum, qui quamlibet cor-
 poris partem peculiaribus, selectisque unguentis
 perfricabat

1.VII.

Diosc. lib. III.
cap. CXVI.
pag. 122.

1.V.p. 114.

apud Athen.
1.XV.p. 669.

R r 2

Φοι-

Φοινικίνῳ δὲ τὰς γνάθους καὶ ἱπθία

de morb. mu-
lier. l. i. pag.
628. ed. Foë-
tis.

p. 672.

Phoenicino vero buccas, ex ubera lavabat; nec
obscurum posthac erit in textu Hippocratis, uti
aliquibus visum, μύρην τὸ λευκὸν Αἰγυπτίον. Ex
quo emendandus locus in libro II. *de morbis mu-*
lierum, in quo male habetur ἢ λευκῶ ἢ Αἰγυπτίῳ,
cum in mss. Vaticanis emendatius legatur ἢ λευκῶ
Αἰγυπτίῳ, ut sit unguentum Aegyptium album,
quod quidem Liliaceum est, quemadmodum ex
Dioscoride probavimus. Alibi tamen Hippocrates
sententiam suam aperit, speciatim de susino sermo-
nem instituens: libro enim primo περὶ γυναικῶν
haec habet σούσινον ὃ ὄζει ἐν τῇ γῇ Αἰγυπτίῃ, non
vero ὃ ὄζειν γῇ Αἰγυπτίῃ, uti in Aldina editione,
quod a cl. viro Foëchsis fuit emendatum. Hippo-
crates memorat Αἰγυπτίον μύρην λευκὸν, quod ex
liliis & aromatibus constabat, ut notat Galenus

in exeg. voc.
Hippoc.

Αἰγυπτίον μύρην λευκὸν ὅπερ καὶ Μενδέσιον ὠνόμασαι,
σκευαζόμενον δὲ καὶ τε κρίνων καὶ ἀρωμάτων. δὲ τὸ
καὶ μύρην, ὅτι ἔλαρον πρὸς αὐτὴν ἔχεται. τὸ δ' αὐτὸ καὶ
κρινόμυρην, καὶ Σούσινον μύρην ὠνόμασαι. De hoc

ap. Aeth. l. XV.
p. 690.

unguento Aegyptio Anaxandrides in Protésilao
meminit πολυτελέως Αἰγυπτίου. Contra vero oleum
ex liliis tantummodo confectum Αἰγυπτίον ἔλαρον
λευκὸν dictum τὸ ἀπὸ τῶν κρίνων σκευαζόμενον, ὅπερ
καὶ κρίνινόν τε, καὶ Σούσινον ἔλαρον ὠνόμασαι quod ex
liliis conficitur ex liliaceum, ex susinum oleum no-
minatum est. Idque Galeno ignotum ac obscurum
esse

Galeni. ibid.

esse non potuit, quoniam Alexandriam venit, ibique commoratus, ut ipsemet testatur in libro *περὶ ἀντεμβαλλομένων*. Alii vero Scriptores significare videntur unguentum fusinum ex liliis solum constare, nulla mentione aromatum facta quemadmodum a Galeno memoratum: *σάσινον* laudatur ab Athenaeo, quod *ἐκ τῶν κρίνων* est, & Hesychius *σάσινον τὸ ἐκ κρίνων μύρον*, nisi vero velimus Galenum potius reprehendere erroris, quod *ἐλάγ* vocem ignorasset, qua Antiqui unguenta etiam significabant, ut observat Eustathius. Homerus enim *ἄλῳδες ἐλαρον* dixit; cum Archilochus primus vocem *μύρον* adhibuisset, ut confessus est Athenaeus *τῷ δὲ τῷ μύρου ὀνόματι πρῶτος Ἀρχιλόχος κέχρηται λέγων* LXV. p. 681.

ἐκ ἀν μύροιςι χαῦς ἐῴσ' ἡλείφαλο
Archilochus omnium primus voce μύρον usus est
hoc modo: anus cum sit μύροιςι unguentis non il-
linitur. His accedit Phoenices lilia nominasse, *σοῦσα*. Auctor Etymologici magni *τὰ γὰρ λείρια ὑπὸ τῶν Φοινικίων σοῦσα λέγεται*. Graecis *λείρια* sunt *lilia*, & *σάσινον μύρον τὸ κρίνινον* Ἕλληνες *προσαγορεύουσι*. Liliū a Phrygibus *σῶσον* etiam nominabatur *σῶσον δὲ κρίνον ὑπὸ φρυγῶν λέγεται*, quibus non absona Cyrillus in Lexico ms. notavit, quod vidit Cangius, *σοῦσον τὸ κρίνον κατὰ φρύγας*. Unde colligimus ad Phoenices ac Phryges vocem *σῶσον* derivasse ab Hebraeis, quibus liliū est *ישו*. Hinc LXV. p. 681.

Auθ. Etym. magn.

Susa

Susa civitas dicta ἀπὸ τῶν πεφυκότων κρίνων *a liliis, quae ibi nascuntur*, quamvis aliam derivationem proferat Auctor Etymologici ἢ ἀπὸ τῆς ἵππασίμου αὐτὴν εἶ). Συσίαν γὰρ ὑπὸ Σύρων τὸν ἵππον λέγουσιν *vel quia equis Susa est apta, nam Syri equum Susiam appellant*. Nemini dubium est, imo omnibus certum atque concessum, Syris equum נִסְיִם vocari, Hebraeis vero נִסְיִם, ac uti ex Nearchi periplo habet Arrianus, partem Borealem Persidis ob coeli constitutionem temperatam, regionem esse herbosam, pratisque irriguis sic abundantem, ut ἵπποισι τε ἀγαθὴν εἴη καὶ τοῖσιν ἄλλοις ὑποζυγίοις νέμεσθαι *equis aliisque jumentis pascendis idonea sit*. Susiana enim in parte Boreali est, quae a Septentrionibus terminatur Assyria, ab Occasu Babylonia, ab Oriente Perside ad flumen Eulaeum κατὰ τῆτον τὸν ποταμὸν πόλις καὶται ἡ Συσιανῆς μητρόπολις τὰ Σύσα *juxta quem fluvium civitas est Susa metropolis Susianae regionis*. Attamen prima derivatio magis arridet, quod Susa civitas denominetur a liliis, quae ibi gignuntur, non vero ab equis, quibus abundat. Unde falso Paulo Aeginetae σοῦσινοι, διὰ τὸ ἐν Σούσοις εὐρεῖσθαι *susium unguentum* vocatur, *quia Susis fortasse inventum*: potius Susas dictas a liliis, quae ibi nascuntur, ut Chares, & Aristobulus asseruerunt κληθῆναι δὲ τὰ Σούσα φασὶν Ἀριστοβούλος καὶ Χάρης, διὰ τὴν ὠραιότητα τῶ τόπου. Σύσον γὰρ εἶη τῇ Ἑλλήνων φωνῇ τὸ κρίνον.

PG. XXXIII.
v. 17.
II. Reg. c. IX.
v. 18.

edit. Huds.
P. 35.

P. 12.

I. VII.

apud Athen.
I. XII. p. 513.

κρίνον . *Susa Aristobulus, & Chares vocari tradunt obpulchram amoenitatem loci. ὅσον enim Graeco sermone lilium appellatur .* Quod Stephani etiam testimonio comprobatur ὅσα πόλεις Περσικὴ κέκλυται ἀπὸ κρίνων ἃ πολλὰ ἐν τῇ περὶ φυκαὶ ἐκείνῃ, quae transcripsit Eustathius in Dionysii *ᾠδῆγῃσιν* . In Daniele, & in libro Esther civitas *ישׁו* dicta, unde ejus incolae apud Esdram *אשׁוּשׁוּ* appellati; quo nomine Hebraei lilium vocant . Nec enim mos novus est, imo antiquissimus . civitates denominari e plantis: innumera hujus generis exempla habemus apud Historicos, & Poëtas, praecipue Graecos . In regione Bocotorum oppidum Σίδα denominatum a *ρηνικῇ malis*, quorum ferax; quaeque Atticis *ῥοα*, Boeotis vero *σίδης* dicta . Miletus ita dicta ἀπὸ *μήλας*, ὅτι ἐκρύβη ὑπὸ τῇ μητρὶ ἐν *μήλας* . Melia ἀπὸ τῆς *μελῆς* . Apia, quae & postea Peloponnesus fuit appellata, quoniam ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐν Πελοποννήσῳ δοκῶσι φῦναι, uti asserit Scholiastes Theocriti, exscripsitque Athenaeum, qui nominat Istrum ἐν τοῖς ἀργείοις . *Πάβλη* in Danubio sic nominata ὅτι τὸ πλῆθος ὧν ἔχει πλοκάμν, quemadmodum habet Autor Anonymus in periplo Ponti Euxini, & Macotidis paludis; quae etiam in fragmentis Scymni Chii inveniuntur, e quo senarios non paucos Autor Anonymus in suos usus convertit . In Strabone nonnulla etiam notavimus, quae sunt ad rem

v. 1074.

c.VIII. v.2.

c.I. v.2.

c.IV. v.9.

Agathaz. ap.
Ach. p.650.Schol. Apoll.
Rhod. in l.I.
argon. p.20.
ed. Hoelz.Id. in l.II.
pag.142.

in Idyl.I.

l.XIV. p.650

pag.12. edit.
Huds.

p.45.

l. VIII.

rem nostram, uti denominatio Θρίου, quia tota regio θρύω *juncus* abundat; Dauoque oppidulo secundum Delphos nomen insitum a *densitate* arborum, δαυδς enim Graecis est *densus*. Myfi ex arbore ita appellata, & Stoechades Insulae ad mare Iberium ex stoechade planta ibi frequentissima; sic etiam Daphne πλησίον Πηλυσίς, ὅτι ὡδα τῶν ἐκεῖ πολλῶν φυομένων δαφνῶν quae est prope Pelusium a crescentibus iis in locis lauris nomen sortita est; sed ut ad Barbaros transeamus. Oppidum Zaitha in finibus Romani, & Persici imperii *oleam arborem* interpretatur Ammianus Marcellinus. Arabibus enim زایت oleum est, & زایت زایت hutb olea arbor. In regione Minaeorum in Arabia دكلا Dikla vel Dakkel a palmis dicta, nam Arabes palmam زیت appellunt; quod oppidum propterea Artemidoro est φοινικῶν, cujus meminere & Agatharchides & Ptolemaeus, apud quem maxime pro φοινικῶν πόλις Phoenicum oppidum, legendum φοινικῶν Phoenicon. Prima item ac nobilior civitas Malaeorum, quae Malacca est, nomen accepit ab arbore αλλυ malaca sive myrobalano, quemadmodum & Java insula Indiae Orientalis ab αλλυ hordeo; quam Hyde in literis Orientalibus versatissimus ac χειρώτατ eandem facit cum Ἰαβαδὶς Ptolemaei, quamve hic χειρῆς νῆσον Hordei insulam interpretatur, etsi Hyde Ἰαβαδὶν legendum putet, cum αλλυ γιαν-δὶβ lingua Malaica

I. IX.

I. IX.

Gal. I. I. de Antid.

vide Steph.
in voce
δάφνη

I. XII. c. V.

Gal. p. 1135.

ap. Diodor.
I. XVI. p. 23.de religione
Pers. p. 498.

laica significet *bordei insulam* . Demum قذمتان *Kotisthan* herbae medicae regio, ab herba Medica, quam saginandis equis adprimæ idoneam Antiqui reputabant . Vox enim composita est ex مکان, hoc est *regio*, & ک *medica* . Hesychio dicitur Κατασηγωνα, Svidae vero Κατασηγωνα . Quid sit ک *Avissenna* ita explicat قذ الماهية هو الاسفة للرطبة وهو *Koth quid est? est Isaphsatb, vel ratba, & est pabulum jumentorum* امذمة *Isaphsatb* Persice herba medica . Ebenbitar وهو بالفارسية امذمة *ipsa Medica Persice dicitur Isaphsatb*, Arabice vero فمذمة *phasphasa*: haec eadem, quae recens الرطبة *ratba*; quaeque جامة *arida* ک *koth* nominatur, quemadmodum explicat idem Ebenbitar .

Sed ut a quibus longius fortasse recessit, de-
nuo revocetur oratio . Falso quidem Paulus Aegineta σουσινον deducit ab Sufis, quae civitas magna erat in Perside: potius asserendum Sufas dictas ab liliis, quae ibi innascuntur . Sufae civitas vicina ac proxima Babyloniae, ut Marcianus Heracleota in perip. p.17. memorat; etenim Susiana regio ἀπὸ δὲ δούσεως τῆ βαβυλωνία *ab Occasu Babyloniae* terminatur . Babylonii autem in precio & honore fuerunt lilia, quibus σφραγίδα καὶ σκήπτρον *sigillum & sceptrum* ornabant . Clemens Alexandrinus, qui unguenta in paedag. lib.ii. p.183. edit. Paris. solum comprobat, quae εἰς τὰς ἀναγκαῖας ὑφελείας *ad necessarias utilitates* sunt, non vero ad deliciarum insolentiam, Susini etiam mentionem facit,

Ss

quod

quod utile, ac commodum praedicat σοῦσιον μὲν
 ἐκ κρίνων, καὶ λείριων *Susinum quidem componi-*
tur ex liliis, & leriis, quibus verbis videtur
 discernere κρίνον ab λείριον, *Susinum ex ambobus*
 componens. Quamvis Dioscorides eadem faciat
 uti & Galenus, non refragante etiam Erotiano:
 nisi velimus affirmare Clementem Alexandrinum
 pro λείριον *narcissum* intellexisse, quoniam Niger
 ἐν τῷ περὶ ὕλης tradidit καὶ τὸν νάρκισσον παρ' ἐνίοις
 λείριον καταλεῖσθαι *narcissum ab aliquibus liri-
 vocari*; quod prius Theophrastus annuerat, ut
 alias a nobis animadversum. Cratinum etiam in
 effoeminatis invenimus haec distinxisse, cum ait
 λειρίοις, ῥόδοις, κρίνοις, κοσμοσανδαλίοις.
 Imo Tertullianus in hanc ivit sententiam *& utrif-*
que liliis coroneris, albo scilicet, quod κρίνον dici-
 tur, & purpureo, quod λείριον, vel νάρκισσον voca-
 bant, *rubens lilium* a Plinio dictum. Hinc aliqui
 ex Rabbiniis *שושן* explicarunt pro הלצה *narcisso*;
 alii vero, ut diversa senserunt, scilicet הלצה flo-
 rem nobilem caerulei coloris, שושן vero album
 bono jucundoque praeditum odore, ut prae magno
 odoramento capiti dolorem inferat: ita enim
 Aben Ezra descripsit narcissum, & lilium. Contra
 vero, ut R. Salomon opinatur, *שושן* הלצה
kebzeletb ipse est susanab, scilicet susanab nar-
 cissum denotat. Melius ac verius Aquila & Theo-
 dotio, qui & Hebraei fuerunt, aetatemque vive-
 bant,

lib. III. cap.
CXVI. p. 221.

in Ex. voc.
Hip.

Erot. in ex.

ap. Athen.
p. 681.

de cor. milit.

LXXI. c. V.

in c. II. v. 10.
Caut.

bant, quando florentior erat lingua, sermoque Hebraicus, vocem שושנים interpretati, cum titulum Psalmi XLV. שושנים הו Graece fecerint ὑπὲρ τῶν κρίνων. Et Hieronymus in libro de nominibus Hebraicis interpretatur *Susanna, lilium*. Quamobrem, quae opinionum diversitas inter Graecos fuit de vocibus λείριον, & κρίνον, quas aliqui sicuti contraria ac diversa inter se opinati sunt, alii vero pro iisdem acceperunt; eadem & sententiarum diversitas fuit inter Hebraeos. Aliam Rabbiorum opinionem memorat Kimchius, cuius haec sunt verba ויש לו ריח טוב ויאולי בלתי *aliqui, ut asserunt, כסוה habent pro flore albo iucundi ac grati odoris, qui vulgo viola audit*. Eadem & tenuisse Graecos Philinus auctor est Φιλίνος δὲ τὸ κρίνον ὑφ' ὧν μὲν λείριον, ὑφ' ὧν δ' ἴον καλεῖται. Κορίνθιοι δ' αὐτὸ καὶ ἀμβροσίαν καλεῖσιν ὡς φησι Νικάανδρος ἐν γλώτῃας *Philinus tradit lilium nunc leirion vocari, nunc ἴον nempe violam. A Corinthiis Ambrosiam nominari scribit Nicander in linguis*. Quae Philinum Empiricum scripsisse reor in libris adversus Baechium Tanagraeum, quo Hippocratis voces explanavit. Plurimas alias plantas κρίνα fuisse appellatas invenimus apud Auctores Graecos, quemadmodum de hyacintho in veteri Lexico ὑακίνθιοι τὰ κρίνα τὰ μέλανα. Iris κρίνον vocatur apud Neophytum τὸ πέρφυρον κρίνον ὃ καὶ ἴρις λέγεται, uti & flos colocynthidos. apud Sydam.

Ve-

Verum R. Benjamin Mustaphia in commentariis ad ערוך R. Nathanis videtur pro *rosa* interpretari, cum, ut male opinatur, vox Arabica respondens ורד fit שושנה אד, quando, ut a nobis demonstratum est, lilium Arabice رومث Hebraice שושן, *rosa* enim ורד potius est. R. Kimchius etiam in errore est, nam חבצלת, ut opinatur, *lingua Rabbinica nominatur vared, quae vulgo hominum est rosa*: bene quidem explicavit vocem ורד *rosam* nempe, חבצלת tamen non intellexit, quae in paraphrasi Chaldaica est נרקום *narcissus*, ut alias demonstravimus: erroneum etiam est ורד vocem esse Rabbinicam, cum Arabica sit, uti ab Avicenna usurpata, quod & Golius confirmat in voce رومث *roseus* enim رومث *tunica vero roseo, seu rufo colore tincta* رومث est Arabice. Praeterea שושנה *rosa* non est, quamvis Malvenda, & Castalio contrarium fenserint; legimus enim in Bibliis summum labium calicis, & maris aenei comparari כושן אד *susan*; quod lilio, non vero rosae videtur aptari; nam מעשה שושן dicitur *opus susan*: labium quippe maris magni Salomonis rotundum erat; oram igitur rotundam habebat in circulum aequabilem, ut שושן quod lilio, non rosae convenisse apparet, quae alternis expansis est foliorum apicibus: unde inaequale labium ejus efficitur. Nonnus Panoplita rosae tribuit folia expansa

א-סו-א

ἀνοιγμένων δὲ πέλῃων.

lilii vero labium alternis foliorum apicibus aequale, campanae formam exhibens, uti labium maris aenei *ῥοτὺν rotundum*. Quo reducenda imitatio lilii in columnarum coronamentis: duplicem enim arcum considerare necesse est, partem nempe convexam si infra spectemus in columnis, si supra, concavam, quae dilatatur. Quae ex loco Gemarae, & R. Maimonide apertissime demonstrantur. In Gemara, ubi sermo est de פרחים *floribus* candelabri haec habentur *הן דומין כמין פרחי העמודין* *similes floribus, qui in columnis conspiciuntur*. Quae verba ita explicat R. Maimonides *שהן כמין קערה* *in hinc, beth habbech c. III.* *lanci similes, cujus labia foras convoluta sunt*. Unde male Vatablus explicavit opus liliorum in coronamentis, columnarum *capitella, quae erant pene tecta liliis*. Praeterea si aliquid ex etymi natura deducendum, uti ex Graecis Plato, & ex Latinis Varro fecerunt, *שושנה* non *rosam*, sed *lilium* denotare pro certo ac indubitato opinamur; etenim Hebraeorum quamplurimi *שושנה* ex *ש* *byssō* derivant, albi coloris causa, quo byssus ac lilium aequae gaudent: rosae vero Poëtae rubrum tribuere colorem. Theocritus *Idyl. xx.* enim dixit

ἀγλαΐην πυρσοῖο ῥόδῳ

Pindarus

ἀτρε φοινικίοις ἀνθος ῥόδδῳ.

in Isthm.

Quem-

I. VII.

Idyl. XL.

Quemadmodum in Anthologia epigrammatum ὑποπόρφυρον denominatur. Contra lilia albo sunt colore insignita: Theocrito enim κρίνα λευκά, & in epigrammatis ἀργεντοῖο κρίναιο, vel κρίνον λευκόχρουν. Si enim illorum Hebraeorum sententiam ratam habemus, qui ab שש *sex* deducunt שושן, dubium amplius non erit שושן *lilium* explicari debere. R. Aben Ezra שושן ab שש *sex* שש חיה כי לעולם שש חיה cum *flos petalis albis constet, intusque etiam sex fila longa habeat*. R. Kimchius שושן ita derivat שש חיה שש חיה שש חיה *sex petalis componitur, nomenque ejus ab שש sex originem ducit*. Quod & repetit in libro Radicum Hebraicarum. Cum manifestum rosam plurimis petalis constare, lilium vero *sex*, ut Turnefortius, aliique observarunt. Locus tamen Canticorum multum difficultatis habet; ac non mediocrem laborem nobis praestat ad ipsum declarandum & enodandum: ibi enim labia Amicae τοῖς שושנים comparantur; unde שושנים *rosas* potius, quam *lilia* esse evincitur, cum labia non ut alba laudentur, quae laudatio dentibus est peculiaris: propterea non temere Homerus dixit λευ-

Iliad. V.

Cyn. I. III.

κὺς ὀδόντας, & Oppianus

ἐν τῷ ἐρίδ' ἐδάται γλαυχόχροες ἀμφὶς ὀδόντες.

Labiis laudi ducitur rubra esse. Bion Smyrnaeus in celebri Idyllio in obitum Adonis τὸ ῥόδον τῷ χεῖλε; & in epigrammatis χεῖλη ῥοδόχροα *labia rosei*

rosei coloris, uti etiam est in inscriptione Athenis reperta, in qua laudatur Tryphera quaedam, quod suavem vocem mittebat ap. Spon. miscel. p. 318.

ΧΕΙΛΕΣΙ ΠΟΡΦΥΡΕΙΣΙ ΕΛΕΦΑΝΤΙ-

ΝΕΩΝ ΔΙ ΟΔΟΝΤΩΝ

labiis purpureis per eburneos dentes. Haec omnia quo sententiae nostrae pro liliis adversantur, eo favent & confirmant opinionem, qui sentiunt שושן *rosas* significare. Attamen si rem attentius perpendamus, locus ille Canticorum nobis non adversari, suffragari potius vehementer videtur; ibi enim legitur labia ejus (Amicae nempe) instar שושן *susanim distillantia myrrham*: ex quo dicto constat Salomonem labia Amicae liliis, odoris ac fragrantiae causa comparasse, quae, uti myrrha, jucundum suavemque spirant odorem: nihilque ad colorem attendisse videtur, sed tantummodo ad odorem liliorum jucundissimum, quae propterea Moscho ὄπνοα dicuntur. Quod etiam alios Ethni- Idyl. II. cos auctores fecisse comperimus, quibus labia uti dulcia ac bene olentia laudibus ornantur, praecipue Anacreonti χείλος

ἀπαλόν, ἡμόντε παρθένου.

& Theocritus

ὃ δὲ κε προσμάξῃ γλυκερώτερα χείλεσι χείλη. Idyl. XI.

Quos Politianus, qui primus omnium literas Graecas in Italia ad dignitatem evexit, ac Criticen intulit, imitans, ut saepissime solet, in suis politis carminibus dixit τα

τα' γὰρ εὐόδμα χείλεα κέρω :

apud Athen.
l. I. p. 29.

Non dissimilis locutio Canticorum ab ea est, qua Hermippus Poëta utitur, qui de variis vini generibus scribens, praecipue de eo, quod Sapprian vocabant, haec inquit

ὄζει ἴων, ὄζει δὲ ῥόδων, ὄζει δ' ὑακίνθου
ὁσμὴ θέσπεσι

apud Athen.
l. II. p. 48.

redolet enim violas, redolet rosas, redolet hyacinthos divinus odor: & quam Ephippus habet

ὅπῃ ῥοδόπνοα στέμματι ὄζει.

in Cantic.
c. III. v. 1.

cum stragula rosam olent. Hanc rationem interpretandi Aben Ezra, & Kimchius adhibuerunt in explicando loco Canticorum, de quo in praefens nobis est quaestio. Verba R. Aben Ezrae haec sunt ויהי פירוש שפתותיו שושנים בריח לא בעין *interpretandus* versus XIII. Canticorum cap. V. *labia ejus sicut susanum odoris caussa, non coloris*. Eadem repetit R. Kimchius. Orientales enim, cum vitam in regione degant calida, comparationibus assiduissime utuntur ad animi sensus explicandos, ac saepius unam adhibent ad plurima explananda. Hinc in Josephi & Zelichae historia describuntur.

ap. Hyd. de
Iud. Orient.
p. 152.

viri

ענין ריח ופירוש וריח

Jasmineo vultu, jasmineo odore, jasmineo pectore, vultu nempe, & pectore candidi ac suaveolentes. Si haec interpretamenta, quae in medium protulimus, non sufficient, ut minime opinor, ad sententiam nostram confirmandam, ani-

animo sum prompto & expedito rem clarius demonstrare ac plenius confirmare ex ipsis Canticis, in quibus haec sunt: *genae illius* (Amicae) *sicut areolae aromatum* *πεγαίαι τῷ ἀρώματι*, uti habet Aquila: ubi sermo non est de colore, sed de suaveolentia, cum conferantur genae, vel maxillae areolis, non quae steriles sunt, verum, quae plantis suaveolentibus sunt refertae. Sed in alium incidimus nodum; etenim qui pro rosis dicunt, locum alterum e Canticis objiciunt, scilicet *sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*. Quod dictum de rosis, uti videtur, intelligendum, quae inter spinas nascuntur. Unde Nicander *ἀκανθὰ βόλαιο ῥόδῳ* dixit, quoniam nascitur rosa *spina* *verius, quam frutice*, arbore enim spinosa florem emittit: contra lilium nullis floret vel frutescit spinis. Verum hic nodus facile expediatur necesse est; non enim ibi dicitur, ut asserunt, lilium nasci inter spinas, sed lilium tantummodo comparatur cum spinis, uti Amica cum aliis puellis confertur: & quidem lilium, uti aliis floribus praeceminet praecipue spinis, quae circumjacent, specie, venustate, ac virtute; ita & Amica longe antecessit puellis aliis, quae Hierosolymam incolunt. Quamobrem, ut in Midrafcim Hebraei docent, loco proverbii usurpari potest istud *כשושנה בין החוחים* *quale est lilium inter spinas*, cum laudantur viri boni, & ingenui, ut a reprobis, & malis eos secernant. Itaque, ut argu-

apud Athen.
l.XV.p.68a.

Plin.l.XXI.
c.IV.

T t

menti

menti sententiam concludamus, in Canticis tantummodo facta est comparatio ἀπλῶς inter lilium, & spinas; quantum scilicet illud longe has multumque superet, ac praeest. Eodem ac simili genere usus est Nonnus Panoplita, ubi asserit viti nullam plantam esse praeferendam

LXII.

ὃ ῥόδον, ὃ νάρκισσος εὐχρὸς, ὃ ἀνεμώνη,
ὃ κρίνον, ὃ χυακινθὸς ἰσάζεται ἔργει Βάκχου
*non rosa, non narcissus formosus, non anemone,
non lilium, non hyacinthus aequantur ramo Bac-*
chi. Praeterea cur officit lilium inter spinas nasci
posse? nascitur quidem in montibus, in rupibus,
ubi spinac gignuntur.

Theoc. Idyl.
IV.

ὣν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαχοι κομόωντι
in montibus enim rubi, & tribuli virent.

LXIV.

Nonnus Panoplita

καὶ κρίνον αὐτὸ τέλειον ἐμαρῶσαντο κολῶνα
& lilium per se perfectum nutriebant rupes. Di-
ocarchus Aristotelis auditor, ut ait Svidas, in descri-
ptione Pelii montis haec habet ἔστι δ' ὣν αὐτῷ ἐάν-
θης, ταῦτε ἀγρία καλῶμενα λείρια ἐ λυχνίδες neque flo-
ribus destituitur; habet enim lilium, & rosam
lychnidem: in epigrammatis etiam legimus

pag. 28. edit.
Hudson.

ὄρεσι φοῖτα κρίνα
montivaga lilia. Quinimo in Evangelio dicuntur
lilia agri; quod in versione Syriaca est ܠܝܠܝܐ ܡܢ ܥܡܝܐ
lilia deserti; lilia nempe, quae sponte etiam ve-
niunt in locis desertis & a nullo excoltis.

Matth. c. VI.
v. 28.

PIO

PIO NICOLAO
CARELIO

Clarissimo Philosopho, ac Medico

CAROLI VI.
IMPERATORIS
SEMPER AUGUSTI

Blasius Caryophilus S. P. D.

*Iraberis fortasse, CARELI
VIR CLARISSIME, me-
bominem Tibi ignotum &
obscurum literis Tecum col-
loqui, ac dissertationem hanc
de Icone Asclepiadis Tibi
nuncupare ausum esse. Ve-
rum cum tanta talisque sit
virtutis tuae atque eruditionis fama, nomenque
tuum tam eximium, & praeclarum, quod lauda-
ri praedicarique sensi ab his, qui ex Vienna
Romam adveniunt; perdifficile fuit, me ab offi-
cio,*

T t 2

cio, fide, benevolentiaque discedere, qua Te licet
 absentem semper sum prosecutus, ac semper fau-
 tor tuae dignitatis extiti. Quodque animum
 meum magis excitavit ac plane confirmavit;
 sermones fuere, quos de Tuo sublimi, & erecto
 ingenio habuit Doleras vir probitate insignis, no-
 strique saeculi Orator disertissimus, & Manfre-
 dius municeps Tuus, quem non ignoras, quan-
 ta rerum mathematicarum, atque philosophiae
 peritia sit praeditus. Hi enim, quibus fidem ne-
 mo derogare solet, Te uti summum Philosophum,
 Medicum, ac Botanicum commendant, mori-
 busque nemini secundum collaudant, utpote qui
 per omnem honestarum artium cultum, pueritiam,
 adolescentiamque transegisti: e quo bonam, inte-
 gram, rationisque plenam naturam comparasti.
 Quare cum dissertationem hanc eis legendam com-
 misissem, me deinde cohortati sunt, ut illam Tibi
 diligenter examinandam mitterem, Tuoque ju-
 dicio subicere vellem. Existimabant enim (&
 vere quidem) a Te, qui Graecam linguam probe
 calles, qui ve Hippocratis libros, & Galeni perle-
 gisti, ac placita antiquorum, recentiorumque Phi-
 losophorum tenes, recte expendi posse, utrum vera
 sint, an falsa, quae de Asclepiadis aetate, doctri-
 naque disserui. Quod ut facias Te rogo eadem
 ingenii libertate, qua Celsus de Asclepiade ipso
 judicavit: Tuum enim sensum, ac sincerum,
 sub

subtileque iudicium magnopere probo: Tibique valde assentiar, si me libente eripias mibi errores, ac mendas, tanquam lolium, avenasque destringas; captionesque explices, in quas caecus fortasse me induxi. Sic enim magis me ad haec studia animabis, a quibus in prima iuventa nunquam abhorruui, quibusque semper sum delectatus; tanquam sanitati tuendae adprime utilia, quam maximum donum Deorum Plato Philosophorum ille ingeniosissimus vocare adsolet; tum uti philosophiae conjunctissima, cujus cognitio manca quodammodo foret, atque imperfecta, si partes corporis nostri, usus, actionesque ignorentur, cum ex perceptione motus, qui fibris sit a corporibus, ideae, notionesque oriantur earum rerum, quae extra nos sunt; illudque Epicarmi Pythagorei verissimum semper existimavi ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλλ' αὐτὰ τὰ δ' ἄλλα κοινὰ καὶ τυφλά. Quamobrem illorum consilium improbare soleo, qui negligunt, atque praeterire ducunt earum partium cognitionem, quae nostram hanc machinam efformant, cursumque liquorum ignorant, & fluidorum corpusculorum, quae in girum volvantur, ac vasa, tubulosque nostri corporis permeant, cum alioquin tantum temporis, operaeque impendant in cognoscendo ordine, naturaque corporum, quibus constat universum istud, quod videmus, quoque movemur, maximeque hac tempestate, qua ante alios tri-

ap. Clement.
Alex. lib. II.
p. 369. edit.
Parisi.

tribulis tuus *Marcellus Malpighius* ὁ μαχαρίτης
 tam praeclara, mirabiliaque inventa protulit, ac
 ἡ δὲ τῆς Τέχνης μαχάρις explanavit. Verum
 mihi videor non dissimilis, diversusque ab eo esse,
 qui de arte bellica coram *Annibale Imperatore* in-
 victissimo sermonem instituit, dum hisce de re-
 bus Tecum colloquor, qui scientia, peritiaque phy-
 sices, & anatomices longe alios multumque su-
 peras. Tibi tantummodo persuadeas velim, me
 hanc dissertationem Tuo nomini inscribere, ut
 eam subcessivis horis perlegas, quaeve Tibi non
 probentur (innumera sane erunt) notare pla-
 ceat, ac mecum communicare, quo nihil gratius,
 jucundiusque accidere potest. Quod si ita feceris,
 ut spero, non dubito me a Te amari, inque nu-
 mero Amicorum Tuorum haberi; quodve opta-
 tius, maximum mihi fructum retribues, maxi-
 misque me honoribus decorabis. Vale, VIR
 CLARISSIME, Vale,

BRE-

BREVIARIUM DISSERTATIONIS

DE ICONE ASCLEPIADIS.

CON Asclepiadis in celebratissimo Musaeo Excellentissimi Principis Alexandri Albani servata. nusquam altera reperitur, quamvis Romae, & alibi extent Icones aliorum Philosophorum ac Medicorum. marmore est Graeco, quod Antiquis maximo fuisse in honore probatur. Asclepiadem non barbatum ostendit; sicque ante Hadrianum formata. ab Graecis Statuariis Romae facta. Medicis Graecis barba erat, uti ex numismate Hippocratis, & ex antiquissimo Codice Dioscoridis Anazarbei, quem servat Bibliotheca Caesarea. figura est Hermae. ita fuisse statuas Mercurii aetate Alcibiadis. quomodo haec a Thucidide, Pausania, Suida, & Macrobio vocata. Deos, Heroas, Philosophos, Medicos, & Historicos antiqui ita efformabant, uti ex nummis, & anaglyphis. hanc formam antiquissimam fuisse ex Themistio, cujus locus emendatus a Petavio. quis illam immutaverit. pro ornamento Bibliothecarum veteres usi ex Juvenali, & Cicerone. quid Hermathena. eadem basi, Mercurii, & Minervae statuas fundatas fuisse nummus ostendit. verosimile etiam pro ornamento scholae Medicorum in Esquilii Iconem nostram fuisse positam. Inscriptio scholae Medicorum Romae. fundata fortasse ad exemplum scholae Herophileae in Phrygia, & Ezasistrateae in Smyrna. Antonio Musae Augusti

gusti Medico Icon juxta signum Aesculapii publico aere
 statuta . error Leonardi a Capua in translatione loci
 Svetonii . Asclepiadi Medico , qui vixit temporibus Mi-
 tridatis , Icon tribuenda . *Prusensis* dictus a Plinio . va-
 riae Prusae ex Geographis , nummis , & inscriptionibus .
 lapsus Harduini . Spanhemius contra Harduinum defensus .
 Prusia *Cius* antiquitus dicta . *προυσία* patria Asclepiadis .
 locus Galeni expensus . male a Daniele Clerico emenda-
 tus , qui testimonio Svidae , & Scholiastis Theocriti op-
 pugnat . Galenus Asclepiadem e Provincia , nempe Bi-
 thynia , alias nominat , uti & Sextus Empiricus . ali-
 quando τὸν ἰατρὸν per excellentiam . diversus ab alio
 Asclepiade Medico Augusti , cujus mentio in marmore
 apud Gruterum ; & ab eo , qui denominatus ē *φασμαλίστης* ,
 cujus aetas inquiritur . tituli librorum explicantur . no-
 minatus etiam *Ἀσκληπιάδης ὁ Μητροδύτης* . Meursius refelli-
 tur , & Leonardus a Capua . sub Domitiano , & Traja-
 no alios duos Asclepiadas etiam Medicos floruisse ex
 marmoribus demonstratur . Iconem Asclepiadi nostro
 tribuendam , & non aliis . varii Asclepiadae , quorum ma-
 jor pars e patria cognominati . Meursius notatus . τὰ
Αἰγυπτιακά Asclepiadi , qui Aegyptius fuit Philosophus ,
 assignanda , uti etiam τὰ *παντοδατά* , ex Svida , & Athe-
 naeo probatur . Meursius iterum notatus . aliquot libro-
 rum titulos ab Caelio Aureliano memoratos , Ascle-
 piadi nostro tribuendos ex Celso & Scribonio Largo
 ostenditur contra Meursium . Inter Asclepiadas noster
 fuit celeberrimus . Ejus elogium apud Ciceronem &
 Celsum , qui ejus sectam multis in rebus secutus est .
 laudatus etiam a Scribonio Largo , a Plinio , ab An-
 tiocho Academico , & ab Apulejo . sistema formavit
 medicinae , in quo ad rerum causas retulit originem
 morborum . sistema Serapionis , Glauciae , aliorumque
 evertit , qui praxi & experientia morbos curare conten-
 debant . jucunde morbos curabat . Archagathus carnes
 secabat , adurebat , cujus medendi rationem evertit . re-
 media magica , quibus usus Cato , improbavit . cur
 Asclepiades hoc fecerit . remedia praxi usitata substituit .
 substituit remedia vomitum ac purgationem cunctis .
 Chry-

Chryssippi, & Erasistrati placita renovavit. a Pythagoreis pharmacia etiam improbata. methodo Asclepiadis se addixerunt Thessalus, & Aurelianus. notatus a Scribonio Largo. ad quid remedia redigebat. primus vinum aegris dedit. Erasistrati, & Herodici praxin, ac doctrinam restituit. dies criticos substulit. origo hujus doctrinae e Pythagoreis. Celsus explicatus e loco Hippocratis. a Celso Asclepiades tanquam compilator Hippocratis circa frictionis, & gestationis usum accusatur. locus Hippocratis indicatur. Galenus Asclepiadi detrahit, illumque variis probris insimulat. Asclepiades naturae facultatem attractricem, quam posuit Hippocrates, improbavit. originem morborum Epicuri doctrina explicavit. explanatio locutionis, qua usus, circa inane, & atomos ex Galeno, Sexto Empirico, & Aureliano. rationes aliae in medio ponuntur, quibus secta Epicureum fuisse probatur. ~~transpirationem~~ insensibilem admisit. origo hujus doctrinae e Platonis Timaeo. Asclepiades Hippocratis opiniones impugnavit. quae probra Asclepiadi illata a Galeno, eadem objecta etiam Chrysippo, Erasistrato, & Thessalo. Galenus anatomicus & physices ignarus. qui Asclepiadis sectam secuti enumerantur. secta Asclepiadea temporibus Galeni vigeat. nomen Asclepiadis a Christianis etiam usurpatum, ex Codice Theodosiano.

JO: DOMINICUM THEUPOLUM

Patricium ac Senatorem Venetum .

UM Venetiis diutius essem moratus, quae civitas magnopere floret non modo aequis, justisque legibus, quibus Veneti amplissimum, & firmissimum imperium fundarunt; verum etiam ingenuis artibus, scientiisque, quae maximo in honore sunt: mihi contigit magnam cum animi voluptate Te convenire, tuamque in amicitiam adscribi, quodque amicitiae condimentum haudquaquam mediocre, comitate, suavitate sermonum ac morum delectari. Delectabat me in primis Antiquitatis peritia, quam maximam in Te perspiebam, cujusve studio ac cupiditate, impensis, sumptibus, laborique non pepercisti, ut Musaeum tuum, quod caeteris Italiae longe praestaret, numismatis, gemmisque ornaret & augeret. Quare cum mihi imposuisses, ut Tibi saepius de rebus ad Antiquitatem pertinentibus rescriberem, non injucundum fore cogitavi Tibi mittere exemplar Iconis Asclepiadis summi Philosophi, Medici,

V v 2

& Ora-

& Oratoris, qui in arte medica excellens fuit & singularis, aliosque Medicos scientia & doctrina superavit. Icon Asclepiadis corporis figura & statura ordinaria paulo est major, marmore Graeco, figura Hermae, tribus cubitis non altior, intra Romae moenia reperta non longe a porta Capena: quae habetur in celebratissimo ac locupleti Museo Excellentissimi Principis Alexandri Albani CLEMENTIS XI. Pontificis Maximi ex fratre nepotis Literatorum fautoris, qui studium rerum antiquarum in pristinum gradum honoris restituens, undique conquisivit statuas, anaglypha, inscriptionesque, ut doctos, peritosque Viros in cognitione Antiquitatis magis exerceret ac erudiret. Quae Icon eo excellentior, quod nusquam altera reperiatur, quamvis aliorum Philosophorum ac Medicorum innumeras Romae, & alibi deprehendas. Marmore quidem est albo, quod tanto in precio Antiquis fuit, ut Cives Naupaeti statuam Dianae λευκῷ λίθου fecerint. Vocatum etiam λίθος λιχνεύς a Callixeno Rhodio, ubi memorat statuas Regum Philopatori cognatorum marmore albo fuisse formatas, quod Plinio *candido marmore* mos est dicere. Icon Asclepiadem non barbatus ostendit: sicque ante Hadrianum Imperatorem efformata, qui, ut literis mandavit Xiphilinus Dionis epitomator, πρῶτος γενεῖαν κατέδξε. In ea enim sententia sumus, ut certe opinemur
Romae

Pauf. I.X.
in Phoc.

ap. Athen.
I.V. p.205.

I. XXXVI.
c.II.

Romae fuisse factam ab Graecis artificibus, qui in statuaria arte longe caeteris excellebant, non vero in Graecia, qua Medici sapientem barbam pascabant, uti observatur in numismate effigiem Hippocratis referente, quod in Musaeo Regis Galliarum diligentissime servatur. Reliqui Medici Graeci etiam barbati visuntur in Codice antiquissimo Dioscoridis Anazarbei Byzantio in locupletem & refertam Bibliothecam CAROLI VI. Imperatoris semper Augusti illato, qui Chironem, Machaonem, Cratevam, Nicandrum, Galenum, Rufum, aliosque celebres Medicos, barbatos ostendit. Icon Alcibiadis figura Hermæ visitur ἀνὸς ὤμων οἷους τοὺς Ἑρμῆς ὡρῶν *sine humeris, quem admodum & Mercurii statuas intuemur*: ita enim statuæ Mercurii temporibus Alcibiadis Athenis visebantur, quæ Thucididi vocatæ τετραγωνος ἑρμῆς, Pausaniae σχῆμα τὸ τετραγωνον, Svidae vero ἑκόνες τετραγωνοί, quibus loquendi formulis respondet illa Macrobiani *statu quadrato*. Icones etiam Apollinis, ut scribit Pausanias, ab Antiquis statu quadrato formabantur: quod & in nummo Augusti apud Torrentium notis in Svetonium observatur. Herculem etiam, Silvanum, & Priapum Veteres ita efformabant. Nec Deos solum honore sic afficiebant, verum & Heroas, uti e Graecis Milciadem, e Latinis M. Porcium Catonem, & P. Valerium Publicolam. Poëtarum

vid. Lambec.
in com. de
Bibliot. Casf.
l. II.

Dio Caf.
l. LIV.

l. VI. hist.

in Mess.

in voce
ἑρμῆς
l. I. Saturn.
c. X.

l. VIII.

ap. Boif.
tom. VI.

tarum Icones; Philosophorum, & Historicorum Graecorum forma Hermæ spectantur apud Boissardum, Homeri scilicet, Menandri, Aristophanis, Platonis, Xenocratis, Theophrasti, Herodoti, Thucydidis; e Romanis autem L. Junii Rustici, qui Stoicam sectam professus. Et quidem legimus apud Arnobium, & Aristenactum Athenienses pro capite Mercurii caput Alcibiadis collocasse in statuis statu quadrato figuratis. Hanc formam quadratam Ttezes vetustissimam ratus est, asserens primum Icones manibus, ac pedibus caruisse, hancque formam Dedalum postea immutasse. Themistius Tteze prior hæc innuit, in cujus textu Petavius loco *Τετραπῖνος* legendum putavit *τετραπλευρα*. Hisce iconibus maxime Philosophorum statu quadrato efformatis, Veteres Bibliothecas ornabant. Quamobrem Juvenalis in satyra II. inquit

Et jubet archetypos pluteum servare Cleantbas.
 Cuique usui Cicero Pomponium Atticum flagitavit, ut Hermathena, iconem nempe Mercurii, & Minervæ, sibi pro ornamento Bibliothecæ mitteret, quæ eandem basin habebat, sicuti ex antiquo nummo demonstrat Aldus Manutius: talique operæ reor Iconem Asclepiadis fuisse addictam, vel potius ornamento scholæ Medicorum positam, cujus in ruinis Pirrhus Ligorius statuas & marmora in Esquiliis invenit, ac observavit: ibique hanc inscriptionem repertam Mercurialis vir clarissimus in

I. VI.

I.I. ep.XI.

Chil.I.

or. XVI.

I.I. ep.IV.

de art. gymn.
I.I. c.VII.

in medium protulit M. LIVIO CELSO TABU-
 LARIO SCHOLAE MEDICORUM . Quae
 Schola Medicorum Romae fundata ad exemplum
 fortasse Herophileae in Phrygia, vel Erisistrateae
 in Smyrna, quarum ita meminit Strabo, qui sub I. XII. p. 580.
 Tiberio Geographiam conscripsit *συνέθηκε ὅ καὶ
 ἡμᾶς διδασκαλίαν Ἡρώφίλειον ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζεύ-
 ξιδος . καὶ μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαλήθους .
 καθάπερ ὅτι τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν Σμύρῃ
 τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν ὑπὸ Ἰκεσίου συμβαίνει nostra
 aetate fuit ibi schola (in loco quodam Phrygiae)
 magna medicinae Herophileae operam navantium,
 a Zeuxide gubernata, ac deinde ab Alexandro
 Philaetha; sicut et patrum nostrorum tempestate
 Smyrnae Erasistratea schola fuit, praefide Hicesio.
 De Antonio Musa solum legimus, qui Augusti
 temporibus magna cum laude medicinam exercuit,
 ejus statuam, *juxta signum Aesculapii* fuisse collo-
 catam; quem locum Svetonii male interpretatus Svet. in Aug.
 est Vir quidam literatissimus, accipiens *signum* Leonardus a
Capua in
ser. V.
 non pro simulacro. Quod factum *aere conlato*,
 impensis nempe & sumptibus Senatus; Musae enim
 tales honores decreti, quod Augustum gravi mor-
 bo oppressum levaverat. Nunc tamen dispiciamus
 quaeso, cui ex Asclepiadis Icon haec conveniat.
 Asclepiades, de quo sermonem instituimus, vixit
 temporibus Pompei Magni, a Plinio *Prusensis* di- lib. VIII.
c. XXXVII.
 ctus. Verum quoniam ab Antiquis Prusae tres me-
 mo-*

morantur, merito Prusam ejus patriam e tenebris eruere, ac divulgare nobis necesse est. Prusam unam Strabo collocat ὅτι τῷ Ὀλύμπῳ ὄρει, scilicet *sub Olympo*, ut loquitur Plinius, vel uti est in Tabulis Peutingeri, *Prusa ad Olympum*. Secundam vero Ptolemaeus ponit πρὸς Ὑπίῳ ποταμῷ, quod Plinius dicere solet *sub Hypio flumine*: in nummis L. Veri & Macrini est ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΠΡΟΣ ΙΠΙΩ non vero ΥΠΙΩ, vel ἀπλῶς ΠΡΟΥΣΑΕΩΝ, denotati, qui sub Olympo degerent, quamvis clarius in inscriptionibus PRUSA AD OLYMPUM legatur. Tertia vero προυσιὰς nominatur a Strabone, & Ptolemaeo, quamvis in Codicibus recentioribus sit προυσα, in vetustis προυσιὰς, & vere quidem, cum ita transcriptum ab Stephano repetamus, qui, ut plurimum, Strabonem compilavit, ac ejus Geographiam locupletissimo, & amplissimo volumine explicatam, in brevitatem redegit; Haec Κίος πρῶτον ὀνομασθεῖσα *Cius primum appellata*; ita enim denominata a fluvio tali nomine insignito, quem Apollonius memorat

Τῆμος ἄρ' οἷγε ἀφίκοντο Κιάνιδος ἥθεα γαίης
ἀμφ' Ἀργαυθώνειον ὄρεος προχοάσσει Κίοιο.

Memnon etiam apud Photium προυσιὰδα τὴν ὅτι-
θαλάσσιον vocavit: quam & *Prusiada* dixit Domitianus, cuique, ut videtur, convenire potest nummus Goltzianus cum epigraphe ΠΡΟΥΣΙΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΘΑΛΑССΑΝ, quae diversa ac dissimilis ab

apud Plin.
l. X. epist.

ab illa, quae est sub Hypio flumine sita, quamvis in nummis ambarum Hercules appareat . Hinc occasionem arripuit Harduinus utrasque in unum miscendi, atque ex duabus unam efficiendi Spanhemii sententiae contradicens . Attamen si locum Strabonis Harduinus observasset, aliter sensisset . Strabo memoriae prodidit Herculem regionem Prusiensem habitasse, qua Hylam amisit; atque singulis annis Prusienses festa celebrare solitos, qui palantes, & in montibus choreas agentes Hylam vocabant, quasi illum in sylvis quaererent; sicque Herculis effigiem Prusienses in nummis posuisse verosimile est . Accedit Prusiam antiquitus *Cium* appellatam ab quodam Herculis socio huius nominis in expeditione Colchica, qui ibi vixit, postquam Colchis rediit . Ex his evidens est, quantum erravit etiam Josephus Scaliger, qui huius Prusiae animadversionibus in Eusebium non meminit, quemadmodum & Strabo, & Stephanus, quos Prusiam sub Hypio flumine non memorantes, notavit ὁ κριτικώτατος Claudius Salmasius . Patria nostri Asclepiadis *πρωσιας* fuit; ita de ipso Galenus in libro, cui titulus *εἰσαγωγή ἢ ἰατρικὸς Ἀσκληπιάδης Βιθυνὸς Κιηνὸς ὃς καὶ πρωσιεὺς ἐκαλεῖτο* *Asclepiades Bitunius Ciinus, qui Prusienfis dictus* . Aliqui tamen hunc librum tribuunt Herodoto Lydio: qui obscuriora Hippocratis verba explanavit, conjecturamque faciunt ex ipsomet Galeno

LXII.

Strab. ibid.

X x

leno

leno sectione II. Epidemicorum VI. quo citat librum Herodoti, qui ἰατρὸς inscribatur. Illud non omittendum ducimus, quantum nempe in errorem illapsus Daniel Clericus de historia medicinae benemeritus, cui το' Κιανὸς, vel Κιινὸς in textu Galeni fuit ita obscurum ac ignotum, ut mutaverit vocem illam in καῖνος, quando perspectum illi esse debebat, quod Stephanus notavit, scilicet ἀπὸ τ' Κίου Κιανὸν efformari; quinimo Apollonius prius Κιανίδης γαῖης dixerat; clarius Theocritus

in voce
Κίος

Idyl. XIII.

ἐνθα Κιανῶν

ἀύλακας ἀρύνοντα βόες ἱρίβοντες ἀροτρὺν
ubi Cianorum sulcos dilatant boves ducentes aratrum; cujus Scholiastes haec notat οἱ δὲ τὴν Κίου οἰκῶντες Κιανοί. Galenus ad Pisonem e nomine Provinciae Asclepiadem describit Ἀσκληπιάδῃ τῷ ἀπὸ τ' Βιθυνίας ἰατρῷ *Asclepiadi Medico natione Bitbynio*. Neque ambigendum hunc non esse Asclepiadem Medicum, nam hujus postea sententiam enarrat de rerum principiis, maximeque corporis humani, de quibus deinceps fusius disputabimus; ita etiam Sextus Empiricus Ἀσκληπιάδης ὃς ὁ Βιθυνὸς ἀνάρχης ὄψεως *Asclepiades autem Bitbynius inconcinnas magnitudines* posuit pro rerum principiis. Eidem Galeno ἀπλῶς Asclepiades appellatus honorifico titulo Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρός. De T. Aelio Asclepiade Augusti Liberto, & Medico, inscriptionem hanc legimus apud Gruterum

adv. Mathe-
mar. p. 367.
ed. Steph.

⊖ K

⊙ Κ
 Τ ΑΙΛΙΟΣ
 ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ
 ΣΕΒΑΣΤΟΥ
 ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
 ΙΑΤΡΟΣ

P.335. 1.

Alium Medicum hujus nominis habemus , qui
ἐπικληθεὶς φαρμακίων ab componendis medicamen-
tis denominatus est . Hunc sub Nerone vel Do-

Galen. de
 comp. med.
 per gen. l. I.

mitiano floruisse verosimile est , nam Galenus post
 Cariclem vixisse pronunciat , qui , ut Tacitus me-
 morat , sub Tiberio floruit . Libros X. de medica-
 mentis composuit , quorum quinque , quia conti-
 nebant medicamenta , quae extra applicantur , ideo

l. XI. de com-
 p. med. c. II.
 l. V. Annal.

Galen. ibid .

τα' ἑκτὸς apud Galenum inscripti : in aliis vero
 de his disputatum , quae ore sumuntur . Duos pri-
 mos *Μαρκέλλας ἐπιγράφει Marcellas inscribit* .

Galen. l. II.
 de comp. me-
 d. per partes.

Gal. ibid.
 l. III.

Nomen Matronae erat , cui nuncupandos censuit ,
 cum primum Marcellam primam , secundum Mar-
 cellam secundam inscripserit . Fortasse Matrona illa
 philosophicis doctrinis erat imbuta : quod in men-
 tem mihi revocat Marcellam Porphyrii uxorem ,

Eunap. in vi-
 ta Porphyz.

cui suus vir librum inscripsit , quaeque philosophiae
 operam dabat , ac ejus peritia magnopere excelle-
 bat , testante Cyrillo *Πορφύριος ὃ τὴν Μαρκέλλαν*
ὑπερέλαδεν ἰδίῳ τῆς φιλοσοφίας φησὶν . Alii autem
Μνάσων ⊙ inscripti , ex nomine illius , cui nuncupa-

Gal. de com-
 p. med. per
 part. l. VII.

X x 2

vit,

vit, qui fortasse vir erat e familia Papiria, cui hoc agnomen proprium, ac peculiare fuisse autumat Daniel Clericus. Hic idem Asclepiades agnominatus *Φαρμακίων*, nisi nos fallit opinio, nominatus & fuit ὁ Ασκληπιάδης Μητρῶδωρος, quemve Meursius ab eo, qui *Φαρμακίων*, distinguit; quodque magis erroneum, dubitat cui tribuendi libri τὰ ἑκτὸς, & τὰ Μνάσων *Θ* inscripti. Nec in minorem errorem delapsus Leonardus a Capua, qui nostrum Asclepiadem cum eo, qui a Galeno *Φαρμακίων* agnominatus, miscuit ac in unum duos contulit. Sub Domitiano floruit & *Lucius Arruntius* SEMPRONIANUS ASCLEPIADES IMPERATORIS DOMITIANI MEDICUS, uti habetur in lapide via Nomentana effosso. Alium etiam reperimus sub Trajano, de quo inscriptio est apud Reinesium, appellatum CAJUM CALPURNIUM ASCLEPIADEM PRUSA AD OLYMPUM. Icon tamen, quam protulimus, nulli alio aptari potest, quam Asclepiadi Philosopho, Medico, & Oratori, qui sub Pompejo floruit, ac Romae medicinam fecit: etenim hic tantummodo & ἀπλῶς nominatur ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ a Scribonio Largo, Plinio, Galeno, Antiocho Academico, Aëtio, Tertulliano, & a reliquis, quos ante recensuimus; etenim qui apud Galenum Ασκληπιάδης Μητρῶδωρος dictus, vel *Φαρμακίων*, agnominatus ex peritia medicamentorum, de quibus volumina conscripsit; qui

Gal. de re-
med. fac. lib.
VI.
in not. ad
Chalcid.

in differ. V.

qui vero Medicus Domitiani fuit L. ARRUNTIUS SEMPRONIANUS ASCLEPIADES ; quive sub Trajano floruit CAJUS CALPURNIUS ASCLEPIADES appellatus . Nec Icon adsignanda vetustissimo Asclepiadi Philosopho Stilponis Auditori, qui deinde Eleatensem sectam professus, cum Laërtio dicatur *Ἀσκληπιάδης ὁ Φλιασίος*, ex civitate, quae Stephano est *Φλίους* . Nec etiam Asclepiadi Grammatico Apollonii Auditori, qui sub Attalo, & Eumene vixit, ac Romae tempestate Pompei literas docuit humaniores, etenim hic semper nominatus *Ἀσκληπιάδης ὁ Μυρλέανος* a Mirlea ejus patria, uti traditum a Strabone, Stephano, Svida, Parthenio, Scholiaste Apollonii, & ab Anonymo in vita Arati . Duo, & alii Asclepiadae ex eorum patria denominationem accipiunt, unus ex Anazarba oppido Ciliciae, qui scripsit *πεὶ ποταμῶν*, vel ut Holstenius Stephani textum emendavit *βοτανῶν* . Alter vero Tragilum oppidum Thraciae patriam habuit, cujus *τὰ Τεργαδδύμνα* Athenaeus, Hesychius, & Scholiastes Pindari memorant : ita etiam sunt Asclepiadae & Alexandrinus, & Cyprius, quorum mentio apud Porphyrium, Divum Hieronymum, & Scholasten Aristophanis : hi enim a patria cognomen acceperunt ; quemadmodum est & Aegyptius, qui Philosophorum maximus fuit, a Svida *Ἀκριβέστρος* dictus propter peritiam, scientiamque rerum divi-

I. X. Dipn.

adv. Jov̄n.
l. II. pag. 53.
ed. Rom.

in voce
ἡράκλεις

na-

narum, ac historiam Aegyptiorum. Quare admiror maxime Meursium Criticorum nemini secundum notis in Chalcidium haec scripsisse: *incertum est cui tribuere debeamus τὰ Αἰγυπτιακά*. Forsitan ille locum Svidae non observavit, qui Asclepiadi Philosopho Aegyptio συλῆσαφ' Ἀἰγυπτίων *historiam rerum Aegyptiarum* adsignat: vel Athenaei, qui ejusdem librum sexagesimum refert: cuique tribuenda etiam τὰ παντοδαπα' memorata ab Auctore Etymologici Graeci in voce δῆκεν, quaeve occasionem dederunt eidem Meursio dicendi, *incertum cuius sint τὰ παντοδαπα'*, cum ex Svida constet Asclepiadem Philosophum Aegyptium, τῶν θεολογικῶν ἀπασῶν τὴν συμφωνίαν *cunctarum religionum consensum* tractasse. Hinc apud Aristophanem παντοδαπα' ζῶα *animalia omnis generis*, vel παντοδαπῶς ἐν ᾧρασι *omni tempore*: neque minor his est oscitantia, ac error, quo raptus idem Meursius, ubi affirmat *pariter incertum est*, cui tribuendum *opus celerum passionum, salutarium, de clysteribus, parascevasticon libri, de hydrope*, quorum meminit Caelius Aurelianus; etenim horum sine dubitatione auctor fuit Asclepiades noster, cui idem Caelius Aurelianus tribuit librum *de communibus adiutoriis*, a Celso sub nomine *communium auxiliorum* memoratum: librique *salutarium* expressi sub titulo *de tuenda sanitate*; Asclepiadi nostro pariter adsignantur; quemad-

mo-

I.III.dipnos.

Ac.l.I.c.XV.

I.II.c.XIV.

Celsilib.I.
c.III.

modum Scribonius Largus in opere ad Callistum libros *ᾠδασκευαστικῶν*, vel *παρασκευῶν*, ut alii melius emendant (cum apud Phrynichum legamus *παρασκευῆς σοφιστικῆς*) Asclepiadi nostro tribuit. Caelius tamen Aurelianus *parascervasticos* nominat ; sicque a veritate non alienum arbitramur caeteros librorum titulos , quorum Caelius Aurelianus meminit, eidem Asclepiadi tribuere , qui de nostro Asclepiade saepenumero honorificam mentionem facit. Alia vero ratio, qua ducimur, ut adsignemus Iconem Asclepiadi Bithynio, qui in arte medica excellens fuit, uti & in oratoria, ac philosophia; nomen est, ac fama gloriae, quam adeptus dum vixit, quaeve post ejus obitum majorem in modum ampliata est: is enim gloria maxime excellit, qui virtute plurimum praestat. Cicero I.IV.de orat. Orator disertus, ac Philosophus sapientissimus haec de Asclepiade pronunciavit: *quo nos medico amicoque usi sumus*, illumque laudavit, quoniam *eloquentia vincebat caeteros Medicos*. Celsus ipse, I.III.c.IV. qui sub Augusto floruit, vel, ut alii asserunt, sub Tiberio, dogmatum Asclepiadis se assertorem praedicat: *Asclepiades, inquit, multarum rerum, quas ipsi quoque secuti sumus, auctor bonus*. Quinimo a Scribonio Largo *maximus auctor medicinae* Asclepiades audit; ubi praeteream Plinium, qui eum praedicat, quoniam praxin artis medicae emendaverit, ac ad rerum causas derivaverit: quare.

Chr. lib. II.
c. XIII.

I. IV. de orat.

I. III. c. IV.

ap. Sex. Empi
adv. Marth.
p. 175.

Flor. LIV.

Cels. I. I.

Plin. I. XXIX.
c. I.

Cels. I. III.
c. IX.

Plin. I. XXIX.
c. III.

c. CLX.

Plin. I. XXIX.
c. I.

quare ad summae dignitatis culmen jurē eūm eve-
xerunt, quemadmodum Antiochus Academicus;
qui Asclepiadem nostrum meritis ornavit laudi-
bus, utpote qui ἐν τῇ ἰατρικῇ μὴ ὑδένος δότρεος
in arte medica nemini secundus; non dissimile
elogium est Apulei, qui ipsum nominavit inter
Medicos primum post Hippocratem. Quas qui-
dem laudes non immerito illi tribuerunt; etenim
medicam artem ad rerum causas, tanquam ad
ipsum fontem, deduxit; sistēmaque Serapionis;
Glauciae, & Heraclidis Tarentini funditus evertit;
qui usu ac experientia morbos curare contendebant
inque more tenebant. Cumque prius per centum
annorum curriculum Archagathus Medicus e Pe-
loponneso Romae medicae arti plurimum honoris
ac dignitatis detraxerit; Asclepiades conatus, nec
incaſsum, illam ad pristinam dignitatem, atque ad
antiquum honoris gradum revocare. Archagatho
enim in more positum carnes secare, adurere, mo-
do quidem atroci & inhumano; contra vero Ascle-
piades morbo affectis *jucunde* sanitatem reddebat;
subtulit & usum remediorum magicorum, quibus
Cato apud Romanos usus, qui praecipue magi-
cis verbis fracturas restituere solebat, sicuti in
libris *de re rustica* expressit. Quod Asclepiadem
fecisse reor, cum quia sectam Epicuri sequeba-
tur; tum, ut de gloria ac dignitate Catonis, qui
Medicis Graecis erat insensus, aliquid derogaret:
necnon

nec non vituperare ausus est modum, quem caeteri Medici tuebantur, ut sudorem ex infirmorum corporibus violente, & moleste elicerent ac provocarent. Subtulit & Antiquorum difficilem arduamque methodum curandae anginae, quod instrumento quodam peragebant, magno cum dolore ac difficultate. Verum quia tunc temporis medicamenta purgationem, vomitumque scientia saepissime usurpabantur; ipse ea tollere ac improbare non destitit, tanquam mali succi, ac stomacho infesta & inimica: qua in re Chrysippum, Erasistratumque sectatus, nisi potius ad Pythagoreos rem deducere velimus, quibus ars medendi in precio fuit, maximeque Diaetetica, pharmaciam reprobantibus. Huic Asclepiadis sententiae postea se addixerunt Thessalus, & Caelius Aurelianus, quamvis Scribonius Largus, qui sub Claudio vixit, Asclepiadi nostro contradicat. Sicque remedia, quibus utebatur, *ad ipsius victus rationem*, ad fricationem, ad corporis exercitationem, & gestationem redigebat: primusque fuit, qui vinum aegris propinandum duceret: quod reliquum, ipse Erasistrati methodum in usum restituit, qui victus rationi plurimum tribuebat (quod & Medicos apud Indos antiquitus fecisse Strabo memorat) vel Herodici; quam Hippocrates ejus auditor rejecit. *Ἡρόδικος τοὺς πυρελαίμοντας ἐκλεψε περὶ ὁδοῖσι, πάλησι, δρόμοις* Herodicus febre vexatos *subtulit cursu, lucta, &* Y y equi-

Plin. l. XXVI.
c. III.

Cels. lib. I.
c. III.

Gal. de ven.
sect. adv. Eras.
l. I.

Jamb. in vita
Pyth. cap.
XXIX.

Tard. lib. I.
c. VIII.
Ep. ad Callif.

Cels. l. V. in
praef.

Apul. Flor.
l. IV.

Gal. de ven.
sect. adv. Eras.
l. I. c. VIII.

LXV.

Soran. in vit.
Hipp.

Epid. VI.

equitatione. Saeculo item Asclepiadis communi omnium consensu recepta erat opinio de diebus, qui κρίσιμοι dicebantur, quibus statum, & prognosin morborum metiebantur; quae vetus quidem opinio erat, jam usque ab Hippocratis aetate ducta τοῦτο πᾶς οἶδεν ὅς τις ποιεῖ, ut verbis utar ipsiusmet Hippocratis, qui ipsorum auxilio de morbis dijudicavit: Asclepiades contra diversam viam progressus asseruit, quod *non certo, aut legitimo tempore aegritudines solvantur*; in quam sententiam ivit & Celsus, ubi medicum affirmat non debere *numerare dies, sed ipsas accessiones intueri, & ex his conjectare, quando cibus dandus sit.* Imo Hippocratem visus est traducere, quamvis saepius Latine ejus dicta faciat, cum inquit, *in his quidem Antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri sesfellerunt.* Derivabat enim dierum criticorum doctrinam a Pythagoreis, per quos numerus septenarius ὁ ἀρτιφύς τε καὶ τέλειος ἀριθμὸς *integer, ac perfectus numerus fuit* dijudicatus, ex cujus conjunctione ὁ τῆς ἀρμονίας λόγος *harmoniae certa ratio* oriebatur, sicuti ab Hippocrate proditum: quidquid adstruat Galenus, qui Lunae cursu dies criticos moderabatur, ac disponebat. Asclepiades in libro, cui titulus *Communium auxiliorum*, quamvis se inventorem jactaret frictionis, & gestationis; nihil tamen novi invenit, quod *non a vetustissimo auctore Hippocrate paucis ver-*
bis

de morbo.
LIV.

de dieb. crit.
aph. XXIII.
sect. II.

apud Cael.
Aurel. Acut.
l. I. c. XIV.

l. III. c. IV.

lib. de Se-
ptim.

Cels. lib. II.
c. XIV.

(355)

bis comprehensum fit. Locum Hippocratis circa frictionem legimus in libro VI. Epidemicorum; Asclepiades vero *latius*, & *dilucidius* edixit, *ubi* & *quomodo* gestatione, & frictione utendum sit. Gestatio tamen non opportune ab Asclepiade usitata; utilis enim est, & aptissima tantummodo in longis & inclinatis morbis: utilis & corporibus illis, quae jam febre carent, & per se exerceri non valent. Asclepiades vero gestatione utebatur, & male quidem, in nova ardentique febre: quodque mirum videtur, exercitationem concessit aegris, quam sanis denegabat, doctrinam hauriendo ab Erasistrato. Verum *quamvis* Asclepiades omnium votis illustris ac clarissimus fuerit; Galenus tamen illius dignitatem, nominisque famam minuere non dubitavit, illi imponendo, quod contraria τοῖς ἰατροῖς *evidentibus* pronunciaisset, vel illum accusando ὅτι τὴν ἀνασχυστικὴν *impudentiae*, vel ὅτι τὴν τολμὴν *audaciae*: gloriabatur enim Galenus, sed immerito, Asclepiadem πάντα κατὰ τῆς τέχνης ἀναξέειπεν τῷ λόγῳ *rationatione*, quod *pulchrum est in arte medica*, turbasse; vocatque suos sectatores ἀνασχυστολόγους σοφιστὰς *impudentissimos sophistas*. Attamen si ex veritate loqui volumus, Asclepiadem laude potius, quam reprehensione dignum censemus, cum melius quam Hippocrates vel Galenus causas rerum expenderit ac vestigaverit, naturae penetralia acutius penitusque

Celsi lib. II.
c. XV.Galen. de san.
nit. ruen. I. I.
c. XVIII.de element.
I. II. c. III.de med. fac.
c. II.

Y y 2

ri-

rimando; nunquam enim pro vera habere voluit
 τὴν δευσιχωρίαν τε καὶ οἰκειοτάτην τὴν φύσεως δύνα-
 μιν τὴν ἐλκτικὴν *efficacissimam ac familiarissimam*
naturae facultatem attractricem; in qua faculta-
 te sistema ipsorum extructum ac fundatum: cen-
 sebat quidem Asclepiades morbos non e satietate
 nasci, *sed si manantia corpuscula per invisibilia*
corporis foramina subsistendo iter claudunt; quae
 Galenus deridens ac contemnens θαυμαστὸς πόρους
miranda foramina appellat: nomine *corpusculo-*
rum Celsus intellexit moles parvas, quas pro rerum
 naturalium principiis Asclepiades posuit, quaeve
 ὅσχοι θραυστοὶ vocatae a Galeno, & a Sexto Empirico
 ἀναρμοὶ ὅσχοι, Caelius vero Aurelianus appellavit
Atomos corpuscula sensa (vel *cognita*, ut in aliis
 Codicibus mss. legit Dalechampius) sine *ulla qua-*
litate, quae, uti Asclepiades assererat, *mutuis icti-*
bus in infinita PARTIUM FRAGMENTA
solvuntur. Quod quidem denotat vox θραυστοὶ,
 qua utitur Galenus. Verum quamvis primo aspe-
 ctu appareat Asclepiadem Epicureum non fuisse;
 Epicurus enim in epistola ad Herodotum pro re-
 rum initiis particulas infrangibiles ac indivisibiles
 admisit: si tamen rem introspeciamus, Epicureum
 fuisse nemo dubitabit; etenim Asclepiades secutus
 sententias Democriti & Epicuri circa corporum
 initia ἀλλάξας τὰ ὀνόματα μόνον καὶ ἀντὶ μὲν τῶν
 ἀτόμων τοὺς ὅσχους ἀντὶ δὲ τοῦ κενοῦ τοὺς πόρους λέγων
 μι-

Gal. adv. Ju-
lian.Cels. praef.
l. I.l. II. de elem.
c. III.

in Isag.

Acut. lib. I.
c. XIV.Gal. de ther.
ad Pis. c. XL

mutavit tamen nomina, dum vocat atomos, moles parvas, & inane, meatus. Apud Sextum Em-

piricum ab eodem Asclepiade atomi etiam appel-

adv. Math.

latae λόγῳ θεωρητοὶ ὅσκι *parvae moles, quae ratione perpenduntur.* Ipse & Epicuri sententiam sectatus, ubi naturam definivit *corpus, vel ejus motum*: vel ubi asseruit, hominem nihil ratione comprehendere, veritatemque a sensibus derivari.

ap. Cael. Aurel. lib. I. cap. XIV.

ap. Sext. Emp. adv. Acad. p. 175.

Nec extra gloriam fuit, cum insensibilem transpirationem invenit ac excogitavit hisce verbis:

adv. Mathem. p. 84.

ἀδελαίπτοι ἔξ ἡμῶν ἀποφορεῖ ἄνονται *perpetuo a nostro corpore vapores exeunt*; quam Gale-

de elem. I. I. c. VII.

nus vocat τὴν ἀδελᾶ κατὰ φύσιν ἀπνοήν. Ipsam nostra tempestate cl. Santorius fortissimis argu-

mentis confirmavit, cujusque se inventorem jactavit; nisi certius affirmare velimus ipsum, & quos nominavimus, e Platone in Timaeo hanc senten-

tiam hausisse, & exscripsisse. Neque mirum, si Galenus Asclepiadi detraxerit, ipsum vocando impudentem, audacem: erat enim ex sententia Galeni

φιλόνεκος *contentiosus*, quoniam acerrime tutaretur, quod adversum ac contrarium foret notioribus ideis, ut ipsi imponebat. Galeno odiosus, &

Asclepiades non modo, quod ad considerationem rerum naturalium recurrebat, sed etiam ex praxi medendi; vel quia oppugnavit Hippocratis sen-

Galen. de ven. sect. adv. Erasim. c. V.

tentias, quem Galenus ἡεῖον nominat, maximeque

facultates caeco casu tributas naturae; modumque

im-

Plin. l. XXIX.
c. I.
ap. Gal. in
meth. med.
l. I. c. II.

l. k. in peneb.

improbavit, quem Antiqui in medendo usurpabant, *θανάτου μέλει* *mortis meditationem* ab ipso vocatum, cum in potestate naturae operationem potius relinquerent, quam homines a mortis limine eripere ac revocare conarentur. Quibus probris Galenus Asclepiadem insimulavit, eadem objecit Chrysippo, & Erasistrato, qui ante Asclepiadem vixerunt, & Thessalo, qui sub Nerone floruit. Hic enim contendebat Hippocratem plurima dixisse, quae sanitati ac morborum curae adversarentur, quemadmodum ad Neronem scripsit. Innumeros alios Medicos derisit, atque contempsit Galenus, quorum opiniones ac dogmata conatus rationibus futilibus, & vanis evertere. Quare non immerito affirmare possumus ex ipsius operibus praecipue emergere, tanquam tabulas de naufragio, fragmenta, quae in medium profert, veterum Medicorum, ac Philosophorum, qui supra ipsum in rebus physicis, & anatomicis magnopere excellebant, cum Galenus ignarus physices, anatomices, ac chymiae fuerit, uti demonstratum primum a Vesalio, novissime vero a Leonardo a Capua, qui nostri saeculi maximum fuit decus, & ornamentum. Nec minorem gloriam ac famam Asclepiadi conciliavit approbatio & consensus incredibilis doctissimorum Virorum, qui ipsius sectam secuti sunt; Cassius enim, qui Celso fuit *ingeniosissimus Medicus* sui aevi, & Celsus ipse, Julius Bassus, Nicetratus,

ratus, Petronius, Diodotus, Sextus Niger Ἀσκλη-
 πιάδαι *sectatores Asclepiadis* fuere, non Ἀσκλη-
 πιάδαι, ut habent aliqui Codices Dioscoridis; ma- <sup>Diosc. in
 prae.</sup>
 ximeque quos quinque ultimos nominavi, qui &
 Romani erant, & ante Plinium, vel ipsius saeculo
 vivebant, cujus aetate Dioscoridem aliqui ponunt;
 neque silentio praetereundi Metrodorus, Moschio,
 Artorius, celeberrimus Antonius Musa Medicus
 Augusti, Themiso, & Thessalus, quos omnes Ga-
 lenus, & Caelius Aurelianus pro sectatoribus Ascle-
 piadis habent. Quinimo Galeni tempestate, qui
 sub Imperatoribus Antonino Pio, M. Aurelio,
 Lucio Vero, Commodō, & Severō vixit, sectam
 Asclepiadis maxime floruisse ex ipsiusmet Galeni <sup>de nat. fac.
 l. i. c. XIII.</sup>
 verbis apparet οἱ νῦν Ἀσκληπιάδαι. Illud pro re-
 rum pleniori notitia debes animadvertere tam
 celebre nomen Asclepiadis fuisse, ut a Christianis
 etiam usurpatum invenimus; legimus enim *de*
Asclepiade Cersonesitanae civitatis Episcopo, quem
virum reverentissimum vocant Imperatores Ho- <sup>l. XXIV. Cod.
 Theod. de
 poenis.</sup>
 norius, & Arcadius ad Monaxium P.P. scribentes.
 Hae sunt, THEUPOLE VIR NOBILISSIME,
 animadversiones ac cogitationes, quas in unum
 locum collegimus pro eruenda aetate, & doctrina
 Asclepiadis, ac manifestandis rebus illis, quae ad
 ipsius vitam, & sectatores pertinebant. Caeterum

*si quid novisti rectius ipsis
 candidus imperti: si non bis utere mecum.*

Teque,

Teque, ut meo nomine clarissimis Philosophis , & Medicis Vallisnerio, Morgagnio, Zandrino, ac literatissimis viris Dominico Lazarino, Alexandro Burghosio, Thomae Cataneo, & Apostolo Zenio salutem plurimam dicas, magnopere rogo. Vale
VIR NOBILISSIME. Dabam ex Villa Burghesia in Tusculo sita Calendis Novembris anno aerae Christianae MDCCXVI.

T E Λ Ο Σ.

22

.

61

1

7

3.

-

:

2

005622158

1772